

تەفسیری رهوان

بۆ تیگه‌یشتنی قورئان

به‌رگی [۴]

نووسینی

مه‌لا مه‌حموودی گه‌لا‌له‌یی

جزمی [n]

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

بە ناوی خواي بەخشندەو مێهرەبان

دیاردەوی سەر رەقی موشریکەکانو نا ئومیدی لە ئیمان هێنانیان
 * وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ إِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰی وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ
 كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوْا اِلَّا اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ
 يَجْهَلُوْنَ ﴿١١١﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شٰیْطٰنِ الْاِنْسِ
 وَالْجِنِّ يُوحِيۡ بَعْضُهُمْ اِلَىۡ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوْرًا وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ
 مَا فَعَلُوْهُ فَذَرُهُمْ وَمَا يَفْتَرُوْنَ ﴿١١٢﴾ وَلِيَتَصَغٰۤی اِلَيْهِ اَفِيْدَةُ الَّذِيْنَ
 لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ وَلِيَرٰضُوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوْا مَا هُمْ مُقْتَرِفُوْنَ ﴿١١٣﴾

ئەم نایەتانەوی دوایی مانای نایەتی ﴿وَمَا يَشْعُرْكُمْ اَنْهَا۟ اِذَا جَآءَتْ لَا
 يُؤْمِنُوْنَ﴾ ی پێشەو شە دەکەنەو، پەرەردگار لەم نایەتانەدا ئەو رۆن
 دەکاتەو کافرەکان ئەگەر هەموو داواکارییەکانیان جێ بە جێ بکەن ئەوان
 هەر ئیمان ناهێنن، ئەگەر فریشتەیان بۆ بنێدریتە خوار، مردووێان بۆ
 زیندوو بکەیتەو و قسەیان لەگەڵ بکا، ئەنەت ئەگەر هەموو بوونەو
 شایەتی لەسەر راستی پێغەمبەر بدا، ئەوان هەر ئیمان ناهێنن چونکە ئەوان
 لە گومرایدا نوغڕۆ بوون بە تەواوی سەر گەردان بوون.

لە ئێبنو عەبباسەو گیردراوە ئەو کە پێغەمبەر ﷺ کۆمەڵێک لە کافرو
 پیاو ماقولانی مەککە هاتنە لای و پێیان گوت: فریشتەمان پێشان بە
 شایەدی ئەو بەدەن کە تۆ پێغەمبەری خودای، یان بپێی لە مردووێان بۆ
 زیندوو بکەرەو، تا پرسیری ئەوێان لێ بکەین دەربارەوی ئەم پەيامەوی تۆ
 نایا حەقە یان بەتالە! یان خودا و فریشتە یێن بەرەو روومان بنەو، راستەوخۆ
 شایەدی لەسەر پێغەمبەرایەتی تۆ بەدەن، ئێتر پەرەردگار ئەم نایەتەوی ناردە

خواری که ده فرمودی: ﴿وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا﴾ نه گهر نیمه وه لامی نهو کافرانه بدهینه وه که به سووربوونه وه سوئندیان ده خواردو دهیان گوت: نه گهر نیمه موعجیزه و نیشانه کی ماد دیمان بۆ بی لهو موعجیزه و نیشانانه ی بۆ پیغه مبره کانی پیشو و هاتوه به کسر نیمان ده هینین، کافره کان زور جار نهم پیشنیارانیهان ده خسته روو دهیان گوت: ﴿أَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قُبُلًا﴾ الاسراء/۹۲ یان ﴿قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نُوتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُلُ اللَّهِ﴾ الانعام/۱۲۴. نه گهر پیشنیارو داواکاریه کی نهوان جی به جی بکهین؛ فرشته بنیرینه سهریان پییان بلین: نهم په یامه له خدا وه به، راستی پیغه مبرایه تی تو بچه سپینزو شایه دی له سهر پیغه مبرایه تی به کت بدهن نهوانه نیمان ناهینزو بروا به پیغه مبر ناکهن. یان مانای نایه ته که بهم جوړه به: نه گهر نیمه فرشته بنیرینه لای نهو کافرانه، به چاوی خوړیان جار دوا جار بیان بینن، به گوچکه ی خوړیان شایه دی دانی فرشته یان له سهر راستی و پیغه مبرایه تی تو بیستن، نه گهر مردوه کان زیندوو بکهینه وه ههوالیان پی بدهن له سهر راستی پیغه مبرایه تی! وه کوو بۆ خوړیان داویان کړدبوو که قورن لیمان ده گیرته وه که گوتویانه: ﴿فَاتُوا يَا بَايُنَا﴾ الدخان/۳۶. نه ناهت نه گهر هه موو به لگو و نیشانه ی بوونه وه و بخرینه بهر چاویان هه موویان شایه دی بدهن له سهر راستی پیغه مبرایه تی، کو مهل کو مهل نهو نیشانانه یان پیشان بدرین ﴿مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا اِنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ لهوانه نین که نیمان بینن، ناماده باشیان تیدا نیه بۆ پروا کړدن، چونکه به چاوی وردیینی و تیفرکړینه وه سهیری نایه ته کان ناکهن! به لکو به چاوی گالته چییانه و دژایه تی کړدن سهیریان ده کهن، نیمان ناهینن مه گهر خدا مه یلی لی بی که نیمان بینن، واته: تا له سهر نهو بیرویا وه ربه نیمان ناهینن مه گهر خدا هیدا یه تیان بداو له مپه ری نیمان نه هینانیان لابه ری، هیدا یه تو تزفیک ده سلاتی خودایه هه نهو ده توانی رولی تیدا بگیری! به لام دیاره خدا دوا ی نه وه ی که عه قل و هوشی پی داوونو ریگای نیشان داوونو به نیگا و

لەسەر زوێانی پێغەمبەر بانگەوازی بۆ کردوون رێگای چاکتو خراپی بۆ روون کردووە و ئەمجار لێیان گەراوە بە ویستی خۆیان چی دەکەن با بیکەن.

کە دەفەرموی: ﴿مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا﴾ واتە: نێمانی نێختیاری و نازاد، نەك نێمان هێنانی بە زۆرە ملی. کە دەفەرموی: ﴿إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ هەر مەبەستی نێمانی نێختیارییە، نەك نێمانی زۆرە ملی، (چونکە موستەثنا دەبێ لە پێڕی موستەثنا مینهو بێ).

﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ﴾ بەلام زۆربەی ئەو موشریکانە ئەفاو نەزانن، پێیان وایە: هەرکاتێ ویستیان نێمان دەهێنێو هەر کاتێ تارەزوویان لێ بوو کافر دەبن!! نەخەیر وانییە گومانەکیان هەڵدە کەسیك نێمە هیدایەتی نەدەین نێمان ناهێنێ، کەسیك نێمە ریسوای نەکەین و رێگای لێ هون نەکەین کافر نابێ. ١٠

زومەخشری پێی وایە راناوی (هەم) دەگەرێتەو بۆ موسوڵمانان ئەو کاتە مانای ئەم رستەییە بەم جۆرە دەبێ واتە: بەلکو زۆربەی ئەو موسوڵمانانە نازانن کە ئەو کافرانە موسوڵمان نابن، مەگەر خودا ناچارێان بکا بۆ نێمان هێنان، پێیان وایە: کە بە هاتنەدی ئەو پێشنیارانەی کافره کان پێشنیارێان کردوون موسوڵمان دەبن، موسوڵمانەکان نازانن کە ئەو کافرانە تەنانهت دواي هاتنی نیشانهکانیش هەر نێمان ناهێنن، ئەو موسوڵمانانە ناگاداری سوننهت و دابو نەریتی خودا نین دەرەحق بە بەندەکانی بۆیە بپێ لێ موسوڵمانەکان ناواتەخوازی ئەو بوون کە پێشنیاری کافره کان جێ بە جێ بکێن چونکە پێیان وابوو جێ بە جێ کردنی پێشنیارەکانیان دەبێتە هۆی نێمان هێنانیان، ئەمە لێ کاتیکیان ئەو موعجیزانە نێمان هێنان بەسەر کافره کاندا فەرز ناکەن سروشتی ئادەمیزادەکان ناگۆڕن بەلکو هەر کەسە بە نێختیاری خۆی رێبازی خۆی هەڵدەبژێری! خۆ ئەگەر خودا بیویستایە نێمانو بیرواوەری راستی لێ دلو دەرورێدا دەرێسکان بە تۆزی نێمانی پێ دەهێنان. ئەو کاتە چ پێویستی بە پێغەمبەر نەدەبوو! خۆ ئەگەر خودا بیویستایە موعجیزەکانی وای دەکردن کە سروشتی کافره کان بگۆڕێو بە زۆر موسوڵمانیان بکەن، ئەو کاتە نێمانەکیان زۆرە ملی و تۆزی دەبوو، کەسبو نێختیار نەدەبوو! بەلام

په‌رو ردگار ویستی وا نه‌بووه و نه‌ویستوه خه‌لکی به زوره ملیّ موسولمان بکا، به‌لگه له‌سهر تم راستی‌یه تمو نایه‌ته‌یه که ده‌فرمووی: ﴿لَا اِكْرَاهُ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾. نایه‌تی پی‌شو نه‌وی لی وەرگیرا که تمو موشریکانه‌ی تمو جوړه پی‌شنیارانه‌یان پی‌شکه‌ش کردن دوژمنی پی‌غه‌مبهر بوون، چونکه تموان تمو پی‌شنیارانه‌یان بویه پی‌شکه‌ش کردن پروایان وابوو که ده‌سته‌مهر نابو تمو کاته ریگای تانم و ته‌شهره‌دانیان له پی‌غه‌مبهرایه‌تی پی‌غه‌مبهر بۆ ناچوغ ده‌بی و به‌لگه‌یان سوار ده‌بی.

په‌رو ردگار ویستی دل‌خو‌شی پی‌غه‌مبهر ﷺ بداته‌وه له روانگی روونکردنه‌وی تموه که تمو دژایه‌تیکردنه دابو نهریتی هم‌موو گهلو نه‌تموه‌کان بووه له‌گهل پی‌غه‌مبهره‌کانیان‌داو فرمووی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِئِ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ وەرکوو چۆن تمو موشریکانه‌مان کردوون به دوژمنی تۆو دژایه‌تیت ده‌کمن، هر بمو جوړه بۆ هم‌موو پی‌غه‌مبهریک که له پیش تۆوه ره‌وانه کرابی دوژمنمان بۆ داناوه له شه‌یاتینی ناده‌میزادو شه‌یاتینی جندۆکه، ده‌تواندری بگوتری مانای وایه: نیمه شه‌یاتینی ناده‌میو جندۆکه‌مان کردووه به دوژمن بۆ هر پی‌غه‌مبهریک که ره‌وانه کرابی.

موجاهیلو قه‌تاده و حه‌سمن ده‌لین: ناده‌میزادیش شه‌یاتینی تیدایه، نیبنو جهریر نه‌می به لاوه په‌سه‌نده و حه‌دیته مرفوعه‌که‌ی نه‌بو‌ذر که له چهند ریگه‌یه‌که‌وه ریوایت کراوه ده‌کاته به‌لگه‌ی په‌سه‌ند کردنه‌که‌ی! حه‌دیته‌که‌ نه‌ویه: روژیک پی‌غه‌مبهر ﷺ دای نوژ فرمووی: يَا اَبَا ذَرٍّ: هَلْ تَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّ شَيَاطِئِ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ؟ نه‌بو‌ذر ده‌لی عمرزم کرد نه‌ی پی‌غه‌مبهری خودا! نایاناده‌میزاد شه‌یاتینی هیه؟؟ پی‌غه‌مبهر ﷺ فرمووی به‌لی!

نیبنو عه‌بیاس ده‌فرمووی: هم‌موو یاخی‌بوو سهره‌قتیک ناده‌میزاد بی یان جندۆکه تموه شه‌یاتینی‌یه!

مانای تموه‌ی که خودا نه‌مانه‌ی گیراون به دوژمن؛ نه‌ویه: که سوننه‌تو دابو نهریتی خودا وا هاتووه‌که شهره‌نگیزو یاخی بوو و سهره‌ق نه‌وانه‌ی

گوێ بۆ حەق شل ناکەن و توختی چاکە ناکەن بە لوتبەرزی و رکەبەری هەلسو
 کەوت لە گەڵ حەق و چاکەدا دەکەن، هەمیشە دژی ئەوانە دەوێستن کە
 یانگەوازی بۆ حەق و چاکە دەکەن؛ دۆژمنایەتی پیغەمبەرێکی جێنشین
 پەڕێ و کارانیان دەکەن؛ ئەمە عادی و دابو نەڕێتی هەموو دووشتی دژ بە
 یەکن کە یەکیکیان بانگەوازی بۆ پیچەوانەیی ئەوی تریان دەکا، جا کە رێبازی
 یەکیکیان سەد دەر سەد حەق و راست بوو ئەو دۆژمنایەتی یە کە پال ئەوی
 تریان دەدرێ و رێبازی ئەو بە بەتال و پوچ حلیب دەکری؛ چونکە ئەو هەول دەدا
 زیان بە بەرامبەرە کە یە بگەیهێنێ و هەموو هەولو تەقەللایە کە دەخاتە گەر بۆ
 زیان گەیانندن بە خاوەنی رێبازە حەقە کە؛ تەنانت ئەگەر لێشی روون بێ کە
 خاوەنی رێبازە حەقە کە بەرژووەندی ئەوی دەوێ.

شایانی باسە کە هەموو خاوەن رایەکی پیچەوانە مەرج نیە هەولی ئەو
 بدا کە زیان بە بەرامبەرە کە یە بگەیهێنێ؛ ئەوانەیی کە ئەو هەولو تەقەللایە
 دەدەن یاخی بوو و سەر رەق و سەرۆک و مشەخۆرو دلرەقەکانن؛ ئەوانەیی
 دەروونیان لە سەر ستم و یاخی بوون و دژایەتی کردن رام بوو و دژایەتی کردنی
 حەق و راستی یان لێ بوو تە شتیکی سروشتی؛ ئەوانە شەیاتین و روخینەری
 هەموو شتیکی حەق و بەسوودن. ئەوانە بەرباد کەری ژیان و ئەخلاق و رهوشتن،
 جا چ لە رهگەزی ئادەمی بن یان لە رهگەزی جندۆکە بن.

ئەمجار پەرەردگار خراپترین جۆری دژایەتی کردنی ئەو شەیاتینیانە بۆ
 پیغەمبەرەکان کە بەرەنگاری کردنی بانگەوازی یە کە یانە، روون دەکاتە و
 دەفرموی: ﴿يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ هەندیکیان
 بۆ هەندیکیان قسەیی رازاو و روکەش بۆ یە کتر دەهاوێژن، بۆ ئەوی هەلیان
 بخەڵەتێنن؛ پێیان وایە: بەو روکەش کردنە پوچەلێ و گەندەلێ ناوەرۆکی
 قسەکانیان دادەپۆشن و کەس هەست بە مەبەستی پیسیان ناکات ﴿زُخْرُفُ
 الْقَوْلِ﴾ ئەو گوشتار و ناخاوتنە یە کە بیسەر لە حەقیقەتی شتەکان لادەدا بۆ
 شتی روکەش و بێ بناغە. ﴿غُرُورٌ﴾ بە مانای بێ ناگایی و بێ عەقڵی و بێ
 ئەزمونی یە، لە زمانی عەرەبییدا دەگوترێ: (شاب غرور و فتاة غر) واتە:

که‌م نه‌زموون، بی‌ ئاگان له کاروباری ژنو می‌دایه‌تی و ژنو پیاویی.
 بی‌گومان له رۆژگاری ئیمه‌دا هه‌له‌خه‌له‌تانندی خه‌لکی بی‌ ئاگا به‌ قسه‌ی
 لووس و پوس له لای شه‌یتانه‌کانی سهرده‌م به‌ تایبه‌تی شه‌یاتینی به‌کانی
 سیاست گه‌یشتۆته ناستیکی فره‌ به‌رز! نه‌و سیاست مه‌داره‌ فی‌لبازانه‌ قیل
 له‌ پارتو گه‌لو نه‌ته‌وه‌ش ده‌که‌ن! کۆیلایه‌تی‌یان له‌ به‌رچار به‌ قسه‌ی رازوه
 ده‌که‌نه‌ نازادی سهریه‌ستی، به‌دبه‌ختی و چهرمه‌سهرییان به‌ کامه‌رائی و خوش
 به‌ختی ده‌خه‌نه‌ به‌ر چار! نه‌وانه‌ به‌ چاو و راو، به‌ قسه‌ی بۆشو بی‌ بناغه‌ سهر
 له‌ خه‌لکی ده‌شیوینن ناوه‌کان ده‌گۆرن، به‌رلایی به‌ نازادی سهریه‌ستی له
 قه‌له‌م ده‌ده‌ن، خیزان ده‌پوختین، له‌شفروشی و به‌رلایی بی‌ سنوور بۆ ئافره‌ت
 به‌ خۆ رزگار کردنو گه‌یشتن به‌ مافی ئافره‌ت داده‌نین!

سوبحانه‌للا! ئافره‌تیان له‌ پۆشاکێ ریزو به‌ها رووت کرده‌وه، خستوویانه‌
 سهر جاده‌و له‌ تیاترۆ خانه‌کاندا وه‌کوو کالا ده‌یفروشن و ده‌یکرن، ده‌ستریژی
 ده‌که‌نه‌ سهر شه‌ره‌فو نامووسی، هه‌لسوکه‌وتی ئاژه‌لانه‌ی له‌گه‌ل ده‌که‌زو به‌
 قسه‌ش مافی داگیرکراوی بۆ وهرده‌گرنه‌وه‌و کۆتو زنجیری نایینی ئیسلامو
 کۆنه‌پهرستی له‌ ده‌ستو قاچ ده‌که‌نه‌وه‌!! نه‌ی نه‌وه‌ نیه‌ له‌ رۆژی
 ١٩٩٧/٥/٢٤ و له‌ رۆژانی دواییشدا چهند سیمیناریکیان له‌سهر ته‌له‌فزیۆن
 له‌ سلیمانی ساز کرد کۆمه‌لیک به‌ ناو پارێزه‌رو مافی مرۆف گوايه‌ داکوکی
 له‌ ئافره‌تیکێ سته‌ملیکراو به‌ ناوی (که‌ژال خدر) وه‌و ده‌که‌ن که‌ به‌ ناوه‌وا
 له‌سهر تۆمه‌تیکێ روون له‌ لایه‌ن چهند که‌سیکی خزمی می‌رده‌که‌یه‌وه‌ لووتی
 به‌ردابوو! نه‌و کۆمه‌له‌ به‌ناو پارێزه‌رو ماف په‌روه‌رانه‌ له‌ باتی نه‌وه‌ی داکوکی
 له‌و ئافره‌ته‌ غه‌در لی کراوه‌ بکه‌ن؛ هاتن نه‌م رووداوه‌یان کرده‌ سه‌نگه‌رو چی
 تانه‌و ته‌شه‌ر هه‌یه‌ ئاراسته‌ی خودا و پیغه‌مبه‌رو نایینی ئیسلامیان کرد،
 ته‌نانه‌ت کار گه‌یشته‌ ناستیک عه‌طا ناوێک که‌ ناسنامه‌ی پارێزه‌ری له
 گیرفان نابوو به‌ بی‌ پیچو په‌نا نایه‌ته‌کانی قورئانی به‌ غه‌له‌ت حسیب کردنو
 نه‌وه‌ی که‌ تا ئیستا هیچ بیدی‌زو خوا نه‌ناستیک به‌ سه‌لمان روشدیشه‌وه
 نه‌یتوانیوه‌ بیدرکینی له‌ سلیمانی له‌سهر ته‌له‌فزیۆن عه‌تای به‌دبه‌خت به‌رامبه‌ر
 جه‌ماوه‌ری موسوڵمانی سلیمانی بوێرانه‌ شی کرده‌وه‌ زۆریه‌ی نایه‌ته‌کانی

قورنانی به غه له ت حلیب کردن!! هه له به ته چه ند تافره تی کش له و لینگ هه له بیتاوانه هه مان راو بو چونیان دووباره کرده وه. به راستی نه م دیارده یه زوری ده وئو نه م هه ویره زورتاو ده کیشی به لام لی ره دا به پیوستی نازانم زیاتری له سهر برۆم!

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ﴾ نه ی پیغه مبهرا! نه گهر خودای تو مهیلی لی بوا به نه وه نه که نه ی بیوستایه نه هیلی نه وه خه له تاننده نه نجام بده ن، ده یتوانی ریگیان لی بگری! به لام سونه تو دابو نه ریتی خدا وا نه هاتوه سروشتی ناده میزاده کان وا بگورپی، زوره ملی و تو زیان لی بکا به پیچه وانیه هه ووا ناره زوی خویان بجولینه وه! به لکو ویستی پهروه ردگار وایه: که ههر یه کیك له ناده میزادو جندو که ناماده باشیان تیدابی بو وه رگرتنی حه قو ناحه ق، خیرو شهر، بو خویان سه ره به ستو نازادین له هه لباردن ههر ری بازیک له و دوو ری بازه، پهروه ردگار عه قلو هوشی پیداون ری گای راستو نا راستی بو روون کردو ونه وه ههر که سه به ئیختیاری خوی کام ری بازه هه لده بژیری با هه لی بژیری! وه کوو له شو ئی کی تر دا ده فرموی: ﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ البه ١٠.

هه ندیک له وه سه وه سه وه قسه ی نابه جی نه وه شه یاتینیا نه بو هه له خه له تانندو قسه رازاندنه وه گورینی مانای نه م نایه ته پیروژه یه و ناراسته کردنیه تی به شیوه یه ک که مانانی تو زی و زوره ملی لی وه ری گیری ده لین: هه موو تاوانباریک بیانوو (عذری هه یه، چونکه که له خودا یاخی بووه یاخی بوونه که ی به ویستی خودایه و ناتوانی له ویستی خودا ده ری جی! وه کوو له مه و دوا له م سو ره ته دا دی: ده فرموی: ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ. كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا، قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا؟ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ الانعام ١٤٨. نه خه یر با بزائن هیه بیانویه کیان به ده سه وه نه یه، پهروه ردگار ههر گیز نه یوستوه کرده وه ی ناده میزاد به زوره ملی بی،

پهروه ردگار به ویستی خوی دروستی کردوون ریگای داون له ژیاندا به ویستی
خویان چی ده کهن بیکهن، روژی قیامت هه رکسه به پیی کرده وه کانی سزاو
پاداشتی ده درسته وه.

﴿قَدَرَهُمْ وَمَا يَقْتَرُونَ﴾ نهی پیغه مبهه! لییان گه پیی بهه ننگاریان
مه که، وازیان لی بینه با دروو بوختان هه لبه ستن، با خه لکی به قسه ی
رووکه شو چاوو راو هه لخه له تینو له ریبازی حق لایان ده، گرنگییان پی
مه ده، تو له سهه بانگه وازی خوت به ده وام به، نه رکی سهه شانی خوت نه نجام
به، پشت به خودا بیهسته، خودا بهسته، یارمه تیده رته به سهه ریاندا، نه وه ی
له سهه شانی تویه راگه یاندنه، حیساب له گهل کردنو لیکولینه وه و پاداشو
سزادانه وه یان له سهه نیمه یه ﴿وَلِيَصْغِيَ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ﴾ واته: هه ندی لهو شه یاتینی یانه قسه ی رووکه شو بو هه ندیکی تریان
ده هاوژن، قسه ی رازاوه بو یه کتری ده کهن: بو نه وه ی شوین که وتووایی
پیغه مبهه کان هه لخه له تین، ههروه ها بو نه وه ی دلی کافرو خوا نه ناسه کان
نه وانه ی پروایان به قیامت نیه بهو قسه لووسو پوسانه که مه ند کیش
بکه ن، چونکه له گهل هه واهو ناره زووبازی نه وانه ده گونجی، به لام
موسولمانانی خاوه ن هه ستو بیر: که دوور بینو ورد بینن، بهو قسه
رووکه شو پرو پووچانه هه لئاخه له تین.

﴿وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ﴾ بو نه وه ی له سهه نه نجامدا به بی
لیکولینه وه توژینه وه، به بی نه وه ی بزائن نهو قسانه راستن یان نا-
ره زامه ندی خویان بهه رامبهه ده ده برزو پروایان پی بکه ن، رازی بین به
قسه کانیاو که سبی نه وه بکه ن که هه زیان لییه تی و دلخوازیانه، تا کاتی خوی
دی، نیتر نهو کاته حه قی نه وه لو تاخیریان لی ده ستینو تو له ی
سهه پیچی کردنو چه واهه کاری له خسته بردنی خه لکییان لی ده که مه وه.

شه یاتینی ناده می ناشکراو نومایانن، نمونه یانو وینه ی دوژمنایه تییان
بو هه موو پیغه مبهه ریک و بو هه موو حه قو راستی به کی که هیناویانه
به لگه نه ویسته، دژایه تییان بو موسولمانانو شوین که وتووایی ریبازی حه قو

نایینی پیرۆزی ئیسلام له هه‌موو کاتو شوێنێکدا بۆ هه‌موو که‌س ناشکراو
عه‌یانه! به‌ چاوی خۆمان رۆژانه نمونه‌یان ده‌بینین و هه‌ستیان پێ ده‌که‌ین!

به‌لام شه‌یاتینی جندۆکه -جندۆکه هه‌موویان- غه‌یبیکی خودایین! ئیمه
هیچیان لێ نازانین جگه‌ له‌و زانیاری‌یانه‌ی که‌ قورئانی پیرۆزو فەرمووده‌کانی
پێغه‌مبهر ﷺ پێمان را ده‌گه‌یه‌نن له‌ روی نه‌وه‌وه که‌ ئایا لهم که‌ونه‌دا جگه
له‌ ئاده‌میزادو نه‌و زینده‌وه‌رانه‌ی که‌ ناسراون له‌ زه‌ویدا هیچ مه‌خلوقێکی تر
هه‌ن یان نا؟ له‌ باره‌ی مه‌به‌ده‌نه‌وه ئیمه‌ پروامان به‌ فەرمووده‌ی خودا
ده‌رباره‌یان هه‌یه، پروامان به‌ هه‌والی قورئان هه‌یه، ده‌رباره‌یان له‌و
چوارچێوه‌ی نه‌و زانیاری‌یه‌ی قورئانو هه‌دیث ده‌رناچین!

به‌لام نازانین نه‌وانه‌ی زانستیان کردوه به‌ مه‌تالو دیوجامه، بۆ نه‌وه‌ی
ئینکاری نه‌و شتانه بکه‌ن که‌ په‌روه‌ردگار له‌ قورئاندا چه‌سپاندوونی پشت به
چی ده‌به‌ستن؟ به‌لگه‌یان چی‌یه؟! خۆ وا گومان نابری که‌ زانیاری ئاده‌میزاد
په‌ی به‌ هه‌موو زینده‌وه‌رانی سه‌ر گۆی زه‌وی بردبێ و زانستی ده‌رباره‌یان
وه‌ده‌ست هێنابێ! ناشکراشه‌ زانیاری‌یان نه‌گه‌یشتۆته‌ نه‌و نه‌ندازه‌ی بزانی چی
له‌ سه‌ر نه‌ستێره‌کانی تر هه‌یه، نه‌و زانیاری‌یه‌ی تا ئیستا ده‌رباره‌ی سه‌ر
مانگۆ نه‌ستێره‌ی مه‌ریخ ده‌ست که‌وتوه‌ چ زانیاری‌یه‌کی نه‌وتۆ ئیه که‌ نه‌و
لافو گه‌زافه‌ی پێوه‌ لێ بدری!

هه‌موو نه‌و زانیاری‌یانه‌ی تا ئیستا به‌ ده‌ست هاتوه‌ هه‌ر له‌ چوارچێوه‌ی
نه‌وه‌دایه ئایا جووری ژبانی سه‌ر گۆی زه‌وی له‌ سه‌ر هه‌ندێ له‌و نه‌ستێرانه
ده‌سته‌به‌رده‌بێ یان نا؟!خۆ ته‌گه‌ر نه‌و بیرو بۆچوونانه‌ نه‌و تیۆره‌ زانستی‌یانه‌ به
لایه‌کیشدا بکه‌ون بوونی ژبان له‌ سه‌ر هه‌ندیک نه‌ستێره‌ به‌سه‌لمێنن و له‌ سه‌ر
هه‌ندیکیشیان نه‌یسه‌لمێنن، نابێ ئیمه‌ برپاری نه‌بوونی جیهانی گیانله‌به‌رانی
تر له‌ شوێنی تری بوونه‌وه‌ردا به‌هین، نه‌فامی‌یه‌ به‌ ناوی زانسته‌وه‌ بلێین له
بوونه‌وه‌ردا -جگه‌ له‌ سه‌ر زه‌وی- جیهانی زینده‌وه‌رانی تر نی‌یه، له‌ روی
چۆنیه‌تی سروشتی ته‌م جووره‌ گیانله‌به‌ره‌ دروست کراوه‌ی که‌ پێی ده‌لێن
جندۆکه‌و برێکیان ده‌بنه‌ شه‌یاتینی و ناوته‌ی شه‌رو گومرایی ده‌بن و ئاده‌میزاد
له‌ خشته‌ ده‌بن، ئیمه‌ جگه‌ له‌و زانیاری‌یه‌ی له‌ خوداو پێغه‌مبهره‌و پێمان

گه‌یشته‌وه چی تریان لی نازانین!

له رووانگه‌ی قورئانو هه‌دیثی پیغه‌مبهره‌وه ده‌زانین که جندۆکه له بلیسه‌ی ناگر دروست کراون، ده‌توانن له‌سهر زه‌ویو ناو زه‌ویو ناو ده‌ریاو ناو هه‌واو ده‌ره‌وه‌ی زه‌ویش ژیان به‌سهر به‌رن! توانای هاتوچۆی خێرایان هه‌یه‌و زۆر له ئاده‌میزاد تیزپه‌وترن، هه‌یانه‌ خاوه‌ن باوه‌پو موسوڵمانه؛ هه‌یانه‌ بیدی‌نو شه‌یتانه، نه‌وان ئاده‌میزاد ده‌بینن و ئاده‌میزاد نه‌وان نابینن؛ واته‌ له‌سهر شیوه‌و شکلی خۆیان، هه‌ر خودا ده‌زانن چهند مه‌خلوقاتو گیانه‌له‌به‌ر هه‌ن ئاده‌میزاد ده‌بینن و ئاده‌میزاد نه‌وان نابینن. هه‌روه‌ها شه‌یاتینی جندۆکه توانای له‌ خسته‌بردن و گومراکردنی ئاده‌میزادیان هه‌یه‌و به‌ وه‌سه‌سه‌و ختووکه‌دانی ده‌روونه‌وه ئاده‌میزاد گومرا ده‌که‌نو له‌ خسته‌ی ده‌به‌ن، به‌جۆرێک که نازانین به‌ چ شیوه‌یه‌ک نه‌و کاره‌ نه‌نجام ده‌دن! نه‌و شه‌یاتینی به‌ جندۆکانه‌ ده‌سه‌لاتیان به‌سهر موسوڵمانو خاوه‌ن بپوای زویان په‌یوه‌ست به‌ ناوی خودادا نی‌یه، هه‌ر کاتی شه‌یتانو نه‌وه‌کانی له‌ موسوڵمان نزیک بوونه‌وه‌و موسوڵمان ناوی خودای هی‌نا لی دوور ده‌که‌ونه‌وه‌و هه‌له‌تیزین، که موسوڵمان له‌ خودا بێ ناگا بوو، لی نزیک ده‌بنه‌وه‌و وه‌سه‌سه‌ی ده‌خه‌نه‌ دله‌وه‌! موسوڵمانی ده‌م به‌ وێردو سه‌لاواتو دلپه‌یه‌یه‌ست به‌ خودا له‌ فرتو فی‌لی شه‌یتانی زه‌عیف به‌هێزتره‌!، جیهانی جندۆکه له‌گه‌ل جیهانی ئاده‌میزاد هه‌شر ده‌کری‌نو حیسابو لی‌کۆلینه‌وه‌یان له‌گه‌ل ده‌کری، به‌ به‌هه‌شتو دۆزه‌خ پاداش و سزایان ده‌دری‌ته‌وه‌ وه‌کوو ئاده‌میزاد...

هێزو توانای جندۆکه له‌ چاو هێزو توانای فریشته‌ هه‌ر وه‌کوو نه‌بوو وایه‌! له‌م نایه‌ته‌دا نه‌وه‌مان زانی که په‌روه‌ردگار بۆ هه‌موو پیغه‌مبهرێک دوژمنی شه‌یاتینی له‌ ئاده‌میزادو نه‌جنده‌ داناوه‌، بی‌گومان خودا ده‌یتوانی-نه‌گه‌ر مه‌یلی لی بووایه‌ نه‌یده‌ه‌یشت نه‌و شه‌یاتینی‌یانه‌ هیچ بکه‌ن، نه‌گه‌ر بی‌ویسته‌یه‌ نه‌و شه‌یاتینی‌یانه‌ یاخی نه‌ده‌بوونو ئاوێته‌ی شه‌ر نه‌ده‌بوون، دوژمنایه‌تی پیغه‌مبهرانیان نه‌ده‌کرد، ته‌زیه‌تی موسوڵمانانیان نه‌ده‌دا، رێگیان له‌ ئاده‌میزاد ون نه‌ده‌کرد، به‌ل‌کو خودا ده‌یتوانی به‌ زۆره‌ ملی بیانخاته‌ سهر رێگای راستو ره‌وان، یان روویان پێ بکاته‌ هیدایه‌تو راستاو پیاوچاک بن،

دهیتوانی نه هیللی بهر هنگاری پیغه مبهرا نو نایینی حه قو موسولمانان بکهن به لام پهروه ردگار نهم نه ندازه سهرهستی بهی پی داو، ریگای داو که زیان به خوشه ویستانی خودا بگهینن - به نه ندازه یه ک که ویستی خوی له سهرهستی ، دایناوه که خوشه ویستانی خوی تاقی بکاتهوه بهو نه ندازه سهرهستی بهو بهو توانایه ی که پی داو، نهو شهیاتینی یانه دهسهلاتی نهو هیان نیه که نه زیه تی خوشه ویستانی خودا بهن مه گهر بهو نه ندازه بهی که خودا دیاری کردوه!

قورئان به لگهی راستی پیغه مبهرا یه تی حمزه تی موحه مدهده ﷺ
 أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبَتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ
 آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
 الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ
 وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

دوای نهو بهی پهروه ردگار سهر کۆنه ی کافره کانی کرد؛ نهو کافران بهی که به سوور بوونه وه سویندیان ده خوارد که نه گهر موعجیزه ی ماددیان نیشان بدری ئیمان ده هینن! نهو هشی روون کرده وه که ناردنی نهو نایه تو موعجیزانه بیهوده نو سوودیا نابی، چونکه نه گهر پهروه ردگار نهو موعجیزه و نیشانان هس له سهر دهستی پیغه مبهرا ناشکرا بکا نهوانه ههر له سهر کوفرو بی دینی ده میننه وه، نه مجار نهو ناشکرا ده کا که به لگهی به هیز له سهر راستی پیغه مبهرا یه تی پیغه مبهرا به دوو شیوه دهسته بهر بووه:
 یه کم پهراویکی بو ناردۆته خواری که زانیاری زۆری له خوگرتووه و شی که ره وه و روون که ره وه ی هه موو شتیکی پیوسته، نهو بهری ره وانبیژی له خوگرتووه، ناده میزادان دهسته وه سائن له بهرام بهر یکردنی و نه یان توانیوه و ناتوانن کتیبیکی لهو جوړه بخه نه روو... که نهم سهرئاسا (معجزة) یه باشتیرین به لگه یه له سهر راستی پیغه مبهرا یه تی پیغه مبهرا ﷺ.

دووه‌م: ته‌وراتو ئینجیله، که به روونی ته‌وه‌یان تیدایه، که موحه‌مه‌د ﷺ ره‌وانه کراوی خودایه و قورئان کتیبیکی حه‌قو راسته له خوداوه بۆ ته‌و هاتووه به‌هیزترین به‌لگه‌یه له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌د، بۆیه په‌روه‌ردگار فرمان به‌ فروستاده‌ی خۆی ده‌کا که زوویه رووی کافره‌کان بلی: ﴿أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حُكْمًا﴾ نایا من جگه له په‌روه‌ردگار دادوهریکی تر ده‌ستنیشان بکه‌م؟ واته: ناگونجی بۆ من جگه له خودا که‌سیکی تر په‌یدا بکه‌م، بۆ ته‌وه‌ی له‌ نیوان منو ئیوه‌دا حوکم بدا، چونکه هیچ حوکمیک له حوکمی خودا دادوهری تر نییه، که‌س له خودا راستگو تر نیه ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا﴾ خودایه‌کی وه‌هایه قورئانی ناردۆته خوارێ بۆ ئیوه، هه‌موو شتیکی تیدا شی کراوه‌ته‌وه، هه‌رچی بیروب‌اوه‌رو شه‌ریعه‌تو یاساو زانستی پئوسته‌ تیدا روون کراوه‌ته‌وه! خۆ من ته‌وه‌ ته‌مه‌نم له چل سال تپه‌ری، له‌وه‌پیش هیچ باب‌ه‌تیکم له‌و جوهره زانیاریانه نه‌زانیه‌وه، هه‌والی رابردوو و داها‌تووم ناگا لی نه‌بووه، ته‌و جوهره ره‌وانیژیو شیرین گو‌فتاری‌یه‌م پتیه دیار نه‌بووه وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تر‌دا ده‌فه‌رموی ﴿فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّنْ قَبْلِهِ﴾ یونس/١٦. واته: نایا بۆ من ره‌وایه جگه له خودا دادوهریکی تر داوا بکه‌م؟ له‌ حالیکه‌دا ته‌و خودایه‌ ته‌رکی پرسیار کردنی له‌سه‌ر لابردوون چونکه کتیبیکی بۆ ره‌وانه کردوون که به‌یانکه‌رو رۆشنکه‌ره‌وه‌ی هه‌موو شتیکه!

یان مانای وایه: داوا کردنی ئیوه بۆ هینانی به‌لگه‌و موعه‌جیزه له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تیم شتیکی بیهووده‌یه، چونکه دوو به‌لگه‌ی روونو ناشکرا هه‌ن، پشتگیری پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌م ده‌که‌ن؛ ته‌و به‌لگانه‌یه‌کیکیان نیشانه‌یه‌کی هه‌ره‌ گه‌وره‌و گرنگه که قورئانی پیرووزو سه‌ر ناسایه، قورئانیک که وته‌ی په‌روه‌ردگارو شاکاری ده‌ستی کردگارو به‌ ناشکرا پیغه‌مبه‌رایه‌تی من ده‌چه‌سپینێ، به‌لگه‌که‌ی تریشیان ته‌وه‌یه: که ته‌وراتو ئینجیل به‌ روونی ته‌وه‌یان تیدایه: که من پیغه‌مبه‌ری خودامو قورئان کتیبیکی حه‌قو راسته‌و له خوداوه بۆ من هاتووه.

﴿وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ﴾ ته‌گهر
 نه‌و موشریکانه ئینکاری حه‌قو راستی قورئان بکه‌نو به درۆی بخه‌نه‌وه؛ نه‌وه
 با بزائن که نه‌هلی کیتاب -جوله‌که‌و نه‌صرانی- ده‌زانن که نه‌و قورئانه‌ له
 خوداوه ئی‌دراوه بۆ تۆ؛ چونکه نیشانه‌و ره‌وشته‌کانی تۆ له کتیبی نه‌وان‌دا
 روون کراوه‌ته‌وه، له‌سه‌ر زویانی پی‌غه‌مبه‌ره‌کانی پی‌شوو مزگینی به‌هاتنی تۆ
 دراوه! وه‌کو له‌ ئایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
 يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ، وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ
 وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ البقرة/١٤٦. عه‌بدو‌ل‌لای کورپی سه‌لام که مال‌میکی جوله‌که
 بو‌و موس‌ول‌مان بو‌وبوو ده‌ریاره‌ی نه‌م ئایه‌ته‌ لی‌یان پرسی، وتی: به‌لێ ئی‌مه
 پی‌غه‌مبه‌ر له‌ کورپی خۆمان با‌شتر ده‌ناسین! چونکه له‌ کتیبی ئی‌مه‌دا
 نیشانه‌کانی زۆر باش روون کرا‌ونه‌وه.

﴿فَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْمَرِينَ﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د! تۆ هه‌رگیز نه‌چی‌ه‌ ریزی
 گروپی نه‌وانه‌ی گومانیان هه‌یه‌و به‌عه‌زو جه‌زمه‌وه کاری خۆیان نه‌نجام
 ناده‌ن، چونکه مات‌ول خودا نه‌م نامه‌یه‌ی بۆ نارد‌ووی حه‌قو راسته‌، خاوه‌ن
 نامه‌کانیش نه‌وه به‌باشی ده‌زان‌و با‌سی راستی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی تۆو قورئان
 له‌ته‌وراتو ئینجیل‌دا شی کراوه‌ته‌وه که‌واته‌ تۆ له‌و که‌سانه‌ مه‌به‌ که‌ دوو د‌ل‌ن
 و گومانیان له‌ قورئانو پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی‌یه‌که‌ت‌دا هه‌یه‌! بی‌گومان ناشکرایه‌ که
 پی‌غه‌مبه‌ر هه‌یچ شک‌و گومان‌ییکی له‌ د‌ل‌دا نه‌بووه، نه‌م نه‌ه‌یه‌ی که‌ ئاراسته
 کراوه‌ بۆ زی‌ده‌ هه‌ل‌نان‌و سو‌وربو‌ونه له‌سه‌ر په‌یامه‌که‌ی، بۆ جۆش‌دانی دۆشو
 خرۆشو په‌روۆشی و سۆزه‌له‌ د‌لو ده‌روونی‌دا ده‌ریاره‌ی ئایینه‌که‌ی، ئاماژه‌ی
 نه‌وه‌ی تێدا‌یه‌: که‌ نه‌رکی سه‌رشانی قورسه‌و هه‌میشه‌ پیلانی جۆراو جۆرو
 به‌هه‌یز د‌ژی خۆی ئایینه‌که‌ی هه‌وه‌لانی د‌اده‌ی‌ئێ‌تر‌سو پی‌وسته‌ زۆر به‌ د‌ل
 قایمی و ئیمان پته‌وی‌یه‌وه نه‌رکی سه‌رشانی نه‌نجام بدا. و‌ینه‌ی نه‌م ئایه‌ته‌ له
 قورئان‌دا زۆرن؛ وه‌که‌وو ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ یونس/١٠٥. یان ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِنْ كُنْتَ فِي شكٍ مِمَّا
 أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ، لَقَدْ جَاءَكَ

أَلْحَقْ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُفْتَرِينَ ﴿٩٤﴾ یونس/٩٤.

وهكو وتمان: نهم جوړه نه هی یانه نهمه ناگیدمن که پیغه مبر ښه شكنو
گومانیکي هه بوی، چونکه نه مانه شرتو نه گرن، نه گریش مخرج نیه
روویدا! هر بویه ش پیغه مبر ښه که نهم نایته هی خوینده وه فرمووی: نه
گومانم هیمو نه پرسیار ده کم!

﴿وَمَنْ كَلِمَةً رَبِّكَ صِدْقًا وَ عَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾ که لامی
پروهر دگار که قورنانه ترواو بی که کووری، پیوست به لی زیاد کردن
ناکا، کتیپیکي گشتی موعجیزو رهوانو بی زیادو بی خوشو لنگی،
چی ده لی راستو چ حوکیک ده دا عدلو رهوایه، راسته له هواله
غیبی ره کانیدا، عادل له داواکاریه کانیدا، هرچی هوالی لیداو یاسی
کردوه راستو شكنو گومانی تیدا نی، هرچی فرمانی پی کردوه عدلو
دادپرووری، هرچی نهی لی کردوه بعتالو پوچو زیان بمخسه، بویه
پروهر دگار داکوکی لی کردوه، قورنان شتیکی خیرو سودبخش نهیت
فرمانی پی ناکا، شتیکی فسادو شر نهی نهی لی ناکا وه کو له
شونیکي تردا دفرمووی: ﴿يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ
الْمُنْكَرِ﴾ الاعراف/١٥٧. هرچی له قورناندا هاتوه له فرمانو داکوکی، له
هره شو واده پیدان، له چیروکنو هوال که لامی خودایو گورانکاری تیدا
نه کراوه ناکری، کس نیه بتوانی حوکی هلبوه شینیتوه نه له دونیاو نه
له قیامتدا.

﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ پروهر دگار شنوایه، گوفتاری بښنده کانی
دهیسی ﴿العلیم﴾ زانو ناگاداره به هلسو کوو تو جو ولی بښنده کانی
هر کهسه به گویره ی کردارو گوفتاری خوی پاداشی ده دریتوه.

گومرایى موشریکه کانو نه یکردن له خواردنى کوشتییان
وَإِنْ تُطِيعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿۱۱۶﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ
وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿۱۱۷﴾ فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ
بِعَايَتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۱۸﴾ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ
وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنْ كَثِيرًا
لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿۱۱۹﴾
وَذَرُوا ظَهْرَ الْأِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْأِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا
كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿۱۲۰﴾ وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ
لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجْدِلُواكُمْ
وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿۱۲۱﴾

دواى نهوى پىروهر دگار وه لامى شوبهو چهواشه كارى به كانى كافره كانى
دايهوه و راستى پىغه مبرايهتى حهزهرتى موحه مهدهى چه سپاند! نه مجار
باسى نهوه ده كا: كه نابى موسولمانان گوى بو قسهى گه وچو نه فامه كان
بگرن، نابى هيچيان به قسه بكنن، چونكه نهوان رىبازى گومرايى ده گر نه
بىرو شوئن شكنو گومانى گهنده لو فاسيد ده كهون، به مهش پىروهر دگار
ده يهوى كه سايهتى سهر به خوئى بو كۆمهلى موسولمانان دابىن بكاو وه كوو
هيزىك حيسايبان بو بكرى؛ نه مه له كاتى كندا كه زۆرىهى دانىشتوانى
سهرزهوى موشرىكنو گومرا بوون!!

ئەبو داود و ترمیذی لە ئیبنو عەبباسەو دەگیرنەو: دەلی: کۆمەلێک خەلک هاتنە خزمەت پیغەمبەر ﷺ و تیان: ئەو رهوانه کراوی خودا! نایا ئیمە له گوشتی ئەو گیانلەبەرانه بخۆین کە خۆمان دەیان کوژین کەچی لەوانە نەخۆین کە خودا دەیانکوژی؟! ئیتر خودای مەزن ئەم نایەتانی ناردنە خواری ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ﴾ تا دەگاتە ﴿إِنَّكُمْ لَمَشْرِكُونَ﴾.

ئیمامی واحیدی دەلی: موشریکەکان و تیان: ئەو موحمەد! پیمان بلی: مەرو بزن دەمرن کێ دەیان کوژی؟ پیغەمبەر فرموی: خودا دەیان کوژی، و تیان: دەی باشە تو پێت وایە: ئەوێ کە خۆتو هاوێلانەت دەیکوژن حەلەلە، ئەوێ کە خودا دەیکوژی حەرامە!! ئیتر پەروردگار ئەم نایەتە ناردە خواری ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ...﴾^۱.

عیكریمە دەلی: کاتێک کە پەروردگار نایەتی یاساغ کردنی گوشتی مردارەوەبوی ناردە خواری، فارسە ناگریپرستەکان دۆستایەتیان لەگەڵ قورەیشییەکانی مەككەدا هەبوو، نامەیان بۆ نووسین و تیان: موحمەدو هاوێلانی پێیان وایە: شوێن فرمانی خودا دەکەون، کەچی لایان وایە: ئەو ناژەلو پەلەوهرەوێ خۆیان سەری دەبێن حەلەلە، ئەوێ کە خودا دەیکوژی حەرامە، ئەمە هەندێ دڵکرمییی بۆ هەندێ موسولمان پەیدا کرد ئیتر پەروردگار نایەتی ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ﴾ ناردە خواری! طەبەرائی هەمان رێوایەتی بە شێوەیەکی تر گێراوەتەو! بەلام لە ناوەرۆکدا چ جیاوازییەکی ئەو تۆیان لە نێواندا نییە!

﴿وَإِنْ تَطِعْ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يَضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾ نابی بە هیچ شێوەیەك لە شریعەتی حەقو قورئان لابەدەو روو بکەوێ رێبازی گومرایانو سەر لی شێواوان، چونکە ئەوانە شوێن گومانو بیرو باوهری فاسید کەوتوون! ئەو موحمەد نەتوو ئەوانە لەگەڵتدان، ئەگەر لە کاروباری نایینیدا شوێن زۆریەو دانیشتوانی سەر زەوی بکەوێ کە هەموویان کافرو موشریکن، پێچەوانەو قورئانو شریعەتی خودا هەلسو کەوت بکەو، ئەو لە رێبازی

^۱ اسباب النزول للواحدی ص ۱۲۸.

حەقی خودا لات دە‌دە‌نو گومرات دە‌کە‌نو رینگای عە‌دلو حە‌قو راستیت لی گوم دە‌کە‌ن، چونکە ئە‌وان جگە‌ لە‌ هە‌واو هە‌وە‌سو گومانو بیرو باوە‌ری پێ‌و پوچ شوین هیچی تر ناکە‌ون، ئە‌وان هیچ نرخی‌ک بۆ بە‌لگە‌و نیشانه‌کانی هە‌بوونی خودا دانائین، هیچ گرنگی‌نە‌ک بە‌ بە‌لگە‌ی عە‌قڵی نادن ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ ئە‌وان تە‌نیا شوین گومان دە‌کە‌ون ﴿وَأَنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ ئە‌وان تە‌نیا مە‌زنە‌ دە‌کە‌نو بە‌ هە‌وانتە‌و تە‌خمینو لای‌ر شت دیاری دە‌کە‌ن، مە‌زنە‌ کردنە‌کە‌شیان بۆ‌ بناغە‌و دوورە‌ لە‌ حە‌قیقە‌تو راستی‌یە‌وه‌، بیرو باوە‌ریان لە‌سەر تە‌خمینو مە‌زنە‌کردنی هە‌له‌ دادە‌مە‌زرینن، نە‌ک لە‌سەر بورهانو بە‌لگە‌.

ئە‌م نایه‌ته‌ ناماژیه‌ بۆ‌ئە‌وه‌ کە‌ زۆری‌ی دانیش‌توانی سەر‌ زە‌وی لە‌بارە‌ی بیرە‌باوە‌رپە‌وه‌ سەر‌لی شێ‌واو گومرا‌بوون، هاو‌ە‌لیان بۆ‌ خودا دادە‌نا، نینک‌اری پێ‌غه‌مبەر‌ایە‌تیان دە‌کرد، سەر‌ لی شێ‌واو بوون لە‌ بارە‌ی تە‌شریع و حە‌لالو حە‌رام دانانە‌وه‌، کە‌ مردارە‌وه‌ بوو و خوێ‌ن خوارد‌نو عە‌رق خوارد‌نە‌وه‌یان بە‌ لاوه‌ حە‌لالو رە‌وا بوو، بە‌ خە‌تو خۆ‌پایی پێ‌ی ناژە‌لیان لە‌ خۆ حە‌رام دە‌کرد، ناوی بە‌حیرە‌و ساتیبە‌و وە‌صیلە‌یان لی دە‌نان، قورئان لە‌ شوێ‌نێ‌کی تردا ناماژە‌ بۆ‌ ئە‌مه‌ دە‌کا کە‌ زۆری‌ی دانیش‌توانی سەر‌ زە‌وی گومرا‌بوون وە‌کوو دە‌فەر‌مو‌ی: ﴿وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ﴾ الصافات/٧١. یان دە‌فەر‌مو‌ی: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ یوسف/١٠٣. ئە‌م حوکمە‌ قە‌طعی‌یه‌ کە‌ زۆری‌ی دانیش‌توانی سەر‌ زە‌وی گومرا‌بوون، راستی‌یه‌کە‌ می‌ژوو‌ی هە‌موو گە‌لانی کۆ‌ن و نوێ‌ پش‌تگیری دە‌کا، چونکە‌ خاوە‌ن نامە‌کان وازیان لە‌ پە‌ی‌رە‌و پڕۆ‌گرامی پێ‌غه‌مبەرە‌کانیان هێ‌نا بوو، گە‌له‌ ب‌تێ‌رستە‌کان زۆ‌ر لە‌ رێ‌بازی خودا دوور کە‌وت‌بوونە‌وه‌، ئە‌مه‌ یە‌کیکە‌ لە‌ بە‌لگە‌ی پێ‌غه‌مبەر‌ایە‌تی حە‌زەرە‌تی مو‌حه‌ممە‌د ﷺ چونکە‌ ئە‌و نە‌خوێ‌ندە‌وار بوو، می‌ژوو بە‌سەر‌هاتی گە‌لانی نە‌خوێ‌ند‌بوو‌وه‌، ئە‌دی چۆ‌ن ئە‌م راستی‌یه‌ی دە‌زانی و ناوا بە‌ راشکاوی رای‌گە‌یان‌دو دە‌ق لە‌گە‌ڵ واقیع و رووداودا پێ‌او پێ‌ دە‌رچوو؟

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾

بیگومان په‌وه‌ردگاری تو که پی‌ی گه‌یاندووی و قورشان‌ی بۆ ناردوی و نه‌و
شتانه که نه‌تده‌زانی فی‌ری کردوی له تو زاناره، له هه‌موو ئاده‌میزادو
مه‌خلوقاتی تر زاناره به‌و که‌سانه‌ی ریگای راستی خودایان لی گوم بووه، له
هه‌موو که‌س زاناره به‌و هیدایه‌ت دراوانو ری‌په‌وانی ریگای راستی یه‌زدان
په‌سه‌ند؛ ته‌مه هه‌مه‌شه کردنه و جه‌خت کردنه‌وه‌ی مانای پیش‌ووه، که داوای
کرد به هیچ جو‌ریک په‌په‌وه‌ی ری‌بازی نه‌هلی خه‌لالو گوم‌پایان نه‌گرنه به‌ر.

جا له‌به‌ر ته‌وه‌ی موشریکه‌کان سه‌رپ‌ینی گیانه‌به‌ری کوشتی‌یان بۆ به‌تو
په‌ستراوی خۆیان -جگه له خودا- به بنه‌مای بیروباوه‌ری خۆیان‌یان ده‌زانی،
حالو وه‌زع‌ی زوری‌ه‌ی دانیش‌توانی سه‌ر زه‌وی کوفرو گوم‌پایی بوو، بۆ‌یه
په‌وه‌ردگار فه‌رمانی به‌ موسولمانان کرد به‌ کرده‌وه‌و هه‌لسو که‌وتی‌ک که
بنه‌مای پروا به‌ خودایه؛ که نه‌ویش خواردنی گۆشتی نه‌و سه‌ر براوانه‌یه که
ناوی خودای له‌سه‌ر ده‌هیندری و فه‌رمووی: ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾
واته: خۆتان بیاریزن له خواردنی گۆشتی نه‌و ئاژه‌لو په‌له‌وه‌رانه‌ی که له‌به‌ر
خاتری به‌تو سه‌نده‌م سه‌ر براونو ناوی غه‌یری په‌وه‌ردگاریان له‌سه‌ر هیندراره‌و
(بسم الله) یان له‌سه‌ر نه‌کراوه ﴿إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ﴾ نه‌گه‌ر ئیوه پرواتان
به‌ نیشانو به‌لگه هیدایه‌ت نامی‌زه‌کانی یه‌زدان هه‌یه، ده‌تانه‌وی عه‌قیده‌ی
ری‌کنو پی‌ک له ده‌رونتان‌دا به‌چه‌سپی و هه‌ر شتی‌ک دژی نه‌و بیرو باوه‌ره
راسته‌بی، ئیوه به‌درۆو پووچی بزائن...

ته‌مه ریگا پیدانیکی روونو ناشکرایه له په‌وه‌ردگاره‌وه بۆ به‌نده
موسولمانه‌کانی که له گۆشتی نه‌م سه‌ر براوانه به‌خۆن که ناوی خودایان له‌سه‌ر
ده‌برد‌ری، به مه‌به‌ستی چه‌سپاندنی پروا به‌ خوداو ره‌تدانه‌وه‌ی عه‌ره‌به
موشریکه‌کانو غه‌یری نه‌وانیش که سه‌رپ‌ینی ئاژه‌لو په‌له‌وه‌ریان به‌ دابو
نه‌ری‌تو بنه‌مای تایی‌زو بیروباوه‌ری خۆیان ده‌زانی و له ری‌گه‌ی سه‌رپ‌ینی
ئاژه‌له‌وه خۆیان له به‌ته‌کانیان تریک ده‌کرده‌وه.

ته‌وه‌ی له نایه‌ته‌که وه‌ر ده‌گیری ته‌وه‌یه: هه‌ر سه‌رپ‌راوی‌ک ناوی خودای
له‌سه‌ر نه‌بری خواردنی خه‌لال نی‌یه، وه‌کوو کافره‌کانی قوره‌یش خواردنی

مردارهوه بوو نهو سهر برپاوانه‌ی که بۆ بته‌کانیان سهر ده‌پری .

حیکمه‌تی گرنگی دان به‌م مه‌سه‌له‌یه و هینانی له ته‌ک مه‌سه‌له‌ی بیروباوه‌ر نه‌وه‌یه: موشریکه عهره‌به‌کانو غه‌یری نه‌وانیش، ناژه‌ل سهرپرنیان کردبووه رێو ره‌سمیکی په‌رستن کاری، به‌لکو خستبوویانه پله‌ی بنه‌مای عه‌قیده و بیروباوه‌ر هوه ناژه‌ل سهرپرنیان کردبووه شیوه په‌رستنی خودا درۆزنه‌کانیانو له کاتی سهرپرنیاندا ناوی بته‌کانیان به ده‌نگی به‌رزو قریوه قریو ده‌هینا، نه‌مه‌ش جوړه شه‌ریک په‌یدا کردنیکه بۆ خودا، چونکه عیبادت کردن بوو بۆ غه‌یری خوداو به ره‌وا زانینی هاوه‌ل بوو بۆ خودا!

به کورتی مه‌سه‌له‌ی ناژه‌ل سهرپرن به‌شیکه له‌و عیباده‌تو په‌رستشه‌ی که ناده‌میزاد نه‌نجامیان ده‌دا به مه‌به‌ستی له خودا نزیک بوونه‌وه، له سهرده‌می گومپایی و بتپه‌رستی ناده‌میزادا بووه په‌رستنو ریزلینانی غه‌یری خودا، واته: ناژه‌ل سهرپرن بووه به‌شیک له بتپه‌رستی و شه‌ریک دانان بۆ خودا، ههر بۆیه‌شه مه‌سه‌له‌ی ناژه‌ل سهرپرن له چوار چیه‌ی باسی کوفرو تیمانو شیرکو یه‌کتا په‌رستی دا هینرایه کایه‌وه له‌م نایه‌ته‌دا ناوا خراونه په‌نا یه‌کتی.

بیگومان تا نیستاش هه‌ندێ موسولمانی سافیلکه ده‌که‌ونه نه‌و هه‌له‌یه‌وه نه‌و تاوانه دووباره ده‌که‌نه‌وه، ده‌هینن حه‌یوان به ناوی شیخی‌ک، پیاو چاکیک، نارامگایه‌که‌وه سهر ده‌پرن، کوشتییان بۆ ته‌رخان ده‌که‌ن، نه‌وه‌تا نیستاش له میصر گوێره‌که‌و مه‌رو بزن بۆ سه‌یید نه‌حه‌مدی به‌ده‌وی غه‌یری ته‌ویش نه‌زر ده‌که‌ن، لییان ده‌پارینه‌وه هانایان بۆ ده‌بن نه‌مه‌ش شیرکینکی ناشکرایه!

﴿وَمَا لَكُمْ إِلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ چی شتیک نه‌وه‌تان لی قه‌ده‌غه ده‌کا که له گۆشتی نه‌و حه‌یوانه سهر برپاوانه بخۆن که له کاتی سهر پرن‌دا ناوی خودایان له‌سهر هاتوه؟؟

﴿وَقَدْ فَضَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ﴾ بیگومان بۆ ئیه‌وه شی کراوه‌ته‌وه نه‌و شتانه‌ی لی‌تان قه‌ده‌غه‌یه، وکو له نایه‌تی ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ...﴾ الایه الانعام/ ١٤٥. دا بۆمان روون کردوونه‌وه، نه‌و خواره‌مه‌نی و

گۆشتی حه‌یوانه‌ی له‌وێ دا ده‌ست نیشان کراوه لێتان قه‌ده‌غه‌یه **﴿إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ﴾** مه‌گهر پێویستی و زه‌روره‌ت پالتان پێوه بنێ بۆ خواردنی، واته: نه‌گهر برسیتان بوو خواردنی ترتان ده‌ست نه‌که‌وت، نه‌و کاته له‌به‌ر نا عیلاجی حه‌رام حه‌لاله، ، چونکه قاعیده‌ی ئوصولی‌یه که ده‌لی: **(الضرورات تبيح المحظورات)** به‌لام ده‌بی به‌ نه‌ندازه‌ی پێویست له‌و حه‌رامه بخوری و زیده روی تێدا نه‌کری، چونکه قاعیده‌یه‌کی تری ئوصول هه‌یه ده‌لی: **(الضرورة تقدر بقدرها)** که‌وابوو دروسته بۆ ناعیلاج که به‌گۆره‌ی پێویستی خۆی له حه‌رام بخوا و خۆی له مردن رزگار بکا! **﴿وَإِنْ كَثِيرًا لِّيُضِلُّوا بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾** واته: بێگومان زوره‌ی ئاده‌میزاد وه‌کوو بۆ خۆیان گومرا‌بوونو سه‌ریان لی شیواوه رێگه‌ش له خه‌لکی گوم ده‌که‌ن، له رێگه‌ی خواردنی گۆشتی نه‌و حه‌یوانانه‌ی که بۆ غه‌یری خودا سه‌ر ده‌بردین رێگا له خه‌لکی گوم ده‌که‌ن: به‌وه که حه‌لالتان لی حه‌رام ده‌که‌نو حه‌رامیان لی حه‌لال ده‌که‌ن، نه‌م ری لی گوم بوونو ری لی گوم کردنه به‌ ئاره‌زوو و هه‌واو هه‌وه‌سی خۆیان نه‌نجامی ده‌ده‌ن، نه‌ک له رێگه‌ی زانیاری‌یه‌که‌وه که له وه‌حی ئاسمانی سه‌رچاوه‌ی گرتبی، یان له به‌لگه‌و ده‌لیلی عه‌قڵی‌یه‌وه سه‌ری هه‌لدا بی.

سه‌رچاوه‌ی نه‌م هه‌واو ئاره‌زوو کارییه نه‌وه‌یه؛ نه‌و گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ی چه‌زه‌تی نوح (سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بی) بۆ لایان ره‌وانه کرابوو پیاوی خودا په‌رستهو راستایان تێدا بوون، کاتی‌ک که مردن په‌یکه‌ریان بۆ تاشین بۆ یاد کردنه‌وه‌یانو شوین که‌وتنیا، دوا‌یی به‌ درێژی رۆژگار ریزیان لی گیراو یادیان کرایه‌وه! دوا‌یی ئاده‌میزادی تر هاتن حیکمه‌تی داتانی نه‌و په‌یکه‌رانه‌یان لی شیواو تێتر به‌ تێپه‌ر بوونی ماوه‌یه‌کی زۆر، نه‌م ریز لی‌گرتنه‌یان لی بوو به‌ ئایینو په‌رسته‌شکاری، له‌سه‌ر نه‌م بنه‌ما‌یه‌ بپه‌رستی دامه‌زرا!

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ خودای تۆ نه‌ی موحه‌مه‌د! که نه‌م هه‌موو رێنموونی و هیدایه‌ته‌ی له‌سه‌ر زویانی تۆ به‌ خه‌لکی راگه‌یاند، له تۆشو باقی خه‌لکی تریش زاناتره به‌وانه‌ی ده‌ستدریژی ده‌که‌نو له حه‌لاله‌وه لاده‌ده‌ن

بۆ ئەو شتانهی خودا لێی حەرام کردوون، یان لە ئەندازەی پێویست لە کاتی زەرورەتو ناعیلاجی دا تێ دەپەڕێنن، خودا باش باش ئاگاداری تەجاوەزکاری و درۆ دەلەسەو خییانەتکارییانە، سزای پراو پریان دەداتەو و تۆڵەیان لێ دەستێنێ، وەکوو عەمری کۆری لوحیی و گەلەکەیی کە بەحیرەو سائیبهیان داھێنا، خواردنی گۆشتی مردارەو ھەبویان بە ھەلال دانا، ھەرھەا خواردنی گۆشتی ئەو ھەیانە سەرپراوانەیی کە ناوی غەیری خودایان لەسەر دەبرا بە ھەلال ڕەوایان دەزانی.

ئەمجار پەرھەردگار فەرمان بە موسولمانان دەکا کە لە ھەموو تاوانیک دوور بکەوێتەو دەفەرموی: ﴿وَذَرُوا ظَاهِرَ الْأَثَمِ وَبَاطِنَهُ﴾ واز لە ھەموو تاوانیک بێنن، لە ھەموو حەرامیک دوور بکەوێتەو بە ئاشکراو نھێنی، لە کەم زۆری، جا ئەو تاوانە تاوانیک بێ بە ئەندامی ئاشکرا ئەنجام بدرێن وەکوو دەستو چاوو قاچو زویانو ئامێری داوێن پیسی، یان کردەوێ دلو دەروون بێ وەکوو دلپێسی و ھەسوودی و لووتبەرزی و خۆبەزلزانی.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْأَثَمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتُرُونَ﴾ بێگومان ئەوانە تاوان دەکەن بە ئاشکرا، یان بە نھێنی کەم بێ یان زۆری سزای خۆیان دەدرێتەو، چەندیک زێدە ڕەوی بکەن لە تاوان کردندا سزایان توند تر دەبێ، چەندیک ئەوان سڕوشتی خۆیان تێک بدەنو سوور بن لە دووبارە کردنەو سێبارە کردنەوێ تاوانەکانیان تۆڵەو سزایان سەختەر دەبێ، پێغەمبەر ﷺ لە فەرموودەیکدا پێناسەی تاوانی کردووە فەرموویەتی (الْأَثَمُ

مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ) لە ڕیوایەتی موسلیمدا دەفەرموی (الْأَثَمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطْلُعَ عَلَيْهِ النَّاسُ) بەلام کەسیک تۆبەیکە رێکتو پێک بکا، لە تاوانەکانی پێشوو ژێوان ببیتەو، ئەو خودا لێی خۆش دەبێ، مەگەر مەیلی لێ بێ بە مەرجی شەریک بۆ خودا دانەنێ! شەریک بۆ خودا دانان لێخۆش بوونی نیە ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ النساء/ ١١٦.

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار فرمان ده‌کا به‌وه‌ی که هه‌ر چه‌وانێک له‌ کاتی سه‌ربرین‌دا ناوی خودای له‌سه‌ر نه‌هیندرای لی نه‌خۆن ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ ته‌ی کۆمه‌لی موسولمانان! گوشتی چه‌وانێک مه‌خۆن که مندار بوویته‌وه‌و سه‌ر نه‌بردرا بی، یان سه‌ربرایی و ناوی خودای له‌سه‌ر نه‌هیندرایی! یان بۆ غه‌یری خودا سه‌ر برایی وه‌کوو نه‌و چه‌وانانه‌ی که موشریکه‌کان بۆ به‌کانیان سه‌ریان ده‌برن، ﴿وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ چه‌وان سه‌ربرین بۆ غه‌یری خودا و خواردنی گوشتی مرداره‌وه‌بوو له‌ خودا یاخی بوون و تاوانه‌... ته‌وه‌ی له‌م شوینه وه‌رده‌گیری ته‌وه‌یه که مه‌به‌ست به‌ ﴿مَا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ﴾ نه‌و چه‌وانه‌ بی مردار بوویته‌وه‌، یان ناوی غه‌یری خودای له‌سه‌ر هات‌بی.

﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ﴾ بیگومان شه‌یاتینی ئاده‌میزاد و جندۆکه که ختۆکه‌ی دلی هاوه‌لازو دۆستانی خۆیان له‌ موشریکه‌کان ده‌ده‌ن بۆ ته‌وه‌ی ده‌می ده‌می له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌رو هاوه‌لانی بکه‌ن ده‌رباره‌ی خواردنی گوشتی مرداره‌وه‌بوو ﴿وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ نه‌گه‌ر ئیوه به‌گوئی ته‌و موشریکانه بکه‌ن و بیرو بۆچوونی ته‌وانتان به‌لاوه راستی و پیتان وایی مرداره‌وه‌بوو حه‌لاله‌؛ ئیوه‌ش وه‌کوو ته‌وان موشریکو تاوانبارن، چونکه له‌ شه‌ریعه‌تی خودا لاتان داوه‌و بیرو باوه‌ری پوچی موشریکه‌کانتان وه‌رگرتوه‌، ته‌مه‌ش به‌ شه‌ریک دانان حلیب ده‌کری؛ وه‌کوو له‌ شوینیکی تردا ده‌فرموی: ﴿اتَّخِذُوا أَخْبَارَهُمْ وَرَهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ التوبة/٣١. تیرمیزی له‌باره‌ی ته‌فسیری ته‌م نایه‌ته‌وه له‌ کۆری له‌ عه‌دی حاته‌مه‌وه ده‌گیرته‌وه که به‌ پیغه‌مبه‌ری گوتوو ته‌ی ره‌وانه‌ کراوی خودا! کوا خۆ جوله‌که‌و مه‌سیحی به‌کان قه‌شه‌و مالمه‌کانیان نه‌په‌رستوون؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی به‌لی: ته‌و قه‌شه‌و مالمانه‌ حه‌رامیان بۆ حه‌لال کردوون و حه‌لالیان لی حه‌رام کردوون، جه‌ماوه‌ره‌که‌ش گوئی بیستیان بوون، ده‌ی ته‌وه به‌ په‌رستش حلیب ده‌کری!

زه‌جاج ده‌لی نایه‌ته‌که ته‌وه ده‌گه‌یه‌نی که هه‌ر که‌سیک شتی‌ک حه‌لال

بکا که خودا حهرامی کردووه، یان شتی‌ک حهرام بکا که خودا حه‌لالی کردووه، نه‌وه به موشریک حلیب ده‌کری، چونکه جگه له خودا یاسادانه‌ریکی تری داناوه!

نه‌وه حوکمانه‌ی له‌م نایه‌تانه وهرده‌گیرین نه‌مانه‌ن:

١- ههر حه‌یوانی‌ک موسولمان سهری بپرئو ناوی خودای له‌سهر به‌ینی حه‌لاله.

٢- نایه‌ته‌که فرمانی کردووه به هینانی ناوی خودا له‌سهر ناو خواردنه‌وه‌وه حه‌یوان سهرپرینو هه‌موو خواردنه‌مه‌نی‌یه‌ک.

٣- ههر حه‌یوانی‌ک ناوی خودای له‌سهر نه‌هاتبی خواردنی گوشتی حه‌لال نی‌یه؛ وه‌کوو مرداره‌وه بوو و نه‌وه حه‌یوانانه‌ی که سهر ده‌پروران له‌سهر به‌رد (نصب) ه‌کانی ده‌وری که‌عبه‌و شوینی تریش.

٤- شتی حهرام له‌ کاتی ناچاری‌دا حه‌لاله به‌ مهرجی له‌ نه‌ندازه‌ی پتویست تیپهر نه‌کا.

٥- ههر که‌سی‌ک حهرام حه‌لال بکا، یان حه‌لال حهرام بکاو شوین غه‌یری حوکمی خودا بکه‌وئ، نه‌وه کافرو موشریکه‌و جگه له‌ خودا شرع دانهریکی تری داناوه.

نه‌وه حه‌یوانانه‌ی سهرده‌پرترین به‌ بۆنه‌ی دیده‌نی پاشاو سهرۆکتو لیپرسراوان‌دا، یا له‌کاتی گهرانه‌وه‌ی حاجیان‌دا نه‌وه به‌لای حه‌نه‌فی‌یه‌کان گوشته‌که‌یان حهرام ده‌بی، چونکه سهرپرینه‌که مه‌به‌ستی غه‌یری خودای تیدایه. هه‌ندی له‌ شافیه‌یه‌کان رایان وایه: مه‌به‌ست له‌وه سهرپرینه‌ ده‌پرینی پیخۆش‌حالی‌یه به‌ هاتنی نه‌وه که‌سه. وه‌کوو سهرپرینی حه‌یوان وایه بۆ عه‌قیقه؛ که‌که‌سی‌ک مندالی ده‌بی حه‌یوانی بۆ ده‌کا به‌ هه‌وتم، پیخۆش‌حال بوون به‌وه شیوه‌ نابیته‌ هۆی حهرام‌بوونی، به‌لام نه‌گهر سهرپرینه‌که له‌ ژیر قاچی میوانه‌که‌دا بوو، واته: له‌ ژیر پیدایا سهرپرا، نه‌وه گوشته‌که‌ی حهرام ده‌بی، چونکه ناوی غه‌یری خودای له‌سهر ده‌هیندرئ!

٦- برئ له‌ شرع‌زانان وا له‌ نایه‌تی ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ تیگه‌یشتوون که ههر حه‌یوانی‌ک له‌ کاتی سهرپرین‌دا ناوی خودای

له‌سەر نه‌هیندری با موسولمانیش سەری ببری گوشتە‌که‌ی حەرامە! ئەم مەسەلەیه مەسەلە‌ی سەرپرینی بێ ناوی خودایە جا ناو‌نه‌هینانە‌که به سه‌هویی، یان به ئەنقەست بێ. ئەمەش زانایانی ئیسلام چەند رایەکیان هەیه:

أ- داوود ظاهیری دە‌لێ: ئەگەر موسولمان حیوانی سەرپری له‌ بیری چوو یان به ئەنقەست ناوی خودای له‌سەر نه‌هینا گوشتە‌که‌ی ناخوری چونکه ظاهیری نایەتە‌که ئەوه ده‌گەیه‌نی.

ب- شافعی‌یه‌کان ده‌‌لێن: ئەگەر موسولمان حیوانی سەرپری ناوی خودای له‌سەر نه‌هینا گوشتە‌که‌ی حەلالە، چونکه نایەتی ژماره (٣)‌ی سوورەتی مائیدە که ده‌فرموی ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ﴾ تا ده‌گاتە ﴿إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ ئەوه ده‌گەیه‌نی که سەرپراو حەلالە نایەتە‌که باسی هینانی ناوی خودای نه‌کرد، ناوهینانی خوداش به‌شیک نیه له‌ سەرپرین، چونکه سەرپرین بریتی‌یه له‌ پرینو له‌تکردن... ئەوهش هاتۆته‌ دی هه‌روه‌ها ئەو فرموده‌شیان کردوه به‌ به‌لگه‌ که بوخاری ئەبو داوود و ئیبن ماجه‌و نه‌سائی له‌ عائیشه‌وه گیراوه‌نه‌ته‌وه -خوا لێیان رازی بێ-! ده‌‌لێ کۆمه‌لێک عەرزێ پیغه‌مبەریان کرد ﷺ: وتیان: گرۆکانی ئیمه‌ تازه موسولمان بوون گوشتمان بۆ دینن نازانین نایا ناوی خودای له‌سەر هیندراوه یان نا؟ نایا لێ بخۆین؟ پیغه‌مبەر ﷺ فرموی: (سموا وکلوا) ناوی خودای له‌سەر بێنن و بیخۆن! ئەبو داوود فرموده‌یه‌کی مۆسه‌لی له‌ (الص‌ل‌ت‌ الس‌د‌وس‌ی)‌یه‌وه گیراوه‌ته‌وه ده‌فرموی: (ذبیحة‌ المسلم حلال ذکر اسم‌ الله‌ علیه‌ أو لم‌ ی‌ذکر) سەرپراوی موسولمان حەلالە، ناوی خودای له‌سەر بێنی یان نا!

به‌لام ئەوه‌مان له‌بیر نه‌چی ناوهینانی خودا له‌ کاتی خواردن و خواردنه‌وه‌دا شتیکی سوتنه‌ته‌وه‌ پ‌ه‌یره‌و کردنی پیغه‌مبەر ﷺ.

ج- جه‌ماوه‌ری زانایان (ئەبو حەنیفه‌، مالیک، ئەحمەد) پێیان وایه ئەگەر به ئەنقەست ناوی خودای له‌سەر نه‌هیندرا به‌ مرداره‌وه‌بوو حلیبه‌و گوشتە‌که‌ی حەرامە، به‌لام ئەگەر له‌ بیری چوو حەرام نای! حەنبە‌لی‌یه‌کان

ده لاین: نه گمر بؤ نیچیر ناوهینانی خودای له بیرچرو گوشته که حرام ده بی! واته له بیرچرونی ناوهینانی خودا بؤ سهربرینی قهینا که به لام بؤ نیچیر حرامی ده کا.

نمونه ی موسولمانی هیدایه تدر اوو کافری گومرا

أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأُحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَاهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُّجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

پهروهر دگار له نایه ته کانی پيشوودا نه وهی باس کرد که زور بهی دانیشتونانی سهرزه وی گومراو سهرلی شتیاون، شون گومانو خه یالی پروچ ده که ون به خهرساندنو مه زنده کردن شت دیاری ده که ن، موشریکه کان کیشو ده مه ده می له گمل موسولمانه کان ده که ن ده یاره ی نایین.

نه مجار له نایه ته ی دواپی دا نمونه ی حالی موسولمانی هیدایه تدر اوو کافری گومرا باس ده کا، نه وه روون ده کاته وه که موسولمانی هیدایه ت دراو وه کوو مردوویه ک وایه که زیندوو بوو پیته وه وروشنایی دراییتی و به کاری بینتی له بهرزه ونندی خوی داو له ژاندا سوودی بؤ خوی کو مه ل ه بی. کافری گومراو سهرلی شتیاویش وه کوو که سیک وایه له تاریکی دا سهری لی شتیاوی، به هیچ لایه کندا ری دهر نه کاو هه می شه سهرگردان بی!

نیمامی واحیدی له نینو عه بیاسه وه ده گپ پیته وه: ده لی: فهرموده ی پهروهر دگار ﴿أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا﴾ مه به سستی پی هه مزه ی کوپی عه بدو لموطه لیه، وه کوو ده لاین: نه بو جه هل هه ندی پیسای ناو که ده ی ناژه لیکي هاویشه سهر پستی پیغه مبر ﷺ له کاتیکدا که ته شریفی له

نوێژدا بوو، هه‌وآلی ئهم رووداوه‌یان به هه‌مزه راگه‌یاندا، ئهو هیشتا نیمانی نه‌هینابوو، ئهو کاته‌ی ئهم هه‌وآله‌یان دایێ تازه له‌ راو گه‌رابوووه، قه‌وسه‌که‌ی به‌ ده‌سته‌وه بوو، ئیتر به‌ توورپه‌یی به‌ره‌و ئه‌بوجه‌هل رۆسی عه‌مبازی بوو، دای گرت، ئه‌بو جه‌هل هاواری لی هه‌لساو ده‌یگوت: ئه‌ی ئه‌بو یه‌علا! ئه‌تۆ نازانی مه‌حه‌مه‌د ئه‌وه‌ی هیناوه‌تی عه‌قل و هۆشی لی شیواندوین، جوێن به‌ خودا کانه‌مان ده‌دا، پێچه‌وانه‌ی دابو نه‌ریتی باوکنو باپیرانه‌! هه‌مزه وتی: کێ له‌ ئیوه بی عه‌قل تهر؟ له‌ جیاتی خودا دارو به‌رد ده‌پهرستن! (أشهد أن لا اله الا الله وحده لا شريك له وأن محمدا عبده ورسوله) ئیتر په‌روه‌ردگار ئهم نایه‌ته‌ی ناره‌ خوارێ که ده‌فه‌رموی: ﴿أَوْ مَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَخْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا﴾ واته‌: ئایا ئیوه ئه‌ی موسوڵمانان! وه‌کوو ئه‌و شه‌یاتی نه‌یانه‌ وان؟ یان وه‌کوو ئه‌ولیاکانی ئه‌وان وان؟ که به‌ قسه‌ی پڕو پوچو بی‌یناغه ده‌یانه‌وی خه‌لکی هه‌لخه‌له‌تین؟ ئایا که‌سیک به‌ هۆی کوفرو نه‌زانی به‌وه‌ مردوویی و ئیمه به‌ هۆی نیمانو باوه‌ره‌وه‌ زیندووی بکه‌ینه‌وه‌و چرای رۆشنکه‌ره‌وه‌ که‌ قورنانی پیرۆزه‌ بیده‌ینی بۆ ئه‌وه‌ی کاروباری دونیایی و نایینی خۆی پێ نه‌نجام بدا وه‌کوو ئه‌و که‌سه‌ وایه‌: که‌ به‌ ناو تاریکی جو‌راو جو‌ردا ده‌روا؟! -تاریکی شه‌و، تاریکی هه‌ور، تاریکی باران- به‌ هیچ جو‌ریک ناتوانی له‌و تاریکیانه‌دا سه‌ر ده‌رکاو رزگاری بیی! سه‌رگه‌ردان ده‌مینیته‌وه‌و رێگای رزگار بوون نازانی، ترسو خۆفو سه‌رگه‌ردانی هه‌میشه‌یی و لاوازی و زه‌بوونی له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ ده‌وری داوه‌.. که‌سیکیش که‌وتبیته‌ ناو تاریکی نه‌زانی و لاسایی کردنه‌وه‌ی کوێرانه‌و فه‌سادێ سروشتی هه‌رگیز لی ده‌رناچی، چونکه‌ وه‌کوو ده‌گوتری: (ته‌یری گول عاشق به‌ داری ژه‌قنه‌مووته) ئه‌وانیش به‌و گومراییه‌ ناشنا بوونو هه‌ولی ئه‌وه‌ ناده‌ن له‌و تاریکی‌یه‌ رزگاریان بیی و بکه‌ونه‌ ناو رووناکی، به‌لکو جاری وا هه‌یه‌: ئه‌وانه له‌و رووناکی‌یه‌ هه‌ست به‌ ئازارو نا‌ره‌حه‌تی ده‌که‌ن، وه‌کوو چۆن شه‌مشه‌مه‌کوێره‌ به‌ رووناکی نا‌ره‌حه‌ت ده‌بی! ئهم نایه‌ته‌ به‌راوردکردنو به‌رامبه‌ری کردنه‌ له‌ نێوان موسوڵمانانو کافراندا، له‌ رووی ئهم به‌راوردکردنه‌دا

زۆر نایه‌تی قورئان هه‌ن وه‌کوو ﴿أَقْمَنَ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ، أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ الملك/٢٢. یان ده‌فرموی: ﴿مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ، وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ مود/٢٢. یان ده‌فرموی: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَالْأَمْوَاتُ، إِنَّ اللَّهَ يَسْمَعُ مَن يَشَاءُ، وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ إِن أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ﴾ فاطر/٢٣.

به کورتی ته‌وه دوو جیهانی دوو جیهانی له یه‌کتر جیا، جیاوازی نیوانیان زۆره، جیهانی موسولمانان که په‌روه‌ردگار به نووری تیمان زیندووی کردوونه‌وه، جیهانی کوفرو بی‌دینی که له گومرایی و تاریکی دانو لی‌ی ده‌رناچن.

به‌لێ موسولمانان پێش هاتنی ته‌م نایینه، پێش ته‌وه‌ی نووری ته‌م بیرو باوه‌ره‌ به‌جێته‌ ناو دڵو ده‌رونیانه‌وه‌و زیندوویان بکاته‌وه‌و ته‌م هێزه‌ به‌هێزه‌یان تیدا بخولقی‌ن، دلیان مردبوو، گیانه‌کانیان تاریک بوون، کاتی‌ک نوور خرایه‌ دلیانه‌وه، گیانه‌کانیان نوورو روناکی تیکه‌وت ناوه‌دان بوونه‌وه‌و زیندوویونه‌وه‌و خه‌ملانو خۆیان سازدا بۆ وه‌رگرتنی فه‌رمانی یه‌زدانی و په‌یره‌و کردنی به‌رنامه‌ی ناسمانی، جا که هیدایه‌ت دران بۆ تیمانو باوه‌ره‌ به‌خودا، یان رۆچونو چونه‌ ناو گومرایی و کوفرو سه‌رلی شیاوی به‌ ده‌ست ناده‌میزاد خۆی بی‌و به‌ وستی خۆی لایه‌کیان هه‌لبژێری؛ ته‌وه‌ په‌روه‌ردگار دابو نه‌ریتی خۆی وا داناه که ته‌وفیقو یارمه‌تی زیاد بکا بۆ موسولمانان بۆ ته‌وه‌ی زیاتر به‌ره‌و خێر بڕۆنو بروایان پته‌وتر بی، واز له کافرو موشریکه‌کان بێنی بۆ خۆیان له‌ که‌نده‌لانی گومراییدا کوێرانه‌ هه‌نگاو هه‌لێنن، بۆیه‌ کو‌تایی نایه‌ته‌که‌ی به‌مه‌ هینا، که ده‌فرموی: ﴿كَذَٰلِكَ زَيْنٌ لِّلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ وه‌کوو چۆن بۆ موسولمانان نایینی نیسلا‌و پروا به‌ خودا له‌ دلیاندا شیرین کراوه‌و له‌ پێش چایان رازیندراوه‌ته‌وه، هه‌ر به‌و جو‌ره کوفرو تاوانمان بۆ کافره‌کان رازاندۆته‌وه، واته‌: بۆ هه‌ر کو‌مه‌لێک کرده‌وه‌کانیانمان له‌ پێش چاو جوان

کردوون، تیمانو باوه‌ر به خودا له پیش چاری موسولمانان شیرین کراوه، کوفرو نه‌زانی و گومرایی له دلی کافره‌کاندا جوان کراوه؛ وه‌کوو دژایه‌تی کردنی پیغه‌مبهر ﷺ هه‌روه‌ها سهربرینی هه‌یوان به ناوی بـتـو شیخو نارامگای پیاو چاکانه‌وه، حه‌رام کردنی شتی‌ک که خودا حه‌رامی نه‌کردوه، هه‌لال کردنی شتی‌ک که خودا حه‌رامی کردوه!

نیبنو که‌ثیر له مانای ته‌م نایه‌ته‌دا ده‌لی: په‌روه‌ردگار به ته‌قدیرو حی‌که‌مه‌تو دانایی خۆی‌ته‌و گومرایی کوفرو بی‌دینی‌یه‌ی تی‌یدان له پیش چاریان جوانی کردوه. له دلیاندا شیرینی کردوه... ته‌مجار بۆ به‌راورد کردن له نیان گروهي موسولمانو گروهي کافراندا فرموده‌یه‌کی له موسنه‌دی تیمام ته‌حه‌ده‌وه هه‌یناوه که له پیغه‌مبهر وه ﷺ گیر‌دراوه‌ته‌وه فرموده‌یه‌تی: (إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ خَلْقَهُ فِي ظُلْمَةٍ، ثُمَّ رَشَّ عَلَيْهِ مِنْ نُّورِهِ، فَمَنْ أَصَابَهُ ذَلِكَ النُّورُ اهْتَدَى وَمَنْ أَخْطَأَ ضَلَّ). په‌روه‌ردگار له عاله‌می نه‌زه‌لدا له ناو تاریکی‌دا به‌نده‌کانی خۆی دروستکردن، ته‌مجار نوورو رووناکی به‌سهردا په‌خشکردن، جا که‌سی‌ک لهو عاله‌می می‌تاله‌دا ته‌و نووره‌ی ری که‌وتبی هه‌یدایه‌تدراوه، که‌سی‌کیش ری نه‌که‌وتبی گومرابوو!!

ته‌مجار په‌روه‌ردگار شتی‌ک باس ده‌کا که سونه‌تو دابو نه‌رتی خۆی تیدا ره‌نگ ده‌داته‌وه ده‌فرموی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مِّمَّهَا﴾ واته: وه‌کوو چۆن دانیش‌توانی مه‌که‌که کرده‌وه‌کانیان له پیش چاو جوان کراوه، وێرای ته‌وه‌ی که فاسقو خوانه‌ناسن، خودا کردوونی به پیاو ماقو‌لو ریش سپی مه‌که‌که! هه‌ر به‌و جو‌ره له هه‌موو شارو شارو‌چکه‌و نیشته‌مه‌نییه‌که‌دا خاوه‌ن ده‌سه‌لاتو پیاو ماقو‌لو ده‌ست رۆیشه‌تووه‌کانمان کردوون به‌گه‌وره‌ی تاوانبارانو کادرو بانگه‌وازی که‌ر بۆ کوفرو گومرایی و له‌مپه‌ر له‌به‌رده‌م بانگه‌وازی که‌رانی نایینی خوادا ﴿لِيَمْكُرُوا فِيهَا﴾ تا له ناکام‌دا فرتو فی‌لو چاوو راو بکه‌ن لهو شو‌نانه‌دا بۆ به‌ربه‌ست کردنی نایینی پی‌روزی خودا، دژی هه‌ق‌خوازان بوه‌ستن، چونکه ته‌وانه به‌هۆی ده‌سه‌لاتو ده‌ست رۆیشه‌توویانه‌وه زیاتر ده‌توانن ره‌واج به‌گومرایی و بی‌دینی به‌ده‌نو

خه‌لکی له خسته به‌رنو پیلانی جو‌راو جو‌ر دژی بانگه‌وازی‌که‌رانی ریگی خودا دایرژن!

ئه‌مه سوننه‌تو دابو نه‌رتی خودایه له کۆمه‌لگای ئاده‌میزاددا کیشه ده‌خاته ئیوان حه‌قو به‌تال، دژایه‌تی له‌نیوان کوفرو ئیماندا به‌هیز ده‌کا، به‌ هه‌ر لایه‌ک له حه‌قو له به‌تال په‌یره‌وکارو ری‌په‌وی خۆی هه‌یه، لی‌په‌رسراو کارمه‌ندو کارگیرێ کارگیر هه‌یه، پی‌غه‌مبه‌رانو شوێنکه‌وتوانیان له ناو ئه‌م مەملەتێ‌یه‌دا په‌یداده‌بنو بانگه‌وازی حه‌قو راستی به‌ گوێچکه‌ی بوونه‌وه‌ردا ده‌ده‌ن! مسکینو بو‌ره‌پیاو ره‌شه‌ خه‌لکه‌که‌ دوویان ده‌که‌ون، مله‌پو خواهن ده‌سه‌لاتو به‌ناو پیاو ماقولانیان دژیان ده‌وه‌ستن، خه‌لکه‌ مام ناوه‌ندی‌یه‌که‌ یارمه‌تییان ده‌ده‌نو گه‌وره‌ تاوانباره‌کان به‌ره‌نگارییان ده‌که‌نو دژی بزووتنه‌وه‌ی چاکسازیو پیشکه‌وتنو بنیادنان ده‌وه‌ستن، ﴿وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ به‌لام سه‌ره‌نجام سه‌رکه‌وتن هه‌ر به‌ خودایه‌رستانو پیاو چاکانه، تیشکانو له ناو چوونو ریسوابوون به‌ کافرو گێره‌ شیوێنو چه‌واشه‌کارانه. ئه‌و گه‌وره‌ تاوانبارانه‌ که‌ فرتو قیل ده‌که‌نو دژی پی‌غه‌مبه‌رانو شوێنکه‌وتوانیان پیلان داده‌پژن، زبانی پیلانو قیل‌ه‌کانیان به‌ خۆیان ده‌گه‌رێته‌وه‌و خۆیان زه‌ره‌رمه‌ند ده‌بن! به‌لام ئه‌وان دوور بین نینو دوا روژیان له‌به‌ر چاو نی‌یه‌و له‌ رابردوو په‌ندیان وه‌رنه‌گرتوووه‌ هه‌ستو شعوریان نی‌یه‌، هه‌ستی شاره‌زاییان نیه‌ بزانی نا‌کامی کرده‌وه‌کانیان چۆنه‌و چۆن نی‌یه‌، نازانی چۆن هه‌لسو که‌وت بکه‌ن!

ئه‌م نایه‌ته‌ پشتگیری یاسایه‌کی کۆمه‌لایه‌تی ده‌کا، که‌ بریتی‌یه‌ له‌ کیشه‌و مەملەتێ‌ی مانه‌وه‌و مانه‌وه‌ی شته‌ باشه‌کان (تنازع البقاء والبقاء للاصح) وه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ﴾ الرعد/١٧. بی‌گومان ئه‌م سوننه‌تو دابو نه‌رتیه‌ خوداییه‌ له‌ کۆنیشدا هه‌ر وابوه‌و هه‌ر واش ده‌بی، سوننه‌تی خودا گۆرانی به‌سه‌ردا نایه‌ت. وه‌کوو ده‌فه‌رموئ: ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا، وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ، فَاَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

مَكْرَهُمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿النمل/ ٥٠-٥١﴾. واتە: ئەوانەى
 پیلانیان دارشتو فرتو قیلیان کردن بۆ مانەوێ پلەو پایەى خۆیان نەیانزانى
 کە سەرەنجامى پیلانو قیلەکانیان بەرەو رووى خۆیان دەبیتەو، چونکە
 ئاگادارى یاساو سوننەتو دابو نەرتى خودا نەبوون ﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ
 السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾ فاطر/ ٤٣. لە روانگەى ئەم ئایەتەو رافە کەرانى قورئان
 مەسەلەى جەبرو قەدەرەیان هیناوتە کایەو؛ ئەهلى سوننەو جەماعە دەلێن:
 ئەو کەسەى کردەو کە -چاک یان خراپ- لە پێش چاوان جوان دەکاو لە دڵدا
 شیرینی دەکا خودای مەزنە، چونکە هەموو کردەوێک دەبێ هەلنەرو
 هاندەریکی هەبێ بیهێنیتەدى بە خەلقى خودا، ئەو هەلنەرو هاندەرە بریتى بە
 لە زانینو برابوونو گومان بردن بەوێ کە ئەو کردەوێە سوودو بەرژووەندى
 تێدايە، ئەم هەلنەرو هاندەرە خۆى لە خۆى دا عەینى جوانکردنو شیرین
 کردنەکەى؛ جا کە پەیدا کونندەى ئەم هەلنەرو هاندەرە خودابى، دیارە ئەو
 کەسەى کردەو کە لە پێش چاو جوان دەکاو لە دڵدا شیرینی دەکا خودای
 پەرورەدگارە... ئەى ئەو نە پەرورەدگار بۆ خۆى دەفرموى: ﴿زَيْنًا لَهُمْ
 أَعْمَالُهُمْ﴾ النمل/ ٤. موعتەزىلەکان دەلێن: ئەو جوانکەرو شیرینکەرە بۆ
 کردەو کە شەیتانە؛ ئەو شەیتانەى سۆندى خواردو وتى: ﴿لَا غَوِيَّتَهُمْ
 أَجْمَعِينَ﴾ بە هەر حال ئاشکراو نمایانە ئەم رایەى موعتەزىلەکان رایەکی بى
 هیزو دژ بە ظاهیری قورئانە، چونکە قورئان بە ئاشکراو روونى ئەوێ
 راگەیاندووە: کە ئەو کەسەى کردەو کە لە پێش چاو جوان دەکاو لە دڵدا
 شیرینی دەکا خودا خۆیەتى کەسى تر نییە.

سەر رەقى موشرىکەکان و داواکردنیان بۆ پیغەمبەررایەتى

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ ۗ اللَّهُ
 أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ۗ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرُمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ

وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

پاش نهوهی یهزدانی مهزن سوننه تی خۆی له کۆمه لگای ئاده میزاددا روون کرده وه به وهی که له هه موو کاتو شوێنیکدا له هه موو شارو نیشته مه نی یه کدا کۆمه لیک ده ست رویشتوو خاوهن ده سه لاتی تاوانبار هه ن به ره نگاری بانگه وازی پیغه مبه ران ده که ن؛ نه مجار نه وه روون ده کاته وه که ته م دیارده ی سوننه تی خودایه له سه رانی قوره ی شیشدا هه یه، نه وه تا گه وه کانی مه که که قیل و ته له که بازی و هه سوو دییان پالی پیوه ناو ن که هه لۆستیک و هه ریگرن، هه رکاتی موعجیزه یه که بیته دی و راستی پیغه مبه رایه تی موحه ممه د بچه سپینی پشت هه لده که نو ده لێن تیمان ناهینین تا هه مان پله و پایه ی پیغه مبه رایه تی نه درێ به تیه ش. قورطوبی ده لێ: ته م نایه ته ده رباره ی وه لیدی کوری موعیره هاتۆته خواری که گو تی: نه گه ر پیغه مبه رایه تی راست بووایه ده بویه بدرێ به من چونکه من له موحه ممه د شیاوترم بۆ ته پله پایه یه، من له نه وه به ته مه نترم کوپو که سو کارو مالو سامانی شم له و زۆرت ره.^{١٠}

جا ده رباره ی سه رکێشی و سه ره قی نه و جو ره که سانه په ره ردگار ته م نایه ته ی ناردۆته خواری که ده فره مو ی: ﴿وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ، اللَّهُ أَغْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾. نه گه ر بۆ سه ر نه و موشریکانه نیشانه یه کی ناشکرا و به لگه یه کی به هیزیان له قورئان دا بۆ بێ راستی پیغه مبه رایه تی موحه ممه د ﷺ بچه سپینی، یه که تاپه رستی و هیده یه تی تیدا بێ، راستگویی پیغه مبه ر له گه یاندنی په یامه که ی دا دووپات بکاته وه، له جیاتی نه وه ی یه که سه ر به روای پی بکه ن، له رووی هه سوو دی و سه ره قی و لووت به رزی و له خۆبایی بوونه وه، هه ره ها له و روانگه وه که پێیان وایه: پیغه مبه رایه تی پله و پایه یه کی دنیایی یه، ده لێن: تیه به پروا ناکه یز و تیمان ناهینین، هه تا تیه ش وه کوو موحه ممه د پله و پایه ی پیغه مبه رایه تیمان نه دریتی، موعجیزه و نیشانه ی که ونی له سه ر ده ستمان دیاری نه ده ن؛ واته: ده بی وه کوو پیغه مبه رانی پیشوو موعجیزه مان له سه ر

^{١٠} تفسیر القرطبی ج ٧/٨٠.

ده‌ست دهر بکه‌وێ وه‌ک لێک بوونه‌وه‌ی ئاوی دهر یا بۆ موسا، چاک کردنه‌وه‌ی لالو به‌له‌کئو زیندوو کردنه‌وه‌ی مردوو بۆ عیسا.

تیبنو که‌شیر ده‌لێ ماناکه به‌م جوهریه: هه‌تا فریشته نه‌یه‌ته لامازو په‌یامی پیغه‌مبه‌رایه‌تیمان بۆ نه‌هینێ تیمان ناهینین وه‌کوو له‌ شوێنێکی تردا ده‌فهرموێ: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَىٰ رَبَّنَا﴾ الفرقان/٢١.

له‌مه‌وه نه‌وه‌مان بۆ دهر ده‌که‌وێ که موشریکه‌کانی مه‌که‌که ته‌مای نه‌وه‌یان هه‌بوو، که پله‌ پایه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی بدرێ به‌ هه‌ندیکیان؛ وه‌کوو قورئان ده‌فهرموێ: ﴿وَقَالُوا: لَوْلَا أُنْزِلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ أَهْمُ يَقْسِمُونَ رَحْمَةً رَبِّكَ؟﴾ الزخرف/٢١. مه‌به‌ست به‌ (القريتين) مه‌که‌کو طانیفه. له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فهرموێ: ﴿بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يَأْتِيَ صُحُفًا مَّنْشُورَةً﴾ المدثر/٥٢.

به‌کورتی کافره‌کانی مه‌که‌که نه‌وه را ده‌گه‌یه‌نن که نه‌وان بپروا به‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی محمد ناکهن مه‌گهر بۆ خوێان هه‌مان پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تیان پێ بدرێ. نیتەر په‌روه‌ردگار به‌ توندی ره‌دی دانه‌وه‌و بیرو بۆچونی هه‌له‌و بێ بناغه‌یانی ناشکرا کردو فهرمووی: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ واته: خودا باشتەر ده‌زانێ پله‌و پایه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی به‌ کێ ده‌به‌خشێ و کێ شیای نه‌و ریز لی نانه‌یه، پیغه‌مبه‌رایه‌تی پله‌و پایه‌یه‌کی نایینی به‌ مه‌رجو پتووستیاتی تایبه‌تی خوێ هه‌یه، فه‌صلو به‌خششیکه له‌ خوداوه ده‌درێ به‌و به‌ندانه‌ی که بۆ نه‌و نه‌رکه هه‌لیان ده‌بژێرێ، پله‌و پایه‌یه‌ک نیه به‌ تیکۆشان ماندوو بوون په‌یدا بکری؛ یان به‌هۆی ره‌گه‌زو بنه‌ماله‌وه بدرێ، یان به‌هۆی شته تایبه‌تمه‌ندی به‌ دونیایی به‌کانی رواله‌تی وه‌کوو مالدارێ هه‌بوونی که‌سو کارو مالو مندالی زۆرو سه‌روکایه‌تی هۆزو نه‌ته‌وه به‌ نینسان بدرێ، به‌لکو پیغه‌مبه‌رایه‌تی پله‌و پایه‌یه‌که ده‌به‌خشێت به‌ که‌سێک که سروشتی خاوتن بێ، دلو دهر وونی صافو بێ گه‌ردبێ، گیانی پاک بێ، ژياننامه‌و رابردووی بێ عه‌یبو خه‌وش بێ، خێر خوشه‌ویستو

حه‌ق‌خ‌وازی، ئەوانه نه‌قام نه‌زانن، نازانن که پیغه‌مبه‌رایه‌تی ئه‌رکیکی گه‌وره و سامناکه، ئه‌مریکی که‌ونی‌یه که ئیراده‌ی ئه‌زله‌و ئه‌به‌د په‌یوه‌ست ده‌بی به‌جه‌و جوولی به‌نده‌یه‌ک له‌به‌نده‌کانی خوداوه، عاله‌می بالای به‌رفراوان په‌یوه‌ست ده‌بی به‌جیهانی ئاده‌میزادی سنوورداره‌وه، له‌ریگه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی‌یه‌وه ئاسمان به‌زه‌وی‌یه‌وه په‌یوه‌ندی ده‌کا، دونیای تیدا ده‌لکی به‌قیامه‌ته‌وه، حه‌قی کوللی و ره‌ها له‌دلی ئاده‌میزادیکدا نومایان ده‌بی، له‌واقیعی خه‌ل‌ک‌ئو له‌جه‌و جوولی میژوودا ره‌نگ ده‌داته‌وه، ئاده‌میزاد له‌ئاده‌میزادیه‌تی خۆی رووت ده‌بی بۆ ئه‌وه‌ی بۆ خودا بصول‌حی، نه‌ک ته‌نها نیه‌ت پاکیی و کرده‌وه‌ی خالصی به‌ل‌کو پیوسته‌ئو شوینه‌ی که‌ئهم ئه‌رکه‌ گرینگه‌ی تی ده‌چی پالفته‌و خالص بی، چونکه‌ له‌ئهرکی پیغه‌مبه‌رایه‌تی‌دا خودی پیغه‌مبه‌ر خۆی په‌یوه‌ست ده‌بی به‌و زاته‌ حه‌قه‌ پاکه‌وه! هه‌لبه‌ته‌ کاتی‌ک په‌یوه‌ست ده‌بی که‌ زاتی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ ئاماده‌باشی تیدا‌بی بۆ وهرگرتنی راسته‌وخۆ به‌بی له‌مبه‌رو به‌ربه‌ست، هه‌ر خودا بۆ خۆی ده‌زانی ک‌ی بۆ ئهم ئه‌رکه‌ گرینگه‌ زۆر گرینگه‌ دیاری ده‌کا له‌ناو هه‌زاران ملیۆن ئاده‌میزادا هه‌لی ده‌بژیریو نیگای بۆ ده‌کا و ده‌فرمو‌ی تو بۆ ئهم ئه‌رکه‌ گرینگه‌ دیاری کراو‌ی!! ئەوانه‌ی که‌ چاوه‌روانی ئه‌وه‌ن ئهم پله‌و پایه‌یان بدریتی یان داوا ده‌که‌ن بیاندریتی؛ و ه‌کوو پیغه‌مبه‌ران فرشته‌ بیته‌ لایانو نیگیان بۆ بی‌نی ئەوانه‌ له‌سروش‌تیک‌ن که‌ ناگون‌جین بۆ ئهم ئه‌رکه‌^{١١}.

ئه‌م‌جار په‌روه‌ر‌د‌گار هه‌ره‌شه‌ی توند ئاراسته‌ ئەوانه‌ ده‌کا: که‌ له‌ ئیمان هینان دوا ده‌که‌ونو بپروا به‌بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ر ناکه‌نو، ده‌فرمو‌ی: ﴿سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرُكُمْ أَصْغَارُ عِنْدَ اللَّهِ﴾ له‌وه‌ به‌و لاوه‌ سوکایه‌تی و زه‌لیلی تووشی ئه‌و تاوان‌بارانه‌ ده‌بی، بۆ هه‌تا هه‌تایی له‌ناو ئه‌و ریسوایی و سوکایه‌تی‌یه‌دا ده‌میننه‌وه ﴿وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ﴾ هه‌روه‌ها سزای به‌ئیشیان ده‌دری له‌تۆله‌ی ئه‌و هه‌موو فرت و قیل و پیلان دارشتنه‌و سزای ئه‌وه‌ی که‌ لوتبه‌رز‌ی‌یان کرد له‌شوینکه‌وتنی پیغه‌مبه‌ران و گه‌ردن که‌چ

^{١١} ئهمه‌ به‌ده‌ست لی دانه‌وه‌ له‌ (في ظلال القرآن ج ٢/٣٧٨) وهرگیراوه.

نه بیون بۆ په یڕه وکردنی په یامه که یان، بۆیه له تۆله ی نهو لوت بهرزیو
خۆ به زلزان یه یان زه لیلو ریسوایان ده که یان.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ غافر/ ٦٠.

جا چونکه فرتو فیل و پیلان دارشتن زۆریه ی کات به په نامه کیو
نه یستیو قۆرتو پیچ هینانه بهر شت نه نجام ده درئ، بۆیه سزاکیان سزایه کی
توندر به نیشه له رۆژی قیامه تدا هه ر بۆیه شه فرموی: ﴿وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ﴾ له تۆله ی نهو مه کرو فیلو ته له که بازی یه یاندا سزای
به نیشیان له لایه ن خودا به سه ردا ده درئو پراوپر تۆله یان لی ده سینر ته وه ..
﴿وَلَا يَخْظِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ الکهف/ ٤٩.

مه به ست له سزادانیان له لایه ن خودا نه وه یه: نهو سزایه بریارو دادوه ی
خودا وه داخوازیه تی له نه زه لدا چه ندیه تو چۆنیه تی دیاری کراوه .

دابو نه ریستی خودا ده رباره ی نهوانه ی ئاماده باشیان ئی دایه بۆ

برواهینانو نهوانه ی ئاماده نین موسولمان بنو پاداشتی ههردوو لایان

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ

أَنْ يُضِلَّهُ يَغْضَلْ صَدْرَهُ ضَيْقًا حَرَجًا كَانَتْما يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ

كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾ وَهَذَا

صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾ لَهُمْ

دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَوْمَ عَشْرِ الْجَنِّ قَدْ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ

وَقَالَ أُولَیَاؤُهُمْ مِّنَ الْإِنسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَنُكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ

عَلِيمٌ

ئهم نایه تانهش په ره پیده رو ته و او کهری موناغه شه کردنی هه لویستی موشریکه کانه، په تدانه وهو بوږدانیانه، پوچهل کردنه وهو به پاشدا بردنه وهی به لگهو ده لیله کانیانه، مه سه له که ده برینیته وهو نه وه دیاری ده کا: که نه وان نیمان ناهیننو ناماده باشیان تیدا نیه بو وه رگرتنی؛ وه کوو چوڼ له نایه تی پیشوودا نه وهی راگه یاند: که نه وان شیایو پلهی پیغه مبه رایه تی نین.. لیره شدا راسته وخو پییان ده لی: رپیازی حقو راست بو هه موو که سیکی خاوه ن عه قلو هوش ناشکراو نومیانه، که سیک وهی بگریو په پروهی بکا، به هه شتی ده دریتی، که سیکیش پشتی تی بکاو پروی لی وه ریگری به ناگری دوزه خ سزای ده درتی، کاروبار هه مووی به ده ست خودایه، بو خوی له بهنده کانی بی منه تو بی باکه، به موسولمان بوونی هه موو ناده میزاد خودایه تی نه و زیاد ناکا، نه گهر هه مووشیان پشت له نیسلام هه لکه نو به موشریکی بمیننه وه له خودایه تی کی کم ناکا!

جا ﴿فَمَنْ يُرِِدْ اللَّهَ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ که سیک خودا بیه وی توفیقی بدا بو ریگای حقو خیرو موسولمان بوون؛ که سیک به ویستی خودا شیایو نه وه بی که بانگه وازی قورئان وه ریگری، نه وه خودا دلی به نورو پرووناکی خوی ده کاته وهو نایینی پیروزی نیسلامی تیدا جیگری ده بی و یارمه تی ده درتی بو وه رگرتنو گه شه سهندنی بیرویاوه له ده روونیدا، په روه ردگار دلی ده کاته وهو نیمانی له لا خو شه ویست ده کاو نارامیی پی ده گری، وه کوو له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ﴾ الزمر/ ٢٢ یان ده فرموی: ﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَبٌ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزِينَتُهُ فِي قُلُوبِكُمْ﴾ الحجرات/ ٧.

ئیبینو عەبباس دەفەر مووی: واتە: دلی فراوان دەکا بۆ یەکتا پرستی و تیمان بە تاکو تەنهایی خودا.

عەبدولپەرەزاق لە ئەبو جەعفەرەوە فەرموودە یەك دەگێڕیتەو: دەلی: دەربارە ی مانای ئەم نایەتە پرسیار لە پیغەمبەر ﷺ کرا، وتیان: ئەو پیغەمبەری خودا! چۆن پەرەردگار دلی ئەو کەسە گوژاد دەکا و فراوانی دەکا؟؟ پیغەمبەر ﷺ فەرمووی: (نور یقذف فیہ فینشرح لہ وینفسح) وتیان باشە، ئەم دل فراوان بوونە نیشانیەکی ھەیە مەروڤ پێی بزانی؟ پیغەمبەر ﷺ فەرمووی نیشانیەکانی ئەمانەن: (الْاِنَابَةُ إِلَى دَارِ الْخُلُودِ، وَالتَّجَافِي عَنْ دَارِ الْغُرُورِ، وَالْاِسْتِعْذَادُ لِلْمَوْتِ قَبْلَ نَزُولِ الْمَوْتِ).

تێفریدانی ئەم نوورو پروناکییە دەبی لە شوینی خۆیدا بی، بخڕیتە دەروونیکەو سەرشت پاک بی، ئامادە باشی تیدا بی بۆ خێرو چاکەو ئارەزووی شوینکەوتنی حەقی ھەبی:

﴿وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَثْمًا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ﴾ کەسێک بەھۆی شەریک بۆ خودا دانانەو سەرشتی پیس بووی بەتاوان دلو دەروونی پیس بووی خودا بیەوی پێگای لی گوم بکا، وای لی دەکا سینگی تەنگ دەبی، تیمانی تی ناچی، ئەو تەنگییە ناھێلی خێرو چاکە پرو لە دلو دەروونی بکا، نمونە ی ئەو کەسە وەکوو کەسێک وایە کە بەرەو حەوا بەرز ببیتەو ھەست دەکا بە تەنگەنەفەسی و ھەناسە سواری؛ دەلیی کاریکی لەتوانا بەدەر نەجام دەدا، چونکە بەرز بوونەو بەرەو حەوا کاریکی لەتوانا بەدەرەو ئادەمیزاد بە وزە ی خۆی ناتوانی نەجامی بدو بە روالەت نمونە ی ئیشە محالە کانه! جا پەرەردگار چۆن سینگی ئەوانە ی دیەوی گومراییان بکا تەنگ دەکا.

﴿كَذَلِكَ يَجْعَلُ الرَّجْسُ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ ھەر بەو جۆرە ش شەیتان دەست رۆشتوو دەکا بەسەرئەو جۆرە کەسانە و ھەموو کەسێکی تر کە پروای بە خودا و پیغەمبەر نەبی! ئیتر شەیتان زەفەری پی دەباو گومرای

ده کاو له ږیځای حق لای دده او سهرگردان ده بی!

وشه ی (الرّجس) وه کوو مواهید ده لی: همر شتیځ که خیری تیدا نه بی! زومه خشهری ده لی: به مانا ږیسوا کردنو توفیق نه دان دی.

(وهذا) نهم نایینی نیسلامه ی که خدا دلی هه ندی له بهنده کانی بو گوشاد ده کا ﴿صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا﴾ ږیبازی خودا په سنده، نهو ږیبازه یه که خودا بو بهنده کانی په سندی کردوه، ږیبازیکی راستو دروستو بی قورتو پیچه، چونکه ږیبازی خودایه، ږیبازی خوداش نابی خوارو خیتی تیدا بی، ږیبازه کانی تر خوارو ناریکو پیکن. نیسامی نه حمدهو تیرمیدی فمرموده یه کی پیغه مبهریان ږیوایه ت کردوه که دهر باره ی قورثان فمرمویه تی: ﴿هُوَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ، وَهُوَ الذِّكْرُ الْحَكِيمُ وَالْتَّوْرُ الْمُنِینُ﴾ قورثان که ږوژگرمی نایینی نیسلامه، ږیځای راستی بی قورتو پیچه، حه بلی قایمو پتهوی په روه ردگاره، که سی دهستی پیوه بگری له گیژاوی گومرای ږزگاری بووه، قورثان یادخمره وه یه کی حه کیو دانایه ږووناکی به کی ناشکراو نومایانه.

﴿قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَذَكَّرُونَ﴾ بیگومان نایه ته کانی قورثانمان شی کردوونه وهو ږوونمان کردوونه وه بو که سانیځ که بیر لهو په یامه بکه نه وه که پتیا ن گه شتووه، بو هه موو کاروباریک په نای بو بهرنو بیکه نه بهرنامه ی ژیانیا ن، به مدهش زیده تر دلنیا دهن، بیرویا وه ږیان پتهو تر ده بی، هه روه کو زیاتر بهند نامیز دهنو گمردن که چییا ن بو په روه ردگارو کرده وه ی چاکیان زیاتر له هه لسو که وتیاندا ږهنگ ده داته وه.

﴿هُم دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾ هه یه بو نهو که سانه ی پابه ندی ږیبازی راستی خودان، مه نزلگای ناشتی و نارامی و دلنیایی له به هه شتدا لای په روه ردگاری خویان ﴿وَهُوَ وَلِيَّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ خودا بو خوی چاودپرو سهریرشتیارینه، له پاداشتی نهو کرده وه چاکنه ی که له دونیادا نه نجامیان داو ن.

﴿وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ جَمِيعًا﴾ نه ی موحه ممه د یادی نهو چیرژکو ږووداوانه

بکه‌روهه که بۆتی ده‌گیرینه‌وه، نه‌و خه‌لکه‌ی بقرسینه له زۆژیک که په‌روه‌ردگار هه‌موو ئاده‌میزادو جنۆکه‌و شه‌یاتینی له ده‌شتی مه‌حشردا کۆ ده‌کاته‌وه، نه‌مجار خطابیان ئاراسته ده‌که‌ینو ده‌لێین: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدْ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ﴾ نه‌ی گڕۆهی شه‌یاتینی و جنۆکه! ئێوه زۆرتان له ئاده‌میزاد گومرا کردو سهرتان لی تیکدانو سهرگه‌ردان بوون! ﴿وَقَالَ أُولِيَاءُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ﴾ نه‌و ئاده‌میزادانه‌ی که به‌گویی شه‌یاتینه‌کانیان کردووه به‌قسه‌ی نه‌وان هه‌لخه‌له‌تان وه‌لامی په‌روه‌ردگار ده‌ده‌نه‌وه ده‌لێن: ﴿رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ﴾ هه‌ر یه‌کێک له ئێمه‌و جنۆکه‌کان سوودمان له یه‌که‌تر بینیه؛ ئاده‌میزاده‌کان سوودیان له جنۆکه‌کان بینیه، له‌م پروه‌وه که جنۆکه‌کان ئاده‌میزاده‌کانیان شاره‌زا کردووه بۆ ڕیگای گومرایی و رابواردنو ئاره‌زووبازی، جنۆکه‌کانیش سوودیان له ئاده‌میزاده‌کان وه‌رگرتوه له‌م پروه‌وه به‌قسه‌یان کردوونو یارمه‌تییان داو بگه‌ن به‌ مرازێ خۆیان که گومرایی کردنی ئاده‌میزاده‌کانه ﴿وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا﴾ گه‌یشتینه نه‌و ماوه‌یه‌ی بۆت دیاری کردبووین که مردنه، یان پۆژی زیندوو بوونه‌ویه! نه‌م وه‌لامه‌ی ئاده‌میزاد نیعتیرافو دان پێدانانه به‌وه‌ی که نه‌وان گوێبیستی شه‌یاتینی به‌کان بوون، شوێن فەرمانو په‌فتاریان که‌وتوونو خوداو پیغه‌مبه‌رو زیندوو بوونه‌ویان به‌ درۆ زانیوه. واته مه‌به‌ست له‌م قسه‌یه نه‌ویه: که ئێمه له‌م زۆژه سامناکه‌دا که زۆژی زیندوو بوونه‌وه‌و تۆ له‌و پاداشه، دان به‌ تاوانه‌کانماندا ده‌نیین، نه‌ی خودایه! حوکمو بریاری خۆت چی به‌ ده‌رباره‌مان نه‌نجامی ده‌، چیمان لی ده‌که‌ی لیتمان بکه، تۆ له هه‌موو دادوه‌ریک دادوه‌ر تری، ئێمه ئیستا په‌شیمان بووینه‌وه، په‌نجه‌ی په‌شیمانی ده‌گه‌زینو هه‌یج ده‌ره‌تانو په‌نایه‌کمان نیه!!

نه‌مجار په‌روه‌ردگار وه‌لامیان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ ناگری دۆزه‌خ جیگای ئێوه‌و نه‌وانه‌شه که گومرایان کردوونو ڕیگیان لی تیک داو بۆ هه‌تا هه‌تایی تێیدا ده‌میننه‌وه لیی ده‌ره‌ناچن مه‌گه‌ر خودا هه‌ز بکاو بیه‌وی له شوێنیکه‌وه بگوێزرینه‌وه بۆ شوێنیکێ تر، بۆ

خواردنه‌وی ئاوی کولائو، یان گواستنه‌ویان له ئاگری دۆزه‌خه‌وه بۆ سزای زه‌مه‌ریر، له هه‌ردوو حاله‌که‌دا گواستنه‌وه‌یه له سزایه‌که‌وه بۆ سزایه‌کی ترو رزگار بوونیان له سزا نایه‌ته‌دی.

ریوایه‌ت کراوه ده‌لێن: نه‌وانه ده‌خزێندرینه دۆلێکه‌وه زه‌مه‌هریره‌که‌ی نه‌وه‌نده توندو به‌هێزه که ره‌گه‌و ده‌ماریان لێک جوداده‌کاته‌وه، نه‌مجار هاوار ده‌که‌ن که بیان گۆزنه‌وه بۆ دۆزه‌خ چونکه سزای نه‌وییان توندتره! ﴿إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ﴾ بێگومان خودای تۆ حه‌کیمو دانایه له پادا‌شت‌دانه‌وه‌ی به‌نده‌کانیداو ده‌زانێ کێ شیای چیه‌و چ سزایه‌ک هه‌لده‌گرێ!

تییینی: نه‌هلی سونه‌تو جه‌ماعه‌ت نایه‌تی ﴿فَمَنْ يُرِيدِ اللَّهَ أَنْ يَهْدِيَهُ...﴾ (الایه) یان کردوه به‌ به‌لگه له‌سه‌ر بۆ‌چوونی خۆیان، ده‌لێن: هیدایه‌تو گومرایه له خوداوه‌یه؛ واته: په‌روه‌رگار به‌دییان ده‌هێنێ، به‌م مانایه ئاده‌میزاد ده‌توانێ تیمان به‌یئێ، ده‌توانێ کافر ببێ، توانای ئاده‌میزاد به‌نیسه‌ت ته‌م دوو لایه‌نه‌وه وه‌کوو یه‌ک وان، به‌لام توانا‌که‌ی پابه‌نده به‌هه‌بوونی هه‌لنهره هانده‌ریک له‌ناخدا، ده‌بێت بانگه‌وازی‌که‌ریک هه‌بێ له دڵدا بانگه‌وازی بکا، یان بۆ بره‌وا هێنان یان بۆ کافر بوون، ته‌م هه‌لنهره هانده‌رو بانگه‌وازی‌که‌ره، په‌یبرده، یان زانینه، یان گومان بردنه، به‌وه‌ی که ته‌م کرده‌وه‌ی ده‌یکا به‌رژه‌وه‌ندی تێدایه یان زیان، جا ته‌گه‌ر له دڵدا تاره‌زووی به‌رژه‌وه‌ندی سوود په‌یدا بوو، ته‌م ئیشه‌که ده‌کا، ته‌گه‌ر له دڵدا تاره‌زووی زیانو فساد په‌یدا بسو، وازی لێ دینێ، ده‌ی په‌یدا‌بوونی ته‌م هه‌زو تاره‌زۆیان، ته‌م هانده‌رو بانگه‌وازی‌که‌رانه، هه‌ر به‌ده‌ست خودایه، تێکه‌رای توانای ئاده‌میزادو هانده‌رو هه‌لنهره خوداییه‌کان کرده‌وه که ده‌یه‌په‌ننه دی.

که‌وابێ ئاده‌میزاد تیماندار نابێ مه‌گه‌ر خودا له دڵی‌دا ته‌م برسه‌کینێ که تیمان سوودبه‌خشه‌و به‌رژه‌وه‌ندی تێدایه، واته: قه‌ناعه‌تی زاتی لا په‌یدا ببێ، که ته‌م کاره سوودی هه‌یه بۆی، هه‌ر کاتیک له دڵدا ته‌م بره‌ویه دروست بوو، تێتر دڵ هه‌زی لێ ده‌کاوه‌ولێ وه‌دییه‌تانی ده‌دا، ته‌مه‌ش خۆی له خۆیدا گوشاد بوونی دلو ده‌روونه‌و سینگه‌ فراوان بوونه!

دهسه لاتی سته مکاران به هه ندیکی تریانداو سه رزه نشت کردنی کافران
له ئیمان نه هینانیان

وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعُضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٣١﴾ يَمَعَشَرِ
الْجِنَّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا شَٰهِدْنَا عَلَىٰ أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمْ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَٰهَدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾ ذَلِكَ أَن
لَّمْ يَكُن رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ﴿١٣١﴾ وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ
مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَّبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾

لهوه پیش پهروه دگار نهوهی روون کردهوه که ناده میزادو جنۆکه
برپکیان دۆستو خۆشهویستی به کترینو سه پرهرشتیاری به کتری ده که نه
به کتر هه لده خه له تیننو ریگا له به کتری تیك ده ده ن، نه مجار نهوه روون
ده کاتهوه که به هه مان شیوهش برئ سته مکارمان کردووه به سه پرهرشتیاری
یارمه تیدهوهی هه ندئ سته مکاری ترو دۆستایه تی و په یوه ندیان به به که وه
به ستووه وه کوو ده فهرموی: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعُضِّ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ﴾ وه کوو چۆن ناده میزادو جنۆکه هه ندیکیان دۆستو سه پرهرشتیاری
به کترین برئ سته مکاریشمان کردووه به دۆستو سه پرهرشتیاری هه ندئ
سته مکاری تر؛ یارمه تی به کتری ده ده ن، به گوهی نه خه شو سونه تی به زدانی
له بوونه وه ردا سته مکاران هه ندیکیان کۆمه کی به هه ندیکیان ده که ن،
ههروه کو چۆن هه ندئ موسولمان پشتگیری به کتری ده که ن له روانگهی نهوه
کرده وانه یانه وه که نه نجامی ده ده ن... وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموی:
﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ التوبة/٧١ یان
ده فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ الانفال/٧٣.

قه تاده له ته فسیری نهم نایه ته دا ده فمرموی: بهروردگار که تاده میزاد ده کاته دوستو سهرپرشتیاری به کتری له پرگای کرده وه کانیا نه وه ده یانکاته وه لیو یارمه تیده ری به کتری، که وابوو موسولمان له همرشونینیک بی، دوستو یارمه تیده ری به کترین، کافرو خوانه ناس له همر جیگایه کن بن سهرپرشتیارو دوستی به کترین، تیمانداریش به تهمه نناو هیواخوازی یا به ریشو جلو بهرگنو سهرو سیما نیه، تیمان له دلدایه و کرده وه نیشانه نیه تی.

ته بو ششه یخ کوری ته بو حه ییان له مه نصووری کوری ته له نه سو ده وه ده یگپرته وه ده لی: پرسیارم له نه عمه ش کرد ده باره ی نهم نایه ته وتم: چی لی ده زانی؟ وتی: زانایانی نیسلام له ته فسیری نهم نایه ته دا وتویانه: همر کاتی کۆمه ل خراب بوو، خراپه کانیا ن ده بنه گه وره یان، فرمان ره واییو پاشایه تی ده درئ به خراپه کانیا ن! نه مه ش ده بیته هوی له ناوچوونی کۆمه لو نه ته وه وه کوو له شونینیک تر دا ده فمرموی: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا، فَفَسَقُوا فِيهَا، فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ الاسراء/ ١٦.

دۆستایه تی و هاریکاری و سهرپرشتیاری سته مکاران بو به کتری بهم جو ره ده بی که به کترین خوش بوئو یارمه تی به کتری بده ن، یان هه ندیکیا ن به سهر هه ندیکیا ندا ده بنه کاربه ده ستو فرمان ره و، هه یج سته مکاریک نیه به بی نه وه ی زه واییکی نه بی، واته: هه موو زالمیک زه واییکی هه یه، سته مکاریش نه وانه ده گرته وه که ستم له خویان ده کهن، ههرکه سیک ده بیته فرمان ره و او کاربه ده ستی کۆمه لیک له کرده وه ره وشتدا له وان ده چی، نیبنو عه بیاس ده فمرموی: همر کاتیک خودا له گه لو نه ته وه یه کن رازی بوو پیاوه باشه کانیا ن ده کاته گه وره و لپرسراویان، له همر گه لو نه ته وه یه کیش نارازی بوو خراپه کانیا ن ده کاته گه وره و فرمان ره و او کاربه ده ستیا ن! به راستی نه مه هه ره شه یه کی تونده له هه موو سته مکاریک که کارویاری خه لکی ده که وپته ژیر ده ست.

نه مجار پهروه ردگار درێژه به هه ره شه کانی ده دا کافرو خوانه ناسانی تاده میزادو جنۆکه ده ترسینی و حالو چۆنیه تی پوژی قیامه تیا ن ئاشکرا ده کا،

پرسیاریان لی ده‌کاو بو خوشی باشر له‌وان وه‌لامی پرسیاره‌که ده‌زانی و
 ناگای لیه‌تی؛ ده‌فرموی: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
 يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا﴾ نه‌ی گرو‌هی جنو‌که و
 ناده‌میزاد! نایا پیغه‌مبهران له‌خوتان نه‌هاتنه‌ ناوتان؟ ناشکرایه پیغه‌مبهران
 هه‌ر له‌ ره‌گه‌زی ئاده‌میزاد ده‌بن، له‌ جنو‌که پیغه‌مبهر نابن!

جه‌ماوه‌ری سه‌له‌فو خه‌له‌فی زانایانی نیسلام له‌سهر نه‌مه‌ کوکن که‌وابی
 له‌ وشه‌ی (منکم) دا ته‌غلیب به‌رچاو گیراوه‌.

ده‌توانری بگو‌ترئ مه‌به‌ست به‌ پیغه‌مبه‌ری ئاده‌میزاد نه‌و پیغه‌مبه‌ران‌ه‌ن
 که‌ ناویان له‌ قورئانو فرموده‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ دا هاتوه‌، مه‌به‌ست به‌
 پیغه‌مبه‌ری جنو‌که نه‌و جنو‌کانه‌ بن که‌ گو‌یان له‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌گرتو
 دوابی ده‌چوونه‌وه‌ بو‌ ناو گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانیان ده‌یانترساندنو ناموژگاریان
 ده‌کردنو په‌یامی پیغه‌مبه‌ری نیسلامیان پی‌ راده‌گه‌یانندن!! وه‌کو له‌ شو‌یکی
 تر دا ده‌فرموی: ﴿وَلَوْ إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ الاحقاف/٢٩. یان ده‌فرموی:
 ﴿قُلْ أُوْحِي إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا
 عَجَبًا﴾ الجن/١.

کاری نه‌و پیغه‌مبه‌ران به‌ییتیه‌ له‌وه‌ نایاتی تیمانو نه‌حکامو نه‌خلاقو
 په‌وشت به‌سهر گه‌له‌کانیاندا ده‌خو‌ننه‌وه‌و له‌رو‌داو و حیسابو لیکو‌لینه‌وه‌ی
 روژی حه‌شر ده‌یانترسی‌ننو هه‌لیان ده‌نێن که‌ پابه‌ندی فرمانو
 ناموژگاریه‌کانی په‌روه‌ردگار بن.

جا له‌وه‌لامی نه‌م پرسیارو سه‌رزه‌نش‌تو لۆمه‌ کردنه‌دا ﴿قَالُوا شَهِدْنَا
 عَلَى أَنْفُسِنَا﴾ له‌روژی قیامه‌تدا له‌ حوزووری په‌روه‌ردگارا ده‌لێن: به‌لی
 شایه‌تی ده‌ده‌ین که‌ پیغه‌مبه‌ران هاتوونه‌ لامان په‌یامی په‌روه‌ردگاریان پی
 راگه‌یاندو‌ین، له‌م روژه‌یان ترساندو‌ینو پییان راگه‌یاندو‌ین که‌ نه‌م روژه‌مان
 دپته‌ ری، به‌لام نێمه‌ به‌درو‌مان خستوونه‌وه‌و برو‌مان پی نه‌کردو‌ون، وه‌کو
 له‌شو‌نیک‌ی تر دا ده‌فرموی: ﴿قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا
 مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ الملک/٩.

ئەوانە بە دەستی خۆیان سەمیان لە خۆیان کردوووە سەریان لە خۆیان تێک داوە، ﴿وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ﴾
خۆشەویستی ژبانی دنیاو جوانی ئامێرەکانی ژبانو شەهوەتو ئارەزووبازیو
مالو سامانو منداڵو خزمو کەسوکار ئارەزووی پلەو پایەو شانۆ شەو کەت؛
ئەوانی هەڵخەڵەتاندووە سەرگەردان بوون، زیدەرەوییان لە هەڵەوگێر بوون بە
ژیانەووە کردەووە، بەهۆی بەدرۆخستەنەوێ پێغەمبەرانیان ئینکاری کردنی
موعجیزەکانیان بە فەتارە چوونو خەسارەتمەندی دنیاو قیامەت بوون،
بەدبەختو چارەپەش کەوتوون، لە قیامەتدا بۆ خۆیان شایەدی لە خۆیان
دەدەن کە کافرو خوانەناس بوونو لە جیهاندا پایەندی فەرمانو ئامۆژگاری
پێغەمبەرانیان نەبوون!

﴿ذٰلِكَ﴾ ئەم ناردنی پێغەمبەرەکانو هەولەدانیان بۆ شارەزا کردنی
ئادەمیزادو ناردنە خوارەوێ نامە ئاسمانی بۆ سەر پێغەمبەرەکان بەهۆی
ئەووەوێهە ﴿أَن لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكًا الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ﴾ کە
سوننەتو دابو نەرتی خودا وەهاوە: هیچ کەسێک سزا نادا تا بانگەوازی
هەقی پێ پانەگەینێ، هیچ گەلو نەتەوێهە کە ریشەکێش ناکا تا پێغەمبەر
نەنیرتە سەریانو بانگەوازیان پێ پانەگەینێو سەریچی نەکەن! گەلو
نەتەوێهە بێ ئاگاو پەیام پێ نەگەیشتوو سزا نادا، لەناویان نابا، بۆ هەموو
گەلو نەتەوێهە کە پێغەمبەر و ترسینەری ناردوووە، وەکوو لە شوێنێکی تردا
دەفەرموێ: ﴿وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ فاطر/٢٤. یان
دەفەرموێ: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ﴾ النحل/٢٦. یان دەفەرموێ: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ
رَسُولًا﴾ الاسراء/١٥.

کە دەفەرموێ (ظلم) دوو مانا هەڵدەگرێ:

- ١- (ظلم) بەمانا (شرک) بێ واتە: خودا کەس بەهۆی (شریک) بۆ
خودا دانان نەخافل ناهەوتینێ، تا ئاگاداریان نەکاتەوێهە هێلاکیان نابا.
- ٢- بە هێلاک بردنە کە بەستەمکاریو ناهەقی نیە بەبێ ئاگادارکردنەووە

ناردنی پیغه مبهرو پیرا گه یاندن نه نجام ندری!

به کورتی خودا ستم له هیچ کامیک له بنده کانی ناکا، به لام ناده میزاد
بو خویان ستم له خویان ده که نو تاوانه که له خویانه!! به لکو هر به لاو
تهنگانه و ناخویشی به ک تووشی خه لک بووه یان تووشیان ده بی له بهر کرداری
خرابی خویانه و سزای وازهینانیان له نایینه، عه یبو نهنگی به که له خویانه،
نه ک له یاساو شهر یه تی خودا دایه!

﴿وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾ بو هه موو
خاوه ن کرده ویه ک - خودا په رستی یان سه ریچی کردن- پله و نه ندازه یه ک
هیه، خودا ده یگه یه نیتته نه و پله و پایه و سزاو تۆله ی له سهر ده داته وه، چاکه
به چاکه و خراپه به خراپه! په روه ردگار ناگادارو زانایه به هه موو کرداریک،
هیچ کرده ویه ک نیه خودا پیتی نه زانی و ناگاداری نه بی، به لکو هه موو کردارو
گوفتاریک سهر ژمیر ده کاو ده ینووسی و بو یان تو مار ده کا، بو نه وه ی له پروژی
خویدا تۆله و پاداشتیان له سهر بداته وه، له کاتی گه رانه وه و تۆله و لی کو ئینه وه دا
پاداشتو سزای خویان وهر بگر نه وه.

هه ره شه له کافران به ریشه کیس کردنیان و ترساندنیان به سزای

دۆزه خ

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَّا
يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿١٣٣﴾ إِنْ مَا تُوعِدُونَ لِاتٍ وَمَا
أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَقُومِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَقِيبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

پاش نه وه په روه ردگار پاداشتی چاکه کارانو سزای تاوانبارانی را گه یاند،
باسی نه وه شی کرد، که هه موو که سپیک، هر گه لو نه ته ویه ک پله و پایه ی

خۆی ههیه له باره ی تاعه تو له باره ی سه ری پچی کرد نه وه، نه مجار نه وه روو ده کاته وه: که پهروه ردگار چ پتویستی به تاعه تی بهنده کانی نیه، به به ندایه تی کردنیان بۆ خودا خودایه تی زیاد نابێ، ههروه کو چۆن تاوانباری تاوانباران له خودایه تی نهو کهم ناکاته وه، چونکه پهروه ردگار به زاتی پاکی خۆی ئاتاجی به کهس نیه، به لام خاوه نی په حمه تو به زهیی گشتی به، ده توانی ئیوه له ناو به ری، گه لو نه ته وه یه کی تر بیتیته کایه وه! وه کوو ده فهرموی: ﴿وَزُبُّكَ الْغَنِيِّ ذُو الرِّحْمَةِ﴾ ته ی موحه ممه ده! خودای تو له هه موو دروست کراوانی بی ئاتاجه، له هه موو پرویه که وه، به ندایه تی کردنیان بۆی له خودایه تی نهو زیاد ناکا، کافر بوو نو سه ری پچی کردنیان له فهرمانه کانی زیان به خودایه تی به که ی ناگه یه نی! بهنده کانی له هه موو حالو وه زعی کدا پتویستی یان به خودا ههیه، سه رباری نه وه ش په حمه تی خودا بۆ بهنده کانی گشتی و فراوانه وه موو کهس ده گرته وه، وه کوو له شوینیکی تر دا ده فهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَوُوفٌ رَحِيمٌ﴾ الحج/ ٦٥. ده باره ی بی ئاتاجی شی فهرمویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ، وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ فاطر/ ١٥. رسته ی ﴿وَزُبُّكَ الْغَنِيِّ ذُو الرِّحْمَةِ﴾ کورت هه له ینان ده گه یه نی، واته: جگه له خودا کهس ده وله مهنه نیه، به زهیی و په حمه ت هه ره له نه وه وه یه، جگه له خودا شته کانی تر مومکینن و خاوه ن ئاتاجن، کهوابی نه وه مان بۆ ده چه سپی که جگه له خودا هیچ که سپک و هیچ شتی که بی ئاتاج نیه، په حمه تو به زهیی هه ره له خودا وه یه، هه موو بوونه وه ره بۆ بوو نو بهر قه رار بوو ن پتویستی یان به خودا ههیه.

﴿إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ﴾ ته ی کۆمه لی کافرو خودا نه ناس! باش بزانی و دنیایان ته گه ره خودا بیهوی له ناوتان ده باو ده تان فیه و تینی وه کوو چۆن له وه پیش سه ری پچی کارانو دژ به پیغه مبه رانی له ناو بر دوو نو فیه و تاندوونی؛ وه کوو نه ته وه ی عا دو ته موود و نه ته وه ی صالح و هۆزی لوط و هۆزی توبه ع.. هتد. نه گه ره خودا بیهوی ئیوه ی کافرو خودا نه ناس، موشریک دانیش تووی

مه‌ککه‌و ده‌ورووبه‌ری له‌ناو ده‌باو په‌گه‌زو چینه‌و تووژیکه‌ی تر دینه‌تیه‌ کایه‌وه، له‌ئیه‌و باشترو فه‌رمان به‌ردار تر! په‌روه‌ردگار ده‌توانی له‌پاش له‌ناو‌بردنی ئیه‌و هه‌ر گه‌لو هۆزیک به‌شیای بزانن بیه‌خاته جیه‌گای ئیه‌و، وه‌کوو چۆن توانیه‌تی ئیه‌و به‌خاته شوین گه‌لو هۆزی تر! واته‌: په‌روه‌ردگار له‌یه‌ک کاتدا توانای له‌ناو‌بردن هینه‌نه‌دیو دروست کردنی هه‌یه‌. بیه‌گومان ئه‌م هه‌ره‌شه‌یه‌ی په‌روه‌ردگار له‌ کافه‌رکانی مه‌ککه‌ هاته‌ دی، ئه‌وه‌ بوو مله‌پوو سه‌رانی موشریکو کافری قوره‌یشی له‌ناو بردن موسو‌لمانه‌ کوچه‌رو یاریده‌ ده‌رانی خسته‌ شوینی ئه‌وانو له‌ئه‌وانه‌وه‌ ده‌وله‌تی ئیسلام دامه‌زراو په‌ره‌ی سه‌ندوو بوونه‌ نموونه‌ی په‌حه‌مه‌تو مرۆف دۆستی له‌ میژوودا، له‌شه‌رو ناشتی‌دا ئاوه‌ینه‌ی بالانوما بوون بۆ حه‌ق‌خوازیو دادپه‌روه‌ری.. ته‌نانه‌ت غۆستاف لۆبون -وابزانم فه‌ره‌نسییه‌- ده‌لی هه‌رگیز تانیستا میژوو رزگارکه‌ری وه‌کوو ئه‌وانی نه‌یه‌نیوه‌!

دوای ئه‌و هه‌ره‌شه‌ تونده‌ی ئاراسته‌ی کافه‌رکانی کرد، به‌ له‌ناو بردن له‌دونیاداو ترساندنن؛ ئه‌مجار هه‌ره‌شه‌یه‌کی تریان ئاراسته‌ ده‌کا که بریتی‌یه‌ له‌ سزای رۆژی قیامه‌تیانو فه‌رمووی: ﴿إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! بیانه‌رسینه‌و پێیان بلن: ئه‌و سزاو چه‌رمه‌سه‌رییه‌ی نان پێدراوه‌ له‌ رۆژی قیامه‌تدا دلنیا‌بن دینه‌ ریتانو تووشتان ده‌بی هیچ شکو گومانتان نه‌بی! ﴿وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ﴾ ئیه‌و ناتوانن ئه‌و سزاو عه‌زابه‌ له‌خۆتان دوور به‌خه‌نه‌وه‌، ناتوانن له‌به‌ری هه‌لبێن، یان بیه‌گپه‌نه‌وه‌و له‌خۆتانی لابده‌ن، ئه‌گه‌ر ئیه‌و بینه‌ ئه‌سکه‌ پزیوو خۆله‌میش په‌روه‌ردگار ده‌توانن سه‌رله‌توئ وه‌کوو خۆتان لی بکاته‌وه‌، په‌روه‌ردگار بالاده‌سته‌و ده‌توانن قار له‌ به‌نده‌کانی بگرئ.. ئیه‌و ئه‌بی حاته‌م فه‌رمووده‌یه‌کی له‌ ئه‌بو سه‌عه‌یدی خودریه‌وه‌ گپه‌راوه‌ته‌وه‌: ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: (يَا بَنِي آدَمَ إِنَّكُمْ تُعْقَلُونَ، فَعُدُّوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ الْمَوْتِ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَآتٍ، وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ).

نه‌مجار په‌روه‌ردگار هه‌په‌شه‌یه‌کی تری ناراسته‌کردو فهرمووی: ﴿قُلْ﴾
 نه‌ی موحه‌مه‌د! به‌و کافرو موشریکانه‌بلێ: ﴿يَا قَوْمِ اَعْمَلُوا عَلٰی
 مَكَانَتِكُمْ اِنِّیْ عَامِلٌ﴾ نه‌ی گهلو هه‌زه‌که‌م! به‌رده‌وام بن له‌سهر پهبازی خه‌تان
 ، نه‌و پهبازه‌ی خه‌تان پهبه‌گرتوه‌به‌لاتانه‌وه‌ پهبازی راسته‌و پهبان وایه
 له‌سهر حه‌قو هه‌دایه‌تن، ده‌لیی لامه‌ده‌نو په‌په‌وه‌ی بکه‌ن؛ نه‌منیش له‌سهر
 پهبازی بیروباوه‌ری خه‌م به‌رده‌وام ده‌به‌و لیی لا ناده‌م، من له‌سهر نایینی
 نه‌یسلامو بانگه‌وازی کردن بۆ نه‌و نایینه‌و سه‌به‌رو نارامگرتن له‌سهر نه‌زیه‌تدانی
 نه‌یه‌ به‌رده‌وام ده‌به‌و سوور ده‌به‌م له‌سهر ته‌یکه‌شانو هه‌ولدان بۆ بلاوکرده‌وه‌ی
 ﴿فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مِنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ﴾ له‌وه به‌و لاوه‌ ده‌زانن کێ
 سه‌ره‌نجامی باش وه‌ده‌ست دینیو کرداری په‌سه‌ند ده‌بیو خانووی پازاوه‌ی
 به‌هه‌شتی چنگ ده‌که‌وی! له‌وه به‌و لاوه‌ ده‌زانن ته‌مه‌ یان نه‌یه‌ به‌خه‌سه‌وه‌رو
 سوودمه‌ند ده‌بین؟ وه‌کوو له‌ شه‌ینیکی تردا ده‌فهرمووی: ﴿وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا
 يُؤْمِنُونَ اَعْمَلُوا عَلٰی مَكَانَتِكُمْ اِنَّا عَامِلُونَ ، وَانْتَظِرُوا اِنَّا
 مُنْتَظِرُونَ﴾ هود/١٢١-١٢٢.

زومه‌خه‌سه‌ری ده‌فهرمووی: نه‌مه‌ شه‌یه‌که‌ له‌ ترساندنو هه‌په‌شه‌کردن!!
 په‌وانو کورته‌و پاراوو پوخته‌و وچه‌ ناسایه‌، په‌سته‌کان تا بلێی جوانو شه‌یرینو
 په‌زاوه‌ن، هه‌په‌شه‌که‌ش توندو سامناکه‌، نه‌وه‌ش ده‌گه‌یه‌نێ که‌ ترسه‌ینه‌ر له‌سهر
 حه‌قه‌و ترسه‌ینه‌راوو هه‌په‌شه‌لیکراو ناحه‌قو بی به‌لگه‌و ده‌ست به‌تاله‌، نه‌م جو‌ره
 هه‌په‌شه‌یه‌ له‌ قورناندا زۆر جار دووباره‌ بوونه‌وه‌ وه‌کوو ﴿اَعْمَلُوا مَا
 شِئْتُمْ﴾ فصلت/٤٠، یان که‌ ده‌فهرمووی: ﴿وَإِنَّا اَوْ اِيَّاكُمْ لَعَلٰی هٰدٰی اَوْ
 فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ سبأ/٢٤.

نایه‌ته‌که‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سهر نه‌وه‌ که‌ حالو وه‌زه‌عی گهلو نه‌ته‌وه‌کان
 به‌گوهره‌ی کرده‌وه‌کانیان نه‌خه‌سه‌کیش کراوه‌، سه‌ره‌نجامی هه‌موو کردارو
 گوشتاریکیش سزاو پاداشتی خوی هه‌یه‌، چاکه‌ به‌چاکه‌و خراپه‌ به‌ خراپه‌.
 که‌وابی با دنیایا بن که‌ پاشه‌پۆژو سه‌رفرازیو سه‌رکه‌وتن سه‌ره‌نجام بۆ
 په‌یغه‌مه‌به‌رو هاوه‌لانیه‌تی نه‌ک بۆ کافرو موشریکه‌کان، نه‌وان به‌ مراز ناگه‌ن،

چونکه ﴿إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ﴾ بیک‌گومان سته‌مکارانو بئی باوه‌پان ناگه‌نه نامانجی باشو سهره‌نجامیان باش نابئی، ههرگیز په‌روه‌ردگار سته‌مکاران سهرناخا و ناهیتئی به‌مراز بگه‌نو سهرکه‌وتن به‌ده‌ست ناهیتن، نه‌وان پشت به‌غهری خودا ده‌به‌ستنو به‌هیوان بته‌کانیان یارمه‌تییان به‌دن، جگه‌له‌خوداش که‌س هیچی به‌ده‌ست نیه، نه‌و سته‌مکاره‌مله‌وپرانه‌ههرچهند له‌جیه‌اندا بۆ ماوه‌یه‌ک دلشادو ده‌ست رۆیشتوو بنو گوزه‌رانیان خوش بئی و باش رابویرنو خۆ بلیسنه‌وه به‌خته‌وه‌ریه‌که‌یان پایه‌دار نیه‌و درێژخایه‌ن نابئی و زۆری پئی ناچئی له‌کیسیان ده‌چئی!

به‌لئی نه‌مه‌سوننه‌تو دابو نه‌ریتی خودایه، سهرکه‌وتن بۆ سته‌مکارانو مله‌وپرانه‌نیه، سهره‌نجام به‌خته‌وه‌ری به‌ده‌ست ناهیتن، نه‌وانه‌له‌جیاتیی شوکرانه ژمیری و سوپاسگوزاری نیعمه‌ته‌کانی خودا، سپله‌یی و کوفرانی نیعمه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار ده‌که‌ن؛ بۆیه‌شیاری نه‌وه‌ن په‌روه‌ردگار له‌ناویان به‌ری و گه‌لو هۆزیکیی تر بخاته‌شوینو جیگایان. نه‌مه‌ش چاوه‌پوان کراوه‌و ها‌کا رووی‌دا! چونکه‌نه‌مه‌دابو نه‌ریتی خودایه‌سته‌مکاران له‌ناو ده‌باو به‌نده‌باشه‌کانی ده‌کاته‌جینشینو میراتگریان؛ وه‌کوو له‌شوینیکیی تردا ده‌فرموی: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ، وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ (إبراهیم/١٤).

سوپاس و ستایش بۆ خودا! په‌روه‌ردگار واده‌و به‌لینیی خۆی بۆ پیغه‌مبه‌ری نیسلام هینایه‌دی، یارمه‌تی‌دا، له‌ولاتدا جیگیری کرد، به‌سهر موشریکه‌عه‌ره‌به‌کاندا زالی کرد، ههر له‌ژیانی خۆیدا نیمچه‌دوورگه‌ی عه‌ره‌به‌و ولاتی یه‌مه‌نو به‌حه‌ره‌ین له‌کوفرو بئی دینی پاک کرایه‌وه‌و ئالای نیسلامی تیدا هه‌لکرا! له‌پاش له‌دولیا ده‌رچوونی خۆیشی له‌سهر ده‌ستی جینشینه‌به‌ریزه‌کانی زۆریه‌ی ولاتو هه‌رته‌و شارو کۆمه‌لگا‌کانی نه‌و رۆژگار ه‌که‌وتنه‌ژیر ده‌سه‌لاتی فەرمان‌په‌وایانی موسولمانانه‌وه‌و ئایینی پیروزی نیسلام له‌خۆره‌ه‌لاتو خۆرئاوا و باشوورو باکووردا بلاو بووه‌وه، چه‌ند ده‌وله‌تو حوکمرانی موسولمان یه‌ک به‌دوای یه‌کدا هاتو نه‌رکی سهرشانی خۆیان نه‌نجام‌دا، تا موسولمانان پایه‌ندی ئایینی نیسلام بوونو په‌یره‌وی قورسانی

پیروزیان کردو به شمریعتی خودا حوکیان ده‌کرد، نالای به‌رزو پیروزی (لا اله الا الله محمد رسول الله) له زوربه‌ی ولاتو همریمه‌کاندا ده‌شه‌کایه‌وه! به‌لام سه‌د مه‌خابن کاتیک موسولمانان پرویان له قورنان وه‌رگتیاو پشتیان له نایین سارد بۆوه، گیانی فیداکاری و تیکۆشانه‌کیان تیدا کز بوو، توشی نسکۆ هاتزو گلانو سه‌ره‌نگیری بوونو تا ئیستاش نه‌هاتوونه‌ته‌وه تایه‌و وه‌سه‌ر خۆ نه‌هاتوونه‌وه!

هه‌ر کاتیکیش موسولمانان بگه‌رینه‌وه بۆ ژیر نالای نیسلاو قورنان بکه‌نه‌ په‌په‌وه و پرۆگرامی خویان، هه‌مان نگینو ده‌سه‌لاتو فه‌رمانه‌واییان دیته‌وه ده‌ستو بالاده‌ست ده‌بنه‌وه، نه‌مه‌ بریاری خودایه‌و واده‌و به‌لینی خۆیه‌تی، وه‌کوو له شوینیکی تردا ده‌فرموی: ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ المجادلة/۲۱ یان ده‌فرموی: ﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ، يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾ غافر/۵۱-۵۲. دابو نه‌ریتی سه‌رده‌می نه‌فامی ده‌رباره‌ی کشتوکالو به‌روبوو نازه‌لو

منال کوشتن

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾ وَكَذَلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاؤُهُمْ لِيُرْذُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَمُ وَحَرْتُ حِجْرًا لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ
وَأَنْعَمُ حَرَمْتُ ظُهُورَهَا وَأَنْعَمُ لَا يَذْكُرُونَ أَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً
عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتُرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ
الْأَنْعَمِ خَالِصَةٌ يَذْكُرُونَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَرْوَاحِنَا وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ
شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصَفَهُمْ إِنَّهُوَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ
قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ

قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ناره‌زایی خوی ده‌ربری به‌رام‌بهر بیروباوه‌ری
موش‌یکه‌کان که به‌شیک له‌و بیروباوه‌ره پوچو بئ بناغه‌یه‌یان نینکاری کردنی
رۆژی قیامه‌تو زیتدوبوونه‌وه‌و پاداش‌تو سزای رۆژی دوا‌یی‌یه‌.

نه‌مجار لیره‌دا چه‌ند نمونه‌و شیوه‌ی هه‌لسوکه‌وتو حوکمو یاسای
هه‌لبه‌ستراوو پروبووچیان باس ده‌کا؛ که له‌خۆبانه‌وه‌و به‌هه‌وانته‌ برئ به‌روبوومو
میوه‌و خواره‌ده‌منی، حه‌رامو حه‌لال ده‌که‌ن، زنده‌به‌چال‌کردنی کچ به‌ره‌وا
داده‌نین، به‌به‌هانه‌ی گوزه‌رانو که‌م ده‌ستی یان هه‌ر هۆبه‌کی تر مندالی
خۆیان ده‌کوژن! ده‌فرموی: ﴿وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ
نَصِيبًا﴾ له‌و به‌روبوومو کشتوکاله‌ی که‌وا پیک‌ی دینن له‌و نازه‌لو زنده‌وه‌ره
مال‌بانه‌ی به‌خۆیان ده‌که‌ن به‌شیک دیاری ده‌که‌ن بۆ خوداو به‌شیک‌ی تریشی
دیاری ده‌که‌ن بۆ به‌تو سه‌نه‌مه‌کانیان، واته: دوو به‌ش جیا ده‌که‌نه‌وه‌و
دیاری‌یان ده‌که‌ن ﴿فَقَالُوا هَذِهِ لِلَّهِ﴾ به‌م ره‌نگه‌ ده‌یانگوت: نه‌م به‌شه‌ بۆ
خودایه‌و بۆ نه‌و ته‌رخان کراوه، که نه‌مه‌شیان ده‌گوت: ﴿بِزَعْمِهِمْ﴾ به‌پیی
بیرو بۆچوونی پوچی خۆیان بوو، هه‌چ به‌لگه‌یه‌کی زانستی و نایینی پاستو

خوداپه‌سه‌ندیان نه‌بوو! ﴿وَهَذَا لَشُرُّ كَائِنًا﴾ ده‌سه‌بان بۆ به‌شه‌که‌ی تریشیان را‌ده‌داشتو ده‌یانگوت: نه‌مه‌ش بۆ بته‌کانمانه، تایبه‌ته‌به‌وانه‌وه، له‌پیری نه‌م به‌خشینه‌وه خۆمان له‌پهرستراوه‌کانمان نزیک ده‌که‌ینه‌وه.

به‌م شیوه‌یه‌ به‌تو سه‌نه‌مه‌کانیان کردبوون به‌هاوه‌لی خوداو به‌شیک له‌مالو دارایی خۆیانیان ته‌رخان ده‌کرد بۆ نه‌وه‌ی له‌پیناو نه‌و خودا درۆزنانه‌یاندا سه‌رفی بکه‌ن، به‌ندایه‌تی‌یه‌کی کویرانه‌ی نه‌و به‌تو سه‌نه‌مانه‌یان ده‌کردو حه‌رام کردنو حه‌لال کردن: که دوو شتی تایبه‌ته‌مندی په‌روه‌ردگارن وه‌پال بته‌کانیان ده‌داو پله‌و پایه‌ی خودایه‌تی‌یان بۆ ده‌چه‌سپاندن.

﴿فَمَا كَانَ لَشُرِّكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ، وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرِّكَائِهِمْ﴾ نه‌وه به‌شه‌ی بۆ بته‌کانیان دیاری ده‌کرد هیچیان لی نه‌ده‌دا به‌خودا، به‌لام نه‌و به‌شه‌ی بۆ خودایان دیاری ده‌کرد وا ده‌بوو بۆ بته‌کانیان سه‌رف ده‌کرد! ده‌هاتن به‌شی خودایان بۆ میوانو مندا‌لو هه‌ژاران خه‌رج ده‌کرد، به‌شی بته‌کانیشیان به‌سه‌ر پاسه‌وانو خزمه‌تچی و دارو ده‌سته‌ی به‌تخانه‌کاندا دابه‌ش ده‌کرد، نه‌گه‌ر شتی له‌به‌شه‌ دیاری‌کراوه‌که‌ی خودا بکه‌وتایه‌ گه‌ل به‌شی بته‌کان، نه‌وه هه‌لیان نه‌ده‌گرته‌وه نه‌یان ده‌خسته‌وه گه‌ل به‌شه‌که‌ی خودا، ده‌یانگوت خودا ده‌وله‌مه‌نده‌و پتویستی پیتی نیه، به‌لام نه‌گه‌ر شتی‌ک له‌به‌شی بته‌کانیان بکه‌وتایه‌ پال به‌شه‌که‌ی خودا ده‌یانخسته‌وه پال به‌شی بته‌کانیان! ﴿سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ به‌راستی خوکه‌و بریارو هه‌لسوکه‌وتیان خراپو ناپه‌سه‌نده‌ دابه‌ش کردنو کرده‌وه‌کانیان نه‌گونجاوو نه‌شیاون! دروستکراویکی مردووی بی ده‌سه‌لات، دارو به‌ردیکی ره‌قو ته‌قو بی گیان ده‌که‌نه‌هاوه‌لی خوداو وه‌کوو نه‌و به‌شی بۆ دیاری ده‌که‌نو به‌لکو زیاتریش، به‌راستی نه‌م دابه‌ش کردنه‌یان دابه‌ش کردنیکی سه‌مه‌کارانه‌یه، به‌شه‌ خراپو که‌مه‌که‌ بۆ خودا دیاری ده‌که‌نو دوابی لی‌شی ده‌دزنه‌وه، و‌پرای نه‌وه‌ی که‌ نه‌وانه‌ شیاوای نه‌وه‌ نین بک‌رین به‌هاوه‌لی خودا ده‌یانکه‌ن به‌هاویه‌شی وه‌کوو خودابه‌شیان بۆ دیاری ده‌که‌ن، سه‌رباری نه‌وه‌ش به‌شی خودا که‌مو کوپ داده‌نێنو نه‌مجار لی‌شی ده‌دزنه‌وه!

وه‌کو له‌شوێنیکی تر دا ده‌فه‌رموئ: ﴿وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ

الْبَنَاتِ، سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾ النحل/٥٧، یان ده فهرموئ: ﴿وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ﴾ الزخرف/١٥، یان ده فهرموئ: ﴿الْكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنْثَى، تِلْكَ إِذَا قَسَمَةٌ ضِيزَى﴾ النجم/٢١-٢٢.

ئهو موشریکانه بهم جوړه هه لوئستو کرده وانه یان سنوور شکینو ده ستریز یان کردو ته سهر مافی خودا له بواری ته شریعو خودایه تی دا، هاتوون هاوه لو هاویه شیان بۆ خودا داناوه، له ته که ئهو زاته بهرزو پیروژه دا شتی تر به خودا ده زانن، به لکو بتو صه نه مه کانیاں به سهر خودا دا پاساواوه ته وه، به لایانه وه له خودا له پیشترو شیواو ترن! له وه رگرتنی ئهم بریارو بیرو بۆ چوونه یاندا پشتیان به هیچ به لگه یه کی راستو به هیزی عه قلی و نه قلی نه به ستووه، بریاریکه به هه واته ده ری ده که ن! بیرو بۆ چوونیکه کویرانه شوینی که وتوون!!

ئینبو عه بیاس ده فهرموئ: دوژمنانی خودا که به رو بو میکیان هه لده گرتوه، یان میوه و داهاتیان کۆ ده کرده وه، به شیکیان لی جیا ده کرده وه بۆ خوداو به شیکیشیان دادنا بۆ بته کانیاں ئهو به شهی بۆ بته کانیاں دادنا ژماره و کیشانه و پتوانه یان ده کردو پاریزگاریان ده کرد، نه گهر به هۆی با، یان به هۆی ههر شتیکی تر بری له به شهی بته کانیاں بکه و تایه ته سهر به شهی خودا ده یان گپرایه وه بۆ سهر به شهی بته کانیاں! نه گهر له به شه که ی خودا بکه و تایه ته سهر به شهی بته کان وازیان لی ده هیناو لی ده گهران. نه گهر قاتو قری پهیدا بوايه به شهی خودایان ده خواردو به شهی بته کانیاں بۆ بته کان خهرج ده کرد.

ههر بهو جوړه بری له مهرو مالاتی خوین وه لا دنا ده یان کردنه (به حیره و سائیبه و وه صیلو حامی) گوشتو بهرو بوومه کانیاں له خوین یان له بریکیان حهرام ده کردو تهر خانیان ده کردن بۆ بته کانیاں، پییان وابوو بهو شت له خۆ حهرام کردنه خوین له خودا نزیک ده که نه وه خودا له خوین پازی ده که ن!

جا وه کوو چۆن ئهو خودا نه ناسانه خوین بهوه گرتبوو که به رو بوومو

ناژەلەو دانەویڵە لەنیوان خوداو بێتەکانیان دابەش بکەن بەلایانەوێ کارێکی باشرو خودا پەسەند بوو! ﴿وَكَذَلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاؤُهُمْ﴾ هەر بەو جوړە ئادەمیە شەیتانەکانو کاهینو زوانو پاسەوانەکانی بێتخانەکانو جنۆکەیی شەیتانینەکان، کوشتنی منداڵە بێ تاوانەکانیان لەپیش چاری زوربەیی بپەرستەکان جوان کردووە لە دڵیاندا شیرینیان کردووە، بەجوړیک پێیان وابوو کارێکی مەردانە ئەنجام دەدەن!

موجاهید دەفەرموێ: مەبەست بە (شرکاؤهم) شەیتانەکانیانە کە فەرمانیان پێ دەکەن، لەترسی هەژاری و نەداری منداڵەکانی خۆیان زیندەبەچال بکەنو بیانکوژن.

سوددی دەفەرموێ: واتە: شەیتانینەکان فەرمانیان پێ کردوون کە زارۆکە مێینەکانیان بکوژن ﴿لیردوهم﴾ بۆ ئەوەی گوماریان بکەنو سەریان تیدا بجێ و سروشتیان تیک بجێ و بگەنە ئەو پەڕی درێدەیی بەجوړیک باوک بەدەستی خۆی جەرگی خۆی سەربەری، یان کچۆڵە بچکۆلانەیی خۆی بە زیندوویی ژیرخاک بکا.. ﴿وَلْيُلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِيْنَهُمْ﴾ یان بۆ ئەوەی نایینەکەیان لێ بشیون - مەبەست نایینی حەزەتی ئیبراھیمو ئیسماعیلە - ، چاکو خراپیان لێ تیکەل بێ!

هۆی ئەم جوانکردنو رازاندنەوێ ئەوەبوو شەیتانینەکان موشریکو بپەرستەکانیان دەترساند، کە ئیستا یان لەوەدوا، تووشی هەژاری دەبنو ناتوانن مالو منداڵ بەختو بکەن. هەروەها دەیانترساندن بە لەکەدار کردنو نەنگی بەسەردا هاتن، بۆیە ئەوانیش کە کچیان دەبوو لەترسی پرسوایی و هەژاری مەرەکردن یان لەناهاوکووف دەیانکوشتن، زیندەبەچالیان دەکردن، بۆیە پەرورەدگار کردووە کانیانی بەلاو ناپەسەندەو هێرشیان دەکاتە سەر دەفەرموێ: ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ التکویر/ ٨.

شەیتانینەکان وایان دەخستە دڵیانەو کە منداڵ کوشتن و کچ زیندەبەچال کردن کارێکی پەسەندەو لەخودایان نزیک دەکاتەو، هەر بۆیەش عبدولمطەلبی بابیری پیغمبەر ﷺ، لەسەر خۆی نەذر کرد کە عەبدوڵلای

کۆرى سه ربیرۆ بیکاته قوربانى، پیغه مېهر ﷻ ناماژهى بۆ ئەم بریارهى
عبدولمطه لبیبى باپیری کردووه و فرموویهتى: (أنا ابن الذیحين) مەبەستى
پێى عبدوللای باوکى و حەزەرتى ئیسماعیلە که حەزەرتى ئیبراھیم وىستى
سەرى بېرى.

﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ﴾ ئەگەر خودا بیویستایه ئەو جۆره کرداره
ناپەسەندانه نەکەن، نەیانده کرد! کردەوه کانیان بەگۆیرهى وىستو ئیرادهى
پەروەردگاره! حیکمەتو دانایى خودا داخوازیانه!

ئەهلى سوننەتو جەماعەت ئەم نایەتەیان کردووه بەبەلگە لەسەر ئەوهى
که کردەوهى موشریکه کان هەمووی بە وىستى خودایه و ئیرادهى ئەوهى
لەسەرە!

موعەزىلە دەلێن: ئەم مەشیئەتو وىستە مەنبیه مەشیئەتێکى
(ئیلجائییه)، واتە: پەروەردگار وىستى وایه کهوا ئەوانه بەرەللا بکا بە وىستى
خۆیان کردارو گوشتارى خۆیان هەلبۆزنو نەنجامى بدەن، بەبێ ئەوهى که
هیچ جۆره ملکه چیه کيان لەسەر بێ.

ئەوه شمان لەبیر نەچى پەروەردگار دەتوانى وا بکا هەموو کەسێ
موسولمان بێ، بەم جۆره سروشتى ئاده میزاد وا دروست بکا ئاماده باشى
تەواویان تیدا بێ بۆ خوداپەرستى؛ لەناخدا هاندهرو هەلنەریان تیدا پرسکینى
هەر لەگەڵ بانگەوازی ئایینیان بیست خیرا موسولمان ببن، یان هەر
سروشته کەیان وا بخولقینى خوداپەرست بن، وەکوو فریشتە که هەر بە
سروشست خودا بپەرستنو هەرگیز لەخودا یاخى نەبن!

﴿فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ﴾ ئەهى پیغه مېهر! وازیان لى بینە خۆیانو
بیروباوهرى خۆیان؛ تۆ تەنها راگەیانندت لەسەرەو بەس! حسابو لیکۆلینهوهو
سزاو تۆلە لەسەر ئێمەیهو چاریان دەکەین..

جۆریکی تر لە کاره ناپەسەندو جاهیلیهت ئاساکانیان ئەوهبوو نازەلو
بەروبوومو کشتوکاله کانیان دەکرده سى جۆرو بۆ هەر جۆریکیان بریارى
تایبەتیان بۆ دەدا، وەکوو دەفرموى: ﴿وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْتُ حِجْرٌ

لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ ﴿١﴾.

١- ده یانگوت تهم ناژهلۆ خواردە مەنیو بژیوه پاوانەو تایبەتە، بۆ کەس نیە سوودیان لێ وەرگیرێ، بە لکو تایبەتن بۆ بته کانمانو لە پیناو خودا کانتاندا خەرج دەکرێن، نابێ کەس لێیان بخوا، جگە لە پاسەوانو خزمەتچی بته خانەکانو پیاو کانتان نابێ بە هیچ جۆرێ ئاوەت لێیان بخوا! تهم بریاو حوکمەیان دەدا ﴿بَرْعَمَهُمْ﴾ بە بیرو بۆچوونی خۆیان بوو بە لگەو دە لیلیان بە دەستەوه نەبوو.

٢- ﴿وَأَنْعَامٌ حَرَّمَتْ ظُهُورُهَا﴾ جۆریک لە ناژهلۆ کانیاوان بەرە لالا دەکرد وەکوو فیلە کە ی خاوەن شکۆ بلەورێزو کەس لە هیچ شتێک نەیانگیرێتەوه، کەس بەریان لێ نەنێو کە سواریان نەبێ، واتە: برێ لە ناژهلۆ کانیاوان دەکرده (بە حیرە ساتیبەو حامی) دایان دەبەستو هیچیان پێ نەدەکردن، هەر دەلەوه پزانو خۆیان دەلستەوه، کەس بۆی نەبوو نە باریان لێ بنێ نە سواریان ببێ!

٣- ﴿وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ أَسْمَاءَ اللَّهِ عَلَيْهَا﴾ برێ لە ناژهلۆ کانیاوان سەردە بری ناوی خودایان لە کاتی سەرپێنە کەدا لێ نەدەهینا، بە لکو ناوی بته کانیاوان لە سەر دەبردو بۆ ریزلێنانی ئەوان سەریان دەبرێن کە دەچوون بۆ حەج کردن سواریان نەدەبوونو لە سەر پشتهی ئەو ناژهلۆانە (البیک) هیان نەدەگوت.

موجاهید دەلێ: هەندێ لە وشترەکانیان وا دیاری دەکرد هەرگیز ناوی خودایان لە سەر نەهێنن، سواریان نەبن، نەیانداوشن، شتیان پێ کێش نەکن، هیچ کاریکیان پێ نەنجام نەدەن!

تەم دیاریکردنە ی ناژهلۆ کانیاوان بەو جۆرە کە دبوو بە ناغە ی بیرو باوە پزانو بە نایینو حوکمی خودایان حلیب دەکرد ﴿افْتَرَاءً عَلَيْهِ﴾ بە دەم خوداوه شتیان هەڵدەبەست، تەم بیروباوەرو حوکمەیان بە درۆ پال خودا دەدا، خودا لێیان بەرییە، شەرع یاسای وای بۆ ئەوان دانەناوه، جگە لە خوداش کەس مافی ئەوێ نیە شت حەرامو حەلال بکا، تەشریع دانان تایبەتی خودایە، کەس ئەو

مافه‌ی نادریتی و شیاوی نهوه نیه!!!

﴿سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ پەروەردگار تۆلە‌ی ئەم درۆ بە دەم
هەلبەستەیان لێ دەکاتەوه، سزای ئەم سەریبجی کردنەو دانانی حوکم و یاسا و
حەلال کردن و حەرام کردنە‌ی کە لەخۆیانەوه ئەنجامی دەدەن تاگری دۆزەخەو
تێیدا دەسوتێنرێن.

ئەمجار پەروەردگار جوێکی تر لە تەشریع و یاساکانیان؛ لە حەلالکردن و
حەرام کردنەکیان باس دەکا و دەفەرموێ: ﴿وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ
خَالِصَةً لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَيَّ أَزْوَاجِنَا﴾ دەیانگوت ئەو بێچوو شیرە‌ی لەزکی
ئەم ئازەلەندا هەیه کە بەحیرەو ساتیبەن تاییبەتن بۆ پیاوێکانمان و حەلالو
زولالی ئەوانەو لە مێیینەکانمان قەدەغەیه ئەگەر ئازەلەکە بەچکەیه‌کی نێری
ببوايه، تەرخانیان دەکرد بۆ پیاوێکانیان و نەدەبوو ئافەرەتەکانیان لێی بخۆن!
ئەگەر ئازەلەکە بەچکەیه‌کی مێیینە‌ی ببوايه مەرەخەسیان دەکرد بۆ زاوێ و
سەریان نەدەبری.

﴿وَإِنْ يَكُنْ مِثَّةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ﴾ ئەگەر بێچووێ کە بە مندارەو هەبووی
لەدایک بوايه ئەو پیاو و ئافەرەت تێدا هاوێش دەبوون، ئاوا بەو جوێ ئەو
بپیارانەیان دەدا، ئاوا بە دەم خوداوەشتیان حەلالو حەرام دەکرد، هیچ بەلگەو
چەسپێنەر و سەلمێنەریان نەدەبوو، تەنها بە هەوانتەو خەیاڵ پلاوی خۆیان ئەم
حوکمانەیان دەدا، ﴿سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ﴾ ئەو بەمولاو پەروەردگار تۆلە‌ی
ئەو درۆ و دەله‌سو بوختان و بە دەم هەلبەستەیان لێ دەکاتەوه ﴿إِنَّهُ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ﴾ بێگومان خودا دانا و لێزانە لە کارەکانیدا، نیشی نابەجێ ناکا، زانا و
ئاگادارە بەسەر هەموو شتێکدا و هیچی لێ گوم نابێ، ئەو بوختانکەرانی
لە دەستی رزگاریان نابێ! وێنە‌ی ئەم نایەتە نایەتیکی ترە کە دەفەرموێ:
﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُم هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ، إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
لَيُفْلَحُونَ﴾ النحل/ ١١٦.

ئەمجار پەروەردگار ناپەرەزایی خۆی بەرامبەر کچ زیندەبەچال کردن

ده‌ده‌برئو سهرزه‌نشستو لۆمه‌ی نه‌نجامده‌رانی نه‌و کپاره درپندانه‌یه ده‌کاو هه‌مه‌شه‌یان ناراسته ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ بێ‌گومان خه‌ساره‌ت مه‌ندو به‌ده‌ختو چاره‌ره‌ش بوون نه‌و که‌سانه‌ی که مندالی خۆیان ده‌کوژن، که‌چیان زینده‌به‌چال ده‌که‌ن، نه‌و نیعه‌ته‌ی که‌ خودا پیتی داوون له‌خۆیانی ده‌برن، ئاوا به‌بێ‌عه‌قڵیو نه‌قامیو درنده‌یی جهرگی خۆیان له‌ناو ده‌به‌ن، هه‌لسوکه‌وتی نه‌زانانه ده‌نوینسن.. نه‌وانه به‌شیوه‌یه‌کی نه‌زانیو نه‌حه‌مه‌قانه منداله‌کانی خۆیان ده‌کوژن، به‌خه‌یال پلای خۆیان له‌ترسی هه‌ژاریو عه‌یبو له‌که‌دار بوون پرکیشی جهرگی خۆیان ده‌که‌ن، به‌و شیوه درپندانه‌یه له‌ناویان ده‌به‌ن له‌به‌ر نه‌زانیو نه‌قامییان جیاوازی نیوان قازانجیو زبانی خۆیان ناکه‌ن، خراپه‌و چاکه لی‌ک جیا ناکه‌نه‌وه! ناشکرایه نه‌قامیو نه‌زانی گه‌وره‌ترین تاوانو خراپه‌کارییه، نه‌وانه به‌هۆی نه‌قامییه‌وه له‌ززه‌تو خۆشی جیهانیان له‌خۆ یاساغ کردوه، درۆیان به‌ده‌م خوداوه هه‌لبه‌ستوه، سه‌ریان لی شتیواوه‌و گومرا بوون، به‌رژه‌وه‌ندی دویاوتانی خۆیان نادۆزنه‌وه!

خه‌ساره‌تمه‌ندی‌یه‌که‌یان ناشکراو نومایانه، چونکه‌ کوشتنی مندالو زینده‌به‌چال کردنی کچ سه‌رچاوه‌ی خه‌ساره‌تمه‌ندیه‌کانیانه، مندال پشته‌و په‌نایه، زنجیره‌ی ناوو شۆره‌ته، مایه‌ی شانازیو که‌یف خۆشی‌یه، چاکه‌کاریو صیله‌ی په‌حه‌مه، ده‌ی به‌له‌ناو بردنی، سۆزو په‌روشی باوکتو فرزه‌ندی نامینی، له‌جیگای خۆشه‌ویستیو دل‌نه‌رمی دل‌په‌قیو توندوتیژیو په‌وشت نزمیو ژبان تالی دیته‌ کایه‌وه، له‌قیامه‌تیشا شیاری سزای توندو سووتانی ناو دۆزه‌خ ده‌بن.

تاوانیکی تریان نه‌وه‌یه: که ﴿وَحَرِّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ﴾ هه‌روه‌ها له‌هیچ خۆپایی را نه‌و رزقو رۆزی‌یه پاکتو خاوتنه‌ی خودا پیتی به‌خشیونو بۆی هه‌لال کردبوون له‌سه‌ر خۆیان حه‌رام کردبوو، هیچ به‌لگه‌شیان به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو، به‌درۆو ده‌له‌سه‌ نه‌م هه‌لال‌کردنو حه‌رام کردنه‌یان به‌ده‌م خوداوه هه‌لبه‌ستوه به‌تایینیان حلیب ده‌کردو پیتیان وابوو خوداپه‌رستی

دە کەن!

﴿قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ بەراستی پێگایان لێ تێک چوووە
گومرا بوونو سەریان لێ شتواووە هیدایەتو پێبازی حەقیان نەدۆزیوەو
هەرگیز لەو گومراییە پزگاریان نەبوو.

تیمامی بوخاری لە ئێبنو عەبباسەو رێوایەتێک دەگێڕێتەو دەفەرموێ:
کە دەتەوێ نەزانی و نەقامی عەرەبەکان بزانی لە سوورەتی (الانعام)
نایەتەکانی دوا ژمارە (١٣٠) بخویننەو...

ئێبنو موندیرو ئێبنو ئەبو حاتم لە قەتادەو دەگێڕنەو کە دەربارەی
ئەم نایەتە فەرمووێتی: ئەمە بوو هەلسو کەوتی عەرەبەکان لەسەردەمی
نەزانی و نەقامیدا کابرا کچە کە ی خۆی زیندەبە چال دەکرد لەترسی هەژاری،
یان فراندن، کەچی سەگی بە ئەویەری تێرو تەسەلی بەخێو دەکرد.

قورطوبی لە تەفسیرە کە ی دا سەرگورشتە یە ک دەگێڕێتەو دەڵێ: رێوایت
کراوە یە کێک لە هاوێلانی پێغەمبەر ﷺ لە خزمەت پێغەمبەردا ﷺ
داده نیشتمو هەمیشە بە غەمبارو دل تەنگ دەبینرا! پۆژیک پێغەمبەر ﷺ
پێی فەرموو: ئەو چیتە؟ هەمیشە جۆش داماوێ؟ وتی: ئەو پەوانە کراوی
خودا! من لەسەردەمی نەزانی دا تاوانێکم کردووە، دەترسم خودا لێم خوش
نەبێ! تەنانت کە ئێستا موسولمانیش بووم هەر دەترسم! پێغەمبەر ﷺ
فەرموو: دادە ی تاوانە کە تەم بۆ باس بکە بزانی چیتە؟ کابرا وتی: ئەو
پەوانە کراوی خودا! من یە کێک بووم لەوانە ی کە کچەکانیان زیندەبە چال
دەکرد، کچێکم بوو دایکی لێم پارایەو کە وازی لێ بێنم زیندەبە چالی نەکەم،
منیش وازم لێ هینا تا گەورە بوو و پێگەیشتمو جوانترین ئافەرەتی لێ
دەرچوو، خوازیینیان لێ کردم داواکاری زۆر بوون! دەمارگیری گرتمی و دلم
بروای ئەدا بەشووی بەدەم، هەر وەها پێشم ناخۆش بوو لەمالەو بەمینیتەو بێ
مێرد، بپام دا زیندەبە چالی بکەم. بەخێزانە کەم وت دەمەوێ بچم سەردانی
فلان هۆز بکەم، بچمە دیدەنی خزم کە سوکارم، با ئەم کچەشم لەگەڵدا بێ،

دایکه‌که‌ی به‌م پێشنیاره‌ی من دل‌خۆش بوو، خێرا کچه‌که‌ی پزاند‌ه‌وه‌و پۆشاکی جوانی له‌بهر کردو خشتی جو‌راو‌جو‌ری پێدا کرد، په‌یمانی لێ وهر‌گرت‌م که ناگاداریی بکه‌م و خیانه‌تی لێ نه‌که‌م، نیت‌ر کچه‌که‌م له‌گه‌ل خۆم برد تا برد‌مه‌ سه‌ر بیریک، که‌زانی خه‌یال‌م خراپ‌ه‌و ده‌مه‌وێ بیخه‌مه‌ ناو بیر‌ه‌که‌ باوه‌شی پێدا کرد‌م و ده‌ستی کرد به‌ گریان، گو‌تی: باب‌ه‌گیان نه‌وه ده‌ته‌وێ چیم لێ بکه‌ی؟! منیش به‌زه‌یم پێیدا هاته‌وه‌و، دوایی سه‌یری ناو بیر‌ه‌که‌م کرد‌ه‌وه‌و ده‌مارگیریه‌که‌م تووش بووه‌وه‌، ویستم فرپی بده‌مه‌ ناو بیر‌ه‌که‌وه‌، نیت‌ر باوه‌شی پێدا کرد‌بووم و ده‌گریاو ده‌پارایه‌وه‌و ده‌یگو‌ت: باب‌ه‌گیان! تو‌خودا من سپارده‌ی دایکم که‌ له‌مال‌ه‌وه‌ هاتین دایکم په‌یمانی لێ وهر‌گرتی که‌ پارێزگاریم بکه‌ی و نه‌مفه‌وتینی، منیش که‌ سه‌یری بیر‌ه‌که‌م ده‌کرد ته‌ماعی نه‌وه ده‌یگرتم که‌ فرپی بده‌مه‌ ناو بیر‌ه‌که‌وه‌و له‌کۆل خۆمی بکه‌مه‌وه‌، که‌ سه‌یری کچه‌که‌م ده‌کرد و ده‌پارایه‌وه‌و ده‌لالایه‌وه‌ به‌زه‌یم پێیدا ده‌هاته‌وه‌.. تا شه‌یتان سواری شانم بوو گرته‌م سه‌ره‌و بن فریم دایه‌ ناو بیر‌ه‌که‌وه‌، گو‌یم لێ بوو ده‌یگو‌ت: باب‌ه‌گیان بۆچی کوشتتم؟؟ ته‌مجار مامه‌وه‌ تا نوزه‌ی لێ بپراو دلتیا بووم که‌ گیانی له‌ده‌ست داوه‌، ته‌مجار هاته‌وه‌ بۆ مالتی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ گو‌ی له‌مه‌ بوو ده‌ستی کرد به‌ گریان و هاوه‌لانی‌ش گریان و ماته‌مینی به‌سه‌ر کۆره‌که‌دا هات.. دوایی پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمو‌ی: نه‌گه‌ر فرمانم پێ بکرایه‌ یه‌کی‌ک له‌سه‌ر تاوانی سه‌رده‌می نه‌فامی سزا بده‌م، سزای تۆم ده‌دا!!^(١)

^(١) ته‌فسیری قورطوبی / به‌رگی حه‌وته‌م / ل/ ٦٤ طبعه‌ دله‌ الکتب العلمیه / ١٩٨٨ ..

به لگهی ناشکرا له سهر تواناو ده سه لاتی خودا

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ
وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ
مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَعَآثُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ
وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾ وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ
وَقَرَشَاءُ كُلُوا مِنْ رِزْقِكُمْ اللَّهُ لَا تَتَّبِعُوا خُطُوتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾ تَمَنِّيَ آرَاجٌ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْرِ اثْنَيْنِ
قُلْ أَلَذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ
نَبِيُّنِي بَعْلَمُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾ وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ
قُلْ أَلَذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ
كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْتُكُمْ اللَّهُ بِهِذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾

وه کو ناشکرایه و زانیمان قورئانی پیروز جهخت له سهر چه سپاندنی بنه ما
نایینه کان ده کا که بریتین له یه کتاپه رستی و پیغه مبهرایه تی و زیندوبونه وه و
قه زاو قه دهر، پهروه دگار له قورئاندا چه سپاندونی و جهختی له سهر
کردونه ته وه و هه ره شهی لهو که سانه کردوه که بروایان پی نه بوونو له پیتناو
بلاو بوونه وه و گه یاندنی نه و جزره بیروباوه ره کاریان نه کردوه. جا که
له وه پیش نه و مبهستانه ی پیکانو به لگهی له سهر هیئانه وه، گه پرایه وه سهر
مبهسته نه صلیه که که به لگه هیئانه وه به بۆ سه لماندنو چه سپاندنی تاکو

تەنهایی خودای پەروەردگار، ئەوەتا لە پرێگەیی چەسپاندنی خودایەتی و پەروەردگاریەتی (الالهية والربوبية) بۆ زاتی کردگارو بەدیھێنەر، بۆ چەسپاندنی ئەو راستیە کە ھەر ئەو شیای پەرستبو بەندایەتی بۆ کردنەو مافی ئەوەی ھەیە کە تەشریع دانی، ھەڵاڵو ھەرام دیاری بکا، جگە لە ئەو کەس شیای خودایەتی و بەندایەتی بۆکردن نیە، کەس سەرپەرشتیارو خواوەنی بوونەوەر نیە، بەدیھێنەر خۆیەتی و بەس! کەس رایەیی ناکەوێ لافی ئەوە لیبداو خۆی بە یاسادانەر و بەدیھێنەر بزانی! بۆیە دەفەرموێ: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ﴾ پەروەردگار ئەوە روون دەکاتەو کە بۆخۆی بەدیھێنەر و خالیقی ھەموو شتێکە لە کشتوکالو بەروبوومو دانەوێڵەو ناژەل.. ھتد، خودا بەدیھێنەریانە، کەچی موشریکەکان بە ھەوانتەو بە ئارەزووبازی بەش بەشیان دەکەنو ھەندیککی تاییبەت دەکەن بە فلان شتەو ھەندیککی تر قورغ دەکەن بۆ فلان شت، پرێکی ھەڵاڵ دەکەنو پرێکی ھەرام، ئەم ھەلسو کەوتانەیان ئەم بیروباوەرە نادروستانەیان پەرە پێ دەدەنو بۆلای دەکەنەو بە تایینی حلیب دەکەن، لەکاتی کدا کە ئەوە مافی ئەوان نیە و ئەو دەسلەتە تەشریعیەیان نەدراوەتی، ئەوان ھیچیان بە دەست نیە، ئەوە بە دەست خودایە، چونکە ھەر خودایە ئەو شتانە بەدی ھێناوە، ھەر ئەوە باغو دارستانی بەرداری دروستکردووە، داری بەرداری وای بەدی ھێناوە لکەکانی دەخرێنە سەر کەپرو بەسەر کەپرە کەدا پەخش دەبێ، میووە و بەروبوومە کە پییەو دەلاژیتەو، ھەر وەکو داری بەرداری وای بەدی ھێناوە کە پێوست بە کەپر بۆکردن ناکاو بۆ خۆی بەسەر زەوی دا پەخش دەبێ، یان قەدو لکەکانی وا دروست کردوون کە دەتوانن بۆ خۆیان قورسای بەرە کە ھەلبگرنو پێوست بە کەپر بۆکردن و کۆلە کە بەردان نەکا!

تەنانتە دار میو ھی وای ھەیە کەپری بۆ دەکرێ و کۆلە کە بەردەدرێ، ھی وای ھەیە بۆخۆی بەسەر زەوی دا پەخش دەبێ کەپری ناوی، یان کەمیک بەرز دەبیتەو بۆخۆی تەحەمولی بەرە کە خۆی دەکا، ﴿وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ﴾ ھەر وەھا پەروەردگار دارخورماید دروست کردووە کشتوکالی

جۆراوجۆری هیناوه ته کایه وه که شیوه و پوخسارو رهنگو تامو بۆنی همر
یه که یان لهوی تر جیایه، خۆراکو بژیوه بۆ ئاده میزاد، ژبانی ئاده میزاد
په یهسته بهو بهروبوومو دانه و ئلهو خوارد مه نیانه ی که لهو باغو دارستانو
زهوی زاره بهرهم ده هیندری.. وشه ی (زرع) هه مو بهرو بوو دانه و ئلهو
میوه یه که ده گریته وه که له وه زه کانی سالد بهرهم ده هیندرین..

﴿وَالزَّيْتُونَ وَالرَّهْمَانُ مُتَشَابِهًا وَغَيْرُ مُتَشَابِهٍ﴾ ههروه ها پهروه دگار داری
زهیتونو هه نارو بهروبوو میانی دروست کردوه، هه ندیکیان لیک ده چن
هه ندیکیان له تامو چیژدا جیاوازن، هه ره که له م دارو دره ختو بهروبوومو
کشتو کالو دانه و ئلهو ئاژ له پله وه رانه تایبه ته ندی خۆی ههیه، تامو چیژو
شیوه و پوخسارو بۆن بهرامیان لیک جیاوازه، پرۆتینی تایبه تیان تیدا یه و
سروشتی جودایه! له کاتی که هه مو له یه که ئاو ده خۆنه وه یه که هه و
هه لده مژنو له یه که زهوی دا ده پوینو پهروه رده ده بن! پهروه رده بوونو
په گه یشتن یان گونجاو له باره بۆ پتو یستی ئاده میزاد، بریکیان به سه رماو
هه ندیکیان به گه رماو جۆریکیان به هه وای مام ناوه ندی بهروبوومو میوه ی
پیده گا..!

یان ده لێن: پهروه دگار داری زهیتونو هه ناری دروست کردوه له شیوه و
پوخساردا لیک ده چن، به لام تامو شیوه ی به ره کان یان جیاوازه، هه ندیک
ده لێن: زهیتونو هه نار له شکل و گه لادا یه کن، به لام میوه کان یان جوداوازه،
بریک ده لێن: مه به ست نه وه یه: دار هه نار هه کان له شکل و شیوه دا لیک ده چن،
به لام بهرو میوه کان یان له تامو چیژدا لیک جیان؛ هه ندیکیان شیرین و بریکیان
مزره هه ندیکیان ترشن، په نگه ده نکه کانیشیان هه ندی سپی و هه ندیکی سورو
هه ندی سوریکی مه یله و په شه و هه ندی په نگیکی تر.

﴿كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ﴾ بخۆن له میوه ی نه و دارو دره ختو باغانه ی
که باس کران هه ر کاتی به ده ره که و ته په گه یی، با شیرین و تام گرتو نه بووی
به ته وای! نه و تا ترئ به بهر سیله یی و به ترئ به میوژی ده خوری، خورما به
مزیی و به ته ری و به خورمایی ده خوری، گه نم به فهریکی و به گه نمی و
به شیوه ی تریش ده خوری.

به پوختی مانای ئەم نایه‌ته‌ ئه‌وه‌یه‌، په‌ره‌ردگار پاش ئه‌وه‌ که به به‌نده‌کانی خۆی راگه‌یانده‌ که هه‌رچی له‌ زه‌وی‌دا هه‌یه‌ له‌ به‌روبوومی دارو دره‌ختو رووه‌ک‌ئو ئه‌وه‌ی بژێوی ئاده‌میزادی تێدایه‌، هه‌ل‌الو به‌یده‌سته‌ بۆ ئاده‌میزادو ده‌توانن سوودیان لێ وهر‌بگرن، بۆ که‌س نیه‌ جگه‌ له‌ خوا شتیکیان لێ هه‌رام بکا، چونکه‌ هه‌ل‌ال کرد‌نو هه‌رام کردن مافی خودایه‌ که خۆی به‌دییه‌ت‌ن‌ری ئاده‌میزادو میوه‌و بژێوه‌کانو دره‌ختو رووه‌که‌کانه‌، هه‌ر که‌سی لافی ئه‌وه‌ لێیدا که مافی هه‌رام‌کردنی هه‌یه‌، ئه‌وه‌ خۆی کرد‌وته‌ هاویه‌شی خودا، هه‌ر که‌سی‌کیش گه‌ردنکه‌چی هه‌رام‌کردنه‌که‌ بێ ئه‌وه‌ هاوه‌لی بۆ خودا داناوه‌.

﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ که کاتی دورینه‌وه‌و چینی زه‌راعه‌ت‌و میوه‌ هات به‌شی دیاری‌کراوی خاوه‌ن مافه‌کانی لێ ده‌رکه‌ن؛ به‌شی خزمو هه‌تیوو هه‌ژارو نه‌دارای لێ به‌دن، واته‌: دوا‌ی ئه‌وه‌ی پێده‌گا‌و ده‌دریوت‌ه‌وه‌و گیره‌ ده‌کرێ‌و به‌شه‌ن ده‌کرێ‌، به‌شه‌ زه‌کاتی دیاری‌کرا‌و پت‌ویستی لێ به‌دن به‌ ناتاجان.

به‌لای ئیبنو عبباسه‌وه‌ ئه‌و به‌شه‌ دیاری‌کراوه‌ (ده‌یه‌که‌) بۆ زه‌وی‌و زاریک به‌ بارانا‌و ئاو بدریت، (نیوه‌ی ده‌یه‌که‌) بۆ زه‌وی‌و زاریک به‌ جوگه‌و ناوی بیر ئاو بدرین.

سه‌عیدی کوری جوبه‌یرو رایه‌کی ئیبنو عبباسیشه‌ ده‌لێن: مه‌به‌ست به‌م (حه‌قه‌) ئه‌و خێرو خێراته‌یه‌ که به‌هه‌ژاران ده‌درا له‌کاتی دروینه‌دا، نه‌ندازه‌که‌ی دیاری نه‌کراوه‌، دوا‌یی که ده‌یه‌ک‌ئو نیوی ده‌یه‌ک پت‌ویست کرا ئه‌و هه‌قه‌ نه‌سخ کراوه‌ته‌وه‌، به‌لگه‌ی ئەم رایه‌ ئه‌وه‌یه‌: که زه‌کات له‌ مه‌دینه‌واجب کراوه‌، ئەم نایه‌ته‌ له‌ مه‌که‌که‌ هات‌وته‌ خوارێ.

گوتیه‌کیش هه‌یه‌ گوايه‌ نایه‌ته‌که‌ مه‌ده‌نیه‌!

قسه‌ی حه‌ق‌و راست ئه‌وه‌یه‌: که مه‌به‌ست به‌ (حه‌قه‌) لێره‌دا زه‌کاتی فه‌رزه‌، مانای ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ واته‌: عه‌زم جه‌زمتان هه‌بێ له‌سه‌ر زه‌کات دانو گرنگی پێ به‌د‌نو پاشگو‌یی مه‌خه‌زو هه‌ر له‌گه‌ل کاتی زه‌کات دان هات ته‌خیری مه‌که‌نو هه‌ل له‌ کیس مه‌ده‌ن!

ئه‌مجار قورئان باسی هه‌میشه زیندووپی خۆی راده‌گه‌یه‌نی، میان‌په‌وی
خۆی له‌ هه‌موو شتێکدا دووبات ده‌کاته‌وه ﴿وَلَا تُسْرِفُوا﴾ بخۆنۆ بخۆنه‌وه
له‌ رزقو رۆزی هه‌لالو زیده‌په‌وی مه‌که‌ن، هه‌روه‌ها له‌خیر کردنۆ مال
به‌خشینیش وا زیده‌په‌وی مه‌که‌نۆ میان‌په‌وین، ﴿إِنَّهُ لَا يَجِبُ الْمُسْرِفِينَ﴾
بی‌گومان خودا زیده‌په‌وانی خۆش ناوین..

نیبنو جهریری طه‌به‌ری له‌ نه‌بولعالبه‌وه ده‌گیرته‌وه ده‌لێ: هۆی
هاتنه‌خواره‌وی ئه‌م نایه‌ته‌وه بوو موسولمانان له‌ پێشدا جگه‌ له‌ زه‌کات
شتی که‌شیان ده‌به‌خشی پاشان زیده‌په‌ویان تیدا کرد، ئیتر ئه‌م نایه‌ته‌وه ﴿وَلَا
تُسْرِفُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ هاته‌ خوارێ.

په‌وایه‌تیکی تر هه‌یه‌ ده‌لێ: له‌پۆزی ده‌روینه‌دا جگه‌ له‌ زه‌کات شتی
که‌شیان ده‌به‌خشی دوایی پێشپه‌رکی و زیده‌په‌ویان تیدا کرد، ئیتر په‌روه‌ردگار
ئه‌م نایه‌تانه‌ی نارد هه‌ خوارێ.

تیمامی طه‌به‌ری له‌ نیبنو جوهره‌یجه‌وه ده‌گیرته‌وه ده‌لێ: ئه‌م نایه‌ته‌وه
ده‌رباره‌ی ثابیتی کۆری قه‌یسی کۆری شه‌مماس هاته‌ خوارێ، کاتی‌ک باغه‌
خورماکانی پنین - که‌ بریتی بوون له‌ پینج سه‌ده‌ دارخورما - وتی: ئه‌م‌پۆ هه‌ر
که‌سیک بێته‌ لام به‌شی ده‌ده‌م، ئیتر هه‌تا ئێواره‌ هه‌رچی چوو بۆ لایو داوای
لێ کرد به‌شی دا، هه‌تا هه‌یچی بۆ نه‌مایه‌وه؛ ئیتر ئه‌م نایه‌ته‌وه هاته‌ خوارێ که‌
ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

وینه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌وه‌ ده‌رباره‌ی میان‌په‌وی نایه‌تیکی تره‌ که‌ ده‌فه‌رموی:
﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ الاعراف/٣١.
یان که‌ ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا
مَّحْسُورًا﴾ الاسراء/٢٩.

تیمامی زوه‌ری ده‌لێ: مانای (وَلَا تُسْرِفُوا..) واته‌: له‌په‌رگای بیدینه‌ی دا
شت مه‌به‌خشن، موجاهیدیش مانایه‌کی له‌م شتیه‌وه لێ په‌وایه‌ت کراوه‌، نه‌وه‌تا
له‌ نیبنو ته‌بی حاته‌مه‌وه په‌وایه‌تیکی دینی ده‌لێ: ئه‌گه‌ر کتوی ته‌بو قوبه‌ییس
نالتوون بۆ و پیاویک بیبه‌خشی به‌ موسریف حلیب ناکرێ! ئه‌گه‌ر دیره‌مه‌تیک

لەسەر بێچی کردنی خودادا بێهەشی بە موسرێف حلیب دەکری. هەر لەم روانگەوێهە بڕیک عاقل مەند گوتوویانە: زێدەرەوی لەخێردا نیە، خێریش لە زێدەرەوی دا نیە...

قەسە حەق و راست ئەوێهە: کە زێدەرەوی لە هەموو شتێکدا؛ خێر بێ یان شەربێ، کاریکی ناپەسەندە، جا ئەو شتە خواردن و خواردنەو بێ یان خێرکردن بەخشین بێ! چونکە ئادەمیزاد - مەرۆف - پێویستە بۆیوی خۆی مال و مندال و خزم و کەسو کاری دابین بکا، تەنانەت ئەگەر مندالیشی نەبوو پەزمەندەکردنی هەندێ مال و دارایی لە موچە و داھاتی خۆی کاریکی پەسەندە، واباشە ئینسان بۆ روژی تەنگانە و لێقەومان بپێ پارە و پول پاشەکەوت بکا، بۆ ئەوێ لەدواوژدا نەبێتە بار بەسەر شانی خەڵکەو، هەر بۆیەشە ئینسانی بێ عەقڵ و کەم فام کە زانرا مال و دارایی بەفەرۆ دەدا قورمەتینە (حجری) لەسەر دادەنرێ، تەنانەت ئەگەر مال خەرج کردنەکە لە کاری خێریشدا بێ هەر حێجری لەسەر دادەنرێ و دەسەلاتی مال خەرج کردن و کرپنو فرۆشتنی لێ دەسێندرێتەو.

﴿وَمِنَ الْأَنْعَامِ﴾ هەر لە ئەوا و کردنی نیعمەتی خودایە بەسەر ئێوێ نادەمیزاددا کە وشترو گاو مەر و بزنی بۆ دروست کردوون ﴿هَؤُلَاءِ﴾ هەیانە گەورە و بارەبەر، سەرباری ئەوێ کە گوشتی دەخوری و شیرو ماستی هەیه، باریشی پێ هەڵدەگرن و جوتی پێ دەکەن و گالیسکە پێ پادەکیشن ﴿وَفُرْشًا﴾ هەیانە بچکۆلە و بەیدەست پالێ دەخەن بۆ سەربەرین، لە خوری و کۆلک مووێ کەیان پاخەرو پۆشاک دروست دەکەن و پشمالو جەوالو هۆری لێ پەیدا دەکەن، خۆتانی پێ لە گەرماو سەرماو باو باران دەپاریزن!

﴿كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ﴾ بخۆن و بخۆنەو لە گوشت و شیرو ماستی ئەم نازەلانە وەکوو چۆن لە بەروبوومی کشتوکال و میوێ دراو درەخت دەخۆن، هەموویان دروست کراوی خودان و بۆ بەرژەوێ ئێوێ دروستی کردوون، بە هەموو شتێهەکی پەوا سوودیان لێ ببینن و بۆ بەرژەوێ ئێوێ خۆتان بە کاریان ببینن!

وینه‌ی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره که ده‌فرموی: ﴿أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ. وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ﴾ یس/٧١-٧٢. یان ده‌فرموی: ﴿وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ﴾ النحل/٦٦.

﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ به‌هیچ جوریک شوین پهبازو فرمانی شه‌یتان مه‌که‌ون، مه‌چن وه‌کوو موشریکه‌کان رزقو رۆزی‌یه‌ک که خودا بۆی حه‌لال کردوون به‌هه‌وانته له‌خۆتانی حه‌رام بکه‌ن؛ نه‌وه هه‌لخه‌له‌تانندی شه‌یتانه‌و گومراتان ده‌کا، په‌روه‌ردگار نه‌و شتانه‌ی بۆ ئیوه حه‌لال کردوه، حه‌لال‌کردنو حه‌رام کردن به‌ده‌ست نه‌وه، نه‌و دروستکه‌رو به‌دییه‌ینه‌ری هه‌موو بوونه‌وه‌ره، نه‌و ده‌زانئ چی بۆ ئیوه باشهو چی خراپه، که‌سی تر رایه‌ی ناکه‌وئ نه‌وه حه‌لال بکاو نه‌وه حه‌رام بکا. ﴿إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ بی‌گومان شه‌یتان دوژمنی ئیوه‌یه‌و به‌رژه‌وه‌ندی ئیوه‌ی ناوئ، دوژمنایه‌تی‌یه‌که‌ی بۆ ئیوه ناشکراو نومایانه، هه‌رگیز فرماتنان به‌چاکه پی ناکا، له‌خراپه به‌ولاره ریگای تران پیشان نادا. وه‌کوو له‌ شوینتیکی تردا ده‌فرموی: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ فاطر/٦، یان ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ، وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ البقرة/١٦٩.

نه‌و ئاژه‌لانه‌ی که په‌روه‌ردگار به‌ ﴿حَمُولَةً وَفَرْشًا﴾ ناوی بردن، هه‌شت جوژن، چونکه (حموله) یان وشتره یان ره‌شه ولاغه (فرش) یش یان مه‌ره یان بزنه، هه‌ر جوژیکیش له‌م چوار به‌شه یان نیره یان می‌یه! په‌روه‌ردگار له‌جوژی خاوه‌ن دوگتو خوری به‌رانو مه‌ری دروستکردوه، له‌جوژی خاوه‌ن (موو) نیروی بزنی به‌دییه‌یناوه، له‌ جوژی ره‌شه ولاغ و گاو مانگا و له‌جوژی حوشر وشتره نیره‌و وشتره میینه‌ی دروست کردوه.. بۆیه ده‌فرموی: ﴿ثُمَّ آتَاهُ آزُوجًا﴾ نه‌و ئاژه‌لانه‌ی که بۆ ئیوه پام کراونو گۆشتیان ده‌خوری هه‌شت جوژن. نه‌مجار دئ دیارییان ده‌کا و ده‌فرموی: ﴿مِنْ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ﴾ له‌مه‌ردا

دوو جۆر هه‌یه، به‌رانو مه‌ر. ﴿وَمِنَ الْأَنْثَيْنِ﴾ له‌بزن‌دا دوو جۆری نیریو بزن. ﴿قُلِ الذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أُمُّ الْأَنْثَيْنِ﴾ ته‌ی موحه‌مه‌د! به‌و موشریکه عه‌ره‌بانه بلێ که به‌هه‌وانته ناژه‌لیان دابه‌ش کردووه بۆ جۆری - به‌حیره و سانیبه‌و حامی - و جۆری تریش، بلێ نایا نیره‌کانیان که به‌رانو نیرییه خودا حه‌رامی کردون یان مێینه‌کان که مه‌رو بزنه؟؟ ﴿أَوُ مَا اشْتَمَلَتْ أَرْحَامُ الْأُنثَيْنِ﴾ یان نه‌و بیچووه‌ی که له منداڵانی مه‌رو بزنه‌کاندا به‌ خودا حه‌رامی کردوه؟؟ واته: منداڵانی مێینه‌ی ناژه‌ل یان نیری تیدایه یان می؛ ده‌ی بۆچی بریکیان به‌هه‌وانته له‌خۆتان حه‌رام ده‌که‌نو هه‌ندیکیان هه‌لال ده‌که‌ن، به‌ چ یاساو دابو نه‌ریتیک ته‌م هه‌لالو حه‌رامه دیاری ده‌که‌ن.. ﴿نَبْتَؤُنِي بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ به‌لگه‌ی به‌هیزو هه‌والی زانستانه‌م پێ بلێن، پێم بلێن: چۆن په‌روه‌ردگار نه‌و ناژه‌لانه‌ی که پیتان وایه لیتان حه‌رام کراوه: وه‌کوو - به‌حیره و سانیبه‌و وه‌صیله‌و حامی - لێی حه‌رام کردوون، به‌لگه‌یی بێننه‌وه حه‌رام کردنه بگه‌یه‌نی، به‌لگه‌که ده‌بێ له‌نامه‌ی خودادا هه‌بێ، یان پیغه‌مبه‌ریک هه‌والی پێ دابی ﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ته‌گه‌ر تیه‌و راست ده‌که‌نو راستگۆن له‌ ئیدیعاکه‌تاندا په‌روه‌ردگار نه‌و جۆره ناژه‌لانه‌ی لێ قه‌ده‌غه کردوون، ده‌بێ یان راسته‌و خۆ ته‌م حوکه‌تان له‌ خودا وه‌رگرتبێ ته‌مه‌یان نه‌بووه و بۆخۆیان لافی نه‌وه لێ نه‌ده‌ن، یان به‌هۆی پیغه‌مبه‌ره‌وه پیتان گه‌یشتبێ، دیاره برۆیان به‌ پیغه‌مبه‌ر نه‌ تاکو حوکه‌ی لێ وه‌ریگرن!؟

له‌راستیدا هه‌یچ عاقل مه‌ندیو کارامه‌یی‌یه‌ک له‌م پۆلێن کردنه‌ی عه‌ره‌به‌کاندا به‌دی نا‌کری! ده‌ی به‌ چ عه‌قل و هۆشیک له‌سه‌رده‌می نه‌زانی و نه‌فامی‌اندا نا‌و به‌هه‌وانته ناژه‌لیان دابه‌شو پۆلێن کردوه؟ ته‌وه‌یان کردوه به‌ (به‌حیره) و ته‌مه‌یان کردوه به‌ (سانیبه‌و) و (وه‌صیله‌و حامی).. به‌ چ عه‌قلێک ته‌م جۆره‌یان له‌خۆیان حه‌رام کردوه، ته‌و جۆره‌یان به‌هه‌لال داناهه‌؟ ته‌گه‌ر نیرییه حه‌رام بێ ده‌بێ هه‌موو نیرییه‌کان حه‌رام بن! ته‌گه‌ر مێینه حه‌رام بێ ده‌بێ هه‌موو مێینه‌کان حه‌رام بن.. ته‌گه‌ر حه‌رامه که بیچووی ناو منداڵانی ناژه‌له مێینه‌کان بێ ده‌بێ هه‌موو بیچووه‌یه‌ک به‌ نێرو مێوه حه‌رام

بن، چونکه هیچ جیاوازی یەك له نێوان ئەم بێچووه و ئەو بێچووه دا نیه، بۆچی ئەم حەرامە و ئەو حەلالە؟!

نەخێر پەرەردگار هیچ جۆریکی لەم ناژەلانی حەرام نەکردوون. ئەو موشریکە خودا گرتووانە درۆ دەکەن، بوختان بە دەم خوداوە هەڵدەبەستن! لەدو نیا دا کەس هێندە ی ئەو کەسە سەستەمکار نیه کە بە دەم خوداوە درۆ بوختان هەڵدەبەستێ! ئیدی عای ئەو دەکا کە خودا شتیکی حەرام کردووە، لەراستی دا حەرامی نەکردووە، حەرام بوونی شتیك پال خودا بدا کە حەرامی نەکردووە بۆ ئەو ی پێگا لە شادەمیزادان گۆم بکا، وەکوو عەمری کۆری لوحەیی کۆری قومە کە یەكەم کەس بوو (بە حیرە و سانیبە وەصیلە و حام) ی داهینا، ئایینی پیغەمبەرائی گۆری، بەراستی ئەوانە ی شەریعەتی خودا دەگۆڕن، بە دەم خوداوە درۆ بوختان هەڵدەبەستن سەستەمکارن، خوداش هەرگیز هیدایەتی سەستەمکاران نادا!

نەمجار پەرەردگار ناڕەزامەندی خۆی بەرامبەر هەلوێستی موشریکەکان دەردەبرێ و بە پیغەمبەر دەفەرموێ: بە شتێوەی گالتە پیکردنو توانجو پلار تیگرتن پێیان بلێ: ﴿أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّكُمْ اللَّهُ بِالْهُدَىٰ﴾ ئایا ئێوە ئە ی گروهي موشریک و سەستەمکار! خودای خۆتان چاوپێکەوتو ئەم حوکمی حەرام و حەلالە ی پێ راگەیانندن؟؟ ئەو فەرمانی پێ کردن کە ئەم جۆرە یاسایانە دا بنێن؟ ئەو فەرمانی پێ کردن کە بە دەم خوداوە درۆ بوختان هەڵبەستن و شتیك کە بۆخۆی حەرامی نەکردووە ئێوە حەرامی بکەن!

دیارە هیچ کامێ لەم جۆرە پرووداوانە نەبوون، ئێوە تەنیا بوختان بە دەم خوداوە هەڵدەبەستن، حوکم یاسا کانتان بێ بنجو و بناوان و هیچ بەلگە یەکی ئایینی و زانستیان بە دەستەو نیه!

﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ دە ی کێ لەو کەسە سەستەمکارترە کە بە دەم خوداوە شت هەڵدەبەستێ ﴿لِيُضِلَّ النَّاسَ﴾ بۆ ئەو ی شادەمیزاد گۆمرا بکا، کارە گۆمرا ئامیزە کەشی نەنجام دەدا ﴿بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ بەبێ ئەو ی بەلگە ی بە دەستەو بێ، بەلکوو بە نەزانی و نەقامی ئەم حەرام و

هه لاله دیاری ده کا ستم له خودا ده کا، کاریک که تاییه ته به خوداوه که
 ههرا مکردنو هه لاله کردنه نه وان ده یانه وی لئی زهوت بکه ن، لافی شه ریعت
 دانان لی ده ده ن! ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ بیگومان بهروه ردگار
 هه رگیز هیدایه تی گروھی سته مکاران نادا، هه قو عه داله تیان پی نیشان نادا،
 ریگای راستو بهرژه وهندی نامیزیان لی گوم ده کا!

تییینی:

١- نایه تی ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ به لگه یه له سهر نه وهی که
 زه کاتی بهروبوومی کشتو کالو دارو دره خت واجبو پیویسته، نه ندازه که شی
 ده یه که بو زه ویو زاریک که به ناوی باران ناو بدری، نیوهی ده یه که نه گهر
 به وهی جوگه و بهیره وه ناو بدری!

٢- کومه لیک پییان وایه نایه ته که ده رباره ی به خشینی که غهیری
 زه کات، خودا فرمانی پی کردو وه فرمانه که شی بو (نه دبه) نه ک وجوب.
 نه بو هه نیغه نه م نایه ته وه ده دیشه که ی پیغه مبه ر ﷺ - که بوخاری نه بو

داود له عه بدوللای کوری عومره وه ریوایه تیان کردو وه ده فهرموئ: (فَمَا
 سَقَتِ السَّمَاءُ الْعُشْرُ، وَفِيمَا سَقَى بَنَصْخٍ أَوْ دَالِيَةَ نِصْفِ الْعُشْرِ) - کردو وه به
 به لگه له سهر نه وهی که هه رچی زه وی ده پیروتنی خواره مه نی بی، یان شتی تر
 جگه له دارو گیاو گژو، لقه دارخورماو قه فه ژاژی هیندی و قه فه ژاژی شه کر
 زه کاتی تیدایه.

جه ماوه ری زانایان پییان وایه که فهرمووده که ی پیغه مبه ر ﷺ نه وه
 ناگه یه نی به لکو مه به ست دیاری کردنی نه و شتانه یه که ده یه کی تیدایه یان
 نیوهی ده یه کی تیدایه.

تیبنو عه بدولیه ر ده فهرموئ: شه ر عزانان نا کوکی یان له وه دا نیه که
 زه کات له گه نه بو جوو میوژو خورمادا پیویسته.

/ نه مجار له شته کانی تر دا زانایان دوو رایان هیه:

١- رای نه بو هه نیغه وایه که هه ر بهروبوومی که له زه وی دیته ده ر که م
 بی یان زور بی، جگه له و شتانه ی که له وه پیش چهرتی کردن زه کاتی تیدایه!

٢- پای دووهم پای جه ماوه ری زانایانه؛ به قوتاییه کانی نه بو
 حنیفه شهوه ده لێن: زه کات له بهروبوومی کشتوکالدا واجب نیه جگه لهو
 شتانهی که هه لده گیرینو به بژیوی ئاده میزاد حلیب ده کرین..
 حهنبه لیه کان ده لێن: نهو شته زه کاتی تیدا یه وشک بکریته وهو
 هه لگیریو پیدانه بکری!

شافعی یه کان ده لێن: له میوه ی دارو دره خندا جگه له میوژو خورما
 شته کانی تر زه کاتیان لی ناکه وی، چونکه پیغه مبه ر ﷺ ته نها لهو دوو جوړه
 زه کاتی وه رگرتوه!

زه کات له میوه وه سه وزه دا نیه، تیرمزی له مه عاذوه هه دیتیک
 ده گیریته وه ده فرمو ی: له باره ی میوه وه سه وزه له پیغه مبه ریان پرسی
 فرمو ی: (لیس فیها شیء) هیچ جوړه زه کاتیکی تیدا نیه.. مه رجه نهو
 بهروبوومه زه کاتی تیدا واجب ده بی پتویسته بگاته پینج ویسق، واته: (٦٥٣
 کغم).

زه کاتی بهروبوومی زه وی پتویست به وه رچه رخانه وه ی سال ناکا، چونکه
 مه رجه ی واجب بوونی زه کات تی یاندا پیگه یشتن و دروونه وه و چینی و رنیزو
 مشتاخ نانه وه وه هه لگرتنه وه یه تی.. له زه کاتی پاره و ئاژه لدا تی به ر بوونی سال
 مه رجه، چونکه نه مانه مه زنده ی گه شه کردنیان تیدا به دی ده کری!

رای په سه ند رای حه نه فیه کانه که ده لێن: زه کات تی یاندا کاتی
 لیکردنه وه و دروونه وه واجب ده بی، چونکه نایه ته که ده فرمو ی ﴿يَوْمَ
 حَصَادِهِ﴾...

مالیکی یه کان ده لێن: که گهی زه کاتی تیدا واجب ده بی، چونکه پیش
 گه یشتن به ئالف حلیب ده کری، هه ر کاتی پیگه یی و کاتی خواردنی هات
 زه کاتی تیدا واجب ده بی!

شافعیه کانو حه نه فیه کان ده لێن: میوه که له خه م په خسی و زاندره به کار
 دی، زه کاتی تیدا واجب ده بی و ده خه سیندری، نه مجار دوا یی زه کاتیان لی
 ده رده کری، دانه ویله که ده نکه که ی په ق بوو زه کاتی تیدا واجب ده بی.

خواردده مه نی حه رام له سه ر موسولمانانو حه رام له سه ر جو له که
 قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ
 يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا
 أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ
 رَحِيمٌ ﴿١٤٥﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ
 وَالْأَنْعَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا
 أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿١٤٦﴾
 فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ
 الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

له وه پێش پهروه ردگار ره دی موشریکه کانی دایه وه که له خۆیان وه شتیان
 حه رام و حه لال ده کرد، نه وه ی روون کرده وه: که حه لال کردن و حه رام کردن به
 نیگای خودایی ده بی و به س! نه مجار لی ره دا نه وه روون ده کاته وه: که نه وه
 خواردده مه نیانه ی خواردنیان حه رامه ته نیا چوار شتن: مرداره وه بوو، خوینی
 ره وان، گوشتی به راز، هه ر شتی که ناوی غهیری خودای له سه ر برابی.

عه بدی کوری حه مید له طاووسه وه ریوایه ت ده کاو ده لی: نهاده میزادان
 له پێش هاتنی نیسلامدا هه روا له خۆیان وه بری شتیان حه رام کرد و بری شتیان
 حه لال کرد، نیتر نه م نایه ته هاته خوار ی که ده فهرموی: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِيمَا
 أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ﴾ نه ی موحه مه مه د پێیان بلی: من له وه
 سهروه ی بۆم کراوه: که قورنانی پیروژه، شتیکی تیدا نایینم که بۆ بخۆر
 حه رام بی ﴿إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً﴾ مه گه ر مرداره وه بوو بی، -ماسی و کولله

بدرناکه‌ون چونکه نه‌وان به حه‌دیشی پیغه‌مبهر ﷺ پروون کراوه‌ته‌وه که مرداره‌وه‌بووی نه‌و دوو گیانله‌بهره حه‌لالن - .

﴿أَوْ ذُمًّا مَّسْفُوحًا﴾ یان خوینیکی شلی ره‌وان، نه‌ک خوینی توندی تویه‌ل به‌ستوو؛ وه‌کوو جهرگنو سېل. ﴿أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ﴾ یان گۆشتی به‌راز ﴿فَإِنَّهُ رَجَسٌ﴾ بیگومان نه‌وه پیسه، ﴿أَوْ فِشْقًا أَهْلٌ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ یان سدرپراویک بی ناوی غه‌یری خودای له‌سهر برابی.

نایه‌ته‌که لیږه‌دا جه‌ختی له‌سهر نه‌وه کرد که چوار جوړه گۆشت خواردنیان حرام‌وه‌یه‌که یه‌که دیاری کردن، له‌ سووره‌تی (النحل) یاشدا به‌شیوه‌ی جه‌خت له‌سهر کردنو کورت هه‌لپینان جاریکی تر نه‌م چوار جوړه خوارده‌مه‌نیانه دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا حُرِّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلٌ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (النحل/۱۱۵). همدوو نایه‌ته‌که (نایه‌تی ۱۴۵ الانعام) و نایه‌تی (۱۱۵ النحل) که نایه‌تی مه‌که‌یین واته له‌پیش کؤچدا هاتوونه خواری به‌شیوه حه‌صرو جه‌خت له‌سهر کردن نه‌وه ده‌گه‌یدن که شته حرام‌ه‌کان له‌م چوار جوړه‌دا کورت هه‌لپینارون، هه‌روه‌ها نایه‌تیکی مه‌ده‌نیش له‌ سووره‌تی (البقره) دا هه‌مان حوکم جه‌خت ده‌کاته‌وه که ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا حُرِّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلٌ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ﴾ (البقره/۱۷۳). نه‌وه‌تا لیږه‌شدا وشه‌ی (انما) که حه‌صرو کورت هه‌لپینان ده‌گه‌یدن به‌کاره‌یناوه.

له‌سهره‌تای سووره‌تی (المائده) شدا ده‌فرموی: ﴿أُحِلَّتْ لَكُم بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ﴾ (المائده/۱) رافه‌گمرانی قورنان (مفسرون) له‌سهر نه‌وه کؤکن که مه‌به‌ست به‌ (إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ) نه‌و شتانه‌یه که له‌ نایه‌تی سیه‌همی نه‌و سووره‌ته‌دا واته (المائده) دا ریزی کردوون که ده‌فرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلٌ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ، وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ﴾ (المائده/۳) هه‌موو نه‌و شتانه به‌ مرداره‌وه‌ بوو حلیب

ده کرین، پمروه ردگار بۆیه یه که یه که ناوی هینان چونکه نهوان پیتیان وابوو: که (المنخنقه و الموقوذة.. هتد) حه لآلن، که وابوو نهوه مان بۆ ده رده که وی که شهر یعت له بنه پره ته وه تا کۆتایی له سهر نهم حوکمو کورت هه له پینانه دامه زراوه.

شایانی باسه نمو حه صرو کورت هه له پینانه ی له ثایه ته کان وه رده گیرئ موطله قو ره ها نیه، به لکو نیسبی و ئیضا فیه؛ واته به نه زهر نمو حه لآلو حرام کردنه ی بتیهرسته کانه وه یه: که به هه واته به دم خوداوه هه لیان ده به ستو بریاریان له سهر ده دا، له ناو شته حرام کراوه کانی نه واندا ته نها نهم چواره حرامن.

که واته: مانای ثایه ته که به م شیوه یه ده کرئ: پمروه ردگار به پیغه مبه ر ﴿١﴾ ده فمرموی: نه ی موحه مبه د! به و که سانه بلئ: که رزقو رۆزی حه لآلی خودا به هه واته حرام ده که ن، بلئ من نابینم له و قورثانه دا که به سرووش بۆم هاتوو خواردنیک له سهر بخۆر حرام بی جگه له م چوار شته.

١- مرداره وه ببوو: نمو گیانله به ره ی به بی سهر برینی شرعی گیانی ده رچی، ئیتر نهم جۆره هه موو نمو ناژه لانه ده گرته وه که به هه لدیتران، یان خنکان، یان به هۆی شهرو لیكدان وه کوو شه ره قۆچی که له گاو شه ره به رانۆ شه ره نیری.. هتد، یان دپنده کوشته بیتی.. حرام بوونی نهم جۆره گوشته له بهر نه وه یه خوینه که ی تیدا ماوه ته وه و گوشته که ژه هراوی ده بی و تیکده چی؛ که سیک بیخوا له وانیه ته ندروستی پی تیک بچی!

٢- خوینی رۆاوو روونو ره وان: که له ره گتو ده ماری سهر براره که وه ده رده چی. واته: خوینیک حرامه که شلو ره وان بی و له کاتی سهر برین له لاشه که ده ریچی.

ئیبنو عه بباس ده فمرموی: مه به ستی نمو خوینه یه که له شا ره گه ده ماری ملی ناژه له سهر براره که ده رده چی و هیشتا گیانی تیدا ماوه. که وابئ خوینی توند وه کوو سپل و جهرگ، یان نمو خوینه ی که تیکه لاو گوشته که بووه، یان له ده ماره کانیدا ده میتینه وه حه لآله، چونکه خوینی ره وان نین. عکریمه له سهر رسته ی (او دما مسفوحا) ده لئ نه گهر نهم ثایه ته نه بوایه

دهبویه خه لک ناو ده ماره کانی ناژه له سهرپراوه کانی پاک بکردایه وه له ههر شوینی دلتیه خوینی بمایه ده برا ده ری بینن، وه کوو جوله که ده یانکرد، هه دیشکی پیغه مبر ﷺ ههیه ده فهرموئ: (أُحِلَّتْ لَنَا مِيتَانِ وَدَّمَانُ؛ فَأَمَّا الْمِيتَانِ فَالْحَوْتُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانُ؛ فَالْكَبْدُ وَالطَّحَالُ)^{١٢}.

هوی حرامی خوینی رهوان نه وهیه: که جۆره ها میکرۆبو نه خوشی و گهرای تیدا بلاو بیه وه.

٣- گوشتی بهراز: ههروه ها پتوو هه موو به شه کانی لاشه ی به پیستو گوشتو نیسقانه وه گلاوو پیسه، سه گیش حوکی به رازی ههیه، هه مووته مانه وه کوو مرداره وه بوو پیسو قیزلیکراون طه بیعه تی پاک بیزی لیانه وه خویان لی به دور ده گرئو توخیان ناکه وئ.

٤- ههر سهرپراویک ناوی خودای له سهر نه ههاتی واته: سهرپینه که ی بو غهیری خودابی و ناوی غهیری خودای له سهر ببری، وه کوو نه وه حیوانانه ی که موشریکه کان له سهر بهرد (نصب) هه کانی ده وری کابه یان بو بته کانیان سهریان ده برین، یان قومارو به خت گرته وه یان له سهر ده کردن!

نه مجار پهروه ردگار حاله تی نا عیلاجی له م حوکه چهرت ده کاو ده فهرموئ: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ که سیک که وته حاله تی تهنگانه و برسیایه تی تهنگی پی هه لچنی و به هیچ شیوه یه ک خواردنی هه لائی ده ست نه که وته به ناچار ی به گۆره ی پتویست هه ندیکی له و حهرامه خوارد، نه و خودا لیخوش بوو به به زهیی به و به تاوان بو ی حلیب ناکا، چونکه نه وه بو پزگار کردنی ژیان وه داین کردنی پتویستی زه رووریه و به و حهرام خواردنه خوی له مردن پزگار ده کا!

پوخته ی قسه نه وهیه: مه بهستی نایه ته که په تدانه وه ی موشریکه کانه که به هه وانته وه له خویانه وه (به حیره) و (سایبه) و (وه صیله) و (هامی) یان له خویان حهرام کرد بوو، ئیتر پهروه ردگار فهرمانی به پیغه مبهری خوی کرد

^{١٢} به یهده قی له سونه کهیدا و حاکم له عه بدوللای کور ی عومره وه په وایه تیان کرد وه.

که پیدیان بلێ لهو نینگایه‌ی بۆ ئه‌و هاتوو هه‌وه‌ی تیدا نیه که نه‌و شتانه
 حه‌رام بن، به‌لکو حه‌رام ته‌نها نه‌و چوار جوهره‌ن: که مردارو بوو خوێنی په‌وانو
 گوشتی به‌رازو شتی که ناوی غه‌یری خودای له‌سه‌ر به‌ری.. چونکه خواردنی ته‌م
 جوهره شتانه زینانی ماددی و مه‌عه‌وه‌ی پان تیدا به‌! ئه‌رکی پیغه‌مبه‌رش ﷺ به
 هه‌لال دانانی شتی پاکو حه‌رام کردنی شتی پیسه‌! وه‌کوو له‌ نایه‌تی که تردا
 ده‌فرموی: ﴿وَيَحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتُ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثُ، وَيُضَعُ
 عَنْهُمْ اِصْرُهُمْ وَالْاَغْلَالُ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾ الاعراف/١٥٧. به‌لام وه‌کوو
 وتمان: کورت هه‌له‌ینانی شته حه‌رامه‌کان له‌و چوار شتانه‌دا موطه‌ق نی‌یه.
 به‌لکو هه‌سه‌ره که نیسبی‌یه، نه‌و حوکمه‌ی ته‌م نایه‌ته‌و وینه‌کانی ده‌یگه‌یه‌نن به
 نایه‌تی ترو فرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر ته‌خصیص ده‌کری وه‌کوو نه‌و نایه‌ته‌ی که
 ده‌فرموی: ﴿وَيَحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتُ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
 الْخَبَائِثُ﴾ الاعراف/١٥٧. نه‌وته‌ا نایه‌ته‌که نه‌وه ده‌یگه‌یه‌نی که هه‌رچی پیس
 بێ خواردنی حه‌رامه، هه‌روه‌ها هه‌یه‌ته‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ که بوخاری و
 موسلیم له‌ جابیره‌وه گێراویانه‌ته‌وه: ده‌لی: (نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ خَيْبَرَ عَنْ
 لَحْمِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ). هه‌روه‌ها بوخاری و موسلیم له‌ نه‌بو ته‌عه‌به‌ی
 خوشه‌نییه‌وه فرمووده‌یه‌کی تریان گێراوه‌ته‌وه، ده‌لی: (إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ
 أَكْلِ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ) له‌ گێرانه‌وه‌ی نیبنو عه‌بباس‌دا هاتوو (واكل كل ذي
 مخلب من الطير) هه‌روه‌ها فرمووده‌یه‌کی تریان له‌ عایشه‌وه هه‌فصه‌و
 عه‌بدوللای کوری عومه‌روه‌ه ریوایه‌ت کردوو که پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموویه‌تی:
 (خَمْسٌ فَوَاسِقٌ مِنَ الدَّوَابِّ كُلُّهُنَّ فَاسِقٌ يَقْتُلْنَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ: الْغُرَابُ وَالْحِدَاةُ
 وَالْعَقْرَبُ، وَالْفَارُّ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ) جا که پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرمانی به‌ کوشتن
 له‌ ناویردنیان کردوو به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر حه‌رامی خواردنیان، چونکه کوشتن
 جودایه له‌سه‌ر پێنی شه‌رعی، سه‌ر پێنی پێی ناگوتری کوشتن.

شافیعی‌یه‌کان نایه‌ته‌که‌یان ته‌خصیص کردوو به‌و فرمووده‌یه‌ی

پێغه‌مبەر که ده‌فرموئ: (وَاسْتَخَبْتَهُ الْعَرَبُ فَهُوَ حَرَامٌ) نه‌وه‌ی عمره‌بی سروشت ساغ به پیسی دابنێن حه‌رامه‌.

پوخته‌ی رایه‌که‌یان نه‌وه‌یه هه‌ر ناژه‌لو په‌له‌وه‌ریک ده‌قیکی قورنانی یان فهرمووده‌ی پێغه‌مبەر هه‌لآلی و حه‌رامییان دیاری نه‌کردبێ، فهرمانیش به کوشتن و له‌ ناوبردنی نه‌کرا‌بی نه‌و کاته‌ نه‌گه‌ر عمره‌ب به‌ پاکیان دانا‌بو نه‌وه هه‌لآله‌، نه‌گه‌ر به‌ پیسیان دانا‌بو نه‌وه حه‌رامه‌، به‌لگه‌شیان نه‌م نایه‌تیه که ده‌فرموئ: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ الاعراف/١٥٧. یان نه‌و نایه‌تیه که ده‌فرموئ: ﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ، قُلْ: أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ﴾ المائدة/٤. ده‌لێن: مه‌به‌ست به‌ ﴿الطَّيِّبَاتِ﴾ لی‌ره‌دا هه‌لآل نیه به‌لکو مه‌به‌ست پاک‌و خا‌و‌نێ‌یه مه‌به‌ست نه‌و خواره‌مه‌نی‌یه که عمره‌به‌کان به‌ خا‌و‌نێ‌یان حلیب کردوه چونکه نه‌گه‌ر وانه‌بی نه‌و کاته ته‌قدیری نایه‌ته‌که به‌م جو‌ره ده‌بی ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الْحَالِلَ﴾ نه‌مه‌ش بی مانایه‌!!

هه‌روه‌ها مه‌به‌ست به‌ ﴿الْخَبَائِثَ﴾ نه‌و شتانه‌یه که عمره‌به‌کان به‌ پیسی داده‌نێن! هه‌لبه‌ته له‌ باره‌ی به‌ پاک دانانو به‌ پیس دانانه‌وه ته‌ماشای رای زۆرینه ده‌کری رای که‌مینه به‌رچاو ناگیرێ، چونکه نه‌گه‌ر رای که‌مینه و تایبه‌ت به‌ به‌رچاو به‌گرین نه‌وه سه‌رده‌کیشی بو تیکه‌لاو بوونی هه‌لآل به‌ حه‌رامو سه‌رلی شیوانی موسو‌لمانان!

زۆربه‌ی زانایانی سه‌له‌ف ظاهیری نایه‌ته‌که‌یان وه‌رگرتوه‌و جیگه له‌و چوار شته‌ی نایه‌ته‌که به‌ حه‌رامی دانا‌و هه‌موو شتیکیان به‌ هه‌لآل دانا‌وه. نه‌بو داوود ده‌گیرپته‌وه ده‌لێ: ده‌رباره‌ی گوشتی ژیشک په‌رسیار له‌ عوبدوللای کوری عومەر کرا، نایه‌تی ﴿قُلْ لَا أَجِدُ﴾ خۆینده‌وه واته: به‌ هه‌لآلی دانا، ئیبنو‌ئه‌بی حاتم و هی تریش به‌ سه‌نده‌ی سه‌حیحو ریک‌و پیک ده‌گیرپته‌وه ده‌لێن: خاتوو عاتیشه (حه‌ره‌می پێغه‌مبەر) که ده‌رباره‌ی خا‌و‌ردنی گوشتی درنده‌ی خا‌و‌ن که‌لبه‌و با‌لنده‌ی خا‌و‌ن چنگ په‌رسیاری لی ده‌کرا نایه‌تی ﴿قُلْ لَا أَجِدُ﴾ ده‌خۆینده‌وه!

له ئیبنو عه‌بباسه‌وه گێردراوه‌ته‌وه (خ) هیچ . ئاژه‌لێک حه‌رام نیه جگه له‌وه‌ی که خودا له قورئاندا حه‌رامی کردوه، که ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ...﴾. نه‌مجار له‌رسته‌ی ﴿عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ﴾ نه‌و حوکمه‌ی ده‌ره‌یناوه: که له‌مرداره‌وه‌بوو ته‌نیا نه‌و شتانه‌ی ده‌خورین حه‌رامه، که‌وابی پیستو کولکئو موو و خوری به‌ر ناکه‌وی، پیستی مرداره‌وه‌بوو که له‌ده‌باغ بدری پاک ده‌بیته‌وه، پیغه‌مبه‌ریش ﷺ به‌م جوژه له‌ده‌قه‌که گه‌یشتوه نه‌وه‌تا ئیمامی نه‌حه‌ده‌و هی تریش له‌ئیبنو عه‌بباسه‌وه ده‌گێرنه‌وه ده‌فه‌رموی: مه‌رێکی سه‌وده‌ی کچی زه‌مه‌مه‌ردار بو‌وه له‌ریوایه‌تی‌کندا ده‌لێن: مه‌ره‌که هی مه‌یمونه‌بووه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: ده‌بوایه سوود له‌پیسته‌که‌ی ببینن، فرێتان نه‌دایه! ناهه‌ته‌خاوه‌ن مه‌ره‌که وتی: پیستی مه‌ری مرداره‌وه‌بوو به‌کار بی‌نین؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِيمَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِثْلَ﴾ ده‌ی خو ئیوه نایخۆن! نه‌گه‌ر له‌ده‌باغتان بدایه سوودتان لی وه‌ر بگرتایه).

نه‌مجار په‌روه‌ردگار له‌به‌راورد کردنی‌ک له‌نیوان شه‌ریعه‌تی ته‌وراتو شه‌ریعه‌تی قورئاندا هه‌والی نه‌و خواردنانه را ده‌گه‌یه‌نی که له‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی قه‌ده‌غه‌کردوون وه‌کوو سزادانی‌ک بۆیان، ده‌فه‌رموی: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمًا كُلُّ ذِي ظُفْرٍ﴾ به‌تایبه‌تی له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی جوله‌که-نه‌ک گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانی دیکه-هه‌موو خاوه‌ن ناخونی‌ک له‌ئاژه‌لو په‌له‌وه‌رمان حه‌رام کرد، واته: نه‌وانه‌ی یه‌ک سمیان هه‌یه‌و قاچیان دوو فاسقو سی‌فاق نیه وه‌کوو خوشترو مورغو قازو مراوی...هه‌تد به‌مه‌به‌ستی سزادانو تۆله له‌سه‌ر جوله‌که حه‌رامان کردنو خواردنیانمان لی یاساغ کردن!^{١٣}

﴿وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا﴾ هه‌روه‌ها له‌ئاژه‌لی ره‌شه ولاغ و مه‌رو بزندا به‌س نه‌و به‌زو پیوه‌ی به‌ناسانی جیا ده‌کرێته‌وه‌و که‌وتۆته سه‌ر ورگئو گورچیه‌یان و تیکه‌لاو گوشتو ئیسقانیان نه‌بووه لی‌مان حه‌رام کردن، ﴿إِلَّا مَا تَحَلَّتْ ظُهُورُهُمَا﴾ به‌لام به‌زو پیوی پشتیانو کلکیان

^{١٣} ئیبنو عه‌بباسو موجهیدو قه‌تاده سه‌عیدی کوری جوبه‌یر ئاویان مانا کردوه.

﴿أَوْ الْحَوَايَا﴾ یان بەزو پیوی ریخۆڵەکانیان ﴿أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ﴾ یان ئەو بەزو پیوێی کە لکاوه بە تێسقانەوه هەموو ئەم جۆره بەزو پیوانەمان بۆ حەلال کردبوون ﴿ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ﴾ ئەو حەرام کردن و خواردەمەنی یاساغ کردنی دەربارەیان ئەنجاممان دا بە هۆی سنوور شکینی و سەرپیچیکردنی خۆیانەوه بوو، سزاو تۆڵە بوو لیتمان ستاندن سزای کوشتنی پیغەمبەران و بەرگری کردن لە بڵاوبونەوهی نایینی خودا و رێبا وەرگرتن و خواردنی مائی خەلک بە ناپەوا و پیشیان حەلال بوو! ئەمە رەتدانەوهی جولهکەکانە کە دەیانگوت: خودا هیچی لی حەرام نەکردوین، ئێمە بۆ خۆمان ئەو خواردەمەنیانە ی تیسرا تیل لە خۆی حەرام کردبوون ئێمەش لە خۆمان حەرام کردن ئێتر پەرەردگار بەم شیوە بە درۆی خستەنەوه و دەفەرموی: ﴿وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ ئێمە راستگۆین لە گێڕانەوهی ئەم هەوالانە دا و ئێمە بە مەبەستی تەمبەیی کردنیان ئەو خواردەمەنیانەمان لی حەرام کردن نەک وەک و جولهکەکان دەلێن: گوايه تیسرا تیل ئەو خواردنەوهی لە خۆ حەرام کردبوون ئێمەش لە خۆمان حەرام کردن.

ئێبنو کەثیر دەلی: مانای ﴿وَإِنَّا لَصَادِقُونَ﴾ واتە «وانا لعادلون فیما جازیناهم به» ئێمە دادپەرەرین لە تۆڵە ستاندن و سزادان دا. سەتەمیان لی ناکەین!

﴿فَإِنْ كَذَّبُوكَ﴾ ئەو موحەممەد! نەگەر دوژمنەکانت لە موشریکو جولهکەو هاو وێنەکانیان پروایان پی نەکردی بە درۆیان خستیهوه و بە پیغەمبەریان نەزانی و حوکمو یاسای ئیسلامیان رەت کردەوه ﴿فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ﴾ بلی: خودای ئێوه خودایەکی خاوەن بەزەیی فراوانە، هەر کەسیک بیهوی ئەو رەحمەتە ی بەرکەوهی و شوێن پیغەمبەرە کە ی بکەوی لە رەحمەتی خودا بی بەش نابێ! ئەمەش تەماع بەرنازو بەهیا کردنیانە، خۆ نەگەر لەسەر یاخی بوون و سەرپیچی کردنی خۆیان بەردەوام بن ئەوا خودا تۆڵەیان لی دەستینی و سزایان دەدا ﴿وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْخَاسِرِينَ﴾ تۆڵە و سزای خودا کە هات بۆ گەلو نەتەوهی تاوانبارو یاخی بوو

سهر پیچی کار نگیرد رفته و کسی نرسد بتوانی ... نگاری به ... سهریتی نهو
سزایه به نه انجام بگه یه نری. نه مه شیاز تر ساندنو همره شه لی کردنیانه بو
نهو هی که سهر پیچی فهرمانی پیغه مبر علیه السلام نه کن! نه م به ته ماع کردنو
همره شه لی کردنه (الترغیب والترهیب) ه شیوازو نوسلو بیکی همره دیاری
قورنانه، زور جار ناوا ناده میزادان به ته مای به هشت ده کاو به ناگری
دوزه خیش همره شه یان لی ده کا وه کوو له کوتایی نه م سووره ته شدا
ده فهرموی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾.

تیلینی:

زوریه زانایانی نیسلام له سهر نه م رایه ن که همر شتیگ پیغه مبر علیه السلام
حرامی کردبی یان له شوینی تری قورنانه حرام کرابی نهو ده خرته پال
نه م شته حرامانه ی نیره به زیاد کردنی حوکم ده ژمیردری و پمروه ردگار له
سهر زویانی پیغه مبر خوی به خه لکی راده گه نی. بو نمونه پمروه ردگار
له سووره تی نیساء دا دوی دیار کردنو باسکردنی نهو نافر تانه ی که ناشیه ن
پیوا ماره یان بکا فهرموی ﴿وَأَجَلٌ لَّكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ﴾ النساء/ ۲۴.
ده ی پیغه مبر علیه السلام له فهرموده یه کیدا ماره کردنی نافر ته ی به سهر پوریدا
حرام کردوه، واته: نه گهر پیاو یک ژنی هه بوو ویستی ژنیکی تر به یینی نهو
نافر ته ی که ده یه وی ماره ی بکا نابی خوشکه زاو برازای ژنه که ی بی چونکه
نابی دوو نافر ته ی ناوا لیگ نریکو خرم بینه هه وی یه کتری. نه م
حرام کردنه ده خرته پال حرامه کانی تره وه له م روه وه نمونه زورو
زه به نده ن، کتیه کانی توصلو شهر عه تو ته فسیره کان به درژی باسیان لیوه
کردوه.

نیمامی مالیک ده لی: حرامی روونو ناشکرا جگه له وه ی له م نایه ته دا
باس کراوه نیه، بویه بری له زانایانی ریبازی نیمام مالیک پییان وایه
گوشتی درنده و باقی ناژله ی تر جگه له نینسانو بهراز حه لاله بخوری!
هه لبه ته له کاتی برسیه تی و ناچاری دا هه موو خواره مه نیه حرامه کان
جگه له گوشتی ناده میزاد خواردنیان حه لاله به لام نابی زیده ره وییان تیدا

بكرى. همر ده بى نه وهنده يان لى بخوا كه له مردن رزگارى بىي.
 ئيديعاى موشريكه كان ده ربارهى هاوه ل دانان بو خوداو شت حه رام بوون لىيان
 سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ
 شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ
 عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ
 فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَلِيغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ هَلُمْ شُهَدَاءُ كُمْ
 الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ
 وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا
 يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

پاش نه وهى پهروه ردگار باسى نه فامو خوانه ناسه كانى سهرده مى
 نه زانى كرد به هه موو شىوه يهك ده مكوتى كردن، نه مجار باسى بىرو بوچوونى
 پر وپوچى تريان ده كاوه له هه موو لايه كه وه تهنگيان پى هه لده چنىو بوريان
 ده داو ده فهرموى: ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا
 آبَاؤُنَا﴾ له وه بهو لاوه نه واندى موشريكو خوانه ناسن ده لىن: نه گهر خودا
 بىويستايه ئيمه موشريك نه بين نه خو مانو نه باوكتو باپيرمان موشريك
 نه ده بووين ﴿وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ﴾ هيج كاميك لهو شتانهى خودا حه لالى
 كردوه حه راممان نه ده كرد، واته: نه گهر بىويستايه ئيمه كافر نه بين
 نه يده هيشت كافر بىين، كه مه نعى نه كردووين ماناي وايه ويستى خودا وايه
 ئيمه كافر بىينو نهو شتانه له خو مان حه رام بكهين كه وابى ئيمه عوزرمان
 هه يه!

له راستی دا ئەمە شو بهیه که کردو یان به بیانو بۆ کوفرو
 بیدینی به که یان! بپرو بیانو به کی پپوچو بپو بپو بپو بپو بپو بپو بپو بپو
 هاوه لدا نایان بۆ خوداو حەرام کردنی شتی حەلال له خۆیانو بناغە ی
 بیرو باره و هه لۆستیان دا زاناو ئاگاداره. هه لبه ته ئەم نایه ته هه وایکی
 غه بی به، پپش به دیهاتنی، په ره ردگار هه وایه که ی فەر مووه، دوا ییش چۆنی
 فەر مووه ئاوا هاتۆته دی وه کوو له سووره تی النحل / ٣٥ دا ده فەر موو:
 ﴿وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا: لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبْدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ
 نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا، وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِهِمْ﴾. یان له سەر زویانی کافره کان ده فەر موو: ﴿لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا
 عَبْدْنَا هُمْ، مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ الزخرف / ٢٠.

ئه مجار په ره ردگار بیانوه که یان رهت ده کاته وه بیرو بپوچونه که یان به
 پوچ داده نی و ده فەر موو: ﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ وه کوو ئەو به
 درۆ خستنه وه ی موشریکه عمره به کانو دانیش توانی مه که وه ده وره ی که به
 بپو به لگه بانگه وازی پپغه مبهریان رهت کرده وه، یه کتاپه رستی و
 په ره ردگار به تی خودایان نه سه لماندو نه هاتن مافی دانانی شه ریه تی حەرام
 کردنو حەلال کردن هه بۆ خودا به ره وای بزانن- هه به وه شیوه گه لو نه ته وه
 پپشیننه کانیش به بپو به لگه ی عه قلی و زانستی پپغه مبهرایه تی پپغه مبه ره کانی
 خۆیان به درۆ خستونه وه. به درۆ خستنه وه که یان به هه واته وه له خۆ وه بوو،
 له ئاکامی تی فکری و ورد بوونه وه نه بووه، خۆ نه گهر بیرو بپوچونه کانیان راست
 بو نایه، خودا له سەر ئەو کوفرو بیدینی به یان سزای نه ده دان، چونکه خودا
 داپه ره وه هه رگیز کاری سته مکاری ناکا! نه گهر کردارو گوفتاره
 کوفرنامه یه کانیان به زۆرو زهخت خودا پپیان بکا ئەوه شیای سزاو تۆله
 نه ده بوون له سەر ئەو کوفرو بیدینی به یان، هه ره وه ها له قورئان دا ئەوه نه ده جاره
 نایه تی له جۆری ﴿أَخَذْنَا هُمْ بِذُنُوبِهِمْ﴾ ﴿وَأَهْلَكْنَاهُمْ بِظُلْمِهِمْ﴾ دوو باره و
 سی باره نه ده بوونه وه!

﴿حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾ ئەو گه لو نه ته وه به دبه ختانه به ره ده وام بوون له سەر

به درۆ خستنه وهی پیغه مبه ره کانیا ن هه تا سزای پرا و پری سه ریچی کردنه کانیا نمان به سه ردا رشتن و تۆ له مان لی ستان دن، نه مه نه وه ده گه یه نی که کافر بو ونو حه رام کردنی حه لالو حه لال کردنی حه رام به ویست و ئیراده ی خۆیا ن بو و ده یان توانی وانه که ن! هه رچه نده پهروه ردگار ده یان توانی هه لۆیستی ان بگۆر ی به م جۆره بیرو با وه پری راست و دروستی به خستایه دلیانه وه وه له مبه پری دروست بکرا دایه له نیوان نه واز و کوفردا! به لام نه وه هه لۆیسته شی ان هه ر به ویستی خودایه، چونکه هیچ شتی ک له بو ونه وه ردا به بی ویست و ئیراده ی خودا نایه ته دی.

نه مجار پهروه ردگار فرمان به پیغه مبه ره ده کا که دا وای به لگه ی عه قلی و زانستی له سه ر بیرو بو چو ونه کانیا ن به خه نه رو و ده فرموی: ﴿قُلْ﴾ نه ی موحه مه ده! به و مو شریکا نه بلی: ﴿هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا؟﴾ نایا لای ئیوه زانیاری به لگه یه کی واهیه که بتوانن پشتی پی بیه ستن بو چه سپان دنی بیرو با وه ره که تان؟ ته گه ر لاتان هه یه ده بیخه نه رو و پيشانمان به دن با بزانی ن چۆنه!!

نه م په رسیار لی کردنه بو گالته پی کردنه نه وه ده گه یه نی مه حاله نه و بیرو با وه ره ی نه وان به لگه ی زانستی پشتگیری لی بکا، له هه مان کاتدا سه رزه نشت و لۆمه کردنیانه له سه ر نه و جۆره بو چو ونو گومانه یان، ناشکرایه که هیچ به لگه ی زانیاری یان به ده سته وه نی به و ناتوانن هیچ بنه مایه کی زانستی بو بیرو با وه ره که یان بدۆزنه وه، که وایی پتیا ن بلی: ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ، وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ ئیوه ده رباره ی نه م بیرو با وه ره پو وچه ی هه تانه و له سه ر نه م هه لۆیسته ناشیرینانه ی ده یان نۆینن هیچ به لگه یه کی زانستی و نایینی تان به ده سته وه نییه، جگه له وه ی شوین گومان که و تو ونو به ده م قسه فری ده ده نو شوین خه یال پلا و بیرو پروای گه نده ل که و تو ونو به ده م خودا وه درۆ هه لده به ستن و دا واکه تان بی بنچو بنا وانه و بی به لگه و ده لیله! هیچ تان به ده سته وه نی به.

نه مجار که به م شیوه ده م کوتت کردنو سه رشۆرو ده سه وه سان که و تنو

هیچ به لگه یه کیان پی نه بوو ﴿قُل﴾ ئه ی موحه مه ده! بهو موشریکه نه فامانه بلی: ﴿قُلِّلْهُ الْحُجَّةَ الْبَالِغَةَ﴾ به لگه ی ته و اوو به هیزو بی وینه له سه ره چه سپاندنی راستی و پووجه ل کردنه وه ی به تال هر بو خودایه، هرکه ویستی حه ق بچه سپینی و به تال ترۆ بکا بنه مای بیروباوه ری راست دابمه زرینی، نه حکامی راستو پته و دابریژی به نه و په ری ریکو پیکی نه نجامیان ده ده، هه موو بیرو بچوونه کانی نه وان به به لگه و نیشانه ی پته و و زانست نامیزه وه هه لده وه شینیته وه ﴿قُلُوْا شَاءَ هٰذَا کُمْ اٰجْمَعِیْنَ﴾ نه گهر خودا بیروستایه ئیه کافر نه بن نه یخستنه سه ر ریگای راستو به زۆر نیمانی پی ده هینانو ناچاری ده کردن که واز له شه ریک دانان بینن، له خۆتانه وه شت حه رامو حه لال نه که ن، هه مووتانی هیدایه ت ده ده، نیستا که وای نه کردوه، دیاره ئیه به مه یلو تاره زووی خۆتان نه و تاوانانه نه نجام ده ده ن؛ که واته جیگای خۆیه تی خودا داواتان لی بکا واز له و بیروباوه ره پرپو وچانه بینن! چونکه ئیه خاوه ویستو ئیراده ی خۆتان به زۆر پیتان ناکری و ناچار نین بو نه نجام دانی.

نهم نایه ته و وینه کانی بناغه ی بیروباوه ریکی ساغو دروست راده گه یه نن... نه و روون ده که نه وه که ناده میزاد نازاده له و کرده وانه ی بو خۆی هه لیان ده بریژی، هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ له سه ر نهم بیروباوه ره بوونو، دوا نه وانیش چین له دوا ی چین موسو لمانان نه و بیروباوه ره یان په سه ند کردوه و، هه لیان بژاردوه هه ر نهم بیروباوه ره ش له گه ل ژیری زانستدا گونجاو و ژیاوه!

ناشکراشه که نیمه ناگامان له فه رمانو داواکراوه کانی په روه ردگار هه یه، فه رمانی پی کردو وین به چاکه و جله وگیری لی کردو وین له خراپه، ریگای راستو ناراستی بو روون کردو وینه وه ده شانین که نیمه له کرده وه کانمان نازادینو ناچار نه کراوین به زۆره ملی پیمان ناکری! له هه مان کاتدا ناگامان له مه یلو خواهیشی په روه ردگار نییه، نازانین ویستو ئیراده ی به چیه، که وایی ده بی هه ولی شتی که بده ی که نه یانینو نازادین له کردیندا نه ک خۆمان هه له وگیری ویستو ئیراده ی خودا بکه ی که به هیه جۆریک نازانین چۆنه و چۆن نییه!!

به همرحال پیوسته له سمرمان همه میسه له خودا بیارپینه وه که
هیدایه تمان بدو بمانخته سمر ریگای راستو خوا په سهند!

نه مجار فرمان به پیغه مبهری خوئی ده کا داوا له موشریکه کان بکا
شایه بینن له سمر راستی داواکانیان گه واهییان بۆ بدن له سمر نهو
حرام کردنو حلال کردنه ی بانگه شه ی بۆ ده که نو ده فرمانوی: ﴿قُلْ نَهَى
مَوْحِیْ مَعَهُدَ بَیْیَیْنِیْ بَلَى: ﴿هَلَمْ شَهِدَآءُکُمْ اَلَّذِیْنَ یَشْهَدُوْنَ اَنَّ اِلَهَآءَ حُرْمَ
هَذَا﴾ نهو شایه تانه ناماده بکن که به ناشکرا شایه تیتان بۆ ده ده ن که نهو
شانه ی پیتان وایه حرامه، خودا لیّی حرام کردون، دیاره شایه تیان ده ست
ناکه ویتو بیّ به لگو ده سته وه سان ده بن، ﴿فَاِنْ شَهِدُوْا فَلَا تَشْهَدُوْا مَعَهُمْ﴾
نه گمر وای دا بنپینو له فرزی مه حال دا شایه دیان هیانزو شایه تیان بۆ دان؛
نه تو پیتان برپوا مه کهو شایه تییه که یان لیّی وهرمه گره ته سلیمیان مبه،
به لگو دریان یوه سته وهر به ره کانپیان بکهو ههول بده بۆریان بده، چونکه
دنیا به شایه تیدانه که یان درو بوختانه نه وانه شایه تی درون! ﴿وَلَا تَتَّبِعْ
اَهْوَآءَ الَّذِیْنَ کَذَّبُوْا بِآیَاتِنَا﴾ نه تو نه ی موحه ممه ده! به هیچ شیوه یه ک شوین
هه ووا ناره زور بازی نهو که سانه مه که وه که نیشانه کانی تاکو ته نیایی خودا
به درو ده خنه وه و پروایان به پهروه دگاریه تی یه زدان نی یه و به خاوه نی
بوونه وه ری نازانن، پیتان وایه ده سه لاتی یاسا دارشتن حلال کردنو حرام
کردن تایبته نیه به خودا وه ﴿وَالَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ بِالْآخِرَةِ﴾ ههروه ها شوین
بیروباوه ری نهو نه فامانه مه که وه که دوا خه یالپلاوی خوین که ووتونو پروایان
به هاتنی روژی قیامت نی یه، نه ونده یان برپوا به زیندو بوونه وه ی روژی
قیامت نیه که نهو پروایه پالپان پیوه بنی کاتی به لگو ده لیلیان بۆ
هیندرانه وه گوئی لیّی رابگرن ﴿وَهُمْ بِرَبِّهِمْ یَعْدِلُوْنَ﴾ نه وانه شمریک بۆ
خودای خوین داده نین، شتی تر ده که ن به هارتای هیانانی خیرو لبردنی شهر
وه پال نهو شمریک ده ده ن، وه کوو خودا ده سه لاتی حیسابو لیّی کولینه وه ی
قیامتو تو له ستاندن و پاداشدانه وه ی بۆ دیاری ده که ن!

ده راسپارده (الوصایا العشر)

❖ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ ۖ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ إِمْلَقِي ۖ نَحْنُ نَرِزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ۖ وَلَا تَقْرَبُوا أَلْفَاوَحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنٌ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۚ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانِ بِالْقِسْطِ ۚ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٢﴾ وَأَنْ هَٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ ۚ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ ۚ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

پاش نهوی پهروه ردگار خوارده مهنی به حرامه کانی روون کرده وه،
 ره ددی نهو موشریکانهی دایه وه: که له خوځانه وه شتی خودا لی حرام
 نه کردوون له خوځان حرام کردو وه! نه مجار به شوین نهو حوکمو روون
 کردنه وه یه دا بنه مای شته حرامه کان-ماددی یان مه عنه وی کرداری یان
 گوftarی- دیازی ده کا!

نیبنو مه سعود ده فمرموئ که سیک ده یه وی سهری راسپارده
 (وه سیه ته) کانی پیغه مبر ﷺ بکا نهو وه سیه تنامانهی تا له دونیا ده رجوو له
 سهریان بوو با نه م نایه تانهی قورنان ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ﴾ تا

ده گاته ﴿تَقُونَ﴾ بخوینیتهوه.

حاکم له عوباده ی کوری صامیتهوه ده گیریتهوه ده لئی پیغه مبر ﴿فَرَمَوَى﴾ (اِنَّكُمْ يٰۤاٰیُّنِی عَلٰی ثَلَاثٍ؟) کی به یمانم ده داتی له سر به جیهنانی وه سیه تنامه کانی سی نایه ت؟ نه مجار پیغه مبر ﴿فَرَمَوَى﴾ ﴿قُلْ تَعَالَوْا اَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّکُمْ عَلَیْکُمْ﴾ هه تا کوتایی نایه ته کانی خوینده وه، نه مجار فرموی: هر که سی پابند بی پیاننه وه پاداشتی لای خودایه، که سی که هموی جی به جی نه کردنو لئی کم کردنه وه، خدا له دنیا پیی رشتو سزای دا، نه وه تۆلهو عیقاب، نه گمر بۆ قیامت بۆی هه لگرت نه وه کاری نهو لای بهرورد گاره؛ بیهوی سزای ده داو بیهوی لئی خوش ده بی.

﴿قُلْ تَعَالَوْا اَتْلُ مَا حَرَّمَ عَلَیْکُمْ رَبُّکُمْ﴾ نهی موحه مه ده! بلئی: بهو موشریکانه ی عهیری خودا ده پرستن، رزقو روژی بهک خودا بۆی حلال کردون بۆ له خویانی حرام ده کهن! له ترسی هه ژاری و سرزه نشتو لومه کردن مندالی خویان ده کوژن، به تاره زوو به هوانتو راسپارده ی شهیاتی نی حلال حرام ده کهنو حرام حلال ده کهن پییان بلئی: وهرن بۆ لام لیم کۆبینه وه، بۆتان ده خوینمه وه بۆتان ده گیرمه وه، نهو شتانه ی خودا به راستی لئی حرام کردونو فرمانی داوه به حرام بوونیانو نینگای پی ناردوه - نهک وه کوو نیوه به ده مبرو گوتره کاری - وهرن پیتان بلیمو بۆتان روون بکه مه وه، چونکه هر خودا مافی داپشتنی یاساو شمرعه تی هدی، هر نهو بۆی هدی شت حرام بکاو شت حلال بکا، نه منیش پیغه مبرو ره وانه کراوی نهوم چی بۆ ناردوم پیتانی راده گیه نم، وهرن با نه م ده وه سیه تنامه تان پی رابگه نه م پینجیان به شیوه ی جلموگیری و پینجیان به شیوه ی فرمان .

به تایبه تی باسی شته حرامه کانی کرد، هرچه نه ده وه سیه ته کان گشتی ترن چونکه دیساری کردنی شته حرامه کان نه وه ده گیه نی که جگه له وان نهوانی تر حه لالن.

١- سه ره تا به جلموگیری کردن له هاوه لدانان بۆ خودا ده ست پی ده کاو ده فرموی: ﴿اَلَا تَشْرِكُوْا بِاللّٰهِ شَیْئًا﴾ ناموژ گاریتان ده کا که هیچ که سی که

هیچ شتی که نه که نه هاوه لی خودا، با نهو شته له باره ی قه باره وه گه وه بی؛ وه کوو مانگو خۆرو ته ستیره ی کاکه شان بی، یان له باره ی ریزو نرخه وه بهرزو بیرۆز بی وه کوو فریشته و پیغه مبهرا نو پیاوچاکان، چونکه نه وانه هه موویان دروست کراوی خودانو بهنده ی خودان، وه گۆز ده فهرموئ: ﴿إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِيَ الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ مریم/ ٩٣. نه ی کۆمه لی ئاده میزاد پیوسته په رستزو به ندایه تی تایبه ت بکه ن به پهروه ردگار هه وه به س! واز له په رستزو به ندایه تی کردنی هه موو شتی که بینن.

٢- چاکه کردن له گهل باوکتو دایکندا ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ واته: چاکه له گهل باوکتو دایکتان دا بکه ن به دلۆ به گیان خزمه تیان بکه نو گوئ رادیری فرمانه کانیان بن، به مهر جی که فرمانه کانیان دژی تایین نه بی.

زۆر جار له قورنان دا پهروه ردگار به ندایه تی کردن بۆ زاتی پاکی خۆی چاکه کردن له گهل دایکتو باوکتا بهیه که وه باس ده کا: چونکه پهروه ردگار بۆ خۆی سه رچاوه ی دروست کردنی ئاده میزادو رزقو رۆژی ده ریه تی، باوکتو دایکیش هۆکاری نهو پهیدا بوونو به خێو کردنو پاریزگاری کردنن، نهو تا ده فهرموئ: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ الاسراء/ ٢٣ یان ده فهرموئ: ﴿أَنْ أَشْكُرَ لِي لَوْلَا إِلَهُكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ﴾ لقمان/ ١٤. بۆیه نه زه تدانی باکتو دایک له تاوانه گه وه کانه چاکه کردنیش له گهل یان دا له کرده وه چاکه کانه.

بوخاری و موسلیم له عه بدوللای کۆری مه سعوده وه ده گیر نه وه ده لی: په سیارم له پیغه مبهری خودا کرد؛ وتم: چ کرده وه یه ک باشه بیکه م؟ پیغه مبهر ﷺ فهرمووی نوێ کردن له کاتی خۆیدا، وتم دوا ی نوێچ کارێک باشه بیکه م؟ فهرمووی: چاکه کردن له گهل باوکتو دایکندا، گوتم پاشان چی؟ فهرمووی: جیهادو تیکۆشان له پیناو نایینی خودادا.

چاکه کردن له گهل باوکتو دایکندا نهو یه: مامه له یان له گهل دا بکه ی مامه له کردنیکی دل سۆزانه وه له قولاو له سۆزو خوشه ویستی به وه بی، نه ک به زۆرو له ترسان بی!

نیتر کوپ چون له گهل باوکتو دایکیدا هه لسو کهوت بکا، منداله کانی نهویش ناوا هه لسو کهوتی له گهل دا ده کهن، ته نانهت با پاش ماوهیه کیش بی. طه بهرانی له عه بدوللای کوپی عومهره وه ده گپیتیه وه که پیغه مبسر ﴿...﴾ فهرمووی: (بَرُّوا آبَاءَكُمْ تُبَرِّكُمُ آبَاؤُكُمْ، وَعَقُّوا نِعْفَ نِسَائِكُمْ) چاکه له گهل باوکتو دایکتان بکهن، منداله کانتان چاکه له گهل ئیه ده کهن، داوین پاکت بن له گهل نافرته تانی خه لکندا، نافرته تانی ئیه داوین پاکت ده بن.

٣- کچ زینده به چال کردن یاساغه...! له م رووه وه پهره ردگار ده فهرمووی: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ﴾ له وه پیش یهزدان وه سیهتی بۆ کردین؛ که چاکه له گهل باوکتو دایکتو باپیرو نه نکندا بکهین، نه مجار گهراپه وه فهرمانی کرد به باوکتو دایک که چاکه له گهل مندال بکری و فهرمووی: به شیک له وه سیهتو فهرمانو ناموژگاریبانهی که خودا ناراسته ی ئیه وه کردوه، نه وهیه: که له ترسی هه ژاری یان شتی تر مندالی خوتان له ناو نه بن، چونکه ﴿نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ﴾ ئیمه رزقو روژی ئیه وه نهوانیش ده ده یین، روژی نهوان به هوی ئیه وه دابین ده کهین، نه له هه ژاری ئیستاو نه له هه ژاری داهاتوو مهترسن- سه ری بی روژی له ژیر گله وهیه- پهره ردگار بۆ خوی بهر عوده ی رزقو روژی بهنده کانی بووه، نمونه ی ئه م نایه ته نایه تیکی تره که ده فهرمووی: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ، إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَ خَطَاً كَبِيراً﴾ الاسراء/ ٣١.

جوداوازی نیوان ئه م دوو ته عبیره نه وهیه: ته عبیری سووره تی (ئه نعمان) مه بهستی جله وگیری کردنه له کوشتنی مندال له بهر هه ژاری ده حالو هه بوو؛ بۆیه رزقو روژی باوکه کانی پیش خست، چونکه نه مان گرنگن، له م رووه وه که هه ژاری به که له گوپیدا یه، به لام له ته عبیری سووره تی (ئیسرا) دا مه بهست نه وهیه: داوا ده کا که باوکه کان منداله کانیان نه کوژن له ترسی هه ژاری به ک که چاوه پروان ده کری له داهاتوودا بیته گوپی، بۆیه رزقو روژی منداله کانی پیش خست له بهر گرنگی پیدان به وان، واته: له هه ژاری داهاتوو مهترسن به هوی رزقو روژی منداله کانتان! نایه ته که ئاماره بۆ نه وه ده کا که پاریزگاری

ره‌چه‌له‌کی ئاده‌میزاد زه‌روری و پێویسته، له‌م روودوه که ئه‌زیه‌تدانی وه‌چه‌ بۆ
بنه‌چه‌و ئه‌زیه‌تدانی بنه‌چه‌ بۆ وه‌چه‌ی یاساغ کردووه، چاودێری کردنی
هه‌ریه‌که‌یانی بۆ شه‌وی تریانی به‌ پێویست داناوه، هه‌روه‌کوو چۆن له
نامۆزگاری پێتجه‌مدا له‌ ناو بردنی نه‌فسی ئاده‌می هه‌رام کردووه.

٤- نه‌نجامدانی هه‌موو تاوانی هه‌رامه‌و پێویسته خۆی لی‌ پیا‌ری‌زین
وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنَ﴾ هه‌رگیز
نزیك تاوانی فاحیشه‌ مه‌بنه‌وه، فاحیشه‌ به‌ تاوانیک ده‌گوتری: گونا‌هه‌که‌ی
گه‌وره‌یی؛ جا کرداری‌ یان گو‌فتاری‌ وه‌کوو زینا و بوختانکردن به‌ ئافره‌تی
داوین پاک‌ی بی‌ ناگا، جا زیناکردنه‌که‌ به‌ ئاشکرا‌یی یان به‌ نه‌هێنی‌یی.

عه‌ره‌به‌کان له‌ سه‌رده‌می نه‌زانیا‌ندا زینا کردنی نه‌هێنیا‌ن به‌ لاوه
ئاسایی بوو، به‌لام زینا کردنی به‌ ئاشکرا‌یان به‌ لاوه‌ کاریکی خراپ بوو، ئیتر
په‌روه‌ردگار هه‌ردوو چۆره‌که‌ی یاساغ کردن، وه‌کوو له‌ شو‌ئینیکی تردا
ده‌فرموی: ﴿قَالَ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطُنَ،
وَالْأَثَمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ...﴾ الاعراف/٣٣.

بریک پیا‌ن وایه: تاوانی ظاهیر نه‌و تاوانه‌یه‌ به‌ نه‌ندامه‌ ظاهیری‌یه‌کانی
جه‌سته‌ نه‌نجام بدری، تاوانی (باطن) نه‌و تاوانانه‌یه‌ که‌ په‌یوه‌ندی به
ده‌روونه‌وه‌ هه‌یه، وه‌کوو هه‌سوودی خۆبه‌زلزانی.

ئیب‌نو‌هه‌یانی نه‌نصاری له‌ عی‌کریمه‌وه‌ ده‌گێ‌رتنه‌وه‌ ده‌لی: مه‌به‌ست به
(ما ظه‌ر منها) ستم کردنه‌ له‌ ئاده‌میزادان (وما بطن) مه‌به‌ست زینا کردنو
دزی‌کردنه، چونکه‌ به‌ روا‌له‌ت تاوانکار به‌ دزییه‌وه‌ ته‌م چۆره‌ تاوانانه‌ نه‌نجام
ده‌دا!!

٥- له‌ ناو‌بردنی نه‌فسی ئاده‌میزاد به‌ نا‌ره‌وا!

ده‌فرموی: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ به‌ هه‌چ
جو‌ریک نه‌و نه‌فسه‌ی خودا کوشتنی هه‌رام کردووه‌ به‌ هۆی ئیسلامه‌تی‌یه‌وه‌ یان
به‌ هۆی واده‌و په‌یمان‌ه‌وه‌ وه‌کوو نه‌هلی کیتاب که‌ له‌ ناو ئیمه‌دا نیشه‌جێ‌نو
له‌ زیمه‌ی ئیمه‌دان مه‌یکوژن، مه‌گه‌ر شیاوی کوشتن بی، به‌م ره‌نگه‌ بکوژی

به نارەوا که سیکی کوشتی یان موحصەن بی و زینای کردبی، یان له تاییین هەلگەراییتهوه.

جا هەرچەندە تاوانی کوشتن دەچیتە خانەی فاحیشەووە و جەڵەوگیرییە که ئەمیش دەگریتهوه، بەلام بۆیە بەتایبەتی باسی کرد بۆ زێدە گرنگی پێدانو جەخت کردن لەسەر ئەوه که تاوانیکی هەندە گەورەیه پێویستە به هیچ جووری توخنی نەکەون.

که دەفەرموی: ﴿إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ ناماژەیه بۆ ئەوه: که کوشتنی ئادەمیزاد جاری وا دەبی رهوایه، وه کوو ئەوه کابرا تاوانیک بکا شیایوی کوشتن بی؛ وه کوو پیغه مېهر ﷺ له فەرموودهیه کی دا دەفەرموی: (لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَمْرِ ثَلَاثَةٍ: كُفْرٌ بَعْدَ إِيمَانٍ، وَزِنًا بَعْدَ إِحْصَانٍ، وَقَتْلُ نَفْسٍ بَغَيْرِ حَقٍّ) واتە: کوشتن و رشتنی خۆنی موسولمان هەلال نیە مەگەر به سی شت نەبی: کافر بوون و هەلگەرپانەوه له تاییین، زیناکردنی پیاو که ژنی هینابی یان ئافرەت شوی کردبی، کوشتنی ئادەمیزادیک به نارەوا، هەرکەسیک تاوانیک لەم سی تاوانە ی لی روودرا، کوشتنی رهوایه.

به کورتی و پوختی کوشتنی ئادەمیزاد به شیوهیه کی رهوا ئەوه فەرمانی پەرورەدگار به کوشتنەوه ی بکوژو بەردەباران کردنی زیناکەری موحصەن تا گیانی دەرەه چی!

موسلیم و بخاری له عەبدوللای کورپی عومەرەوه (ر) له پیغه مېهرەوه دەگریتهوه که فەرموویهتی: (أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ) فەرمانم پێ کراوه که شەر له گەل ئادەمیزادان بکەم تا شایهتی دەدەن: که جگە له پەرورەدگار هیچ خۆدای تر نییە (محمد) پیغه مېهر و رهوانه کراوی خودایه، نوێژەکانیان به رێکتر پێکی ته نجام بدەن، زەکاتی مالو سامانی خۆیان دەرێکەن، که ئەوه یان کرد، مالو گیانیان له من دەپارێزن، مەگەر حەقی ئیسلامیان بکەوێتە سەری، حیسابو

لَیْکَؤْلَیْنَه وَهَشِیَان لَه سهر پهروه ردگاره ، واته: ههر که سێ به روالهت ناوای کرد به موسولمان حسیب ده کری.. جا نهو به دل موسولمان بووه یان به نا به دلی و دوورپویی نهوه خوا ده زانی و نهو حیسابی له گهل ده کا!

تهم گرنگی پیدانو نهی کردنه له مرۆف کوشتن، له بهر نهوه یه کوشتن تاوانیکی گهلی گهروه و سامناکه، دهست درێژی یه کی فره دژواره له مافی مرۆفایه تی دا، دهست درێژی کردنه بۆ سهر دروستکراوی خودا که به دهستی قودرته نه خشو نیگاری کیشاوه له جوانترین شیوه دا تازو پۆی لیک داوه. ﴿ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ نهو کاره یاساگر اوانه لیتان لهو کارانهن که خودا نامۆزگاریتان ده کا بهوه ی لی دوور بکه ونه وه و فهرمانو جله وگیری یه کانی خودا وه ریگرن، بهو جوړه نامۆزگاری و هه سییه ت کردنه بۆتان پهروه ده تان ده کا، بۆ نهوه ی راستالو هۆشمه ندبن، بهرژه وهندی خۆتان بزائن، نهوه ی فهرمانی پی کردوون نه نجامی بدهن نهوه ی جله وگیری لی کردوون توخنی نه که ون.

٦- پاریزگاری مالی هه تیو. وه سییه تو نامۆزگاری شه شهم پاراستنی مالی هه تیوه.. ده فهرموی: ﴿وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ به هیهج جوړیک توخنی مالی هه تیو مه که ونو لی نزیك مه بنه وه، هیهج نه ندازه یه ک له مالو سامانی نهو هه تیوانه ی له ژیر سهر په رشتیکاری ئیوه دان هه لمه گرن، دهسکاری مالو داراییان مه کهن، مه گهر به شیوه یه ک بی که سوودو قازانجی بۆ نهوان تیدابی، وه کوو نهوه ماله که یان بخه نه بازارگانی یه وه گه شه ی پی بدری و له له ناوچوون بهاریزری و به گویره ی پتویست له قازانجی ماله که یان بۆتویان بۆ دابین بکری. وینه ی ته م نایه ته نایه تیکی تره که ده فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَ سَيَصْلُونَ سَعِيرًا﴾ النساء/ ١٠.

جله وگیری کردن له نزیك که وتنه وه له شتیك بهو ئوسلوبه قورئانی به لاغه تیکی زۆری تیدایه، چونکه جله وگیری بهو شیوه یه جله وگیری بهو هۆکارو وه سیلانه ی که سهر ده کیشن بۆ خودی شته که، وه کوو نهوه له کاتی بازارگانی کردن به مالی هه تیوه که، یان ره دام هیئانی کشتو کالی هه تیوه که

شتیکی لی بخوا، بیگومان په‌روه‌دگار جله‌وگیری به‌کی توکمه‌ی له‌ خواردن‌ی مالی هه‌تیو کردوه، مه‌گه‌ر له‌به‌ر نا عیلاجی و پی‌ریستیاتی زۆر شتیکی لی بخوا، نه‌مه‌ دروسته‌ به‌لام به‌ مه‌رجیک زیده‌ره‌وی تیدا نه‌کا وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبُرُوا، وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ، وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ النساء/٦.

هه‌لبه‌ته‌ جله‌وگیری کردن له‌ نزیک که‌وتنه‌وه له‌ مالی هه‌تیو به‌رده‌وام ده‌بی ﴿حتی یبلغ أشده﴾ هه‌تا نه‌و هه‌تیوه پی‌ ده‌گاوه‌رسیده ده‌بی و له‌ ریزی پیاوان ده‌ژمی‌دری، مه‌له‌که‌ی عه‌قل وهۆشی کامل ده‌بی و ده‌توانی به‌ ریکو پیکی سه‌ره‌به‌رشتی مالو سامانی خۆی بکاوه‌گه‌شی پی بکا، بۆیه شه‌عی و مالیکو کو‌مه‌لیک له‌ زانایانی سه‌له‌ف رسته‌ی ﴿حتی یبلغ أشده﴾ یان به‌ (حتی یحتلم) مانا کردوه، واته‌: هه‌تا نی‌حتیلامی ده‌بی، کاتی نی‌حتیلام بوونیش به‌ عاده‌ت له‌ نیوان ته‌مه‌نی پازره‌ سالی و هه‌ژده‌ سالی دایه، هه‌رکاتی هه‌تیو گه‌یشته‌ نه‌و ته‌مه‌نه‌و دیاره‌ی پیاوه‌تی و هۆشه‌ندی و زیره‌کی لی ده‌رکه‌وت نه‌و کاته‌ مالو سامانه‌که‌ی خۆی ده‌دریته‌وه وه‌کو له‌ شوینیکی تردا ده‌فرموی: ﴿فَإِنْ أَنْسَلْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ﴾ النساء/٦.

٧-٨- ره‌سیده‌تی شه‌شه‌مو حه‌وته‌م کی‌شانه‌و پیوانه‌ی ته‌واو له‌ کاتی کرپنو فروشتندایه ده‌فرموی: ﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ﴾ نه‌گه‌ر شتی پیوانه‌کراو کی‌شانه‌کراوتان فروشت به‌ خه‌لک به‌ ته‌واوه‌تی بۆیان پیوانه‌و کی‌شانه‌ بکه‌ن، که‌مو کو‌پی تیدا مه‌که‌ن، نه‌گه‌ر نه‌و شتانه‌تان کرپن له‌ کاتی پیوانه‌و کی‌شانه‌ کردن دا زیاده‌ی مه‌خه‌نه‌ سه‌ری به‌ کورتی چ بفروشن چ بکرن له‌ پیوانه‌و کی‌شانه‌دا زیاده‌و که‌می تیدا مه‌که‌ن! به‌لکو دادپه‌روه‌رانه‌ کار بکه‌ن و ته‌رازو و بازی و حوقه‌بازی مه‌که‌ن، به‌ گو‌به‌ره‌ی توانا و ریا‌بن ره‌و قسناغ و نامیری پیوانه‌و کی‌شانه‌تان که‌مو کو‌پی تیدا نه‌بی به‌ نه‌نقه‌ست فرت و قیل و ته‌له‌که‌ بازی مه‌که‌ن ﴿لَا يَكْلِفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ په‌روه‌دگار له‌ هیچ

که‌سیک زیاد له توانای خۆی نه‌رکی ناخاته سه‌ری، جا نه‌گه‌ر که‌سیک له کاتی پێوانه‌و کێشانه‌دا هه‌له‌ی کردو که‌می دا، یان زیادێ وه‌رگرت، نه‌وه تانبار نابێ هه‌ر کاتی هه‌ستی کرد ده‌بی هه‌له‌که‌ی راست بکاته‌وه!

ناشکرایه ته‌رازووبازیو فرتو قیل له کێشانه‌و پێوانه‌دا تاوانێکی فره گه‌وره‌یه‌و په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی سامناکی له نه‌نجامده‌رانی کردوه‌و، سه‌رنجامی به‌ده‌ختی و چاره‌ره‌شی ده‌خاته‌وه‌و فه‌سادو نا‌ژاوه له ولاته‌دا به‌ریا ده‌بی! نه‌وه‌تا: قورئان له شوێنێکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَلِّ لِلْمُطَفِّفِينَ، الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾ المطففين/١-٣.

له نایه‌تیکی تردا په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر زوبانی چه‌زهره‌تی شوعه‌یب ئاوا ناکامی ته‌رازووبازیو فرتو قیل له کێشانه‌و پێوانه‌دا روون ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَا قَوْمِ أَوفُوا بِالْمِيزَانِ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾ هود/٨٥. که وابی بی‌بایه‌خ کردنو شکاندنی کالای خه‌لک ده‌چێته‌ خانه‌ی ته‌رازووبازیو حوققه بازی‌یه‌وه! به‌شیکه له هۆکاره‌کانی نا‌ژاوه‌نانه‌وه‌و فه‌سادێ کردن له زه‌وی‌دا.

٩- دادپه‌روه‌ری له قسه‌و بریاردا. وه‌ک‌وو ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ نه‌ی گه‌وه‌ی موسولمانان! که شایه‌تیتان‌دا یان بریارو حوکمتان ده‌رکرد، دادپه‌روه‌رانه نه‌نجامی بده‌ن، یا نه‌و که‌سه‌ی شایه‌تی‌یه‌که‌ی له دژ ده‌ه‌ن یان بریاری دژ ده‌رده‌که‌ن خه‌زمو خۆشیش بی، چونکه هه‌ر رێگه‌ی دادپه‌روه‌ری‌یه کاروباری ولات رێک ده‌خه‌ی و ناسایش به‌ریا ده‌بی و دانیش‌توان مافیان پێشیل ناکرێ، تاک‌و کۆمه‌ل تۆخه‌ی له گیانی خۆیان ده‌که‌ن! دادپه‌روه‌ری بناغه‌ی فه‌رمان‌په‌وه‌ی‌یه کۆله‌که‌ی ناشتی و ناوه‌دان‌یه، ژبان له‌سایه‌ی عه‌داله‌ته‌و دادپه‌روه‌ری‌دا به‌هه‌شتی جاویدانی‌یه، هه‌ر ولاتی‌یک دادپه‌روه‌ری تێدا به‌رقه‌رار نه‌بی دۆزه‌خیکی پێ خه‌مو زوخاوه! بۆیه په‌روه‌ردگار له چه‌ند نایه‌ته‌دا بانگه‌وازی ناده‌میزاد ده‌کاوه‌ لیان ده‌نی که هه‌میشه هه‌ول بده‌ن، عه‌داله‌ت به‌رقه‌رار بکه‌نو حوکم و بریاریان له

چواچپوهی دادپهروهی دا نه نجام بدهن به کورتی وه کوچون پئویسته له
 کیشانهو پئوانه دا- که کردار نامیزه- به عه دالهت ئیش بکهن له شتی گوftar
 نامیزش دا- که شایه تی و بریاره رکردن به شیکن لی- ده بیست
 دادپهوهی نه نجام بدهن!! وه کوو ده فمرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا
 قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ، شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ
 وَالْأَقْرَبِينَ﴾ النساء/ ١٣٥.

١٠- وه فا به وادهو به ئینو پابه ند بوون پئیانه وه! نه مه یه کیکه له
 وسیه ته کانی که پهروه ردگار ناماژه ی ئاده میزادی کردوو ده فمرموی:
 ﴿وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوفُوا﴾ وه فا به عه هلو په یمانی خودا بکهن، نهو شتانه ی
 فرمانی پی کردوون، نه نجامیان بدهن، نهوه ی جله وگیری لی کردوون توخنی
 مه که ون، به گوته ی نامه ی خودا که قورئانه کار بکهن، سوننه تی
 پیغه مبه ر ﷺ په پیره بکهن، ههروه ها سروشتی پاکو عه قلی ساغ به کار بینن،
 نه م رسته یه له نایه ته که دا هه موو وادهو به ئینه کان ده گریته وه: چ نهو عه هلو
 په یمانه ی که ئاده میزاد له گه ل پهروه ردگار کردوویانه وه کوو له شونییکی تردا
 ده فمرموی: ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ﴾ النحل/ ٩١. یان نهو عه هلو
 په یمانه ی که ئاده میزاد له ناوختان دا ده یکه ن وه کوو ده فمرموی:
 ﴿وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا﴾ البقرة/ ١٧٧.

نه مجار پئیش کوتایی هینان به وه سیه تو ناموژگارییه کان ده فمرموی:
 ﴿ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ نهو شتانه ی باس کران؛ نهو شتانه ن
 که ناموژگاری پی کردوون، به لکو په ندیان لی وه ریگرن بیریکه ته وه ته مبی
 بین، واز لهو کردارو گوftarه خراپانه تان بینن که له وه پئیش نه نجامتان دا ون،
 با ئیوه له ناو خوتان دا نهو وه سیه تو ناموژگارییه ی که خودا ناراسته ی
 کردوون بیر یه کتری بخه نه وه، ناموژگاری یه کتری پی بکهن وه کوو له
 نایه تیکی تردا ده فمرموی: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا
 بِالصَّبْرِ﴾ العصر/ ٣. نه مجار کوتایی وه سیه تو ناموژگارییه کان به وه
 ده هینی که نه م ریبازی نیسلامه په پیره وو پرؤگرامیکی راستو دروستو

پته‌وه‌ن ریبازی خودا په‌سندو به مرازگه‌یشتنه‌و ده‌فرمووی: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ﴾ جا له‌بهر ته‌وه‌ی هه‌ر ته‌مه‌ ریبازی خودا په‌سندو راستو دروسته‌و ریگای حق هه‌ر ته‌مه‌یه‌ شوین ته‌و ریبازه‌ بکه‌وه‌نو به موو لی‌ی لامه‌ده‌ن، ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفْرَقَ بَيْنَكُمْ عَنِ السَّبِيلِ﴾ نه‌چن شوین ریبازه‌ جیاجیاکانی ته‌مه‌و ته‌و بکه‌وه‌ن؛ ریبازه‌ گو‌مپایی‌یه‌کانو قو‌رتو پی‌چ پی‌چه‌کان، که له‌ ناکام‌دا سهرتان پی‌ ده‌کیشی بۆ په‌رته‌وازه‌بوونو دوو‌به‌رکی و لادان له‌ ریبازی نایینی ئیسلامو به‌رنامه‌و پرۆگرامه‌ نمونه‌یی‌یه‌که‌ی!

ئیی‌نو عه‌بیاس له‌ راقه‌ کردنی ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ﴾ دا ده‌فرمووی: په‌روه‌ردگار فرمانی به‌ موسولمانان کرد که له‌ ناو خۆیان‌دا ته‌بابزو یه‌کیه‌تی ریزه‌کانی خۆیان‌ پیار‌تیزنو په‌رته‌وازه‌ نه‌بن، دوو‌ به‌ره‌کی و تا‌ژوه‌ نه‌خه‌نه‌ نیتوان خۆیا‌نه‌وه‌، ته‌وه‌شی پی‌ را‌گه‌یان‌دن که گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانی پی‌شوو به‌ هۆی دوو‌ به‌ره‌کی و کی‌شه‌و را جیایی له‌ نایین‌دا تووشی فه‌لا‌که‌تو له‌ ناو‌چوون بوون!!

عه‌بدوللای کوری مه‌سه‌عوود ده‌گیر‌پته‌وه‌، ده‌لی: رۆژیک پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ به‌ ده‌ستی موباره‌کی خه‌تیکی راستی کی‌شا، پاشان فرمووی: ته‌مه‌ ریگای راستی په‌روه‌ردگار، ته‌مجار له‌ لای راستو چه‌پی هیله‌که‌وه‌ خه‌تی کی‌شان، ته‌مجار فرمووی: ته‌م ریگایانه‌ هه‌موویان‌ ریگای گو‌مپایی؛ ریچه‌که‌یه‌ک نیه‌ شه‌یتاتیکی به‌سه‌روه‌ نه‌بی و بانگه‌وازی نه‌اده‌میزادی بۆ نه‌کا، ته‌مجار ته‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه‌ ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ...﴾.

تیمامی ته‌حه‌مدو تیرمیزی و نه‌سانی له‌ نه‌وواسی کوری سه‌مه‌عانه‌وه‌ که له‌ پی‌غه‌مبه‌ره‌وه‌ ده‌گیر‌پته‌وه‌ که فرموویه‌تی: په‌روه‌ردگار به‌ نمونه‌و مه‌شه‌ل باسی ریگای راستی کردوه‌، فرموویه‌تی: له‌ هه‌ردوو قه‌راخی ریگا‌که‌ دوو‌ شوره‌ هه‌ن، ده‌رگای کراوه‌یان‌ تیدان، ده‌رگا‌کان په‌رده‌یان‌ پی‌وه‌ن په‌رده‌کانیان‌ دادراوه‌ته‌وه‌، له‌سه‌رده‌رگای هه‌ر ریبازی‌ک له‌و ریبازانه‌ بانگه‌واز کمریک هه‌یه‌؛ بانگ ده‌کا ده‌لی: خه‌ل‌کینه‌! وه‌رن بۆ سه‌ر ته‌م ریبازه‌ راستو هه‌مووتان پی‌یدا پرۆنو په‌رته‌وازه‌ مه‌بن، بانگه‌وازی‌کمریکی تریش له‌ ژوو‌ر ریگا‌که‌وه‌ بانگ ده‌کا: نه‌گه‌ر یه‌کی‌ک بیه‌وی ده‌رگایه‌ک له‌و ده‌رگایانه‌ بکاته‌وه‌ پی‌ی ده‌لی:

کورە! نه که ی! ده خیل ت بـم! تو ئەو دەرگایە بکه یه وه کیش ت نه کا... نه مجار پیغه مبهـر ﷺ فەر مووی: رێگا راسته که نیس لامه، شووره کان پسر ژینو سنوره کانی خودان، دەرگا کراوه کان شته حرامه کانن، بانگه وازی کمری سهر رێگا که قورنانی خودایه، بانگه وازی کمری ژوور رێگا که نامۆژگاری کردنی خودایه که له دلی هه موو موسولمانیکدا ههیه!

بوچی تهوراتو قورنان نیردراون

ثُمَّ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾ وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾ أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ إِلَهُكُمُ الْكِتَابَ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿١٥٦﴾ أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بَيِّنَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ ءَايَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٧﴾

دواى ئەوه ی یهزدانی مهزن له نایه ته کانی پیشوودا (ده) وه سیه تو هه ندی نامۆژگاری راگه یاندو ئاده میزادانی هه لنان بۆ پابه ندبوون پێیان هه هوی ناردنی تهورات بۆ هه زره تی (موسا) مان بۆ روون ده کاته وه، چونکه تهورات لای موشریکه کانی عه ره ب ناوبانگی هه بوو، زۆر باسو خواسیان ده رباره ی بیستبوو، نه مجار پله و پایه ی قورنانمان بۆ باس ده کاو پیمان ده فەر مووی: که قورنان کتییی هیدایه تو ره هه نو مایی کردنه، پێویسته بیکه ی نه په ی ره وو پرۆگرامی خو مانو پابه ندی فەرمانو جله و گیری و نامۆژگاریه کانی

بین، پروییانوی موشریکه کانی رەت کردەوہ کہ گەردنکەچی فەرمانی نەدەبوون، ئەوہی چەسپاند کہ پروییانوەکانیان بە کەلکی عوزر خواھی نایەنو بۆ ئەوہ ناشیەن بیانکەنە عوزر بۆ پابەند نەبوونیان و دەفەر موی: ﴿ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ﴾.

زانایانی تەفسیر دەفەر موی لێرەدا لە پێش نایەتە کەدا وشە ﴿قُلْ﴾ مەزەندە دەکری، واتە: ئەو موحەممەد! بەو خەلکە بلّی: ئیمە نامە ی تەوراتمان بە موسا بە خشیوہ! نایەتە کە ی ئیرە بە وشە ﴿ثُمَّ﴾ عەطف کراوە تەوہ بۆ سەر سەرەتای نایەتی وەسیەتنامەکان، واتە: پێیان بلّی: گەرەتر لەو (دە) وەسیەتە ئەوہیە: کہ ئیمە نامە ی تەوراتمان بە موسا بە خشیوہ؛ کہ وابێ کۆی ئەو قسانە ی کہ پەرەردگار فەرمان بە پێغەمبەر دەکا بە خەلکە کە ی بلّی: بریتین لەمانە ﴿قُلْ تَعَالَوْا...﴾ وەرن ئەوہی خودا لی ی یاساغ کردوون بۆتان بخوێنمەوہ و پێتان بلّیم: خودا وەسیەتی بۆ کردوون کہ فلان شتو فلان شت بکەن، فلان شتو فلان شت نەکەن! ئەمجار پێیان بلّی و قێریان بکە: کہ ئیمە کتیبمان بە موسا بە خشیوہ؛ تەوراتمان بۆ ناردوہ، ئەمجار ھەواییان بەدەرێ بەو نیگایە ی بۆ تۆ ھاتوہ و بەو نیگایە ی بۆ موسامان ناردوہ.

بێگومان زۆرجار باسی تەورات لە قورئاندا دووبارە بۆتەوہ، چونکہ تەورات-زیاتر لە ئینجیل و زەبوور- لە قورئان دەچی، لەم رووہوە کہ وەکوو قورئان ھەموو حوکمیکی تەشریعی لە خۆ گرتوہ و ھەریەکیان لە تەوراتو قورئان حوکم یاساو شەریعەتیکی تەواون، بە پێچەوانە ی ئینجیل کہ بریتی یە لە پەندو نامۆژگاری و میژوو، زەبووریش ناوہ پۆکە کە ی بریتی یە لە لاواندەوہ و پیاھەلدان و تەنانت زۆریە ی عاقلە ندانی عەدەب ناواتە خوازی ئەوہبوون کہ نامە یەکی وەکوو تەوراتیان ھەبێ و دەیانگوت: ئەگەر ئیمە نامە یەکی ناوامان بۆ بێ زۆر باشتەر لە جولە کەکان پابەندی ناوہ پۆکی دەبووین و سوودمان لی دەبینی، چونکہ پێیان وابوو: ئەوان لە جولە کە زیرەکترو عاقلسترو تیگە یشتووترن.

جا که له نایه‌تی پیش‌شودا باسی قورنانی کردو فهرمووی: ﴿وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ﴾ نه‌مجار گه‌رایه‌وه بۆ سهر ته‌وراتو مه‌دحی کردو فهرمووی: ﴿ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ﴾. هه‌روه‌کوو زۆرجاری تر که باسی ته‌ورات ده‌کا دوبه‌دوای نه‌و باسی قورنانش ده‌کا وه‌کوو ده‌فهرمووی: ﴿وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً، وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّسَانًا غَرِيبًا﴾ الاحقاف/١٢. یان له‌سه‌ره‌تای نه‌م سووره‌ته‌دا که فهرمووی: ﴿قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِّلنَّاسِ لِيَجْعَلُوهُ قُرْآنًا يَّذْكُرُونَهَا وَيُخَفُّونَ كَثِيرًا﴾.

نه‌و (ده) نامۆزگارییه‌ی که له سێ نایه‌ته‌کانی پیش‌شودا باسی کردو نمونه‌یان له سووره‌تی (الاسراء) دا دووباره‌ بۆته‌وه یه‌که‌م نایه‌ت بوون که پیش نه‌حکامی عیباداتو موعامه‌لات له مه‌که‌که‌ هاتونه‌ خوارێ، هه‌روه‌ها نه‌م نامۆزگارییه‌ نه‌ یه‌که‌م شت بوون که: بۆ موسا نی‌ردراونو بنه‌مای نایینه‌که‌ی بوون، هه‌روه‌کو چۆن بنه‌مای هه‌موو نایینه‌ ناسمانی‌یه‌کانو له‌سه‌ر زوبانی پیغه‌مبه‌ران راگه‌یه‌ندراون، وه‌کوو ده‌فهرمووی: ﴿شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ، وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ الشوری/١٣. نه‌و نه‌ندازه‌ هاوبه‌شه‌ی که په‌روه‌ردگار وه‌سییه‌تی بۆ پیغه‌مبه‌ران کردوه که به‌ گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانیانی راگه‌یه‌نن بریتی بووه له یه‌که‌تاپه‌رستیو پابه‌ندبوون به‌ نه‌خلاقو ره‌وشتی جوانو دوور که‌وته‌مه‌وه له فاحیشه‌و کاری نابه‌جی!

﴿ثُمَّ آتَىٰ عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ﴾ واته: ئیمه ته‌وراتمان به‌ موسا به‌خشی بۆ نه‌وه‌ی نیعمه‌تو به‌هه‌ره‌مه‌ندیو ریزو نرخ ته‌واو بکه‌ین بۆ نه‌و که‌سه‌ی که به‌باشی پابه‌ندی رینموونی‌یه‌کانی بی‌و په‌یره‌ی فهرمایشته‌کانی بکا، به‌ هیدایه‌تو نامۆزگاری‌یه‌کانی به‌خته‌وه‌ری به‌ ده‌ست بێنی، وه‌کوو له شوێنێکی تردا ده‌فهرمووی: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا﴾ الانبیاء/٧٣. ده‌شبی مانای ﴿ثُمَّ آتَىٰ عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ﴾ له نایه‌ته‌که‌دا به‌م جوهره‌بی:

ئێمە کتیبی تەوراتمان بە موسا بە خشی بە تەواوی بۆی کەمو کۆپی، هەرچی ناده میزادانی ئەو رۆژگاره لە بارە ی تەشریعەوه پێویستیان پێی بووبی تێیدا بوو، لە جوانترین شیوەی کتیبدا رەنگی دابووەوه! باشتەین رێبازو شیوەی لە خۆ گرتبوو، بەلام ئەوەی ئەم مانایە بە نەگونجاو داده نێی ئەم رستە ی دواوەیەتی کە دەفرموی: ﴿وَتَفْصِيلاً لِّكُلِّ شَيْءٍ﴾ واتە: ئێمە ئەو کتیبەمان پێی بە خشی کە بۆمان ناردیوو تەواوو کامل بوو هەرچی خەڵک پێویستیان پێی بوو دەربارە ی شەریعت تێیدا بوو! جا کەمانای رستە ی پێشوو بەو جۆرە بکەین لە گەل رستە ی دوایدا دووبارە بوونەوه ی تێدا دیتە جی؛ بۆیە ئەومانە دووهمە بە نەگونجاو دیتە بەرچاو.

﴿وَهُدًى وَرَحْمَةً﴾ ئەو کتیبە ی ئێمە دابوومان بە موسا کتیبی شارەزایی کردن بوو بۆ رێگای حەقو راستی؛ هۆی رەحمەتو کامەران ی بوو بۆ کەسێک پەیرەوی بکەردایەو پابەندی فرمانو جەڵوگیری بەکانی بووایە! ئێمە ئەو کتیبە بە فەرە باشەمان دابوو بە موسا ﴿لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ﴾ بەلکو گەلو نەتەوه کە ی بپروا بێنن بە گەڕانەوه بۆ لای خوداو وەدی هاتنی ئەو وادەو بەلێنانە ی کە خودا پێی داو ن لە پاداشو سزا، نە گەر بپروایان بەم شتانه کرد، ئەوه مانای وایە: بپروایان بە تاکو تەنهایی خودا هەیدو هاوڵە بۆ دانائین.

ئەمجار پەرەردگار دیتە سەر باسی پیاوەلدانی قورئانو دەفرموی: ﴿وَهَذَا كِتَابٌ﴾ ئەم قورئانە، کتیبێکی بەرپێزو پایە بەرزو سەر سوپەینەرە، سودو قازانجی بۆ دینو دنیا زۆرو زەبەندەیه، بەرنامەیه کی چەسپاوو خودا پەسەندە، قانونێکی بەردەوامو ناسپێتەوه و کۆن نابێو لە کار ناکەوی، زیندوو و هەستو وێژدانی شوێن کەوتوانی دەجولێنیو هیژو وزەیان پێی دەبە خشی، ﴿أَنْزَلْنَاهُ﴾ ئێمە ناردوو مانەتە خواری بۆ رەهنومایی کردنی ناده میزاد، ﴿مُبَارَكٌ﴾ کتیبێکی بە فەر و پیرۆزە، هەموو هۆیەکانی شارەزایی و رێنموونی لە خۆ گرتوو، هۆی سەرفرازیو سەرکەوتنی هەمیشەیی، کەوابی ﴿فَاتَّبِعُوهُ﴾ شوێن رێنموونی بەکانی بکەون، پا بەندی

فهرمانو جله و گیری به کانی بن ﴿وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ خو بیاریزن له بیدینی و کوفرو نیلحاد، خو بیاریزن له ناکامی کوفرو نیلحاد که ناگری دۆزه خه، ههرچی قورشان نهی لی کردووه توخنی مه کهون به لکو به مرار بگهنو بکهونه ژیر ره حمه تی بی پایانی پهروه ردگارو له دونیاو قیامه تدا به خته و هرو کامهران بن.

به راستی نه مه بانگه وازی به کی بی په رده و پیچو په نایه، پهروه ردگار ناراسته ی ناده میزادی کردووه، که شوین په یامی قورشان بکهون له مانای نایه ته کانی بفکرنو کاری پی بکهن!

قورشان کتیبی که ناردو و مانه ته خواری ﴿أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا﴾ - خطابه که له گهل دانیشتوانی مه که که یه - واته: بو نهوی نه لئین: ته نیا کتیبی ناسمانی بو سمر نه ته وهی جوله کهو مه سیحی نیردراوه و نیمه نامه ی ناسمانیمان بو نه هاتووه، واته: بو نه وهی به هانه تان بپرین، بیانووتان نه مینئ، بو نه وهی نه لئین: نیمه له زانیاری کتیبه پیشینه کان بی ناگا بووینو چیان لی نازانین، چونکه به زبانی نیمه نه هاتوونه خواری ﴿وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ﴾ ههروه ها بو نه وهی نه لئین: نیمه گهلو نه ته وهیه کی نه خوینده و ارین نه وهی گهلو نه ته وهیه کانی دیکه ده یخویننو ده یزان نیمه نایزانینو لی بی ناگانین.

﴿وَ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ﴾ ههروه ها بو نه وهی نه لئین: نه گهر نهو نیگا و کتیبه ی بو جوله کهو مه سیحی به کان نیردراوه ته خواری بو نیمه بهاتایه نیمه باشر هیدایه تمان لی و ه رده گرتو چاکتر فیوری ده بووینو زووتر تی ده گه بیشترین! چونکه نیمه زیره کترو تیگه یشتووترین، به برپاو پشوو در ژو ترین، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموئ: ﴿وَ اقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ لَيَكُونَنَّ أَهْدَى مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ﴾ فاطر ٤٢. جا پهروه ردگار بهر بهرچی دانه وه به شیوه یه ک که هه موو عوزرو برپویانووی برینو فهرمووی: ﴿فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ نا نا، برپو بیانوو مه هیننه وه تهوا له سمر زبانی پیغه مبری نیمه

کە موخەممەدە قورەیشی رەگەزو زمان عمرەییە، قورئانتان بە زمانی خۆتان بۆ نێردرا، هەموو جوۆرە حوکمو یاسایەکی تێدا روون کراوەتەوە، حەلەلو حەرامی تێدا ناشکرا کراوە، دەرمانی دەرمانە، شیفای دڵو دەروونە، رەحمەتی پەرورەدگارە بۆ ئەوانە نەدانە ی شۆین فەرمانو جەڵەوگیری بەکانی دەکەون، پا بەندی دەبن لە ئەحکامو بیروباوەرو رەوشتدا.

ئەمجار پەرورەدگار سەرەنجامو ناکامی سەرپیچیکارانو سەتەمکاران دیاری دەکاو بە تەعبیریکی پرسیار نامێز نارەزامەندی خۆی بەرامبەر ئەوانە دەر دەبێت کە قورئان بە درۆ دەخەنەو دەفەرموێ: ﴿فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بآيَاتِ اللَّهِ﴾ کێ لەو کەسە سەتەمکارتەر؟ واتە: کەس لەو کەسە سەتەمکارتەر نیە کە نایاتی قورئان بە درۆ دەخاتەو، پرۆای بە نیشانەکانی هەبوونی خودا نی، پاش ئەوەی راستی بۆ دەرکەوتو حەقیقەتی بۆ روون بۆو، یان هۆکاری فێربوونو تێگەیشتنی بۆ بەیدەست بوو کەچی پشتی لی هەلکاو، نەشەیلێ کەسانی تر بیری لی بکەنەو و بیته بەرەست لە بەردەم تێگەیشتنو فێربوونی قورئانو وردبوونەو لە نایەتەکانی وەکوو ئەوەی کە ملهوپرەکانی مەککە دەیانکرد، وەکوو لە نایەتێکی تری ئەم سوورەتەدا دەفەرموێ: ﴿وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ الأنعام/ ٢٦.

ئەمجار پەرورەدگار پاش دیاریکردنی رۆلی قورئان لە شارەزایی کردنو هیدایەتدانی ئادەمیزاددا هەرپەشە ی توند ئاراستە ی هەموو ئەوانە دەکا کە پرۆو لە قورئان وەرەگێرنو پا بەندی رێنموونی بەکانی نابو دەفەرموێ: ﴿سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ﴾ تێمە لەوە بەو لاوە بە کوشتنە ترین سزا سزای ئەوانە دەدەین کە روو لە نایاتی قورئان وەرەگێرن، پەردە بەسەر چاوو هۆشو بیری خۆیاندا دەدەن، لە نیشانەکانی خودا ورد نابنەو، رێبازی حەق چەواشە دەکەنو دەبنە لەمپەر لە بەردەم بانگەوازی کەسانی نایینی خودادا، خەلک لە نایین لا دەدەن، ئەوانە تاوانی خۆیانو تاوانی لە خشتە بردنی خەلکی دیکەشیان لەسەرە. بۆ خۆیان

له ریبازی خودا لایان داوه و خه لکی تریش لاده دن، بۆیه سزایان دوو چهندانهیه... وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾ النحل/ ٨٨. نهوه تا نایه ته که زۆر به روونی نهوه ی تیدایه که زیده سزاکه یان به هژی له خسته بردنی خه لکه وهیه، که وپرای روو وهرگیرانی خو یان خه لکی تریشیان گومرا کردوه.

هه ره شه ی توندو کو تایی بو کافره کانی مه که

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

نهم نایه ته هه ره شهیه له کافره کانی مه که، له وه پێش پهروه دگار نهوه ی روون کردوه که قورئان بۆیه نیردراوه، تا بروییانوی کافره کان بسپریو عوزریان نه مینی، نه مجار لیڤه دا نهوه راده گیه نی که نهو کافرانه به هیچ شیوهیه که نیمان ناهینزو هیچ هیوایه که له بروا هینانی نهوان دا نییه، نهوه ش شی ده کاته وه که نهوه ی له پێشیانوه چاوه پروان ده کری بێته رییان، له م سێ شته ده رناچی که هاتنی فریشتهیه بو گیان کیشانیان، یان پهروه دگار واده ی خو ی بینیته دی به وه ی پێغه مبریان به سهردا زال بکاو نهوان تووشی سزای دنیایی بکا، یان بری په لپو بیانوی تر که کافره کان ده یانگرت، بینیته دی؛ وه کوو نهوه ی ده یانگوت با ناسمان پارچه پارچه ببیو به سهرمان دا بکهویو نهم جوړه په لپانه!! نهو کاته بروا نه هینزو له ناویان بهری، ههروه ها نهو ناواته یان: که پێغه مبر بهری به مردنه که ی چرای نایینی ئیسلام بکوژیته وه همرگیز نایه ته دی: به لکو نایین نایینی خودایه قورئان بهرنامهیه تی و خودا ناردوویه تی و هه ره نهویش پاریزگاری ده کا. ده فرموی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ﴾ جگه لهیه کی له م سێ شته چاوه پروان ناکهن! واته: به گویره ی

سوننه تهی خودا نه وهی لییان چاوه پروان ده کری یه کی له م سئ ناکامو
سهره نجامه یه، فریشته ی گیان کی شان تاک تاک بیته سهریانو گیانیان
بکیشی! یان فریشته ی سزا بیته سهریانو به کو مه ل له ناویان به ری، ﴿أَوْ
يَأْتِي رَبَّكَ﴾ یان خودای تو واده و به لینی خوی بینیته دی، به وهی
خوشه ویستانی خوی سهر بخاو ههره شه کانی بو دوزمنانی تایین جی به جی
بکا، به وهی له دونیادا سزایان بدو و به دبه ختی و چاره ره شی هه تا هه تایه له
خویان بگری! هیچ شتی که نه بی بیانپاریزی! وه کوو نه وهی که ده رباره ی
نه وانه ی پییان وابوو قه لاو شورا کانیان له سزای خودا ده یانپاریزی ده فهرموئ:
﴿فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا﴾ الحشر/٢.

﴿أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾ یان بری رووداوی و روویده ن که وایان لی
بکا به ناچاری تیمان بینن^{١٤} وه کوو تیمان هی نانی فیرعه ون، هه لبه ته نه م
جو ره تیمان هی نانه چ سوودی کی نی وه نایبی، چونکه تیمان هی نانی ناوا له
حاله تهی غمر غهره دا به تیمان هی نانی نیختیاری و ناسایی حلیب ناکری، کابرا
زه نده قی ده چی و چ نیعتیباریک به تیمانه که ی ناکری!!

بۆیه په مروه ردگار ههره شه ی کوتایی ناراسته ی کافره کانی مه که که، هه موو
نه وانه ی هه لسو که وتیان وه کوو نه وانه ده کاو ده فهرموئ: ﴿يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ
آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسٌ إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ﴾ نه و روژه ی بری له
نایاتو نیشانه کانی په مروه ردگار پهیدا ده بنو کافره کان ناچار ده کا که تیمان
بیننو ده ره تانیان نامینی، نا له و کاته ناچاریه دا تیمان هی نان هیچ

^{١٤} بیگومان موشریکه کانی مه که که زور په لپو بیانووی سهیر سهیریان له
پیغه مبه ر ﷺ ده گرت: جارتیک ده یانگوت: با فریشته بیته خواری بو سهرمان، یان
ده یانگوت: با خودا بو خوی بی یان با بیبینینن وه کوو قورشان لییان ده گیریته وه و
ده فهرموئ: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا انْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى
رَبَّنَا﴾ الفرقان/٢١. یان ده فهرموئ: ﴿أَوْ تَأْتِي بَالُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةُ قِيلاً﴾ الاسراء/٩٢. یان
داوای نه وه یان کرد که ناسمان به سهریان دا پارچه پارچه بیو بکه ویته خواری وه کوو
ده فهرموئ: ﴿أَوْ تَسْقُطُ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتْ كُفَّاءُ﴾ الاسراء/٩٢.

سوودیکیان پێ ناگەیەنێ چونکە ئیمان هێنانە کە بە ئیختیار و خواھیشی خۆیان نێ، ئیمانیشت کاتیەک کە لکی هەیه کە بە خواھیش و ئارەزو و ئیختیار تەتجام بدری، ئیمانیشت کە لکی نیه کە لە پێش ئەو حالەتە ناچاریدە ئیمانی نەهێنابی ﴿أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا﴾ یان لەو پێش ئیمانی هێنابی بەلام چ کردە و هەیه کی چاکێ لە گەلدا نەکردبێ پاش هاتنی ئەم نیشانانە تەگەر کردە و هێ چاکیش بکا بێ سوودە و کە لکی لی وەرناگری.

بە کورتی پەلپەو داواکردنی خوا نەناسان بۆ روودانی کاری نااسایی (خارقة) لە بوونە وەردا تەگەر بریکیان پەیدا بوون ئیمانیان نەهێنا ئەو یە کەسەر خودا لە ناویان دەباو دەیانفەوتینی ئەو رۆژە بری نیشانە هێ هاتنی رۆژی قیامت پەیدا دەبن ئیتر ئیمان هێنان و کاری چاکە کردن دوا پەیدا بوونی ئەو نیشانانە هێچ سوودی نیه بۆ کەسیک لەو پێش ئیمانی نەهێنابی و کردە و هەیه کی باشی نەکردبێ لە گەل ئیمانە کەیدا، چونکە کردە و هێ چاک هەمیشە هاوشانی ئیمانە و بە لکو کردە و تەرازو پێوهری ئیمانە، هەروەها چونکە دوا پەیدا بوونی نیشانەکانی قیامت ئەوانە هێ ئیمان دەهێنن ئیمان هێنانە کەیان ناچاریدە لە خواھیش و مەیلە و نێ، ئەو کاتە سەرەتای جیهانی قیامتە و تە کلیف نامینی سزاو پاداشیش لە ناکامی تە کلیفە و دەبی؛ چونکە تە کلیف داخوای و بستو ئیرادەیه بەو هێ کابرا لایەنی ئیمان هەلبێتری یان لایەنی کوفر، کاری چاک بکا یان خراب، سزاو پاداشیش لە ناکامی ئەم جوهر تە کلیفە و دەستینیشان دەکری. هەندێ کەس لە سەرەمەرگنۆ حالەتی غەرغەرەدا بری لەو نیشانانە دەبینن هەندیکیش لەو نیشانانە تا نزیک رابوونی قیامت نایانبینن.

ئیمامی بوخاری و موسلیم هێ تریشت لە راشە کردنی ئەم نایەتەدا فرمودە یەکیان لە ئەبو هورەیرە وە گیراوە تەو دەلی: پێغەمبەر ﷺ فرموی: (لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا فَإِذَا رَأَاهَا النَّاسُ آمَنَ مَنْ عَلَيْهَا فَذَلِكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسٌ إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ). لە

گێڕانەوه یەکی تردا (فَإِذَا طَلَعَتْ وَرَأَاهَا النَّاسُ آمَنُوا أَجْمَعُونَ، وَذَلِكَ حِينَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ) . واتە: قیامت بەرپا نابێ
هەتا خۆر لە شوێنی ناوایونی ئیستاکە یەو هەڵنەیه تەو، جا کە هەڵهاتو
خەڵک بینیان هەموو دانیشتوانی سەرزهوی برپا دەهێنن، ئەو کاتی کە
کەبرپا هێنانی کەس سوودی نییە، ئەگەر لەو پێش موسوڵمان نەبووبی:
ئەمجار پیغه مەبەر ﴿تەم نایەتە ی تیرە ی خۆیندەوە .

نیامی ئەحمەدو تیرمیذی حەدیثیکی (مەرفوع) یان لە ئەبو هورەیرەو
گێڕاوە تەو کە پیغه مەبەر ﴿ثَلَاثُ إِذَا خَرَجْتَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا
إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ: طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَالذَّجَالِ، وَدَابَّةِ الْأَرْضِ)
سێ شت کە روویان داو پەیدا بوون برپای هێچ کەسیک کە لەو پێش نیامی
نەهێنایی سوودی نییە، ئەو سێ شتەش: هەڵهاتنەو ی خۆرە لە شوێنی
ناوایونی ئیستاکە یەو پەیدا بوونی (دەججالو دابەتو لئەرض) .

ئەمجار پاش ئەم هەره شە سەختە، پەرورەدگار فەرمان بە پیغه مەبەر
دەکاو دەفرموی: ﴿قُلِ انْتظِرُوا﴾ ئەو موحەممەد بەو کافره سەر سەختانە
بلی: دە ئێو چاوهروانی ئەو شتانه بن کە بە هیوان روو بدەن، هەروەها
چاوهروانی ئەو بن کە پێتان وایە: نیسلام لە ناو دەچی، پیغه مەبەر دەکوژری
ناسەواری نایین نامینی ﴿إِنَّا مُنْتَظِرُونَ﴾ تێمەیش چاوهروانی ئەو وادەو
بەلێنانەین کە خودا پێی داوینو هێچ شکنو گومانمان نیە لە راستیاندا،
تێمە سەر دەخاو بە مراز دەگەینێو دوژمنانمان لە ناو دەباو دەیانفەوتینی.
وەکوو لە نایەتکی تردا دەفرموی: ﴿فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ آيَاتِ
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ، قُلْ: فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُنْتَظِرِينَ﴾ یونس/ ١٠٢.

بێگومان ئەمە هەره شەیه کی تونده بۆ کافرو خوانەناسەکان، بۆ ئەوانە ی
برپا هێنان دوا دەخەن، تۆبەو ژێوان بوونەو لە تاوان هەڵدەگرن بۆ کاتی کە
نیامان هێنانو تۆبە کردن سوودی نابێ وەکوو لە شوێنکی تردا دەفرموی:

﴿فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ، فَلَمْ يَكْ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا﴾ غافر/٨٤-٨٥.

سه‌ره‌نجامی کیشه‌و دوو به‌ره‌کی له نایین‌دا

إِنَّ الَّذِينَ قَفَرُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

پاش نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی له کافره‌کان کردو ترساندن‌ی له سزای سه‌ختر نه‌و رووداوه سامناکانه‌ی که پیش رابوونی قیامت روو ده‌ده‌ن، نه‌مجار موسولمانان له دوو به‌ره‌کی و کیشه‌نانه‌وه له نایین‌دا ده‌ترسینی‌و هه‌لیان ده‌نی بۆ یه‌کیه‌تی و ته‌بابی له ناو‌خویان‌داو ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا﴾ واته: نه‌وانه‌ی نایینی خویان لی‌ک جیا کردۆته‌وه و نیمانیان به‌ بریکی هه‌یه‌و کاری پی ده‌که‌ن هه‌ندیکیشی پاش گوئی ده‌خه‌نو کاری پی ناکه‌ن، به‌ گویره‌ی هه‌واو هه‌وه‌سی خویان ده‌قه‌کانی ده‌گۆرنو مانای نا‌قۆلاو نه‌گونجاویان بۆ دیاری ده‌که‌ن، کۆمه‌ل کۆمه‌لو گرو گرو بوون؛ هه‌ر تاقه‌و کۆمه‌لی‌ک ریبازو بیرو بۆ‌چونیک‌ی هه‌یه‌و لایه‌نگری مه‌ذه‌به‌بیکه‌و کویره‌انه‌دا‌کۆکی لی‌ده‌کات...!

نایه‌ته‌که هه‌موو نه‌وانه ده‌گریته‌وه که له نایین هه‌لگه‌را‌بنه‌وه و دژی نایین هه‌لسو که‌وت بکه‌ن^{١٥}.

^{١٥} نه‌بو هوره‌یره له پیغه‌مبه‌ره‌وه ده‌گیرته‌وه ده‌لی پیغه‌مبه‌ر فه‌رمویه‌تی نه‌وانه‌ی که نایینی خویان جیا کردۆته‌وه تاقه‌و گرو‌ی بیدعه‌ت خوازو جه‌واشه‌کارن، کۆمه‌لی گومراو سه‌ر‌ل‌ش‌ت‌یاوی نه‌م ئۆمه‌ته‌ن، موجه‌یدیش هه‌ر نه‌م ته‌فسیره‌ی به‌لاوه په‌سه‌ند بووه. نه‌بو ئومامه ده‌لی: مه‌به‌ست به‌ ﴿وَكَانُوا شَيْعًا﴾ تاقمی خوار‌ی‌چو له کۆمه‌ل ده‌رچوه‌کانن. قه‌تاده و سه‌حاکئو سو‌رددی ده‌ل‌ین: نه‌م نایه‌ته ده‌رباره‌ی جوله‌که‌و نه‌صرانی‌یه‌کان هاتۆته‌ خوار‌ی که نایینی هه‌زه‌تی ئیبراهیم موساو عیسیان تی‌ک داوه‌و گۆرانکاریان تیدا کردوه‌و کردوو‌یانه به‌ چه‌ند نایینی‌کی جیا جیاو ریبازی جۆراو جۆر.

﴿لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ﴾ نە ی موحه مەه! تۆ لە هیچ شتێکدا لەوان نیت، تۆ لە خراپە کاری ئەوان بەر پرسیار نی و توخنیان مەکە وە وازیان لی بێنە، شەریان لە گەل مەکە، تۆ بەس راگەیانندی ناینت لە سەرە، کۆمەکی بە درۆشمی نایینی حق بکە کە ئیسلامەو بە رێگتو پێکی بەو خەلکە ی رابگەینە، تۆ لە پێری ئەوان نی لە کردە وەو گوشتارو رێبازی ئەوان بەر پرسیار نیت ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ نیشی ئەوان؛ حیسابو لیکۆلێنەو لە گەلیاندا پەویەندی بە خوداوە هەیە، پاشان لە قیامەتدا نیشە خراپەکانیان دەخاتەو بەرچاو و هەوایی کردەو کانیان یە کە یە کە بەبی زیادو کەم پێ دەداتەو و لە سەر ئەو دوو بەرەکی نانەو و کێشە پەیدا کردنە لە ناییندا سزایان دەدا.

ئیمامی رازی دەفرمووی: ئەم نایەتە موسوڵمانان هەڵدەنێ کە یەکیەتی و تەبایی ریزەکانی خۆیان بپارێزنو کێشەو دوو بەرکی لە ناییندا بەرپا نەکەنو شتی نامۆو بیدەت نەهێننە ناو نایینەو^{١٦}. پێغەمبەریش ﷺ لە ژێر روشنایی ئەم نایەتە پیرۆزانه داو بو زیاتر شی کردنەو و تێگەیانندن هەمیشە موسوڵمانانی هەڵناوە بو یەکیەتی و تەبایی و ترساندوونی لە دووبەرەکی و پەرتەواژە بوون، ئەبو داوود لە موغایبەیی ئەبو سوفیانەو دەگێڕێتەو دەلی: پێغەمبەر ﷺ و تەری بو خۆندنەو و فرمووی: (أَلَا إِنَّ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ افْتَرَوْا عَلَى ثَنَيْنٍ وَ سَبْعِينَ مِْلَةً (ای فرقه) وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَفَتَرِقُ عَلَى

خاوەنی تەفسیری مەنار پێی وایە: نایەتە کە گشتی یەو هەموو ئەوانە دەگێرتەو کە لە نایین لا دەدن، دەلی واکە تەفسیرێک بکەین هەردوو راكان بگێرتەو چونکە پەروردگار لەم سوورەتەدا لە پیش بەلگە ی ئیسلامی هێنانەو، شوبهەو چەواشە کاری موشریکەکانی رەت کردەو، باسی ئەهلی کیتابو شەریعەتەکیانی کردن، ئەمجار فرمانی بەوانە کرد کە بە پیر بانگەوازی ئیسلامی یەو هاتن کە یەکیەتی و تەبایی خۆیان بپارێزنو دووبەرەکی نەتێنەو و گرو گرو نەبن.

^{١٦} تەفسیری رازی ج ١٤/٨.

ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ، ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ) ناگدار بن نهوانی پیش نیه له خاوهن نامه کان-جوله کهو نه صرائی- یوویون به حفتاو دوو کومهل، نم نومه تهی منیش ده بنه حفتاو سی کومه لو گروزی جیا جیا، حفتاو دوو تاقمیان ده چنه دوزه خوهو تاقمیکیان له به ههشتدان نهوانیش تاقم گروزی شوین کهوتووی ریبازی منن.

هوی دوو بهر کهو پهرته وازه بسون زورو زه بندهن گرنگترین نهو هوکارانه، پلهو پایه و کورسی خوشه وستی به، ده مارگیری ره گز پهرستی به، ناره زوبازی را سپاندنه، گوی راکرتن بو پرو پاگه ندهی دوژمنانو فرتو قیلیانه، نه زانی پاشکه وتووی و شوینکه وتنی کویرانهی خه لکانی تره له دابو ندریتو لاسایی کردنه ودا، ههروه ها واز هینانو خو دزینه وهی زوری بهی حکومه ته کانی سمرزه ویه له نایینو بیرویا و پرو پروگرامو نیظامو یاسای خودا په سهند!!!

پاداشی چاکه و خراپه

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا

مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١٠﴾

پاش نهو هی پهره و دگار له م سووره ته دا بنه مای باوهری بو روون کردینه و، به شوین نه ودا ده ناموژگاری و هه سییه تنامه ی ناراسته کردین، هه ره شهی له کافرو تاقمی بیدعه تخواز کرد، نه مجار پاداشتی کرده وهی چاکو سزای کرده وهی خراپی دیاری کردو فهرمووی: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ هه که سیک روژی قیامت بیته دهشتی مه حشره و تیشووی باشی پی بی، کرده وهی چاکه کرد بی، تو ماری ژیانی دونیای خودا پهرستی و به ندایه تی کردنو فهرمانبهرداری بووی، نه و پاداشتی ده چندانیه ده دریته و، نه مه له رووی دادپهروهی و زیده پیدانی سنور داره ویه، نه گینا جاری وا هیه چاکه به

جهوت سهد نه وهنده و زیاتریش پاداشت ده درتته وه وه کوو له شونیکه تردا ده فرموی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سِنْعًا سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِئَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ البقرة/۲۶۱. یان ده فرموی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً﴾ البقرة/۲۴۵. یان ده فرموی: ﴿إِنْ تَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفَهُ لَكُمْ﴾ التغابن/۱۷.

نهم جوداوازی و زیادکردنی پاداشتی چاکیه به ده ست پهروه ردگاره و چونی بوئی چندی بوئی زیادو که می تیدا ده کا، ههروه کوو چوون تیخلاص و نییه تی چاکه کی کاره که روئی خوی هیه له زیاد کردنو کهم کردنی پاداشه که. که سیکیش بیته ده شتی مه حشر خراپه کی کردبی ته وه به نه ندازه کی ته و خراپه سزا ده دری ﴿وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ هیچ کهس له چاکه کارو خراپه کار سته میان لی ناکری، له کرده وه کی کهس دا زیادو که می ناکری، له پاداشی چاکه کاران کهم ناکرتته وه ده لی پیغه مبر له سزای خراپه کارانیش زیاد ناکری!

پیغه مبر ﷺ له فرموده یه کیدا نه ندازه و جوداوازی نیوان پاداشتی چاکه و سزای خراپه دیاری ده کا، ته وه تا نیمامی نه حمده و بوخاری و موسلیمو نه سانی له نیبنو عه بیاسه وه (خوای لی رازی بی) ده لی پیغه مبر ﷺ فرموی: (إِنَّ رَبَّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ رَحِيمٌ، مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ عَشْرَةٌ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، فَإِنْ عَمِلَهَا كُتِبَتْ لَهُ وَاحِدَةٌ أَوْ يَتَحَوَّهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا يَهْلِكُ عَلَى اللَّهِ إِلَّا هَالِكٌ) پهروه ردگاری نیوه، به به زه یی و خاوه و سوزه، که سیک وستی چاکه یه ک بکا، به لآم نه یکرد چاکه یه کی بو ده نو سری، نه گمر چاکه کی کرد ده پاداش تا جهوت سهد پاداشی بو ده نووسی به لکو زیاتریش، که سیک وستی خراپه یه ک بکا و نه یکرد چاکه یه کی بو ده نووسی

نه‌گهر خراپه‌یه‌کی کرد یه‌ک خراپه‌ی بۆ ده‌نووسری.
زانایان ده‌رباره‌ی که‌سیکت که ده‌یه‌وی خراپه بکاو دوایی نایکا ده‌لین
نه‌مانه سی جۆرن:

- ١- خراپه‌که ناکا له‌بهر خاتری خودا، نه‌مه چاکه‌ی بۆ ده‌نووسری.
- ٢- واز له خراپه‌که بیتی به هۆی له بیرچونه‌وهو بی ناگا بوون لی
نه‌مه نه چاکه نه خراپه.هیچیان بۆ نانووسری چونکه نیه‌تی خیری نه‌هیناوهو
کاری خراپه‌شی نه‌کردوه.
- ٣- نه‌گهر وازی له خراپه‌که هینا له بهر نه‌توانینو ته‌مبه‌لی و یستی
بی‌کاو بۆی نه‌کرا، نه‌وه وه‌کوو خراپه‌که‌ی کردبی وایه، چونکه له هه‌دی
صه‌حیح‌دا هاتوه ده‌فه‌رموی: (إِذَا لَقِيَ الْمُسْلِمَانِ سَبَفِيَهُمَا فَأَلْقَا تِلْكَ وَالْمَقُولُ
فِي النَّارِ، قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الْقَائِلُ، فَمَا بَالُ الْمَقُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا
عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ) هه‌رکاتی دوو موسولمان به شمشیر په‌لاماری یه‌کیان دا،
یه‌کیکیان نه‌وی تری کوشت بکوژو کوژراو ده‌چنه دۆزه‌خه‌وه! هاوه‌لان وتیان:
نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نه‌میان بکوژه، هه‌قی خۆبه‌تی بجیته دۆزه‌خه‌وه، نه‌ی
کوژراو بۆ؟ پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: چونکه نه‌میش مه‌به‌ستی بوو ده‌ستی
خۆی پیش بخواو به‌رامبه‌ره‌که‌ی بکوژی!

شوین‌که‌وتنی نایینی ئیبراهیم له یه‌ک‌تایه‌رستی و عیباده‌ت‌دا
قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ
إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١١١﴾ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي
وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١١٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ
وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١١٣﴾ قُلْ أَعِزَّ اللَّهُ أَبْغَى رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ
شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى
ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١١٤﴾

په‌روه‌ردگار له‌م سووره‌ته پیرۆزه‌دا به‌لگه‌ی زۆرو زه‌به‌نده‌ی له‌سه‌ر
یه‌کتاپهرستی هه‌ینانه‌وه، بیرو بۆچوونی کافره‌کانی رەت کرده‌وه، هه‌رپه‌شه‌ی
له‌وانه‌ کرد که بروایان به‌ قه‌زاو قه‌ده‌ر نه‌یه، نه‌مجار کۆتایی سووره‌ته‌که‌ به‌وه
ده‌هه‌ینی که نایینی تۆکه‌مو ریکتو پیک، رینگای راستو دروست نایینی
حه‌زهره‌تی ئیبراهیمه که له‌سه‌ر بنه‌مای یه‌کتاپهرستی و خودا پهرستی بۆ غه‌لو
غه‌ش دامه‌زراوه، به‌ گوته‌ری نه‌و نایینه‌ هه‌ر که‌سه‌ به‌رپرسیاره له‌ کارو
کرده‌وه‌ی خۆی و چاکه‌و خراپه‌ی که‌س بۆ که‌س قازانچو زیانی نه‌یه، هه‌یدایه‌تو
که‌یشتن به‌ ناوات هه‌ر به‌ ده‌ست په‌روه‌ردگاره، پاداشو سزا بۆ ناده‌میزاد لای
خودا له‌سه‌ر نه‌و کرده‌وانه‌یه که نه‌نجامی ده‌دا، کردارو گوشتار نیشانه‌ی
خۆشه‌ختی و کامه‌رانی یان به‌ده‌بختی و چاره‌په‌شی هه‌موو ناده‌میزاده.

بۆیه خیطاب ئاراسته‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌کا بۆ نه‌وی ته‌م راستییانه به
که‌له‌که‌ی بلێ: ده‌فهرموێ: ﴿قُلْ اِنِّیْ هٰدِیْ رَّبِّیْ اِلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ﴾ نه‌ی
موحه‌مه‌د! به‌ گه‌لو نه‌ته‌وه‌که‌تو هه‌موو ناده‌میزاد را بگه‌یه‌نه‌و پێیان بلێ:
خودای خۆم رهنموونی کردووم و ته‌وفیقی داوم بۆ رهبازیکی راستو بۆ قۆرتو
پێچ، که بریتی به‌ له‌ نایینیکی تۆکه‌مو ریکتو پیک، که پابه‌ندبوون پێیه‌وه
خۆشه‌ختی دونیاو قیامه‌ت ده‌سته‌به‌ر ده‌کا، نایینیکه له‌سه‌ر حه‌قو راستی
دامه‌زراوه بنه‌ماکانی چه‌سپاوو له‌گه‌ل سروشتی ناده‌میزادا گونجاون،
﴿فَیْمَا﴾ نایینیکه راستو ره‌وانه، خوارو خێچی تیدا نه‌یه ﴿مَلَّةَ اِبْرٰهٖمَ
حَنِیْفًا﴾ نه‌ویش نایینی ئیبراهیمی خه‌لیله که له هه‌موو نایینیکی به‌تالو
پووج پشته هه‌لکردو رووی کرده نایینی حه‌قو خودا په‌سه‌ند که نایینی
نیسه‌لامه، ده‌ ئیوه نه‌ی ناده‌میزاد! هه‌مووتان پابه‌ند بن به‌و نایینه‌ پاکه‌ بۆ
خه‌وشه‌وه‌و لی لا‌مه‌ده‌ن؛ چونکه نایینی حه‌قو یه‌کتاپهرستی به‌! نایینی
هه‌لبژاردی ئیبراهیمه؛ که له هه‌موو نایینیکی رووی وه‌رگێراو ته‌م نایینه‌ی
هه‌لبژارد ﴿وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِکِیْنَ﴾ هه‌رگیز ئیبراهیم هاوه‌لی بۆ خودا دا
نه‌ناوه، بروای به‌ فره‌ خودایی نه‌بووه، یه‌کتاپهرستیکی راستال بووه.
ناشکرایه نایینی خودا، نایینی یه‌کتاپهرستی و هه‌میشه‌یی و راستالی به

بۆ خودا، ئەو ئایینه‌یه که پەرۆردگار هه‌موو پیغه‌مبه‌رائی پێ ناردووه، له هه‌موو نامه ئاسمانی‌یه‌کاندا چه‌سپاندووه‌تی، فه‌رمانی به هه‌موو فروستاده‌کانی خۆی کردووه که بانگه‌وازی بۆ بکه‌ن، بۆیه‌ش ئەم ئایینه‌ی به تایبه‌ت به ئایینی ئیبراهیم ناو برد چونکه هه‌زه‌تی ئیبراهیم دروودی خودای له‌سه‌ری، پیغه‌مبه‌ریکه هه‌موو که‌س ددان به فه‌ضلو ریزی‌دا ده‌نێن، هه‌موو که‌س پێیان وایه: ئایینه‌که‌ی راستو ته‌واوه عه‌ره‌به‌کانو جووله‌که‌و مه‌سیحی‌یه‌کان هه‌ریه‌که‌یان له ئاست خۆیه‌وه خۆیان به شوێن که‌وتووێ ئەو پیغه‌مبه‌ره مه‌زنه ده‌زانی، قوره‌یشی‌یه‌کانو لایه‌نگیره‌کانیان خۆیان به شوێن که‌وتووێ ئەو ده‌زانی و پێیان وابوو له‌سه‌ر ئایینی ئیبراهیم، بۆیه پەرۆردگار دوا‌ی وه‌صف کردنی ئەو زاته به (حه‌نیف) و پشت هه‌ل‌کردو له‌هه‌موو ئایینیکی به‌تال، وه‌سفی یه‌کتا‌په‌رستی بۆ دیاری کردو فه‌رمووی: هه‌رگیز ئیبراهیم هاوه‌لی بۆ خودا دانه‌ناوه، جووله‌که‌و مه‌سیحی‌یه‌کانیش ئیدی‌عای شوێنکه‌وتنی ئیبراهیمیان ده‌کردو پێیان وابوو وێ‌رای شوێنکه‌وتنیان بۆ مووسا و بۆ عیسا شوێنکه‌وتوو ئیبراهیمیشن! ده‌ی که ئەوه ئایینی ئیبراهیمه و بریتی‌یه له یه‌کتا‌په‌رستی، ئەدی ئەی موشریکه‌کانی عه‌ره‌ب! ئەی تا‌ق‌می جووله‌که‌و مه‌سیحی! چۆن ئیوه لافی ئەوه لی ده‌ده‌ن که شوێنکه‌وتووێ هه‌زه‌تی ئیبراهیمو ئایینی ئەو زاته په‌یره‌و ده‌که‌ن؟؟ که‌چی هاوه‌ل بۆ خودا داده‌نێن کو‌رو که‌چو خه‌یزانی بۆ به‌ره‌وا ده‌زانن!! بۆچی ئایینی ئەو؛ که بریتی‌یه له کاکله‌و جه‌وه‌ه‌ری ئایینی ئیسلام- وه‌رنا‌گ‌رنو مو‌سو‌لمان نابن؟ خۆ ئیبراهیم پیغه‌مبه‌ریکی یه‌کتا‌په‌رستو حه‌نیف بوو، ئایینی خودا په‌سه‌ندی هه‌لب‌ژارد، نه جووله‌که‌و نه مه‌سیحی، وه‌کو له شوێنیکی تر‌دا ده‌فه‌رموێ: ﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ آل‌عمران/٦٧.

بۆیه بانگه‌وازی ئیسلامی به‌جه‌مس‌ه‌رو ته‌وه‌ره‌ی هه‌موو ئایینی پیغه‌مبه‌ران ده‌ژمێردرێ، چونکه ئایینی په‌سه‌ندو هه‌لب‌ژ‌راوی پەرۆرد‌گاره، به‌ل‌کو ئایینی په‌سه‌ند لای خودا هه‌ر ئایینی ئیسلامه‌و به‌س! وه‌کو له شوێنیکی تر‌دا ده‌فه‌رموێ: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ

مَنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار فرمان به پیغه‌مبهر ده‌کا که به موشریکه‌کان رابگه‌یه‌نی، هه‌لۆیستی نه‌گۆری خۆی بۆ ئه‌وانه دیاری بکا که یه‌کتا په‌رستی ناکه‌نو جگه له‌خودا شتی تر ده‌په‌رستن، کوشتی به‌ناوی غه‌یری خودا سهرده‌بپن، فرمانی پی ده‌کا: پێیان بلێ: نوێژو عیباده‌تو هه‌جو عومره به‌ناوی په‌روه‌ردگار هه‌و بۆ ئه‌وی ئه‌نجام ده‌دا، که‌س ناکاته هاوه‌لی خوداو جگه له‌خودا که‌سی تر نا په‌رستی!

ئهو کاته موشریکه‌کان پێیان ده‌په‌رستن، کوشتییان بۆ سهرده‌بپن و له‌کاتی سهرپینی ناژه‌لدا ناوی بته‌کانیان له‌سهر ده‌بردن. بۆیه په‌روه‌ردگار فرمانی به‌ پیغه‌مبهر ﷺ کرد که پێچه‌وانه‌ی ئه‌وان هه‌لسوکه‌وت بکا، مه‌به‌ستو نییه‌تو عه‌زو کرده‌وی ته‌نیا بۆ خودایی و که‌سی که‌ی مه‌به‌ست نه‌بێ و پی فرمانی: ﴿قُلْ﴾ ئه‌ی موحه‌ممه‌د پێیان بلێ: ﴿إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ بێگومان هه‌مو جوړه خودا په‌رستیه‌کم؛ نوێژو پارانه‌وه‌و قوربانی و هه‌جو عومره‌و هه‌موو کردار و گوشتاریکم له‌ژياندا ئه‌و بیروباوه‌ری له‌سهری ده‌مرم هه‌مووی بۆ خودای په‌روه‌ردگار هه‌م به‌ستم له‌ته‌نجامدانیان به‌ندایه‌تکردنی زاتی پاکی کردگار هه‌موو کار و مه‌به‌ستو نییه‌تم بۆ رازی کردنی خودای مه‌زنو بی هاوه‌له‌!

بێگومان ئه‌م نایه‌ته کوکه‌ره‌وی هه‌موو کرداریکی چاکه‌یه، هه‌موو کردار و گوشتاریکی باشی له‌خۆ گرتوه‌!

پێویسته موسوڵمان مه‌به‌ستو کرداری، هه‌رچی له‌ژياندا ته‌نجامی ده‌دا، هه‌ر به‌ره‌مه‌یکی ده‌یخاته روو بۆ خودا بی و ره‌زامه‌ندی ئه‌وی مه‌به‌ست بی، به‌لکو پێویسته ئه‌و کرداره باشانه‌ی له‌پاش خۆی به‌جێیان دێلێ بۆ خودایی و له‌به‌ر خاتری خودایی و بۆ به‌ندایه‌تکردن بی بۆ خودا.

جا هه‌رچه‌نده وشه‌ی (نسک) که به‌زۆری بۆ قوربانی و ته‌نجامدانی کاروباری هه‌ج به‌کار ده‌هێندری و به‌شیوه‌یه‌کی گشتی به‌مانا عیباده‌ت و خودا په‌رستیه‌و نوێژیش ده‌گرێتمه‌وه، به‌لام بۆیه به‌تایبه‌تی باسی نوێژی هێنا چونکه نوێژ

جده‌ه‌رو کاکله‌ی خودایه‌پرستییه، به مۆران‌هی شیرک زه‌ده‌دار ده‌بی ﴿لَا شَرِيكَ لَهُ﴾ په‌روه‌ردگار هاوه‌لو هاوشانی نی‌یه، نه‌له‌ زاتو نه‌له‌ صیفاتدا، که‌س نی‌یه‌له‌ خودایه‌تی و په‌روه‌ردگاریه‌تی‌دا وه‌کوو نه‌و بی، په‌رستشو به‌ندایه‌تیکردن ه‌هر بۆ نه‌وه، ه‌هر نه‌و مافی ته‌شریع و یاسادانانی ه‌یهه ﴿وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ﴾ من به‌و بیروباوه‌ره‌ فەرمانم پی‌ کراوه‌ به‌ موو لی‌ لاناده‌م، ﴿وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾ من یه‌که‌م موسولمانی گ‌م‌ردنکه‌چم بۆ به‌جیه‌پینانی فەرمانی په‌روه‌ردگارم بۆ خۆیاراستن له‌ جله‌وگیره‌کانی، ه‌هر شتیک نه‌و نه‌ی لی‌ کرد بی ه‌هرگیز توخنی ناکه‌وم!

جا که‌له‌ نایه‌تی پیشوودا تاکو ته‌نهایی یه‌زدانی له‌باره‌ی خودایه‌تی‌یه‌وه‌ راگه‌یاندو، ته‌مجار تاکو ته‌نهایی نه‌و زاته‌له‌ (ربوبیه‌ت)‌دا راده‌گه‌یه‌نی‌و ده‌فهرموئ: ﴿قُلْ﴾ ته‌ی موحه‌مه‌ده‌! به‌و موشریکانه‌ بلی: ﴿أَغْفِرَ اللَّهُ أَمْ يَغْفِرَ رَبًّا؟﴾ نایا ده‌شی من جگه‌له‌ خودا په‌روه‌ردگاریکی تر‌داوا بکه‌م؟ له‌کاتیک‌دا که‌ نه‌و زاته‌ پاکو به‌رزه‌ خاوه‌نی ه‌ه‌موو شتیکه، چی‌له‌ بوونه‌وه‌ردا ه‌یهه‌ دروستکراوی نه‌وه‌و نه‌و به‌دی‌ه‌یناوه‌و ه‌ه‌لی‌ده‌سوپینئ، ه‌هر نه‌و زاته‌ کازو سه‌رچاوه‌ی خێرو بی‌ره‌و سوود گه‌یه‌نه‌رو زیان دوروخه‌ره‌ویه‌!! ده‌ی چۆن ده‌گونجئ من جگه‌له‌ نه‌و که‌سیکی تر‌به‌په‌روه‌ردگار بزانه‌م؟!

﴿وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا﴾ ه‌هر کرده‌وه‌یه‌ک ناده‌میزاد ته‌نجامی بدا، چاک بی‌یا خراب، پاداش و سزای له‌سه‌ر نه‌و ناده‌میزاده‌ خۆیه‌تی‌و که‌سیکی تر‌لی‌ به‌هریسیار نی‌یه‌ ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾ ه‌یچ نه‌فسیک تاوانبار تاوانی نه‌فسیکی تر‌ه‌ه‌لناگرئ، ه‌هرکه‌سه‌ سزاو پاداشی له‌سه‌ر کرده‌وه‌ی خۆی ده‌دریت‌ه‌وه‌، وه‌کوو له‌ شوئینیکی تر‌دا ده‌فهرموئ: ﴿لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ﴾ البقرة/٢٨٦.

ه‌ه‌موو ناده‌میزادیک به‌هریسیاری کردارو گوفتاری خۆیه‌تی، چاکه‌به‌ چاکو خراپه‌به‌ خراپه‌. ﴿ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾ ته‌مجار نه‌ی نه‌و تاقبو کۆمه‌لانه‌ی خۆتان به‌ حونه‌فار نایین په‌سه‌ند ده‌زانن! باش بزانه‌ له‌ کۆتایی‌دا گ‌م‌رانه‌وه‌تان بۆ لای په‌روه‌ردگاری خۆتانه، نه‌ک بۆ لای

کهسانی تر، ههر نهو ئاکامی دووبهه کی نان، هاتان له ئایین دا پی راده گهیه نی و به گوێره ی زانست و یستی خۆی سزاتان له سهر کرده وه کاتتان ده داته وه! وه کوو له شوێنیکی تردا ده فهرموی: ﴿ثُمَّ اِلٰی مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِیْمَا کُنْتُمْ فِیْهِ تَخْتَلِفُوْنَ﴾ ^١ ^٢ ^٣ ^٤ ^٥ ^٦ ^٧ ^٨ ^٩ ^{١٠} ^{١١} ^{١٢} ^{١٣} ^{١٤} ^{١٥} ^{١٦} ^{١٧} ^{١٨} ^{١٩} ^{٢٠} ^{٢١} ^{٢٢} ^{٢٣} ^{٢٤} ^{٢٥} ^{٢٦} ^{٢٧} ^{٢٨} ^{٢٩} ^{٣٠} ^{٣١} ^{٣٢} ^{٣٣} ^{٣٤} ^{٣٥} ^{٣٦} ^{٣٧} ^{٣٨} ^{٣٩} ^{٤٠} ^{٤١} ^{٤٢} ^{٤٣} ^{٤٤} ^{٤٥} ^{٤٦} ^{٤٧} ^{٤٨} ^{٤٩} ^{٥٠} ^{٥١} ^{٥٢} ^{٥٣} ^{٥٤} ^{٥٥} ^{٥٦} ^{٥٧} ^{٥٨} ^{٥٩} ^{٦٠} ^{٦١} ^{٦٢} ^{٦٣} ^{٦٤} ^{٦٥} ^{٦٦} ^{٦٧} ^{٦٨} ^{٦٩} ^{٧٠} ^{٧١} ^{٧٢} ^{٧٣} ^{٧٤} ^{٧٥} ^{٧٦} ^{٧٧} ^{٧٨} ^{٧٩} ^{٨٠} ^{٨١} ^{٨٢} ^{٨٣} ^{٨٤} ^{٨٥} ^{٨٦} ^{٨٧} ^{٨٨} ^{٨٩} ^{٩٠} ^{٩١} ^{٩٢} ^{٩٣} ^{٩٤} ^{٩٥} ^{٩٦} ^{٩٧} ^{٩٨} ^{٩٩} ^{١٠٠} ^{١٠١} ^{١٠٢} ^{١٠٣} ^{١٠٤} ^{١٠٥} ^{١٠٦} ^{١٠٧} ^{١٠٨} ^{١٠٩} ^{١١٠} ^{١١١} ^{١١٢} ^{١١٣} ^{١١٤} ^{١١٥} ^{١١٦} ^{١١٧} ^{١١٨} ^{١١٩} ^{١٢٠} ^{١٢١} ^{١٢٢} ^{١٢٣} ^{١٢٤} ^{١٢٥} ^{١٢٦} ^{١٢٧} ^{١٢٨} ^{١٢٩} ^{١٣٠} ^{١٣١} ^{١٣٢} ^{١٣٣} ^{١٣٤} ^{١٣٥} ^{١٣٦} ^{١٣٧} ^{١٣٨} ^{١٣٩} ^{١٤٠} ^{١٤١} ^{١٤٢} ^{١٤٣} ^{١٤٤} ^{١٤٥} ^{١٤٦} ^{١٤٧} ^{١٤٨} ^{١٤٩} ^{١٥٠} ^{١٥١} ^{١٥٢} ^{١٥٣} ^{١٥٤} ^{١٥٥} ^{١٥٦} ^{١٥٧} ^{١٥٨} ^{١٥٩} ^{١٦٠} ^{١٦١} ^{١٦٢} ^{١٦٣} ^{١٦٤} ^{١٦٥} ^{١٦٦} ^{١٦٧} ^{١٦٨} ^{١٦٩} ^{١٧٠} ^{١٧١} ^{١٧٢} ^{١٧٣} ^{١٧٤} ^{١٧٥} ^{١٧٦} ^{١٧٧} ^{١٧٨} ^{١٧٩} ^{١٨٠} ^{١٨١} ^{١٨٢} ^{١٨٣} ^{١٨٤} ^{١٨٥} ^{١٨٦} ^{١٨٧} ^{١٨٨} ^{١٨٩} ^{١٩٠} ^{١٩١} ^{١٩٢} ^{١٩٣} ^{١٩٤} ^{١٩٥} ^{١٩٦} ^{١٩٧} ^{١٩٨} ^{١٩٩} ^{٢٠٠} ^{٢٠١} ^{٢٠٢} ^{٢٠٣} ^{٢٠٤} ^{٢٠٥} ^{٢٠٦} ^{٢٠٧} ^{٢٠٨} ^{٢٠٩} ^{٢١٠} ^{٢١١} ^{٢١٢} ^{٢١٣} ^{٢١٤} ^{٢١٥} ^{٢١٦} ^{٢١٧} ^{٢١٨} ^{٢١٩} ^{٢٢٠} ^{٢٢١} ^{٢٢٢} ^{٢٢٣} ^{٢٢٤} ^{٢٢٥} ^{٢٢٦} ^{٢٢٧} ^{٢٢٨} ^{٢٢٩} ^{٢٣٠} ^{٢٣١} ^{٢٣٢} ^{٢٣٣} ^{٢٣٤} ^{٢٣٥} ^{٢٣٦} ^{٢٣٧} ^{٢٣٨} ^{٢٣٩} ^{٢٤٠} ^{٢٤١} ^{٢٤٢} ^{٢٤٣} ^{٢٤٤} ^{٢٤٥} ^{٢٤٦} ^{٢٤٧} ^{٢٤٨} ^{٢٤٩} ^{٢٥٠} ^{٢٥١} ^{٢٥٢} ^{٢٥٣} ^{٢٥٤} ^{٢٥٥} ^{٢٥٦} ^{٢٥٧} ^{٢٥٨} ^{٢٥٩} ^{٢٦٠} ^{٢٦١} ^{٢٦٢} ^{٢٦٣} ^{٢٦٤} ^{٢٦٥} ^{٢٦٦} ^{٢٦٧} ^{٢٦٨} ^{٢٦٩} ^{٢٧٠} ^{٢٧١} ^{٢٧٢} ^{٢٧٣} ^{٢٧٤} ^{٢٧٥} ^{٢٧٦} ^{٢٧٧} ^{٢٧٨} ^{٢٧٩} ^{٢٨٠} ^{٢٨١} ^{٢٨٢} ^{٢٨٣} ^{٢٨٤} ^{٢٨٥} ^{٢٨٦} ^{٢٨٧} ^{٢٨٨} ^{٢٨٩} ^{٢٩٠} ^{٢٩١} ^{٢٩٢} ^{٢٩٣} ^{٢٩٤} ^{٢٩٥} ^{٢٩٦} ^{٢٩٧} ^{٢٩٨} ^{٢٩٩} ^{٣٠٠} ^{٣٠١} ^{٣٠٢} ^{٣٠٣} ^{٣٠٤} ^{٣٠٥} ^{٣٠٦} ^{٣٠٧} ^{٣٠٨} ^{٣٠٩} ^{٣١٠} ^{٣١١} ^{٣١٢} ^{٣١٣} ^{٣١٤} ^{٣١٥} ^{٣١٦} ^{٣١٧} ^{٣١٨} ^{٣١٩} ^{٣٢٠} ^{٣٢١} ^{٣٢٢} ^{٣٢٣} ^{٣٢٤} ^{٣٢٥} ^{٣٢٦} ^{٣٢٧} ^{٣٢٨} ^{٣٢٩} ^{٣٣٠} ^{٣٣١} ^{٣٣٢} ^{٣٣٣} ^{٣٣٤} ^{٣٣٥} ^{٣٣٦} ^{٣٣٧} ^{٣٣٨} ^{٣٣٩} ^{٣٤٠} ^{٣٤١} ^{٣٤٢} ^{٣٤٣} ^{٣٤٤} ^{٣٤٥} ^{٣٤٦} ^{٣٤٧} ^{٣٤٨} ^{٣٤٩} ^{٣٥٠} ^{٣٥١} ^{٣٥٢} ^{٣٥٣} ^{٣٥٤} ^{٣٥٥} ^{٣٥٦} ^{٣٥٧} ^{٣٥٨} ^{٣٥٩} ^{٣٦٠} ^{٣٦١} ^{٣٦٢} ^{٣٦٣} ^{٣٦٤} ^{٣٦٥} ^{٣٦٦} ^{٣٦٧} ^{٣٦٨} ^{٣٦٩} ^{٣٧٠} ^{٣٧١} ^{٣٧٢} ^{٣٧٣} ^{٣٧٤} ^{٣٧٥} ^{٣٧٦} ^{٣٧٧} ^{٣٧٨} ^{٣٧٩} ^{٣٨٠} ^{٣٨١} ^{٣٨٢} ^{٣٨٣} ^{٣٨٤} ^{٣٨٥} ^{٣٨٦} ^{٣٨٧} ^{٣٨٨} ^{٣٨٩} ^{٣٩٠} ^{٣٩١} ^{٣٩٢} ^{٣٩٣} ^{٣٩٤} ^{٣٩٥} ^{٣٩٦} ^{٣٩٧} ^{٣٩٨} ^{٣٩٩} ^{٤٠٠} ^{٤٠١} ^{٤٠٢} ^{٤٠٣} ^{٤٠٤} ^{٤٠٥} ^{٤٠٦} ^{٤٠٧} ^{٤٠٨} ^{٤٠٩} ^{٤١٠} ^{٤١١} ^{٤١٢} ^{٤١٣} ^{٤١٤} ^{٤١٥} ^{٤١٦} ^{٤١٧} ^{٤١٨} ^{٤١٩} ^{٤٢٠} ^{٤٢١} ^{٤٢٢} ^{٤٢٣} ^{٤٢٤} ^{٤٢٥} ^{٤٢٦} ^{٤٢٧} ^{٤٢٨} ^{٤٢٩} ^{٤٣٠} ^{٤٣١} ^{٤٣٢} ^{٤٣٣} ^{٤٣٤} ^{٤٣٥} ^{٤٣٦} ^{٤٣٧} ^{٤٣٨} ^{٤٣٩} ^{٤٤٠} ^{٤٤١} ^{٤٤٢} ^{٤٤٣} ^{٤٤٤} ^{٤٤٥} ^{٤٤٦} ^{٤٤٧} ^{٤٤٨} ^{٤٤٩} ^{٤٥٠} ^{٤٥١} ^{٤٥٢} ^{٤٥٣} ^{٤٥٤} ^{٤٥٥} ^{٤٥٦} ^{٤٥٧} ^{٤٥٨} ^{٤٥٩} ^{٤٦٠} ^{٤٦١} ^{٤٦٢} ^{٤٦٣} ^{٤٦٤} ^{٤٦٥} ^{٤٦٦} ^{٤٦٧} ^{٤٦٨} ^{٤٦٩} ^{٤٧٠} ^{٤٧١} ^{٤٧٢} ^{٤٧٣} ^{٤٧٤} ^{٤٧٥} ^{٤٧٦} ^{٤٧٧} ^{٤٧٨} ^{٤٧٩} ^{٤٨٠} ^{٤٨١} ^{٤٨٢} ^{٤٨٣} ^{٤٨٤} ^{٤٨٥} ^{٤٨٦} ^{٤٨٧} ^{٤٨٨} ^{٤٨٩} ^{٤٩٠} ^{٤٩١} ^{٤٩٢} ^{٤٩٣} ^{٤٩٤} ^{٤٩٥} ^{٤٩٦} ^{٤٩٧} ^{٤٩٨} ^{٤٩٩} ^{٥٠٠} ^{٥٠١} ^{٥٠٢} ^{٥٠٣} ^{٥٠٤} ^{٥٠٥} ^{٥٠٦} ^{٥٠٧} ^{٥٠٨} ^{٥٠٩} ^{٥١٠} ^{٥١١} ^{٥١٢} ^{٥١٣} ^{٥١٤} ^{٥١٥} ^{٥١٦} ^{٥١٧} ^{٥١٨} ^{٥١٩} ^{٥٢٠} ^{٥٢١} ^{٥٢٢} ^{٥٢٣} ^{٥٢٤} ^{٥٢٥} ^{٥٢٦} ^{٥٢٧} ^{٥٢٨} ^{٥٢٩} ^{٥٣٠} ^{٥٣١} ^{٥٣٢} ^{٥٣٣} ^{٥٣٤} ^{٥٣٥} ^{٥٣٦} ^{٥٣٧} ^{٥٣٨} ^{٥٣٩} ^{٥٤٠} ^{٥٤١} ^{٥٤٢} ^{٥٤٣} ^{٥٤٤} ^{٥٤٥} ^{٥٤٦} ^{٥٤٧} ^{٥٤٨} ^{٥٤٩} ^{٥٥٠} ^{٥٥١} ^{٥٥٢} ^{٥٥٣} ^{٥٥٤} ^{٥٥٥} ^{٥٥٦} ^{٥٥٧} ^{٥٥٨} ^{٥٥٩} ^{٥٦٠} ^{٥٦١} ^{٥٦٢} ^{٥٦٣} ^{٥٦٤} ^{٥٦٥} ^{٥٦٦} ^{٥٦٧} ^{٥٦٨} ^{٥٦٩} ^{٥٧٠} ^{٥٧١} ^{٥٧٢} ^{٥٧٣} ^{٥٧٤} ^{٥٧٥} ^{٥٧٦} ^{٥٧٧} ^{٥٧٨} ^{٥٧٩} ^{٥٨٠} ^{٥٨١} ^{٥٨٢} ^{٥٨٣} ^{٥٨٤} ^{٥٨٥} ^{٥٨٦} ^{٥٨٧} ^{٥٨٨} ^{٥٨٩} ^{٥٩٠} ^{٥٩١} ^{٥٩٢} ^{٥٩٣} ^{٥٩٤} ^{٥٩٥} ^{٥٩٦} ^{٥٩٧} ^{٥٩٨} ^{٥٩٩} ^{٦٠٠} ^{٦٠١} ^{٦٠٢} ^{٦٠٣} ^{٦٠٤} ^{٦٠٥} ^{٦٠٦} ^{٦٠٧} ^{٦٠٨} ^{٦٠٩} ^{٦١٠} ^{٦١١} ^{٦١٢} ^{٦١٣} ^{٦١٤} ^{٦١٥} ^{٦١٦} ^{٦١٧} ^{٦١٨} ^{٦١٩} ^{٦٢٠} ^{٦٢١} ^{٦٢٢} ^{٦٢٣} ^{٦٢٤} ^{٦٢٥} ^{٦٢٦} ^{٦٢٧} ^{٦٢٨} ^{٦٢٩} ^{٦٣٠} ^{٦٣١} ^{٦٣٢} ^{٦٣٣} ^{٦٣٤} ^{٦٣٥} ^{٦٣٦} ^{٦٣٧} ^{٦٣٨} ^{٦٣٩} ^{٦٤٠} ^{٦٤١} ^{٦٤٢} ^{٦٤٣} ^{٦٤٤} ^{٦٤٥} ^{٦٤٦} ^{٦٤٧} ^{٦٤٨} ^{٦٤٩} ^{٦٥٠} ^{٦٥١} ^{٦٥٢} ^{٦٥٣} ^{٦٥٤} ^{٦٥٥} ^{٦٥٦} ^{٦٥٧} ^{٦٥٨} ^{٦٥٩} ^{٦٦٠} ^{٦٦١} ^{٦٦٢} ^{٦٦٣} ^{٦٦٤} ^{٦٦٥} ^{٦٦٦} ^{٦٦٧} ^{٦٦٨} ^{٦٦٩} ^{٦٧٠} ^{٦٧١} ^{٦٧٢} ^{٦٧٣} ^{٦٧٤} ^{٦٧٥} ^{٦٧٦} ^{٦٧٧} ^{٦٧٨} ^{٦٧٩} ^{٦٨٠} ^{٦٨١} ^{٦٨٢} ^{٦٨٣} ^{٦٨٤} ^{٦٨٥} ^{٦٨٦} ^{٦٨٧} ^{٦٨٨} ^{٦٨٩} ^{٦٩٠} ^{٦٩١} ^{٦٩٢} ^{٦٩٣} ^{٦٩٤} ^{٦٩٥} ^{٦٩٦} ^{٦٩٧} ^{٦٩٨} ^{٦٩٩} ^{٧٠٠} ^{٧٠١} ^{٧٠٢} ^{٧٠٣} ^{٧٠٤} ^{٧٠٥} ^{٧٠٦} ^{٧٠٧} ^{٧٠٨} ^{٧٠٩} ^{٧١٠} ^{٧١١} ^{٧١٢} ^{٧١٣} ^{٧١٤} ^{٧١٥} ^{٧١٦} ^{٧١٧} ^{٧١٨} ^{٧١٩} ^{٧٢٠} ^{٧٢١} ^{٧٢٢} ^{٧٢٣} ^{٧٢٤} ^{٧٢٥} ^{٧٢٦} ^{٧٢٧} ^{٧٢٨} ^{٧٢٩} ^{٧٣٠} ^{٧٣١} ^{٧٣٢} ^{٧٣٣} ^{٧٣٤} ^{٧٣٥} ^{٧٣٦} ^{٧٣٧} ^{٧٣٨} ^{٧٣٩} ^{٧٤٠} ^{٧٤١} ^{٧٤٢} ^{٧٤٣} ^{٧٤٤} ^{٧٤٥} ^{٧٤٦} ^{٧٤٧} ^{٧٤٨} ^{٧٤٩} ^{٧٥٠} ^{٧٥١} ^{٧٥٢} ^{٧٥٣} ^{٧٥٤} ^{٧٥٥} ^{٧٥٦} ^{٧٥٧} ^{٧٥٨} ^{٧٥٩} ^{٧٦٠} ^{٧٦١} ^{٧٦٢} ^{٧٦٣} ^{٧٦٤} ^{٧٦٥} ^{٧٦٦} ^{٧٦٧} ^{٧٦٨} ^{٧٦٩} ^{٧٧٠} ^{٧٧١} ^{٧٧٢} ^{٧٧٣} ^{٧٧٤} ^{٧٧٥} ^{٧٧٦} ^{٧٧٧} ^{٧٧٨} ^{٧٧٩} ^{٧٨٠} ^{٧٨١} ^{٧٨٢} ^{٧٨٣} ^{٧٨٤} ^{٧٨٥} ^{٧٨٦} ^{٧٨٧} ^{٧٨٨} ^{٧٨٩} ^{٧٩٠} ^{٧٩١} ^{٧٩٢} ^{٧٩٣} ^{٧٩٤} ^{٧٩٥} ^{٧٩٦} ^{٧٩٧} ^{٧٩٨} ^{٧٩٩} ^{٨٠٠} ^{٨٠١} ^{٨٠٢} ^{٨٠٣} ^{٨٠٤} ^{٨٠٥} ^{٨٠٦} ^{٨٠٧} ^{٨٠٨} ^{٨٠٩} ^{٨١٠} ^{٨١١} ^{٨١٢} ^{٨١٣} ^{٨١٤} ^{٨١٥} ^{٨١٦} ^{٨١٧} ^{٨١٨} ^{٨١٩} ^{٨٢٠} ^{٨٢١} ^{٨٢٢} ^{٨٢٣} ^{٨٢٤} ^{٨٢٥} ^{٨٢٦} ^{٨٢٧} ^{٨٢٨} ^{٨٢٩} ^{٨٣٠} ^{٨٣١} ^{٨٣٢} ^{٨٣٣} ^{٨٣٤} ^{٨٣٥} ^{٨٣٦} ^{٨٣٧} ^{٨٣٨} ^{٨٣٩} ^{٨٤٠} ^{٨٤١} ^{٨٤٢} ^{٨٤٣} ^{٨٤٤} ^{٨٤٥} ^{٨٤٦} ^{٨٤٧} ^{٨٤٨} ^{٨٤٩} ^{٨٥٠} ^{٨٥١} ^{٨٥٢} ^{٨٥٣} ^{٨٥٤} ^{٨٥٥} ^{٨٥٦} ^{٨٥٧} ^{٨٥٨} ^{٨٥٩} ^{٨٦٠} ^{٨٦١} ^{٨٦٢} ^{٨٦٣} ^{٨٦٤} ^{٨٦٥} ^{٨٦٦} ^{٨٦٧} ^{٨٦٨} ^{٨٦٩} ^{٨٧٠} ^{٨٧١} ^{٨٧٢} ^{٨٧٣} ^{٨٧٤} ^{٨٧٥} ^{٨٧٦} ^{٨٧٧} ^{٨٧٨} ^{٨٧٩} ^{٨٨٠} ^{٨٨١} ^{٨٨٢} ^{٨٨٣} ^{٨٨٤} ^{٨٨٥} ^{٨٨٦} ^{٨٨٧} ^{٨٨٨} ^{٨٨٩} ^{٨٩٠} ^{٨٩١} ^{٨٩٢} ^{٨٩٣} ^{٨٩٤} ^{٨٩٥} ^{٨٩٦} ^{٨٩٧} ^{٨٩٨} ^{٨٩٩} ^{٩٠٠} ^{٩٠١} ^{٩٠٢} ^{٩٠٣} ^{٩٠٤} ^{٩٠٥} ^{٩٠٦} ^{٩٠٧} ^{٩٠٨} ^{٩٠٩} ^{٩١٠} ^{٩١١} ^{٩١٢} ^{٩١٣} ^{٩١٤} ^{٩١٥} ^{٩١٦} ^{٩١٧} ^{٩١٨} ^{٩١٩} ^{٩٢٠} ^{٩٢١} ^{٩٢٢} ^{٩٢٣} ^{٩٢٤} ^{٩٢٥} ^{٩٢٦} ^{٩٢٧} ^{٩٢٨} ^{٩٢٩} ^{٩٣٠} ^{٩٣١} ^{٩٣٢} ^{٩٣٣} ^{٩٣٤} ^{٩٣٥} ^{٩٣٦} ^{٩٣٧} ^{٩٣٨} ^{٩٣٩} ^{٩٤٠} ^{٩٤١} ^{٩٤٢} ^{٩٤٣} ^{٩٤٤} ^{٩٤٥} ^{٩٤٦} ^{٩٤٧} ^{٩٤٨} ^{٩٤٩} ^{٩٥٠} ^{٩٥١} ^{٩٥٢} ^{٩٥٣} ^{٩٥٤} ^{٩٥٥} ^{٩٥٦} ^{٩٥٧} ^{٩٥٨} ^{٩٥٩} ^{٩٦٠} ^{٩٦١} ^{٩٦٢} ^{٩٦٣} ^{٩٦٤} ^{٩٦٥} ^{٩٦٦} ^{٩٦٧} ^{٩٦٨} ^{٩٦٩} ^{٩٧٠} ^{٩٧١} ^{٩٧٢} ^{٩٧٣} ^{٩٧٤} ^{٩٧٥} ^{٩٧٦} ^{٩٧٧} ^{٩٧٨} ^{٩٧٩} ^{٩٨٠} ^{٩٨١} ^{٩٨٢} ^{٩٨٣} ^{٩٨٤} ^{٩٨٥} ^{٩٨٦} ^{٩٨٧} ^{٩٨٨} ^{٩٨٩} ^{٩٩٠} ^{٩٩١} ^{٩٩٢} ^{٩٩٣} ^{٩٩٤} ^{٩٩٥} ^{٩٩٦} ^{٩٩٧} ^{٩٩٨} ^{٩٩٩} ^{١٠٠٠} ^{١٠٠١} ^{١٠٠٢} ^{١٠٠٣} ^{١٠٠٤} ^{١٠٠٥} ^{١٠٠٦} ^{١٠٠٧} ^{١٠٠٨} ^{١٠٠٩} ^{١٠١٠} ^{١٠١١} ^{١٠١٢} ^{١٠١٣} ^{١٠١٤} ^{١٠١٥} ^{١٠١٦} ^{١٠١٧} ^{١٠١٨} ^{١٠١٩} ^{١٠٢٠} ^{١٠٢١} ^{١٠٢٢} ^{١٠٢٣} ^{١٠٢٤}

جینشینی ئاده‌میزاد له‌سه‌ر زه‌وی

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

(١٦٥)

دوا نه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار نه‌وه‌ی پ‌وون کرده‌وه که سه‌ره‌نجامی هه‌موو ئاده‌میزاد گه‌رانه‌وه‌یه بۆ لای خودا بۆ حیسابو لیکۆلینه‌وه، به‌ نایه‌تییکی سه‌رنج راکیشو گ‌رنگ، کۆتایی به‌ سووره‌ته‌که هه‌تا، نه‌و پ‌استییی پ‌اگه‌یاند که ئاده‌میزاد ب‌ر‌پ‌کیان ده‌بنه جینشینی ب‌ر‌پ‌کیان، وه‌کوو چینی بیستان چینی‌ک ده‌پ‌وا چینی‌کی تر جیگایان ده‌گ‌رنه‌وه، بۆ نه‌وه‌ی ژبان له‌سه‌ر زه‌وی درێژه‌ی پ‌ی بدرێو ئاده‌میزاده‌کان پ‌یش‌ب‌ر‌ک‌ی ب‌که‌ن بۆ نه‌ه‌جامدانی کاری باشو ف‌رمووی: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ﴾ په‌روه‌ردگار خودایه‌کی وه‌هایه ئاده‌میزاده‌کانی کردوون به‌ جیگ‌یرو جینشینی یه‌کتری، هه‌ندیکیان شوینی هه‌ندیکیان ده‌گ‌رنه‌وه، گه‌له پ‌یشینه‌کانی له‌ناو ب‌ردوون، گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی تری خسته‌نه شوینیان بۆ نه‌وه‌ی زه‌وی ئاره‌دان ب‌که‌نه‌وه، پ‌ۆلی خۆیانی تیدا ب‌گ‌یرن، پ‌یش‌ب‌ر‌ک‌ی ب‌که‌ن بۆ به‌کاره‌ینانو سوود بینین له‌ به‌روبوومه‌کانی.

﴿وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾ هه‌ندیکیانی خسته‌وته ژوور هه‌ندیکیانه‌وه، جوداوازی خسته‌وته ن‌یوانتانه‌وه؛ له‌ ده‌وله‌مه‌ندی هه‌ژاری دا، له‌ پ‌له‌و پایه‌و ده‌ست پ‌ۆیش‌تویدا، له‌زانینو نه‌زانی دا، له‌شیوه‌و ش‌ک‌لو سه‌رو سیمادا، له‌جوانی و ناشیرینی دا، له‌عه‌قل و ژیری دا، له‌رزق و رۆزیدا، نه‌م جوداوازی و خوارو ژووری یه‌ له‌به‌ر نه‌توانینو نه‌زانی خودا نیه، به‌ل‌کو ﴿لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ﴾ بۆ نه‌وه‌ی به‌ تاقیتان ب‌کاته‌وه له‌و مالو دارایی‌یه‌ی پ‌یش‌به‌خشیون، یا له‌و که‌مو کورپ‌یه‌ی که تووشی ده‌بن له‌ ژباندا، بۆ تاقیرنه‌وه‌و نه‌زموونه، تا ده‌ریکه‌وێ چۆن هه‌لسو که‌وت له‌گه‌ل نه‌و به‌شو

بارەدا دەکەن کە خودا پیتی داو، واتە: پەرۆ: گار هەرچەندە بۆ خۆی پتووستی بە تاقیکردنەوە نیهو هەموو شتێک لای ئەو نومایانە. بەلام وەکوو تاقیکەرەو هەلسو کەوتتان لە گەڵ دەکا؛ دەولەمەند بە تاقی دەکاتەو، مالو سامانی دەدات، تا دەر بکەوێ تا چ ئەندازەیک شوکرانە ژمیری لەسەر دەکاو بەشی فەقیرو هەژارانی لێ دەدا! هەژار بە تاقی دەکاتەو مالو سامانی ناداتی ژبانی پێ ناستەنگو دەست کورتی دەدات؛ تا دەر بکەوێ چەند شوکرو صابیرە بەو بەشە خودا بۆی داناو و چۆن هەلسو کەوت لە گەڵ هەژاری یەکەیدا دەکا. ئەمجار خودا پاداشتو سزا لەسەر کردەو کانیان دەداتەو هەرکەسە بە پیتی کردەو و هەلسو کەوتی خۆی لە دنیادا پاداشتو سزای پۆژی قیامت وەر دەگرێ!

وادەبێ ئادەمی کە مەترخەمی دەکا لەو ئەرکە پیتی سپێردراو یان بەرپێکو پێکی ئەرکی سەر شانی جێبەجێ دەکا، نیتەر پاداشتو سزا بە گۆڕەوی ئەو کردارو هەلۆستە دیاری دەکری.

وەکو لە شوێنیکی تردا دەفرموی: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ، وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ﴾ محمد/ ٣١..

نیمامی موسلیم لە صحیحی خۆیدا لە ئەبو سەعیدی خودرییەو فرمودە یەك دەگیریتەو دەلی: پیغەمبەر ﷺ فرموی: (إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوهٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ) ژبانی جیهانی شیرین و جوانە پەرۆدگار ئیوەی تیدا کردووە بە جێنشین و سەیر دەکا چۆن کار دەکەن و هەلسو کەوتتان چۆن دەبێ! خۆتان لە داوی دنیا بیاریزن، خۆتان لە داوی ئافرەتان بیاریزن، ئاگادار بن بە گۆڕەوی شەریعەتی خودا مامەلەیان لە گەڵدا بکەن، چونکە یەکەم فیتنەو ئاشووبێک کە لەناو ئەتەوێ نیسرا نیلدا بەرپا بوو هۆکارەکی ئافرەت بوو!

نیتر دواى نهم تا قی کردنه وهیه له بهر ده م ناده میزاددا دوو شت ههیه:
 تَوَلَّوْهُ عِقَابٌ لِّهٖ سِرٌّ خَرَابَةٌ يَّانِ يَادَا شَتُوْهُ وَابٌ لِّهٖ سِرٌّ چاکه، ﴿وَإِنْ رَبُّكَ
 سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ دلنیا به خودای تو زوو تو له ده سینی،
 که سیک سمریچی فرمانه کانی بکا دژی ریبازی پیغه مبه ره کهی بجولیته وه
 زوو سزای ده داو پاشگویی ناخا، هر چه نده بو ما وهیه ک مؤله تی بدا،
 وه صقدار کردنی تو له و سزا به زوو نه نجامدانی له م رو وه وهیه که هه موو
 داهاتوو یک نزیکه، عه ره ب و ته نی (كُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ).. نه و تو له و
 سزایه یا له دونیادا ده بی به زیان لیکه و تن له گیانو مالو ناموسدا، یان له
 هه ندیکاندا، یان له قیامه تا ده بی به ناگری دۆزه خ! ده شی به هه موو
 سزاکان سزا بدری.

پهروه ردگار وه کوو زوو تو له له موشریکو کافران ده سینی و سزای
 تاوانکاران ده داو لیخوش بوو به بهزه یی به بو چاکه کارانی موسولمان، نهوانه ی
 شوین په یامی پیغه مبه ره که و توو نو پایه ندی فرمانو جله گیره کانیان بوون،
 چونکه په حمو بهزه یی خودا زور له قارو غهزه بی زیاتره.. په حمه تی پاساوی
 به سمر قاری دا ههیه، نه وه نده په حمه تی زوره به شی هه موو شتیک ده کا،
 پاداشتی چاکه به ده چه ندانه ده داته وه، بگره جاری وا ده بی - نه گهر حز
 بکا - ده گاته حموت سه د هینده و زیاتریش.. به لام سزای خرابه هر
 به نه ندازه ی خوی تو له ده سینی، به لکو نه گهر تاوانکار تو به بکا و له
 گونا هه که ی ژیان بیته وه لهوانه یه لیشی خوش بی، جاری وا ده بی به
 فه ضلو گهره یی خوی له دونیادا تاوانی تاوانبار په رده پوش ده کا و ناوی
 نازرینی!

زور جار پهروه ردگار له قورئاندا نهم دوو صیفه ته ی خوی ویکرا ده هی نی؛
 صیفه تی لیخوش بووی و بهزه یی له گهل صیفه تی تو له سه نی و غهزه ب ده خاته
 په نا یه کتره وه، وه کوو ده فرموی: ﴿وَإِنْ رَبُّكَ لَذُوْ مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ عَلَى
 ظُلْمِهِمْ، وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ الرعد/٦ یان ده فرموی: ﴿نَبِئْ

عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ وَأَنَّ ذَٰبِي هُوَ الْعَذَابُ
 الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾ الحجر/٤٩-٥٠.. گه‌لیک نایاتی تریش لهم جوړه هه‌ن که موژده و
 ترسانیان تیدایه به‌ته‌ما کردنو هه‌ره‌شهیان له‌خو گرتووه، جاریک بانگه‌وازی
 ناراسته‌ی به‌نده‌کانی ده‌کا به‌هه‌ل‌نانو ته‌ما به‌رنانو باسی خوشی به‌هه‌شتو
 شیوه‌ی رازاو‌هی، ده‌میکیش بانگه‌وازییه‌که به‌شیوه‌ی هه‌ره‌شمو ترساندنو
 باسی سه‌ختی سزای دۆزه‌خو ئیشو ئازاری ناگری سوتینهر نه‌نجام ده‌دا،
 جاری واش هه‌یه بانگه‌وازییه‌که به‌همردوو شیوه‌که نه‌نجام ده‌دا.

به‌یارمه‌تی خوا لێره‌دا سوره‌تی (الأنعام) ته‌واو بوو، ده‌ست ده‌که‌بین
 به‌ سوره‌تی (الاعراف).

سورەتی الاعراف

ئەم سورەتە ناوئراوە (الاعراف) چونکە وشەیی (اعراف) ی تێدا هاتووە..
(اعراف) بەو شوورەییە دەگووترێ: کە لەنیوان بەهەشتو دۆزەخداوە.

طەبەری دەڵێ: (اعراف) کۆی (عرف) هەر تەبۆڵکەم بەرزاییەکت
لەزەوی دا پێی دەوترێ (عرف).. هەر بۆیە بە کلاوەی کە لە شیر دەوترێ
(عرف) چونکە بەرز بۆتەو.

ئێبنو جەریری طەبەری لە حوزەیفەووە حەدێثیک رپوایەت دەکا، دەڵێ:
دەربارە ی ئەعرافیەکان (اصحاب الاعراف) پرسیار لە پیغەمبەر ﷺ کرا،
ئەویش فەرمووی: ئەوانە کە سانیکن چاکو خراپەیان هاوسەنگی یە کترن،
خراپە کارییە کەیان پێگەی بەهەشتی لێ بریونەو، چاکەکانیشیان پێگای
دۆزەخیان لێ گرتوونو ناھێلن بچنە ناو ئاگرەو، لەسەر شوورە ی ئەعراف
پادەگیرین تا پەروەردگار بریاریان دەربارە دەردەکا!

سورەتی (الاعراف) بەقسە ی قورئان خۆینە بەصری و شامی یەکان
دووسەدو پینج ئایەتە، بەقسە ی قورئان خۆینە مەدینەیی و کوفیەکان دووسەدو
شەش ئایەتە.

ئەم سورتە بەکۆرا (الاجماع) مەککەیی یە، ئێبنو عەبباس و ئێبنو زوہیر
بەراشکاوی کۆرایان لەم بارەو فەرمووە.

قەتادە دەڵێ: ئایەتی ﴿وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ﴾
مەدینەیی یە. هەندیک دەڵێن: هەشت ئایەت لە ﴿وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ﴾ ی تا
ئایەتی ﴿وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ﴾ مەدینەیین. بەلام راجی بەسەندو
بەهیز، بەلکو کۆرا (اجماع) ی لەسەر رپوایەت کراوە کە هەموو سورەتە کە
مەککەیی یەو بەیەکت جار هاتۆتە خواری.

ئەم سورەتە بۆ درێژەپێدانو شیکردنەوێ سەرگورشتەو چیرۆکی
بەسەرھاتی پیغەمبەرانو روونکردنەوێ بنەمای یاوەر هاتووە، ئەمیش وەکوو
سورەتی (الانعام) وایە، بەلکو وەکوو شیکردنەوێ ئەو وایە، لەتەوەرە ی
چەسپاندنی یەکتاپەرستی و زیندووبوونەو پاداشتو سزاو، چەسپاندنی نیگاو

پیغہ مبرایہ تی بہ تائبہ تی چہ سپاندنی نہوہ کہ حزرہ تی موحمہ مد
پیغہ مبرہی ہموو نادمیزادہ، دہ خولیتہوہ.

سورہ تی نہ عراف لہ سورہ تی نہ نعم دریزترہ، نہ گمر ریزکردنی حہوت
سورہ تہ دریزہ کان بہ گویرہی نہوہ بی کامہ دریزہ نہوہ پیش بخری دہ بواہ
نہ عراف پیش نہ نعم بخرایہ، بہ لام ناشکرایہ ریزکردنی سورہ تہ کان
لہ قورثاندا (توقیفی)یہ.

نم سورہ تہ ش وہ کوو ناماژہی بؤکرا، وہ کوو سورہ تی نہ نعم باسہ
سہرہ کیہ کہی لہ تہوہ رہی چہ سپاندنی عہ قیدہو بیروباوہ ردا دہ خولیتہوہ..
بہ لام - وہ کوو سہید دہ فرموی - جوداوازیان زورہ، ہرچہ ندہ سورہ تی
نہ نعم نہ عراف باسہ سہرہ کیہ کہیان لہ چوارچتہی قورثانی مہ کی دایہو
باسی عہ قیدہو بیروباوہ دہ کن، وہ لی جوداوازی گورہ پسانی ہاتوچویان بؤ
چارہ سہر کردنی نم باسہ گرنگہ زور لیکن جیایہ.

نہ مجار ماموستا سہید دہ فرموی: (بیگومان ہموو سورہ تیک لہ
سورہ تہ کانی قورثان خواہنی کہ سایہ تی سہرہ خون، ہرہ کہیان سہرو سیمای
خوی ہدیہ، ریزازو گورہ پانی تائبہ تی خوی بؤ چارہ سہر کردنی نم باسہ
گرنگہ ہدیہ.

وینہی سورہ تہ کانی قورثان لہم پروہوہ وہ کوو نادمیزادہ کان وہ ہایہ،
کہ پروہردگار ہر نادمیزادہو کہ سایہ تیو شیوہو پوخساری تائبہ تی خوی
داوہ تی، ہموویان نادمیزادن، ہموویان تائبہ تمہندی نادمیزادیتیان
تیدایہ، ہموویان لہ دروست بوونی پیکہاتہی نہندامہ کانیاو نہرکی
نادہ میزادیہ تیان وہ کوو یکن وان؛ بہ لام ہرہ کہیان تا نہوہری سنور
نمونہی جیاجیایان تیدایہ، ہیچ نادمیزادیک سہد دہر سہد
لہ نادمیزادیک تر ناچی، بہ لکو زور لیکن جوداوازن، تہنہا لہ تائبہ تمہندی
نادہ میزادی دا کودہ بنہوہ، نہ گینا لہ راستی دا ہر نادمیزادہو سہرو سیمای
شیوہو پوخسارو پہوشتی جوراوجوری خوی ہدیہ، تہنات چاوہ قامکی
ہیچ کہ سیک لہمی کہ سیک تر ناچی، بہ ناشکرا جوداوازیان پتوہ دیارہ.
ہر بہو شیوہیہ سورہ تہ کانی قورثانم دیتہ ہرچاو، ناوا ہستیان پی

دەكەم، هەر بەو شیوەیەش -پاش ئەو هەموو تەمەن بەسەر بردنەو ژانم لە گەڵ قورئاندا- مامەڵە لە گەڵ سورەتەکانی دا دەکەم...

سورەتی ئەعراف ئەم بنەما بیروباوەرە ئیسلامیانەی لەخۆ گرتوون:

١- قورئان نامەی خودایە؛ سەرەتای بەو دەست پێ دەکا که قورئانی پیروژ موعجیزەی هەتا هەتایی پیغەمبەرەو، نیعمەتی پەروردگارە ناردووەتی بۆ ئادەمیزاد و پێویستە شونیی بکەون.

٢- ئادەم بابە گەورەی ئادەمیزاد؛ ئادەمیزاد هەموویان لەیەک باوک کەوتوونەو که ئادەمە.. پەروردگار فەرمانی بە فریشتەکان کرد که سوژدە ی ریزو خوێستیی بۆ بەرن، ئەک سوژدە ی بەندایەتی کردو پیروژی.

٣- چەسپاندنی بیروباوەری یەکتاپەرستی و دان نان بەتاکو تەنهایی خوداو بەندایەتی کردن بۆ ئەو زاتە پیروژه، دان نان بەو که هەر خودا مافی دانانی شەریعەتی هەیە، مافی حەرام کردو حەلال کردن هەر هی ئەووە کەسی تر رایە ی ناکەوئ لافی ئەو لێ بدات!

٤- سروش و پیغەمبەرایەتی؛ نیگای خودا بۆ پیغەمبەرائی شتیکی چەسپاو و لێرەدا برییتیه لە ناردنە خوارەو ی قورئان بۆسەر دلو دەروونی حەزەرەتی موحەممەد ﷺ.

٥- چەسپاندنی بیروباوەری زیندو بوونەو و پاداشتو سزا لەروژی قیامەتدا.

٦- بەلگە هێنانەو لەسەر هەبوونی خودا؛ لەم سورەتەدا پەروردگار بەلگە ی زۆرو زەبەندە ی هێناونەو لەسەر هەبوونی خۆی، بپیک لەو بەلگانە بەدیھێنانی ئاسمانەکانو زەوییه لەماوە ی شەش پۆژدا، هەروا هاتنی شەو پۆژ یەک بەدوای یەکا، هەروا هاتوچۆی مانگۆ خۆرو ئەستێرەکان هەریەکەیان لەتەوهری خۆیداو بەبێ پاشو پێش بەفەرمانی پەروردگار، هەروەها دەرھێنانی میووە بەروبوومو دانەوێڵە لە زەوی.

٧- ھەژەشەکردن بەلەناو بردن؛ پەروردگار زۆر گەلو نەتەو ی ستەمکارو ملھەری لەناو بردوون که دەبوا یە گەلو نەتەو ی دوا ئەوان پەندو نامۆژگاری لێ وەر بگرن، خەلکانی لە ھەمان شیوە سزاو تۆلە ترساندووە. لەھەمان کاتدا

ئادەمیزادانی ھەلناو ەبۆ ئیمان ھێناو کردەو ەبۆ باشو خواپەسەند ەبۆ ئەو ەبۆ خێرو بێریان بەسەردا بپێژی.

۸- چیرۆکئو بەسەرھاتی پێغەمبەرەن؛ پەرورەدگار لەم سوورەتەدا کۆمەلێک چیرۆکئو سەرگۆرشتە پێغەمبەرەن (نوح، ھود، صالح، لوط، شوعەیب، موسا) سەلامی خویان لێ بۆ دەگیرێتەو، ەبۆ ئەو ەبۆ ئەندو نامۆزگاریان لێ وەرگیرێو بزانی سەرەنجامی خواپەرستان چۆن بوو.

۹- ھەرەشە کردن لە بێپرستانو لاقرتی کردن بەوانە ەبۆ شتێک دەپرستن کە زیانو قازانجی ھیچیان بەدەست نیە، شتێک دەپرستن نەدەبێستن نە دەبینن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بەناوی خودای بەخشندەر و مێھرەبان

شوێنکەوتنی قورئان و پابەند بوون بە فەرمان و جەڵەوگیرەکانی

الْمُصَّ ① كَتَبْنَا إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِيُنْذِرَ بِهِ وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ② أَتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ③

پەرورەدگار ئەم سوورەتە مەککەیی ەبۆ (المص) دەست پێ کرد، ەبۆ ەبۆ ەبۆ ەبۆ ەبۆ سوورەتەو نمونەکانی کە ەبۆ جۆرە پیتانە کە مانایەکی ناشکرایان نیە، ناگادار کردنەو ەبۆ بێسەر و خۆنەرە کە ئەو ەبۆ ئەو ەبۆ ەبۆ پیتانە دێ شتێکی گرنگئو بەنرخەو پێویستە بەناگاداری گوێیان لێ بگیری.

بەلێ وردبوانەو ەبۆ تێفکرین لە سوورەتەکانی قورئان ئەو ەبۆ ەبۆ ەبۆ ەبۆ سوورەتەکانی ەبۆ جۆرە پیتانە یان بە وشە (کتاب) دەست پێ دەکەن، ئەو سوورەتانە کە لە مەککە ەبۆ ەبۆ ەبۆ ەبۆ بانگەوازی کردنی مۆشریکەکان ەبۆ موسوڵمان بوونو چەسپاندنی

پیغه مبهرایه تی و سروش، نه و سووره ته مه ده نیانه ی که به و جوړه پیتانه ده ست پی ده کهن وه کوو سووره تی به قهره و سووره تی نالی عیمران بانگه وازی کردنه که تیایاندا ناراسته ی نه هلی کیتاب کراوه .. ههروه ها له سووره تی (مه ریه م) و (عه نکه بیوت) و (پۆم) و (ص) و (ن) دا بانگه وازی کردنه که تیایاندا بریتی به له چه سپاندنی پیغه مبهرایه تی و ناردنی قورنان له خوداوه و باسی نه وانه ی که له سهر نایین تووشی نازارو نه شکه نجه بوون، ههروه ها گپړانه وه ی سهرگورشته ی فارس و پۆم سهرکه و تنی موسولمانان به سهر کافراندا، نه مه ناشکرترین موعجیزه ی قورنانه که راستی پیغه مبهرایتی هه زره تی موحه مه د ده چه سپینئ.

هه ندئ له زانایان پیتان وایه نه م جوړه پیته پچر پچرانه ناوون بو سووره ته کانو جوړیکن له عه له می مورته جهل.

بریکی تر له زانایان پیتان وایه حیکمه ت له هیتانی نه م جوړه پیتانه ده ستنیشان کردنی سهرناسایی قورنانه و ناماژه یه به نه وه که قورنان له م پیتانه پیکهاتوه، قسه و ناخاتنی عه ره به کانیش له م پیتانه پیک دئ که چی له گهل نه وه شدا عه ره بو ناعه ره ب ناتوانن له و پیتانه نامیه کی ناوا بخه نه پروو، بو نه وه سهرنجیان رابکیتی بو نه وه که قورنان ناخاوتنی تاده میزاد نیه و شاکاری ده ستی په وهره دگاره!

﴿کِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ﴾ نه م قورنانه کتیبیکی گه و ره و به فمرو به نرخه، نه ی موحه مه د له لایه ن خوداوه بو تو نیردراوه، بو نه وه ی خه لکی پی شاره زا بکه یو ریگای نایینی راست پیشان تاده میزاد به ده یو له گو مپایی و سهرلیشیواوی رزگاریان بکه ی.

﴿فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ﴾ به سنگیکی فراوانه وه نه مری سهرشانی خۆت نه نجام به، دلّت ته نگ نه بی به راگه یاندنی قورنانو ترساندن ی مه ردووم پی و گه یاندنی به و که سانه ی که فمرمانت پی کراوه پیتان بگه یه نی، خۆراگریه بو فمرمانی نیمه، نه مری پیغه مبهرایه تی خۆت جیبه جی بکه؛ وه کوو چۆن پیغه مبه ره خاوه ن هه لو یستو عه زیمه ته کان خۆ راگر بوون!

بیگومان هه زره تی موحه مه د نه مری په هنومایی کردنی هه موو

ئاده میزادو هه موو جنۆکه ی له سهر شان بووه، نیردراره بۆ سهر هه موویان، کهوابی شتیکی سروشتی و چاره پوان کراوه که تووشی جۆره ها ناره حه تی و نه زیه تو ناخۆشی بیی، چاره پوان کراوه تووشی به ریمه کانی و تانوتو روو لی وه رگپرانو پشت لی هه لک کردنی زۆر کهس بیی! که نه مانه کاروباریکن ده بنه هۆی دلته نگه و ناره حه تی، بۆیه پهروه ردگار نهو جله و گیریه ی ناراسته کرد بۆ نه وه ی زیاتر سووری بۆ له سهر جیبه جی کردنی ته رکی سهرشانی و چاره پوانی به دیهاتنی واده ی پهروه ردگاری بی و چاو له پیغه مبه ره خاوه ن عزمه کانی پیش خۆی بکا، وه کوو له شونیتی تردا ده فهرموی: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ آلُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ الاحقاف/ ٣٥، بۆیه ده بی مه به ست به جله و گیریه نایه ته که ی تیره قول لی هه لمالینو تیکۆشانو شان به ردان و خۆ تاماده کردن بی بۆ به ره نگاری کردنی هه موو ته نگو چه له مه و تیشو نازاریک که له پیناو راگه یاندنی په یامه کهیدا تووشی دئ، وپرای چاره پوانی کردنی بۆ وه دیهاتنی واده ی پهروه ردگار.

ته ی موحه ممه د! ئیمه نه م کتیبه به فهر و گه وره یه مان بۆ ناردویه خورای ﴿لَتُنْبِرَ بِهِ وَذِكْرِي لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ بۆ نه وه ی نه ته وه که ته و باقی ئاده میزادی پیی بترسین، ههروه ها بۆ نه وه ی بیته به ره وه ری و یادخه وه بۆ نهو که سانه ی له زانستی خودادا به موسولمان حلیب کراون، یادکردنه وه یه کی سووده به خشو کاریگر بی له دلیاندا.

قورتان نامه یه کی ناسمانی به بۆ ته نیردراره، بۆ ته نجامدانی دوو کاری گرنگ: ترساندن موشریکو خوانه ناسان، وه به ره یه نانه وه ی موسولمان، قورتان کتیبه یکه نیردراره بۆ قلیشانه وه شوپش، بۆ درکاندنو راگه یاندنی حه قو راستی، بۆ روویه رو بونه وه ی ئاده میزاد به شتیک که له پوآله تدا دژی به رژه وه ندیانو دژی ده وه ستن، بۆ به گژدا چوونه وه ی به ره یه وه پو دابو نه ریتی نه شازو پروه و چپانه، بۆ پروه خاندنی قه لای کوفر و به دینی و بارودۆخی کۆمه لگای خوا لی په نجاوه، بۆ هه لته کاندنی هه موو به ره و بۆ چوونو یاسا و نظامیک که له ئایینی حه قی خودا وه سهر چاره ی نه گرتبی، کهوابی پیره وانی قورتانو هه لگرانی مه شخه لی نهو پۆژه پوونا که له هه موو پۆژگارو شونیکدا

له ناو هه موو کۆمه لۆ نه ته وه یه کدا تووشی جۆره ها ناسته نگو ته نگو چه له مه ده بن، چونکه ئیسلام پروداویکی کاتی میژووسی نیه و سهری هه لدا بی و ماوه یه ک رۆلی بینیی و دوا یی به سهر چووبی و چووبیته دوو تووسی لاپه ره کانی میژووه وه، وه کوو چیرۆک بخویندریته وه! به لکو ئیسلام بریتیه له یاسایه کی ئاسمانی خودایی بۆ رووبه پروو بوونه وه ی گو مپایی ئاده میزاد له هه موو چه مرخو زه مانیکدا، چونکه قورئان که بهرنامه ی ئه و نایینه یه و یاسای بوونه وه ره، بهرنامه ی هه لبژاردیه بۆ ئاده میزاد بۆ هه تا هه تایه، هه رکاتی ئاده میزاد له و پرپه وه لایدا و گه رپایه وه بۆ سهر رپبازی گو مپایی ده بی قورئان رۆلی خۆی ببینی و فریای ئاده میزاد بکه و ی و له شه وه زهنگی گو مپایی رزگاریان بکا، که وایی له هه موو رۆژگاریکدا هه قخوازو قورئانخوازان ده بی چاره پروانی رووبه پروو بوونه وه و ناسته نگو کیشمه کیشم ببن، ده بی له پێناو راگه یاندنی نایینی خودادا چاره پروانی تووش بوونی زه ره رو زیان بن، وه به دلیکی فراوانه وه خۆ ناماده بکه ن بۆ هه موو ناخۆشی یه ک، چونکه رپبازی بانگه وازی کارانی ئیسلام به گۆل نه چیندراوه و رپگا هه ورازو سهره ولپژه.

جا چونکه ئه م قورئان ئه وه نده گرنگو پیرۆزو به فخره، بۆیه پهروه ردگار خیطابی خۆی ئاراسته ی هه موو ئاده میزاد کردو فهرمووی: ﴿اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ﴾ ئه ی موحه ممه د! به و خه لکه بلی: هه مووتان تیکرا شوین ئه و قورئانه بکه ون که له خودا وه بۆتان نێردراوه ته خوار، له لایه ن پهروه ردگارو به دیه پێنهر وه لێسورپێنهری کاروبار تانه وه بۆتان نێردراوه. هه ره ئه وه به ته نیا شیای ئه وه یه مافی ئه وه ی هه یه که شه ریعته دابن و یاساتان بۆ دابریژی و عیباداتو خودا په رستیتان بۆ دیار بکا، شتی به سوودتان بۆ حه لال بکاو شتی زیانبه خشتان لێ یاساغ بکا چونکه هه ره ئه وه کڕۆکو ماهیه تی شته کان ده زانی، ده زانی چی به سووده و چی زیانبه خشه.

﴿وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ ئیوه جگه له خودا که سی تر مه که ن به وه لی و سهر په رشتیاری خۆتان، نه له ئاده می و نه له شه یاتینی، نه وانه ختوکه و وه سه سه ده خه نه دلتانه وه، مه یانکه ن به گه وه ره و لپه رسراوی خۆتان، کاروباری خۆتان یان پێ مه سپێرن؛ پا به ندی فهرمانه کانیان مه بن بۆ

تەنجامدانی کاری زیان نامیزو خەتەرناک، بۆ وەرگرتنی بیرو باوەری پڕوویوچو گومرایى شونینان مەكەونو شەرو بەدبەختی بۆ خۆتان دەستەبەر مەكەن! وا مەزانن ئەو بتانە، ئەو نارامگای شیخو گۆرو قسنانە - هەرچەندە بەردو دارو بێ گیانن - لای پەروەردگار کاریگەریان هەیە! ئەو پەيامەى پیغەمبەر ﷺ بۆی هیناون لامەدن بۆ بەرنامەو پڕۆگرامى تر، ئەگەر وابکەن لەحق لاتان داوە بۆ گومرایى، لەجیاتى حوکمى خودای زاناو دانا، یاسای شەیتانو هەواو هەوستان هەلبژاردو، خۆتان بەدبەختو چارەپەشی هەردوو دنیا کردووە!

بەكورتى تەنها خودا سەروکاری کاروبارى بەندەکانى دەکا، ئەو بەدیھیناون، هەر ئەو شیاوی حەلالکردنو حەرامکردنە، هەر ئەو مافی تەشریع دانانی هەیە، زەرەر و قازانج هەر بەدەست ئەو، کەسى تر رایەى ناکەوێ یاسا بۆ ئادەمیزاد دابنێ، ئەگەر بۆشى دابنێ بەرژووەندى ئادەمیزادی تیدا نیە، لە بەدبەختی و چارەپەشی زیاتر هیچى تری لێ دەست ناکەوێ!

بەلام ئیوه ﴿قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ﴾ زۆر بەکەمى ئەو شتانەى ئەركى سەرشاتانە بەرامبەر بە خودا دیتەوە بێرتانو پیتی ناشنا دەبن، کەمتر پەندو نامۆزگاری لەم قورئانە وەرەگرن واز لەلاسایى کردنەوێ کۆیرانەو ئارەزوو پەرستى دەهینن و دەگەڕێنەو بۆلای خوداو موسولمان دەبن، وەکوو لە نایەتیکى تردا دەفرموی: ﴿وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾ یوسف/ ۱۰۳.

تایینی:

۱- نایەتەکە بەشیوەیەکی گشتى فرمان دەکا بە هەموو ئادەمیزاد کە شونین تایینی نەیسلاو بەرنامەکەى - کەقورئانە - بکەون، هەر شتیەک ئەو حەلالی کرد حەلالە، هەر شتیەک ئەو حەرامى کرد حەرامەو پێویستە لێى دور بکەوینەو.

شونکەوتنى پیغەمبەرىش دەچیتە چوارچێوەى شونکەوتنى قورئانەو

چونکه پهروهردگار فرمانی پی کردوین که پابهندی فرمانه کانی بین، وه کوو ده فرموی: ﴿وَأُنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾ النحل/۴۴. که وایی نایه ته که به لگه یه له سمر پیویست بوونی شونکهورتنی قورنازو فرموده کانی پیغه مبر ﴿ﷻ﴾.

۲- حرامه له نایندا شوین هر ناده میزادیک بکهوین که پابهندی فرمانی خودا نه بی، نایی لاسایی نه هلی کیتاب بکهینه وه: که پابهندی فرمانی ره به نه کانیان بوون، وه کوو له شونیک کی بردا ده فرموی: ﴿اتَّخِذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ التوبة/۳۱.

۳- له گدل هه برونی ده قی شرعی حرامه ناده میزاد شوین پراو بوچوونی تاییه تی خوی بکهوی.

۴- حرامو یاساغه جگه له خودای مه زن که سیکی تر بکری به وه لیو سهریزشتیارو به ندایه تی بو بکری.

سهره نجامی به درو خستنه وهی پیغه مبران له دنیا دا

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيِّنًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ﴿٤﴾ فَمَا

كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥﴾

له نایه ته کانی پیشودا پهروهردگار فرمانی به پیغه مبر کرد که نهرکی سهرشانی خوی - تر ساندزو راگه یاندن - نه نجام بدا، فرمانیشی به ناده میزادان کرد که په یامه که ی وه ریگرنو شونیی بکهون، ته مجار له نایه تانه دا باسی ناکامی نه وانه ده کا که سهریچی فرمانو جله وگیره کانی قورنان ده کهن، نه مهش له پروانگه ی وه بیرهی نانه وهی هوکارو ناکامی له ناویردنی گله پیشینه کازو فرموی: ﴿وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا﴾ زور له شارو شارو چکه مان ژیر زه بهر کردنو دانیش توانیا نمان له ناویردن، به هو ی سهریچی کردنیان بو پیغه مبره کانیانو به درو خستنه وه یان، نهو گله و نه تهمانه پیغه مبرمان بو ناردنو سهریچی یان کرد ﴿فَجَاءَهَا بَأْسُنَا يَبَآتًا﴾

نیتر عذابو تۆلوی نیمه یان بۆ هات، له کاتی که ئەوان له شه ودا بوونو له شیرینی خەودا غافلگیرمان کردن! ﴿أَوْ هُمْ قَائِلُونَ﴾ یان له کاتی قەیلولەو پشوو دانی پیش نیوه پۆدا بوون. هەردوو کاته که کاتی بێ ناگاییو نیستیرا هتو پالدا نهویه. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿أَفَأَمِنْ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ، أَوْ أَمِنْ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ﴾ الاعراف/ ۹۷-۹۸. کهواته با خراپه نه کزو له خۆیان دڵنیا نه بن، به لکوو هه موو کاتی خۆ له خراپه کاری پیاریزنو له عذابو خودا بێ ترس نه بن، بزانی که خودا هه می شه ناگادارو به تواناو به صه بیه به لام که تۆلستاند به زه بیه!

﴿فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ له کاتی هاتنی تۆلەو سزای نیمه بۆ سەر ئەو گەلو نه تهوه سته مکارانه هەر تهوه نده یان پێ گوترا که دان به تاوانه کانیاندا بنینو به ده می خۆیان بلین نیمه شایانی ئەو سزایه ییو سته مکار بووین، په شیمان ده بنه وه به لام تازه په شیمانی سوودی نابێ.

مه به ست له نایه ته که ترساندنو هه ره شه کردنو په ند وه گرگرتنه به ئەو عذابو سزایه ی که تووشی گەله سه ریچی کاره کان بووه، بۆ ئەوه ی بیسه رازو ناده میزادانی سه رده م به خۆیاندا بچنه وه و واز له تاوانی سته مکاریان به یین، به ترسن له وه ی که خودا غه زه بیان لی بگریو به ده ردی گەلو نه ته وه کانی پیشو یان به ری، چونکه سوننه تی خودا وایه که هه تا ئەوان راستالو خودا په رستو گوپرایمل بن، خودا به کۆمه لو کۆکوژی له ناویان نابا، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ الرعد/ ۱۱. چونکه تۆلەو سزای په ره ردگار بۆ به نده کانی له دونیادا حه قو دادا په ره ریبه وه له نا کامی سه ریچیو تاوان کردندا تووشیان ده بی!

سهره نجامى كوفرو بى دينى و ليكولينه وه له سهر كرده وه له رۆزى

قيامه تدا

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾ فَلَنَقْصُنَّ عَلَيْهِمْ

بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿٧﴾ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ

خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾

پاش نهوى پهروه ردگار هه ره شهى له سهر پيچيکاران کرد به له ناو بردن
ريشه کيش کردن، به شوين نمو هه ره شهيدها هه ره شهى به سزايه کى تر لى
کردن، که سزاي رۆزى قيامه ته: نهوى روون كرده وه که پرسيار له هه موو
که س ده کرئو له كرده وه کانى ده کوئدر ته وه هه حسابى له گهل ده کرئو،
هه ره که سه به گویره ی كرده وه کانى سزاو پاداشتى ده در ته وه، چاکه به چاکه
خراپه به خراپه! جا که له نايه تى پيشوودا نهوى روون كرده وه که بریک له
حالو چۆنيه تى قيامه ت ليكولينه وه هه حساب له گهل كرده، نهو جار نهو
به يان ده كا که برئ له حالو چۆنيه تى قيامه ت، کيشانى كرده وه ی
ناده ميزاده وه ده فرموى: ﴿فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ﴾ دُنیا بنو هه
شکو گوماتان نه بى نيمه له رۆزى قيامه تدا پرسيار له گهلونه ته وه کان
ده که ين ده رياره ی شيوه ی وه لامدانه وه يان بۆ پيغه مبه ره کان يان، لتيان
ده پرسين چۆن وه لامى پيغه مبه ره کان يان داوه ته وه، واته: پهروه ردگار له رۆزى
قيامه تدا يه که يه که پرسيار له ناده ميزاده وه کان ده كا ده رياره ی نمو
پيغه مبه ره ی که پيويست بووه شوينى بکهوئ! چۆنى بانگهوازی پى
که يشته وه چۆن وه لامى داوه ته وه!

ههروه ها ﴿وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ﴾ پرسيار له پيغه مبه ره کان يش ده که ين،
ناخو چۆن چۆنى په يامى نيمه يان به خه لکه که گهياندر وه چۆنيان وه لام

داوه‌ته‌وه؟ بره‌ایان پێ کردوون یان له‌سه‌ر کوفرو بیدینی خۆیان به‌رده‌وام بوون؟
 لێره‌دا پرسیاریک دیته‌ پێشه‌وه، پرسیاره‌که‌ش نه‌وه‌یه: قورئان له‌
 نایه‌تیکه‌ تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا
 جَانٌ﴾ الرحمن/٧٨.. یان ده‌فه‌رموئ: ﴿لَا يُسْأَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ
 الْمُجْرِمُونَ﴾ القصص/٢٩. ده‌ی چۆن مه‌فه‌وومی نه‌م دوو نایه‌ته‌ له‌گه‌ل
 مه‌فه‌وومی نایه‌ته‌که‌ی نێره‌دا یه‌که‌ ده‌گره‌وه‌؟؟ له‌وه‌لامدا ده‌گووترئ: روژی
 قیامه‌ت قوناغ قوناغو وێستگه‌ وێستگه‌یه‌! حاله‌ته‌کانی جیا جیاو هه‌مه‌ جوړن
 له‌ برێ وێستگه‌و حاله‌تدا پرسیار کردن نیه‌ له‌ هه‌ندیکه‌یاندایا به‌وردی پرسیارو
 لێکۆلینه‌وه‌ نه‌نجام ده‌درئ، جاری وا ده‌بێ پرسیار کردنه‌که‌ بۆ سوود
 پێگه‌یانندنو پێنوماپی کردنه‌، واش ده‌بێ پرسیار کردنه‌که‌ بۆ سه‌رزه‌نشستو
 پێسوا کردنه‌!

نیمای پزای ده‌فه‌رموئ نه‌ه‌وانه‌ پرسیاریان ده‌رباره‌ی کرده‌وه‌کانیان لێ
 ناگرئ، چونکه‌ نامه‌ی نه‌عمالیان نه‌وه‌ی تێدا چه‌سپاوه‌، به‌لکو پرسیاریان له‌وه‌
 لێ ده‌کرئ که‌بۆچی نه‌و کرده‌وانه‌یان نه‌کردوونو چ له‌مپه‌ریک هه‌به‌وه‌
 نه‌یه‌شتووه‌ پابه‌ندی فه‌رمانو جله‌وگیره‌کانی پێغه‌مبه‌ره‌کانیان ببن، چ
 شتی‌ک بوویه‌ له‌مپه‌رو به‌ریه‌ست له‌نێوان نێوه‌و به‌جێهێنانی حوکی شه‌رعی.
 هه‌لبه‌ته‌ نه‌م پرسیار لێکردنو به‌رپرسییه‌، به‌رپرسییه‌کی (تضامنی)
 گه‌شتی‌یه‌، به‌رپرسییه‌کی کۆمه‌لایه‌تیو نایینیو مرۆقایه‌تی‌یه‌، نه‌وه‌
 ده‌چه‌سپێنئ که‌ هه‌رکه‌سه‌ له‌ناست خۆیه‌وه‌ به‌رپرسیاره‌، گه‌لو نه‌ته‌وه‌کان
 به‌رپرسیارن، پێغه‌مبه‌ره‌کانیش به‌رپرسیارن، پێغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ فه‌رمووده‌یه‌که‌دا
 که‌ عه‌بدوللای کورپی عومه‌ر ره‌وايه‌تی ده‌کا به‌شیوه‌یه‌کی ته‌فضیلی نه‌م
 به‌رپرسیاریه‌ته‌ ده‌ستنیشان ده‌کاو ده‌فه‌رموئ: (هه‌مووتان به‌رپرسیارنو
 لێپێچینه‌وه‌تان له‌گه‌ل ده‌کرئ، سه‌روکۆ پێشه‌وا به‌رپرسیاره‌ ده‌رباره‌ی
 ژێر ده‌سته‌کانی پرسیاری لێ ده‌کرئ، تۆکه‌رو خزه‌ه‌تچی کاربه‌ده‌سته‌ له‌مالی
 گه‌وره‌که‌یداو ده‌رباره‌ی هه‌لسوڕانی کاروباری نه‌و مال به‌رپرسیاری لێ ده‌کرئ،
 پیاو کاربه‌ده‌سته‌ له‌ناو مالو خیزانیدا، به‌رپرسیاره‌ له‌ به‌ریوه‌بردنی کورپو کچی
 دا، ناهه‌ت لێپرسراوه‌ له‌مالی میرده‌که‌ی‌داو پرسیاری لێ ده‌کرئ، کورپ
 ته‌فه‌صیری ده‌وان

له مائی باوکیدا بهرپرسیاره و لیکۆلینه وهی لی ده کرئ، به کورتی هه مووتان کار به ده ستو لێ پر سرازو لێ پر سین هه تان له گهل ده کرئ.

قورئانی پیرۆز له باره ی نهم لێ پر سین هه یه ی پۆزی قیامت زۆر ئایه تی تیدان، وه کوو ده فرموی: ﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ﴾ القصص/٦٥، یان ﴿وَيَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ؟ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلَامُ الْغُيُوبُ﴾ المائدة/١٠٩، یان ده فرموی: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا؟﴾ الانعام/١٣٠.

به لام ناشکرایه نهم پرسیار لیکردنو لێ پیدچانه وه یه بۆ زانیو ناشکرا کردنی شتیکی نه زاندر او نیه که له وه پدش خودا نه یزانی بی، به لکو بۆ پی پراگه یاندنو هه وال پیدانی خودایه به وان که ناگاداری کرده وه کانیان بووه ده زانی چیان کردووه بۆ سمرکونه کردنو سمرزه نشت کردنیانه له سمر خراپه کاری! پرسیارو لیکۆلینه وه یه کی وردو چرو پر، هه مه لایه نو گشتی به، ره وان هه کراو و بۆ سمر ره وان هه کراو ده گرت هه، نهم لیکۆلینه وه پرسیارو وه لامه به نه ینی و په نامه کی نیه، به لکو له پیش چاوی نه هلی مه حشره وه له شاشه و فلیمی خوداییه وه راده نوێنری به پروو ناشکرایی ده بی نری، پرسیار لهو خه لکه ده کرئ که پیغه مبهریان بۆ سمر ره وان هه کراو نه وانیش به وردی بی پیچو په نا پرووداو و هه لوێست چۆن بووه دانی پیا ده نین، ئیعتیراف به تاوانباری خویان ده که ن! پرسیار له پیغه مبه ره کان ده کرئ وه لام ده ده نه وه، به لام کار به وه نه وه ناوه ستی به لکو وئ ده چئ نه وان شتیکیان له بیر چوو پت هه به لام خودا نووسیویه تی و هیچ شتیکی نه بواردووه، وه کوو له شوێنیکی تردا ده فرموی: ﴿أَخْصَاءَ اللَّهِ وَنِسْوَةً﴾ المجادلة/٦. بۆیه ده فرموی: ﴿فَلَنَقْصَنَّ عَنْهُمْ بَعْلَهُمْ﴾ دنیابه تیمه زۆر به وردی لیزانی پرووداو هه لوێستو کارو کرده وه کانیان به سمر پیغه مبه رو نه ته وه کانیاندا ده خوێنینه وه خوێندنه وه یه کی زانستیانه، تا ته و به ری زانستی! به بی ته وه ی ته نانت به ته ندازه ی گه ر دیله یه کتو بچو و کتریشمان لی هۆن نابئ، چونکه زانستی تیمه

هه‌موو شتیکی وردو هه‌راش ده‌گرێته‌وه‌و ناگاداری هه‌موو هه‌لوێستو کردارو گرفتاریکیان بووین ﴿وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ﴾ هیچ کاتو ساتیک له‌هیچ په‌ناگه‌و کوزو که‌له‌به‌ریکدا ئیمه له‌ته‌وان بی ناگا نه‌بووین، به‌لکو له‌گه‌لیان بووینو ته‌وه‌ی گوته‌ویانه بیستوومه‌نه، ته‌وه‌ی کردوویانه بینیومه‌نه، ناگاداری هه‌ستو مه‌به‌ستو خه‌یالی ناو دلشیان بووین، خه‌یانه‌تی چاوشیانمان ناگا لی بووه، له‌پوژی قیامه‌تدا هه‌وال به‌ئاده‌میزاده‌کان ده‌ده‌ین به‌کرده‌وه‌کانیان، هه‌رچی کردوویانه که‌م بی یان زور، گرنه‌گ بی یان پڕپووج ده‌یخه‌ینه‌وه به‌رچاروان، چونکه ئیمه ناگاداری هه‌موو شتیکی، گه‌لایه‌ک که له‌دره‌خت ده‌که‌وته خوار، ده‌نکه دانه‌وتله‌یه‌ک که ده‌که‌وته درزی زه‌وییه‌وه خودا ناگای لیه‌و پیی ده‌زان، وه‌کوو له‌شونیکێ تردا ده‌فرموی: ﴿وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا، وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ الانعام/٩٥.

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار یاسای ته‌وه‌و حیسابو لی‌کوێنه‌وه دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ﴾ کێشانو نه‌ندازه‌دار کردنی کرده‌وه‌کان بو پێغه‌مبه‌رانو گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانو سه‌نگو سووکیانو باشو خرابییان ته‌و پوژه له‌سه‌ر بنه‌مای هه‌قو دادپه‌روه‌ری نه‌نجام ده‌دری، که‌س سه‌مه‌ی لی نا‌کری، ماوه‌ی به‌هه‌له‌ به‌ردنو ته‌رازووبازیو دزینه‌وه‌و ده‌مه‌ده‌می نه‌، وه‌کوو له‌شونیکێ تردا ده‌فرموی: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا، وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾ الانبیاء/٤٧. جا که ته‌رازووی خه‌یرو شه‌ر دانرا، کرده‌وه‌کان کێشانه‌کران، سه‌یر ده‌کری ﴿فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ که‌سیک تای ته‌رازووی کرده‌وه باشه‌کانی قورس بوو به‌سه‌ر تای ته‌رازووی کرده‌وه خراپه‌کانیدا زال بوو، ته‌وه ته‌وانه به‌مراز گه‌یشته‌وونو ده‌چنه ناو به‌هه‌شته‌وه‌و له‌سزای ناگری دۆزه‌خ رزگاریان ده‌بی! چ رزگاریوونو به‌مراز گه‌یشته‌نیک له‌وه خوشتره ئاده‌میزاد له‌ناگری دۆزه‌خ رزگاری بی‌و بگه‌رێته‌وه بو به‌هه‌شت؟ بو ته‌وه به‌هه‌شته‌ی که له‌سه‌ره‌تای په‌یدا‌بوونی

ناده میزاددا زیانی تیدا به سمر بردو؟ زیدو نیشته مهنی خوی بووه، دوی نهو داپرانه دوورو دریژه گمرانهوه بو نهو به ههشته، گهوره ترین به مزار گه یشتنه. به لام ﴿وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ﴾ که سیک تای ترازوی کرده وه باشه کانی سوک بی، چاکه کی کهم بنو کوفرو خرابه کاری زور بن، نهوانه خودی خویان خهساره تمه ند بوون، خودی خویان له ده ست داوه، خوشبه ختی و به مرز گه یشتنی ههتا هه تایان له کیس خویان داوه و به ره و دوزه خو به دبه ختی و چاره پره شی هه می شه بی بردو یانه! نهوانه دردیان گرانه، خودی خویان له ده ست داوه، که سیکیش خوی له ده ست دا خوی له کیس بجی نیتر چی بو ده می نیتته وه؟!

کهوایی ترازوی خترو شهر ناده میزاده کان ده کاته دوو به ش؛ به شیکیان موسولمانن، نهوانه هه رچه نده پله و کرده وه و تنای ترازوی کرده وه کانیان جوداوازی تیدایه به لام زوو یان درهنگ ده چنه به ههشته وه به مزار گه یشتوون. به شی دوو هه تاقمی کافرو بی دینه کانن، نهوانه ش له گه ل جوداوازی پله و پایده دوزه خیان خهساره تمه ندی چاره پره شو به دبه ختن!!

نهم مانایه له چهند شونیتیکی قورئاندا دووباره و سی باره بوته وه وه کوو ده فمرموی: ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ، وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأَمَّهُ هَٰوِيَةٌ، وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَّةُ نَارٍ حَامِيَةٍ﴾ القارعة/۶-۱۱.

ماوه ته وه نهوه بلتین: که نهو شتانه ی روژی قیامت ده کیشترین کرده وه کانن، هه رچه نده کرده وه عرضی مه عنه وین، به لام چه ره ردگار ده توانی نهو عرضانه بکاته قه باره و له نامادیسه و بیانکاته ماده وه بیانکیشی!

فهرمووده ی پیغه ممبر زورن ده باره ی نهوه که کرده وه کان ده کرین به قه باره، وه کوو نهو فهرمووده یه ی ده باره ی پرسیار کردن له گوپدا که ده فمرموی: ﴿فَيَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ شَابَّ حَسَنُ اللَّوْنِ طَلَبَ الرِّيحِ، فَيَقُولُ: مَنْ أَنْتَ؟ فَيَقُولُ أَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحِ﴾ یان وه کوو نهو فهرمووده ی که ده باره ی سزای

زه کات نه دهر که ئیبنو ماجهو نه سائی و ئیبنو خوزهیمه له ئیبنو مه سعوده وه که ده فهرموئ: نهو مالو سامانه ی زه کاتی لی نه درئ ده بیته ماریکی که چهلو سزای خاوهن ماله که ی پی ده درئ، وه کوو ده فهرموئ: (مَا مِنْ أَحَدٍ لَا يُؤَدِّي زَكَاةَ مَالِهِ إِلَّا مُثِّلَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ حَتَّى يَطُوقَ بِهِ عُنُقَهُ) نه مجار پیغه مبر ﷺ نایه تی ﴿ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾ ال عمران / ١٨٠ ی خوینده وه، به لگه له سهر نه وه که کرده وه کان ده کیشرین نهو فهرمووده یه یه که نه بوداودو تیرمیذی به (مرفوعی) له جابیره وه ده یگپرنه وه ده فهرموئ: تهرازووی خپرو شهر داد نه ئی که سیک به نه ندازه ی ده نکه گه نمیک چاکه کانی قورستر بن له خراپه کانی ده چپته به هه شته وه، که سیکیش خراپه کانی به نه ندازه ی ده نکه دانه و لیک قورس تر بن ده چپته دۆزه خه وه) گوترا نه ی نه گهر هاوترازوو بوون؟ فهرمووی نه وانه ی که چاکه و خراپه یان به نه ندازه ی یه که نه وانه له نه عرفا دهن.

قورطوبی له ئیبنو عومره وه ریوایهت ده کا، ده فهرموئ: نه وه ی که کیشانه ده کرئ نامه ی کرده وه کانن، نه مجار ده لی ههر نه م رایه راسته و فهرمووده ی پیغه مبر به م شیوه یه ها تووه؛ نه وه تا پیغه مبر ﷺ فهرموویه تی: (إِنَّ مِيزَانَ بَعْضِ بَنِي آدَمَ كَادَ يَخْفُ بِالْحَسَنَاتِ فَيُوضَعُ فِيهِ رِقٌّ مَكْتُوبٌ فِيهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَيُثْقَلُ) وا ده بی تای تهرازووی چاکه کان سوک ده بی و سلاو ناداته وه پهره کاغه زیکی ده خه نه ناوی (لا اله الا الله) ی تیدا نووسراوه نیتر تای تهرازوو که گران ده بی!

ده ی نه م هه دیته نه وه ده گه یه نی که کیشانه که بو نهو نامانه یه که کرده وه کانی تیدا نووسراون نه ک خودی کرده وه کان، هه وه ها نه وه ش ده گه یه نی که پهروهر دگار نه گهر بیهوئ تای تهرازوو که سوک ده کا، نه گهر بیشیهوئ قورسی ده کا، به وه ی که پهره کاغه زی تری بکاته ناو.

ماوه نه وه نایا ناخو نه م تهرازوو تهرازووی حه قیقی یه یان ره مزو

ته مثیله ؟ زانایان لهم باره یه وه را جیایی یان تیدا پیدایا بووه .

موجاهیدو ضه حاک و نعه ش ده لیتن: تهرازوو کیشانه که به مانا
عه داله تو برپاردانو یه کالاکردنه وه ی کرده وه کاته . باسکردنی تهرازوو بو
میثال هیندراوه ته وه ، وه کوو ته وه ده گوتری ته وه کتیبه هاو تهرازوو فلانه
شته ، واته: بهرام بهرو هاوشانی ته وه ، به نه ندازه ی پاره دینی! مبه ست به
تهرازوو له پوژی دوا ییدا داد بهرو هری ته و اوو عه داله تکاری به ، له
نه ندازه دارکردنی کرده وه ی ناده میزادانو سزاو پاداشت دانوه یانه!

جه ماوه ری زانایان پیان وایه: که کیشانه و تهرازوو حه قیقه تنو کرده وه ی
ناده میزادانیان پی کیشانه ده کری. بو ته وه ی زانیاری خودا دهر باره ی
کرده وه ی به نده کانی پی ناشکرا بکری و خه لکی بزائن که خودا ناگادارو
زانابووه به کردارو گوفتاریانو پاداشتو سزایان له سر بدریته وه .

زه جاج ده لی: ته هلی سوننه تو جه ماعت له سر ته وه کوکن که
پیویسته پروامان به تهرازوو و کیشانه ی پوژی قیامت هبه ی، کرده وه ی
ناده میزادان بوو تهرازوو کیشانه ده کری.

قسه ی هه قو راست نه وه یه: که بلتین: تهرازوو و کیشانه ی پوژی قیامت
شتیکی غه یبین، قورنانو حه دیت چونیان باسکردوون ناوا پروایان پی بکه یین،
وازینین له لیکو لینه وه دهر باره ی شتیه و چونیه تییان، ته وه حه واله ی زانیاری
خودایه .

به خشش و نیعمه ته زوره کانی بهرو دگار بو به نده کانی

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعِيشَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

پاش راگه یاندنی ته وه: که دانم ری نایین بهرو دگارو پیویسته شوین
فرمانو جله وگیریه کانی بکه وین، پاشان باسی تو له ساندنو سزای دونیای کرد
له سر پیچیکاران، ناده میزادانی ترساند له سزاو تو له ی پوژی قیامتو
نامازه ی به هه بوونی تهرازوو خپرو شهر کرد، نه مجار ناده میزادان هه لده نی

بۆ پابه‌ندبوونو قه‌بول کردنی بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ران،، نه‌مه‌ش له‌پریگه‌ی وه‌بیر هه‌ینانه‌وه‌ی به‌خششو نیعمه‌ته‌ زۆرو هه‌مه‌جۆره‌کانی په‌روه‌ردگار به‌سه‌ر به‌نده‌کانی داو فهرمووی: ﴿وَلَقَدْ مَكَنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ سۆیند بۆ ئیمه‌ ئیوه‌ی ئاده‌میزادمان له‌سه‌ر زه‌وی جیگیر کردوه، ئهو هه‌ساره‌یه‌مان گونجاندوه بۆ تیدا ژبانی ئیوه، زه‌ویمان کردوه به‌شۆینی هه‌وانه‌وه‌ تیدا ژبان، تایبه‌تمه‌ندی راما تیدا داناوه که له‌گه‌ل پتۆستیاتی ئاده‌میزادو ئاژه‌لو په‌له‌ورو خه‌شۆکدا بگونجی، ﴿وَجَعَلْنَا فِيكُمْ مَعَاشٍ﴾ رزقو رۆزی زۆرو هه‌مه‌جۆرمان بۆ ئیوه تیدا به‌دییه‌ناوه، سوود بینینو که‌لک وه‌رگرتن له‌زه‌ویمان بۆ هه‌لال کردوون، ده‌ریاو هه‌ورو بارانمان بۆ رام کردوون، به‌گۆره‌ی پتۆست زه‌وی ئاودیر بکه‌نو رزقو رۆزی هه‌مه‌جۆری لای به‌دی بینن! کێوانمان تیدا کردوون به‌ له‌نگه‌رو شیوو دۆلو چۆم زیمان تیدا به‌دییه‌ناونو ئاوو هه‌وای سازگارمان بۆ دابین کردوون...

به‌لای ئاشکرایه‌و گومانی تیدا نیه که به‌دییه‌نهری ئاده‌میزادو زه‌وی به‌ قودره‌تو حیکمه‌تی خۆی ئاده‌میزادی جیگیر کردوه له‌ زه‌ویدا، هه‌ر ئه‌وه که تایبه‌تمه‌ندی وای له‌ زه‌وی دا داناوه: که له‌گه‌ل ژبانی ئاده‌میزاد بگونجی، نه‌ ئه‌وه‌نده گه‌رم بۆ شت بسۆتینی یان ئه‌وه‌نده سارد بۆ به‌سته‌له‌ک دروست بکا، په‌روه‌ردگار ئهم زه‌وییه‌ی کردوه به‌ لانه‌ی ئاده‌میزادو شۆینگه‌ی هه‌وانه‌وه‌، بژێوو به‌روبوومی پتۆستو هۆکاری ژبانی تیدا ده‌سته‌به‌ر کردوه، هه‌ر زاتی په‌روه‌ردگاره زه‌وی وا به‌دییه‌ناوه که بپیتته مه‌له‌ندی تیدا ژبان، پیکهاته‌و قه‌باره‌و ئاوو هه‌واو دوورو نزیکه‌ی له‌مانگه‌و خۆرو هه‌لسۆپانی به‌ده‌وری خۆرداو خێرایه‌ی هه‌لسۆپانه‌که‌ی... هه‌تد هه‌موو ئه‌و تایبه‌تمه‌ندیانه‌ی وا به‌دییه‌ناون که گونجاو بن بۆ ژبانی ئاده‌میزادو تیدا هه‌وانه‌وه‌ی، نه‌گه‌ر جیگیر کردو دانه‌زاندی په‌روه‌ردگار نه‌بوایه بۆ ئاده‌میزاد له‌زه‌وی دا له‌کوێ ئهم ئینسانه زه‌بوونو بۆ ده‌سه‌لاته ده‌یتوانی سروشت بۆ به‌رژه‌وه‌ندی خۆی رام بکا؟! ئاوا ده‌سه‌لات به‌سه‌ر ئاوو هه‌واو ده‌ریاو شیوو دۆلو ده‌شتو چیا دا پمیدا بکا!؟

بیگومان ئیستا له‌روانگه‌ی گه‌شته ئاسمانیه‌کانی فه‌ضاو فرینی فرۆکه

لەبەر زایى ئاساییدا و بەرز بوونەوهی ئادەمیزاد بۆ سەر هەسارەى مانگۆ مەریخ دەرکەوتوو ئادەمیزاد چەند پەيوەندى بە زەوى یەوه هەیه! چەند پەيوەندى بە ئاوو هەواى ئەم هەسارەوه هەیه، کە لێى دوور کەوتەوه چەندە بە پەرۆشەوه یە بیتەوه بارەشى و ئارامى تیدا بگرێ.

پەرۆردگار پزقو رۆزى لە زەوى دا بە دوو جۆر بۆ دابین کردوون: یەكەم بە دروستکردنى پزقو رۆزى لە سەرەتادا، دووم لە پرێگەى کارو کاسبى و بازرگانى و رەدامهینانى ئادەمیزاد خۆیەوه، هەروو شێوە کەش لە راستى دا بە ویستو ئیرادە و فەضلو گەرەبى خودا دینە جێ، هەموویان نىعمەتى خودان بۆ بەندەکانى، زۆرى و هەمەجۆرى نىعمەتیش بێگومان خوازیارى گەردنەجى و بەندایەتى و سوپاسگوزارى، بەلام لە گەڵ ئەوە شدا ئێوە ئەى ئادەمیزادینە! ﴿قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ زۆر بە كەمى سوپاسگوزای ئەو نىعمەتانەى من دەكەن كە بە سەر ئێوە مەدا رشتوو، وەكوو پێویست ئەركى سەرشانى خۆتان ئە نجام نەهێنو كوفرى نىعمەتەكانم دەكەن، وەكوو لە شونىكى تردا دەفرموى: ﴿وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾ ابراهیم/ ٣٤، یان دەفرموى: ﴿وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِي الشَّكُورُ﴾ سبأ/ ١٢.

سوپاسگوزارى نىعمەت بەوه دەبێ خواوەن نىعمەت بەچاکی بناسى، بەجۆرێك سوپاسى بكەى كە شیاوى بێ، هەموو ئەندامو جەستە لە شتێكدا بەكار بهێنى كە بۆى دروستكراوه، لەكارى خێرو خواناسى دا بەكاریان بێنین، بۆ ئەوهى پەرۆردگار لەخۆمان رازى بكەینو نىعمەتەكانى بۆ ئادەمیزاد بەردەوام بن، چونكە بە سوپاسگوزارى، نىعمەتو بەخششى خودایى بەردەوام دەبنو ئادەمیزاد خۆشەختو كامەران دەبێ!

رِزْنَان لَه نَادِه مِيزَاد بَه هَوَى سَوژده بردنی فریشته بَو نَادِه مَو گومر ابوونی
شهیتانو دهرکردنی لَه بَه ههشت

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْۤا
اِلَّا اِبٰلٰیْسَ لَمْ یَّكُنْ مِنَ السَّٰجِدِیْنَ ﴿۱۱﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ
اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِیْنٍ ﴿۱۲﴾ قَالَ
فَاْهْبِطْ مِنْهَا فَمَا یَكُوْنُ لَكَ اَنْ تَتَّكِبَ رَّیْهَا فَاْخْرُجْ اِنَّكَ مِنَ الصَّٰغِرِیْنَ
﴿۱۳﴾ قَالَ اَنْظِرْنِیْ اِلٰی یَوْمٍ یُّبْعَثُوْنَ ﴿۱۴﴾ قَالَ اِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِیْنَ
﴿۱۵﴾ قَالَ فَبِمَا اَغْوٰیْتَنِیْ لَاقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطُكَ الْمُسْتَقِیْمَ ﴿۱۶﴾

ثُمَّ لَا تَیْنُهُمْ مِّنْ بَیْنِ اَیْدِیْهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ اَیْمَنِیْهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ
وَلَا تَحِیْدُ اَكْثَرُهُمْ شٰكِرِیْنَ ﴿۱۷﴾ قَالَ اَخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُوْرًا مَّدْحُوْرًا لَّمَنْ
تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَآ مَلٰٓئِجَ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِیْنَ ﴿۱۸﴾

له نایه ته کانی پیشوودا پمروهر دگار ناده میزاده کانی هه لنان بو
گوپراگرتنو وهرگرتنی بانگه وازی پیغه مبران جاریک به ترساندنو جاریک به
ته ماع بهرنانو رانواندنی نیعمه ته زورو هه مه چه شنه کانی؛ نه مجار به شوین
نه وهدا باسی دروست کردنی ناده مو ریز لی گرتنی ده کا، به وهی که فرمانی
کرد به فریشته، که سوژده ی ریزی بو بهرن؛ دیاره ریزگرتن له باوک، ریزگرتنه
له کوپو کچه کانی، کهوایی وپرای نه م ریز لی گرتنه نه گمر ناده میزاد تووشی
وه سه وه سو ختوکه دانی شهیتان هات حق وایه زوو پهنا بو خودا بهرنو
په شیمان بینموه واز له سهریچی کردن بهینن.

شایانی باسه قورنان له حوت شویندا چیرۆکی ناده مو چیرۆکی شهیتان

باس ده کا: له سووره قی (البقرة) و سووره قی (الاعراف) و سووره قی (الحجر) و سووره قی (الاسراء) و سووره قی (الکھف) و سووره قی (طه) و سووره قی (ص).

پوخته ی چیرۆکه که لیژدها هۆشیار کردنوه ی ئاده میزاده بۆ پزلیتانی ئاده مو پروونکردنوه ی دوژمنایه قی کردنی شهیتانه بۆ نهوه کانی و بانگه وازی کردنیانه بۆ نهوه ی شوینی نه که ونو سوپاسگوزاری نیعمه ته زۆرو همه جوړه کانی پهروه ردگار بنو ده فرموی: ﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ﴾ نه ی ئاده میزادینه! ئیمه باوکی ئیوه که ئاده مه له قوړ دروستان کردو نیگارمان کیشا ﴿ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ﴾ پاشان وینه مان کیشاو کردمانه ئاده میزادیکی ریکتو پیکتو له گیانو رۆحی خۆمان فوومان پیدا کردو گیانی به بهردا کراو، زانیاری ته وومان فیکرد، ناوی شته کانمان پی گوتو فیران بوو، ریزو عیلمو زانستی به دهسته ینان ﴿ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ دوا ی نهوه جهسته یمان ریکخستو گیانمان به بهردا کردو وای لیها ت به که لکی نهوه بی بیسته جینشینو ئاوه دانکه ره وه ی زه وی ئاماده باشی نهو نه رکه ی تیدا به دیکراو قیری ناوی هه موو شته کانمان کردو رهوشی زانایی به دهست هیئا، نه مجار فرمانمان به فریشته کان کرد که سوژده ی پزلیتانی بۆ ئاده م بهرن ﴿فَسَجِدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ﴾ هه موو فریشته کان جگه له شهیتانی نه فرین لیکراو، سوژده یان بۆ ئاده م بردو فرمانی خودایان به جی هیئا، شهیتان لووتبه رزی نواندو ملی نه دا بۆ سوژده بردن خۆی بهزل زانیو فرمانی خودای شکاندو خۆی له پیپی سوژده بهران هه لپاوردو له خوا یاخی بوو، نهو له بناغه دا له په گهزی جنۆکه بوو، نه که له په گهزی فریشته.

نهم سوژده بهردنه سوژده ی ریزو به گهوره زانین بووه نه که سوژده ی په رستنو ته قدیس، چونکه به لگه ی حاشا هه لئه گر همن له سهر نهوه ی که هیچ په رستراو خودای به حق نین شیاوی سوژده بردن بن جگه له پهروه ردگار.. جا که شهیتان فرمانی خودای شکاندو سوژده ی نه برد ﴿قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا

تَسْجُدْ إِذْ أَمَرْتُكَ؟^{١٧}، پهروه ردگار پیتی فەرموو چی ڕیگهی له تۆ گرتو بووه له مێهر له بمرده متا که سوژده بۆ ئادهم نه بهیت؟؟ که فەرمانم پێ کردی به سوژده بردن بۆ فەرمانه که مت شکاندو له گهل سوژده بهراندو سوژده ت نه برد؟ ﴿قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ﴾ شهیتان لهوه لامدا وتی: ئهوهی که پالی پێوه نام نهم ههلوسته هه لگرمو سوژده نه بهم ئهوهیه: من له ئادهم بهرپزترم! ڕه گزی من له ڕه گزی ئهو چاکتره، چونکه ﴿خُلِقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخُلِقْتَهُ مِنْ طِينٍ﴾ تۆ منت له ناگر دروست کردوه، ئادهم له قور به دیه پناوه، ناگر که تایبه تمهندی پروناکی و بهرز بوونهوهی تیدایه زۆر بهرپزتره له قور که تایبه تمهندی بێ خوستو پهستی تیدایه.. که سیگ بهرزو بهرپزتریت سوژده بۆ خوار خۆی نابا با فەرمانی خوداش بێ، ئه مه قیاسو بهرام بهرکردنی ئیبلیس بوو، به لام قیاسیکی هه لو بێ بناغیه، چونکه چاک سروشتی ماددی نا کرپته به لگه له سه ر چاکی مادده که! به لکو چاکیهتی به تایبه تمهندی و سوود به خشو مه عانی سامیه ده بێ! ده خو پهروه ردگار ڕیزو پلهو پایهو تایبه تمهندی زانستو زانیاریه کی زۆری به ئادهم به خشیبوو که شهیتان بۆ خۆشی ده یزانیو لییان بێ ناگا نه بوو! جگه له وهش فەرمانه که فەرمانی خودا بوو له بهرام بهر فەرمانی خودا دا هیچ قیاسو به لگهی تر ده وریان نه!

به لگه هینانه وهشی به چاک سروشتی ماددی ناگر له جیتی خزیدا نه بوو، چونکه چاکی و خراپی مادده ئه مری ئیعتیبارینو به گویره ی راو بۆ چوون ده گوێڕین، جگه له وهش زۆریه ی مادده ی به ها گرانو به نرخ له کاریۆن پهیدا ده بێ ئه موش له خه لۆز وه دی دێ!

^{١٧} له وشه ی (الا تسجد) دا (لا) به زیده حسیب ده کړی چونکه له سووره تی (ص) دا نایه تی ژماره (٧٥) به بێ (لا) ها توه ﴿ما منعك أن تسجد﴾ ص/٧٥. ده شی (لا) زیده نه بێ ئهو کاته (منع) به مانا (حمل) بێ وه ته قذیره کی به م شتیه یه بێ (ما حملک الا تسجد).

زیاد له‌وه‌ش خۆ فریشته له نوورو رووناکی دروست کراون شه‌یتان له ناگر
خۆ نوورو رووناکی له ناگر باشتره ده‌ی خۆ فریشته‌کان له‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا که له
نوور دروستکراوون! سوژده‌یان بۆ ئاده‌م برد!

ئه‌مه‌ی گوترا هه‌مووی له‌سه‌ر نه‌وه بنیات ده‌نرێ که فەرمانکردنی
په‌روه‌ردگار به شه‌یتان بۆ سوژده‌بردن فەرمانێکی ته‌کلیفی بووه‌و ئه‌م جو‌ره
گفتوگۆیه‌و پرسیارو وه‌لامه له‌نیوان په‌روه‌ردگارو شه‌یتاندا پوویداوه.

به‌لام به‌پێی ئه‌و رایه‌ی که ده‌لێ: فەرمانه‌که بۆ ته‌کلیف نه‌یه‌و فەرمانێکی
(ته‌کوینی)یه‌و چیرۆکه‌که بۆ پوون کردنه‌وه‌و دیاریکردنی سروشتی ئاده‌میزادو
فریشته‌و شه‌یتانه، ئه‌وکاته ئه‌و مانایه‌ی لێ وه‌رده‌گیرێ که په‌روه‌ردگار
فریشته‌کانی سه‌ر زه‌وی و ئاراسته‌ کردوون که به‌فەرمانی خودا کاروباری
زه‌وی هه‌لسۆرپن به‌ گۆره‌ی ئه‌و یاسایه‌ی که گونجاوه بۆ سوود لێ بینینو
دریژه‌دان به‌ ژیان تا ئه‌و کاته‌ی په‌روه‌ردگار دیاری کردوه، وه‌کو له‌ شوێنێکی
تردا ده‌فهرموی: ﴿فَالْمَدْبِرَاتِ اَمْرًا﴾ ئه‌م فریشتانه هه‌لسۆرپنه‌ری
کاروباری زه‌رین، به‌ وێستو ره‌زامه‌ندی خودا، پابه‌ندن بۆ وه‌دیه‌یتانی
به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌م نه‌وه‌کانی، سروشتی ئاده‌میزادی و به‌دیه‌یتاوه‌ که
ئاماده‌باشی تێدایه‌ بۆ سوودوهرگرتن له زه‌وی به‌گۆره‌ی یاسای خودایی،
سوودوهرگرتن له ئاوو هه‌واو کانو گژوگیاو ئاژه‌لو رووناکیو تاریکیو .. هتد.
به‌مه‌ش حیکمه‌تو داناییو نیشانه‌ی خودایه‌تی خودا له زه‌ویدا
ده‌دره‌وشیته‌وه، هه‌روه‌کو چۆن هه‌ندێ له‌و ئاده‌میزادانه ئاماده‌باشی نه‌وه‌یان
تێدایه: که بینه هه‌لبژێراوی خوداو بکرنه پیغه‌مبه‌رو نیگای یتزهدانیان بۆ
بێو بینه پێنیشاندهری گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانی خۆیانو ئایینی په‌سه‌ندکراوی
خودایان پێ پابگه‌یه‌ننو خه‌لکی له‌ گومراییو به‌دبه‌ختی رزگار بکه‌ن.

له‌هه‌مان کاتدا سروشتی شه‌یتانو شه‌یتانه‌کانی و دارشته‌وه‌ که
که‌مه‌ندکێشی ئاده‌میزاد نه‌بن به‌لکو دوژمنو ناحه‌زیشه‌تی. سروشتو
ده‌روونی ئاده‌میزادی و دارشته‌وه‌ که پله‌ی مام ناوه‌ندی هه‌بێ، له‌نیوان
نه‌فسی فریشته‌یه‌ی فریشته‌کان که له‌سه‌ر طاعه‌تو گه‌ردنکه‌چی سروشتی
دارپژراوه، له‌نیوان گیانی ئه‌و جندۆکانه‌ی که سروشی شه‌ر تێیاندا زاله‌ به‌

شه‌یاتینی ده‌ناسرین په‌روه‌ردگار ئیراده‌و ئیختیاری داوه به‌ئاده‌میزاد دتوانی
بهرز بی‌ته‌وه بو‌ئاسووی فریشته، نه‌گهر ویستیشی نزم بی‌ته‌وه بو‌ئاسووی
جندوکه‌و شه‌یاتینی.

ئیت‌ر دوا‌ی نه‌م گفتوگۆ‌و پرسیارو وه‌لامه ﴿قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا﴾
په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به‌شه‌یتان کردو فه‌رمووی: دابه‌زه خوارئ. له‌م
به‌هه‌شته‌ی که‌ خودا تۆ‌ی تیدا دروست کردوه برۆ‌ خواره‌وه، به‌هه‌شته‌که
به‌سهر ته‌پۆ‌لکه‌یه‌کی به‌رزه‌وه بوو؛ یان مه‌به‌ست نه‌و به‌هه‌شته‌یه که‌ دوا‌ی
دروستکردنی ئاده‌م له‌زه‌وی خراوه‌ته نه‌و به‌هه‌شته‌وه و تیدا نیشه‌جئ
کراوه ته‌ویش به‌هه‌شتی پاداشته‌انه‌وه‌یه^{۱۸}. په‌روه‌ردگار فه‌رمانی به‌شه‌یتان

^{۱۸} زانایانی ئیسلام له‌باره‌ی نه‌و به‌هه‌شته‌ی ئاده‌م حوا تیدا بووه کیشه‌یه‌کی دورو
دریژیان تیدا په‌یدا بووه، هه‌ندیک ده‌لێن: نه‌و به‌هه‌شته به‌هه‌شتیکی تایبه‌تی بوو خودا
بو‌ئاده‌میزادی دروست کردوه تا نه‌و تاقیکردنه‌وی تیدا نه‌نجام بدا! نه‌و به‌هه‌شته
بریتی بوو له‌ باغو دارستانیک له‌نیوان فارسو کرماندا، هه‌ندیک ده‌لێن له‌ فه‌له‌ستین
بووه. ئیمام نه‌بو حه‌نیفه‌ش ههر رای وایه که‌ نه‌م به‌هه‌شته به‌هه‌شتیکی تایبه‌تی بووه
له‌ باغیک ئاده‌م حوا‌ی تیدا به‌خۆشی ژانیان به‌سهر بردوه.

خاوه‌نی (تفسیر المنار) له‌ ج ۱/ ۲۷۷ دا رای نه‌بو مه‌نصورئ ماتوریدی دینی‌و ده‌لئئ:
ئیمه پیمان وایه: نه‌م به‌هه‌شته بریتی بووه له‌ باغو دارستانیک یان دورگه‌یه‌کی رازاوه،
ئاده‌م حوا تیدا ده‌ژیانو رایان ده‌بارد، پتیوست ناکا شوینه‌که‌ی دیاری بکه‌یزو لئی
بکۆ‌لینه‌وه، نه‌مه رای زانا پیشینه‌کانی ئیسلامه ئه‌وانه‌ی هه‌ولیان داوه شوینه‌که‌ی
ده‌سنیشان بکه‌ن هیچ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ده‌سته‌وه نیه.

نه‌مجار ده‌لئئ: به‌م شێوه ته‌فسیره زۆ‌ر گرئ کۆ‌یرکه ده‌کرینه‌وه. خاوه‌نی ته‌فسیری (روح
المعانی): مامۆستا ئالروسی ده‌لئئ: نه‌وه‌ی که‌ پالپشتی نه‌م رایه ده‌کات نه‌مانه‌ن:

۱- په‌روه‌ردگار یه‌که‌م جار ئاده‌می له‌سهر زه‌وی دروست کردوه بو‌ئمه‌وه‌ی خۆ‌ی نه‌وه‌و
وه‌چه‌کانی تیدا نیشه‌جئ بن! که‌وابوو جینشین کردنی ئه‌وان له‌ زه‌وی دا مه‌به‌ستیکی
تایبه‌تی‌یه، ناگونجئ بلیین: له‌تۆ‌له‌ی تاواندا قزئ دراونه سهر زه‌وی.

۲- په‌روه‌ردگار له‌دوا‌ی دروست کردنی ئاده‌م حوا له‌سهر زه‌وی نافه‌رموئ به‌رزمان
کردنه‌وه بو‌ئاسمان، نه‌گهر شتی وا بی‌وايه باسی ده‌کرد چونکه نه‌مه پووداویکه گرنکه.

کرد که له‌و به‌هه‌هه‌هه‌هه پر‌واته خواری، چونکه به‌هه‌هه‌هه ش‌ویتی به‌نده موخ‌لیص و راست‌آله‌کانی په‌روه‌د‌گاره نه‌ک ش‌ویتی یا‌خی بو‌وانو سه‌ری‌چی کاران ﴿فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا﴾ نه‌ی شه‌یتانی نه‌فرین لیک‌راو! ب‌ۆت نه‌و ر‌یگات پ‌ی ن‌ادری که لو‌وت‌به‌ری بن‌وینیت له‌م ش‌وینه‌دا که ب‌ۆ ر‌یزو نرخ پ‌یدان نام‌اده ک‌راوه ﴿فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ﴾ له‌م ش‌وینه ب‌ړ‌ۆ ده‌روه تو له‌وانیت سو‌کایه‌تیت پ‌ی ده‌ک‌ړ‌ۆ به‌چ‌وی ب‌ی نرخو ر‌یزه‌وه سه‌ریت ده‌ک‌ړ‌ۆ، به‌پ‌ی‌چه‌وانه‌ی بی‌رو ب‌ۆ‌چ‌وونی خ‌ۆت که له‌خ‌ۆت ر‌ازیو خ‌ۆت پ‌ی گ‌ه‌وره‌و به‌ری‌زو نرخ‌داره، تو ه‌ی‌چ‌و پ‌و‌چ‌و که‌م بایه‌خی، له‌ تاق‌یک‌کردنه‌وه سه‌رکه‌وت‌وو نه‌بو‌ویت‌و نه‌زمو‌ونه که حه‌قیقه‌تی ت‌ۆی ده‌رخ‌ست‌و ه‌ی‌چ ر‌یزو پ‌له‌و پایه‌یه‌کت ب‌ۆ دان‌ان‌ری، نه‌فرین لیک‌راوی له‌ په‌حه‌ته‌ی په‌روه‌د‌گار ب‌ی به‌ری!

٣- نه‌گ‌م‌ر ن‌اده‌و ح‌م‌وا له‌زه‌وی‌مه‌وه ب‌یران‌یه ب‌ۆ به‌هه‌هه‌هه -واته: به‌هه‌هه‌هه‌تی پ‌اد‌اشت‌دان‌مه‌وه - په‌روه‌د‌گار له‌ج‌یاتی ر‌سته‌ی (اسکن انت و زوجک الجنة) ده‌یف‌م‌رم‌وو (ادخل انت و زوجک الجنة).

٤- به‌هه‌هه‌هه‌تی ر‌اده پ‌ید‌راو ج‌گه له‌خوا‌به‌ر‌ست‌انی ته‌ق‌را‌کار که‌سی ت‌ری ت‌ی نا‌چی، نه‌دی شه‌یتانی نه‌فرین لیک‌راو چ‌ۆن چ‌و‌وه نا‌وی ب‌ۆ هه‌ل‌خه‌ل‌ه‌ت‌اند‌نی ن‌اده‌و ح‌م‌وا؟.

٥- به‌هه‌هه‌هه‌ ش‌وینی ج‌ل‌م‌و‌گ‌یری ک‌ردن نه‌ی له‌ ه‌ی‌چ ش‌ت‌یه‌ک واته ش‌وینی سه‌ر‌کو ته‌ک‌لیف نه‌ی، ده‌ی چ‌ۆن ن‌اده‌و ح‌م‌وا ج‌ل‌م‌و‌گ‌یری‌یان لی‌ ک‌را که له‌داری گ‌ه‌نم نه‌خ‌ۆن.

٦- له‌به‌هه‌هه‌هه‌ گ‌ونا‌ه ن‌اک‌ړ‌ۆ، نه‌دی چ‌ۆن ن‌اده‌و ح‌م‌وا شه‌وه‌ل‌یه‌یان ک‌ه‌ردو تا‌وان‌بار ک‌ران!؟

٧- به‌هه‌هه‌هه‌ ش‌وینی پ‌اد‌اشت‌ه شه‌وانه‌ی له‌ ج‌یه‌ان‌دا چ‌اکه‌کارن خ‌ودا به‌و به‌هه‌هه‌هه‌ پ‌اد‌اشت‌یان ده‌د‌ات‌مه‌وه. ده‌ی چ‌ۆن یه‌که‌م ج‌ارو له‌ر‌پ‌وه ن‌اده‌و ح‌م‌وا خ‌رانه نا‌وی!؟

٨- به‌هه‌هه‌هه‌تی پ‌اد‌اشت‌دان‌مه‌وه به‌ (دلر الآخرة) م‌ال‌ی د‌وایی نا‌وزه‌د ک‌راوه، نه‌گ‌م‌ر شه‌وه‌هه‌هه‌ی ن‌اده‌م به‌هه‌هه‌هه‌تی (دلر الآخرة) ب‌ی شه‌وک‌اته نا‌وب‌رد‌نی ج‌یه‌ان به‌ م‌ال‌ی یه‌که‌م نا‌وب‌رد‌نی به‌هه‌هه‌هه‌ به‌ م‌ال‌ی د‌وایی هه‌له‌ ده‌رده‌چ‌وو.

٩- به‌هه‌هه‌هه‌تی پ‌اد‌اشت‌دان‌مه‌وه ق‌ور‌نان به‌وه وه‌صف‌ی ک‌رد‌وه هه‌رکه‌سه‌ی چ‌و‌وه نا‌وی هه‌تا هه‌تایه ت‌ییدا ده‌مین‌یت‌مه‌وه، ده‌ی که‌واب‌ی ب‌ۆ‌چی ن‌اده‌م و ح‌م‌وا ت‌ییدا نه‌مان‌مه‌وه!؟

شەیتان خێرا مەوقیفەکی قۆستەوێ و داوای مۆلەتو تەمەن درۆژی کردو
﴿قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ وتی: خودایە! مەمەری ئەو مۆلەتم بەدە تا ئەو
پۆژە نەوێ نادەم و نەوێ کانی زیندو دەکەینەو، مەو نەوێ کانم زیندو بین، ئاگامان
لە ژيانو مردنۆ زیندو بوونەو یان بێ. پەرەردگار وەلامی دایەو و فەرمووی:
﴿إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ﴾ تۆ لەوانە ی تا پۆژی دونیا و یران بوونو فووکردن بە
کەرەنای سوورو داچلە کاندنی ئادەمیزاد باقی گیاندارانو خپ کردنیانو
مراندنی هەموو زیندو و یرکئو تیکچوونی جیهان، مۆلەتدراون وەکوو لە
نایەتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ نَفْحَةٌ مِّنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ﴾ النمل/٨٧.

واتە: شەیتان تا پۆژی دونیا و یران بوون دەمەینی!! ظاهری نایەتەکی
ئێرە ئەو دەگەینەتی کە شەیتان مۆلەت درابێ تا پۆژی زیندو بوونەو!!
چونکە شەیتان داوێ دەکاو دەلی مۆلەتم بەدە تا پۆژی زیندو بوونەو پەرەردگار
دەفەرموی: تۆ مۆلەت دراوی، بەلام ئەم داواکردنە لە سوورەتی (الحجر) دا
وەلامەکی بەشێوەیەکی تره ﴿قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ، قَالَ
فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ، إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ﴾ الحجر/٣٦-٣٨. ئەمە
ئەو دەگەینەتی مۆلەتدانەکی تا دونیا و یران بوونە، ئەک تا پۆژی
زیندو بوونەو - کە نێوان دونیا و یران بوونو پۆژی زیندو بوونەو چل سألە -.

ئێبنو ئەبی حاتم و ئێبنو مەردەوێهێ لە ئێبنو عەباسەو (خوا لێی
رازی بێ) گێراویەتیەو: کە لەتەفسیری ئەم نایەتانەدا فەرموویەتی: شەیتان
وێستوویەتی مردن نەچێژی، بۆیە وتی: تا پۆژی زیندو بوونەو مۆلەتم بەدە،
بەلام پێی گوترا: تا پۆژی دیاریکراو - کە پۆژی دونیا و یران بوونە - مۆلەت
دراوی، ماوەی نێوان دونیا و یران بوونو پۆژی زیندو بوونەو چل سألە.

هەر ئێبنو ئەبی حاتم لە (السدی) یەو دەگێڕێتەو دەلی: پەرەردگار
شەیتانی تا پۆژی زیندو بوونەو مۆلەت ئەدا بەلکو تا پۆژی دیاریکراو کە
پۆژی دونیا و یران بوونەو ئەو پۆژە یە: کە هەموو گیانلەبەرائی سەر زەوی
دەمرن و کەسی تێدا زیندو نامێنی.

نه‌مجار که شه‌یتان دلنیا بوو تا پرۆزی دونیا ویران بوون نامری ﴿قَالَ
 فِيمَا أُغْوِيْتَنِ لَا أَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ وتی به‌هۆی نه‌وه‌وه که منت
 له‌به‌ر خاتری ناده‌م گومرا کردو نه‌فرینت لی کردم، سویند بی له‌سه‌ر ریگای
 راستی تو دابنیشمو نه‌هیتلم نادمیزاده‌کان پیدایا پرۆنو له‌و ریگایه‌ لایان بده‌م،
 ریگای تری خوارو خنچیان له‌پیش چاو شیرین بکه‌مو سه‌ریان لی تیک بده‌م،
 گومرایان بکه‌م. نه‌مجار شیوه‌ی گومرا کردنه‌که دیاری ده‌کاو ده‌لی: ﴿ثُمَّ
 لَا تَنْهَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ﴾ پاشان له
 هه‌موو لایه‌که‌وه هیرشیان بو دینم له هه‌رچار لاره‌ دیمه‌ ویزه‌یان، له
 پیشیانوه له دواپانه‌وه له‌لای راستیانوه، له‌لای چه‌پیانوه، به‌هه‌موو
 جوریک تیده‌که‌وشم بو له‌خسته‌بردنو هه‌له‌تاندنیانو گومرا کردنیان، لی‌پیان
 له‌پاریزدا ده‌به‌و هه‌ر هه‌لم بو هه‌لبکه‌وی به‌قورتاریان ناده‌م! ﴿وَلَا تَجِدُ
 أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ﴾ زۆریه‌یان وایده‌که‌م سوپاسی تو نه‌که‌ن، ده‌بینی زۆریه‌یان
 کوفرانی نیعمه‌تی تۆده‌که‌ن، سوپاسگوزایی نه‌وه نابن که تو عه‌قل و هۆشت
 پی به‌خشیون، پرۆو پرۆزی هه‌مه‌جۆرت بو دابین کردوون، له‌ش ساغی و
 ته‌ندروستیت داوئ. به‌لکو که‌میکیان شوین نایینی په‌سه‌ندکراوی تو ده‌که‌ون.
 شه‌یتان که نه‌مه‌ی گوت له یه‌قینه‌وه نه‌بوو به‌لکو به‌گومانه‌وه وتی و:
 پیی وابوو و ده‌بی، که‌چی گومانه‌که‌ی هاته‌ جی و واده‌رچوو، راستی پیکا!
 نه‌ی نه‌وه نیه له شوینیکی تردا په‌روه‌ردگار فهرمووی: ﴿وَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ
 إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ
 سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُوْثِقُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ﴾ سبا/ ۲۰-۲۱.

نه‌مجار په‌روه‌ردگار جه‌ختی له‌سه‌ر نه‌فرین لی کردنه‌وه‌که‌ی کرده‌وه و
 ﴿قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا﴾ فهرمووی له‌و به‌هه‌شته‌ ده‌رچۆ ده‌ره‌وه و
 ترۆ بیه؛ پرۆ ده‌ره‌وه به سه‌رزه‌نشست کراوی و ریسواکراوی و نه‌فرین لیکراوی،
 نه‌فرینی په‌روه‌ردگارو فریشته‌کانت لی بی، تو بی‌په‌ری له په‌حمه‌تی نیمه!
 نه‌مجار په‌روه‌ردگار سویندی خواردو فهرمووی: ﴿لَنْ تَبْعَكَ مِنْهُمْ

لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٩﴾ مەرج بێ هەركەسێك لە ئادەمیزاد شوین تۆ بکەوێو بەو فرتو فیلانە ی تۆ هەلبخە لەتێ ڕیگای راست هون بکاو ڕیگای گومرایی بگریته بەرو گومانی تۆی تیدا بەجێ بێ، من دۆزەخ پێ دەکەم لە تۆو لە هەندێ لەو ئادەمیزادانە ی کە شوین تۆ دەکەون، وەکوو لە شوینیکی تردا دەفرموی: ﴿لَا مَلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ ص/ ٨٥. بەلام پەرورەدگار بەندە راستالەکانی لەم گومرایی کردو دۆزەخ لی پێکردنە چەرت (استثناء) دەکاو لەو بێرپارە دەریان دەهاوی، وەکوو لە شوینیکی تردا دەفرموی: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنْ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ﴾ الحجر/ ٤٢، یان دەفرموی: ﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَا غَوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ﴾ ص/ ٨٢-٨٣.

سەرگورشتە ی ئادەم لە بەهەشتداو دەرچوونی لی

وَيَتَّذَرُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٠﴾ فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَن تَكُونَا مَلَائِكَةً أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢١﴾ وَقَاَسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٢﴾ فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ط

وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنهَكُمَا عَنْ تِلْكَمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُل لَّكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ
 لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٢٢﴾ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا
 لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾ قَالَ أَهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
 وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٢٤﴾ قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ
 وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

نايه ته كانى تيره دريژه پيدانى باسى چۆنيه تى دروست بوونو سهره لدانى
 ناده ميزادو رۆلى شهياتينى جندۆكه له گومرايى كردنى ناده ميزاده، مهبه ست
 لهم چيروكه رينومايى كردنى ناده ميزاده بۆ نهوى ريگاي هيدايت بگرنه
 بهر، ترساندينانه له ختۆكه وه سه سهى شهيتان، چونكه شهيتان به هۆى
 هه سودى بردنى به ناده هه حوا هه ولى دا نه وان لهو نيعمه تو خوشى به
 وه ده رنى، نازو نيعمه تو پۆشاكى جوانو رازاوه يان لى دارنى! نهو ناواته شى
 هاته دى.

لهو ساوه تا ئيستاشو له مهو دوا تا دونيا هونايه شهيتان له هه ولى
 تيكۆشاندايه بۆ له خشته بردنى ناده ميزادو گومراگردنيان... ده فهرموى: ﴿وَيَا
 آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾ نهى نادهم تۆ خۆتو خيزانت لهو
 به هه شته دا نيشته جى بينو تىيدا رابورن، نهو به هه شته بهراى زوريهى زانايان
 به هه شتى ههتا ههتايى پاداشته دانهويه، ههنديك پتيان وايه به هه شتيكه له
 به هه شته كانى ناسمان، يان باغيكه له باغه كانى زهوى. بيگومان نهم چيروكه
 حموت جار له قورناندا دووباره بۆتموه، له ههچ شونيكدا ناماژه به نهوه
 نه كراوه كه نادهم دواى نهوى له زهوى دروستكرا، بهرز كرايتسه وه بۆ
 به هه شتى پاداشته دانهوه، كهوابو راي نهوانهى كه ده لىسن: به هه شته كه
 به هه شتى پاداشته دانهويه - هه رچهنده زۆرينهى زانايانيشن - رهت ده كريتسه وه
 چونكه نادهم حوا داوايان لى كرا كه له دارى گهنم نه خۆنو لى نزيك

نه‌بنه‌وه.. ده‌ی خۆ له‌به‌هه‌شتدا ته‌کلێف نیه، هه‌روه‌ها ئاده‌م له‌و به‌هه‌شته‌دا نووست! دوا‌یی لی‌ی ده‌رکرا، شه‌یتان چووه‌ وێزه‌ی هه‌لی خه‌له‌تاندا! ده‌ی خۆ له‌به‌هه‌شتی پادا‌شتدانه‌وه‌دا نه‌ نوستن هه‌یه‌ نه‌ ده‌رکردن هه‌یه، نه‌ شه‌یتانی‌ش دوا‌ی نه‌فرین لی‌کردنی ده‌توانی بجێته‌ ناوی. به‌هه‌ر حال زانی‌نی شوینی نه‌و به‌هه‌شته‌ واجب نیه‌و پێویست نا‌کا خۆمانی پێوه‌ هه‌له‌و‌گیر بکه‌ین!!

په‌روه‌ردگار که‌ ئاده‌مو هه‌وای له‌ به‌هه‌شتدا نی‌شته‌جێ کردن بۆی هه‌لال کردن که‌ تێیدا به‌پێننه‌وه، فه‌رمانی تری ناراسته‌ کردو فه‌رمووی: ﴿فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا﴾ له‌ هه‌ر شوێنێک هه‌رچه‌کتان هه‌ز لێیه‌ بخۆن و بخۆنه‌وه، به‌ ناره‌زووی خۆتان، به‌روبوو و میوه‌ی بخۆن! به‌لام ﴿وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ به‌هیچ جوێک نزیک نه‌و داوه‌ تایبه‌تیه‌ مه‌که‌ونه‌وه، له‌به‌روبوومی مه‌خۆن.. -قورئان جوێی داوه‌که‌ی دیاری نه‌کردوه‌- نه‌مجار هۆی جله‌و‌گیری له‌ نزیک بوونه‌وه‌ له‌ داوه‌که‌ دیاری ده‌کا و ده‌فه‌رمووی: نه‌گه‌ر لێی نزیک بکه‌ونه‌وه‌و لێی بخۆن ده‌چنه‌ ریزی سه‌ته‌مکارانه‌وه‌و، شیایوی نه‌وه‌ ده‌بن سزا به‌درین.

﴿فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ﴾ شه‌یتان وه‌سه‌سه‌ی خسته‌ دلێانه‌وه‌و تاوان و سه‌رپێچی کردنی له‌پێش چاو جوان کردن، ته‌فه‌ری دان بۆ نه‌وه‌ی به‌روبوومی دره‌ختی لی‌قه‌ده‌غه‌کرا و بخۆن، ﴿لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا سَوءَآثِمَهُمَا﴾ هه‌تا له‌ نا‌کاما به‌هۆی خواردنه‌که‌وه‌ پێویستیان به‌سه‌ر ناو بی‌ی، شه‌رم‌گایان -که‌ له‌وه‌پێش به‌ په‌رده‌ی سه‌رپۆشی یه‌زدانی داپۆشرا‌بوو- به‌ده‌ر بکه‌وی، چونکه‌ سوننه‌تی خودا وایه‌: که‌ نیعه‌تێکی به‌خشی به‌که‌سیک؛ به‌گه‌لو هۆزیک هه‌تا نه‌و نیعه‌ت پێداوه‌ له‌خۆی تیک نه‌دا و نه‌بیته‌ هۆی لا‌بردنی، خودا نیعه‌ته‌که‌ی خۆی هه‌له‌نا‌گرێ!

(لا‌ی) (لی‌یدی) ه‌ پێی ده‌گوتری: (لام‌ العاقبه‌) واته‌: بۆ نه‌وه‌ی له‌ نا‌کاما شه‌رم‌گایان ده‌ریکه‌وی.

هه‌سه‌نی به‌هه‌ری ده‌لی: وه‌سه‌سه‌که‌ی شه‌یتان به‌هۆی هه‌زێکی تایبه‌تی که‌ خودا به‌ شه‌یتانی به‌خشیوه‌ له‌ زه‌وی‌یه‌وه‌ بۆ نا‌سمان ناراسته‌کراوه‌، نه‌م

قسه‌یدی حه‌سه‌نی به‌صری له‌وه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرێ که تاده‌م له‌به‌هه‌شتی پاداشته‌اندوه‌دا بوویی و شه‌یتان له‌و به‌هه‌شته‌ ده‌رکراپی نه‌ک ته‌و رایه که ده‌لی به‌هه‌شته‌که بریتی بووه له‌ باغی‌ک له‌سه‌ر زه‌وی.

ئه‌مجار شه‌یتان که‌وته چاوه‌و راو و ﴿وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَکَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ﴾ و‌تی بۆیه خواردنی به‌روبوومی ته‌و داره‌تان لی قه‌ده‌غه کراوه بۆ ته‌وه‌ی نه‌بنه فریشته یان بۆ ته‌وه‌ی هه‌تا هه‌تایه له‌م به‌هه‌شته‌دا نه‌مینه‌وه؛ ته‌گه‌ر له‌م دره‌خته به‌خۆن ته‌وه ئه‌م مراده‌تان دێته جی، یان ده‌بنه فریشته‌و تایبه‌تمه‌ندی فریشته‌تان پی ده‌دری، یان وه‌کوو ته‌وان هی‌زو ته‌وان ته‌مه‌ن درێژتانه‌ ده‌ست ده‌که‌وی واته‌ان لی دێ هی‌چ دیاره‌یه‌کی که‌ون کارتان لی نا‌کا، یان ده‌چنه ریزی ته‌وانه‌وه؛ که هه‌تا هه‌تایه له‌ به‌هه‌شته‌دا ده‌مینه‌وه‌و مردته‌ان به‌سه‌ردا نایه؛ به‌م جو‌ره له‌ ته‌وه‌ری هه‌ستیانی دا به‌م هه‌زو ئاره‌زۆیانه‌ی که له‌ سه‌روشتی ئاده‌میزادا شه‌ردارانه‌وه سه‌رنجی را‌کێشان، ئاده‌میزاد پی‌ی خۆشه‌ نه‌مر بی، یان ته‌مه‌نی درێژ بی، پی‌ی خۆشه به‌ ته‌مه‌نی کور‌تیش ما‌لو سامانی زۆرو زه‌به‌نده‌و بی سنووری هه‌بی، له‌و قیرانه‌ته‌دا که (لام) ی (ملکین) ی تیدا به‌ مه‌کسووری ده‌خویندریته‌وه به‌ تێروانین له‌ نایه‌تیکی تر که ده‌فه‌رموی: ﴿هَلْ أَدُلُّکُمَا عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْکٍ لَا یَبُلَى﴾ طه/١٢٠. ته‌وه‌مان بۆ ده‌رده‌که‌وی که فه‌رمان‌ه‌وایی هه‌میشه‌یی و ته‌مه‌نی هه‌تا هه‌تایی به‌هی‌زترین هه‌زو ئاره‌زۆی ئاده‌میزادن! ته‌نانه‌ت هه‌زو ئاره‌زۆی (جینسی) یش خۆی له‌ خۆی دا هو‌کار که بۆ ده‌سته‌به‌ربوونی ئه‌م نه‌مرییه که به‌هۆی وه‌چه‌و نه‌وه‌وه چینه له‌دوای چینه دێته جی.

له‌و قیرانه‌ته‌دا که (لام) ی (ملکین) به‌ مه‌فتووحی تیدا ده‌خویندریته‌وه فریودانه‌که به‌وه ده‌بی که له‌ کو‌تو زنجیری تایبه‌تمه‌ندی ئاده‌میزادیی رزگاریان بی و به‌چه‌ پی‌ی فریشته‌وه‌و مردنیان به‌ سه‌ردا نه‌یه، جا هه‌رچه‌نده ئه‌م قیرانه‌ته مه‌شه‌ورتره به‌ لام قیرانه‌تی پی‌شو؛ که (لام) ی (ملکین) ی تیدا مه‌کسووره له‌گه‌ل ده‌قی نایه‌ته‌که‌ی سووره‌تی (طه) دا گونجاوتره.

جا چونکه ته‌و نه‌فرین لی کراوه ده‌یزانی خودا نزیک که‌وته‌وه‌ی ته‌و

داره‌ی لی قه‌ده‌غه کردوونو ده‌شیزانی نه‌و قه‌ده‌غ. کردنه چهند له‌سهر شانیان قورسو گرانه، ویستی له‌م ریگه‌وه له‌خشته‌یان به‌ری، ویستی فرمان شکانده‌که‌ی په‌روه‌ردگاریان له‌سهر شان سووک بکاو له‌همان کاتیش‌دا هه‌زو ناره‌زوی نه‌م‌ریو ژیان خوشه‌ویستی تیدا وروژاندن. چهندیک تاده‌هو هه‌وا باسی سزاو تۆله‌ی خودایان بکرده‌یه نه‌و باسی لی‌بور‌دویی و لی‌خوش‌بوونی خودای بۆ ده‌کردن، به‌یتا به‌یتا جه‌ختی له‌سهر نه‌وه ده‌کرده‌وه: که نه‌و بۆیان دلسۆزه دلی پییان ده‌سووتی ﴿وَقَاتِلْهُمْ﴾ سۆیندی بۆ خواردنو پی‌ی گوتن: ﴿إِنِّي لَكُمْ لِنَ النَّاصِحِينَ﴾ دلیا بن من نامۆزگاری‌که‌رنکی متمانه‌ پیکراوم بۆ ئیوه‌و دلم پیتان ده‌سووتی بۆتان به‌ په‌روشم، مه‌به‌ستم سوودو قازانجی ئیوه‌یه‌و ده‌مه‌وی به‌خته‌وه‌ریتان هه‌تا هه‌تایه به‌رده‌وام بی‌و نه‌م ژیا‌نه کامه‌رائی به‌تان لی نه‌شیوی..

به‌م جۆره شه‌یتان، تاده‌هو خیزانی-له‌ ژیر کاریگه‌ری وروژانی هه‌زو ناره‌زووی تایبه‌تی خۆیانداو به‌و سۆینده به‌ درۆیا‌نه به‌ ته‌واوی به‌نج کردنو له‌خشته‌ی بردن؛ نه‌وه‌یان له‌ به‌یر‌چوه‌وه که شه‌یتان دوژمنی سهر سه‌ختی نه‌وانه‌و هه‌رگیز ریگای به‌ سوودیان پی نالی و به‌رژه‌وه‌ندی نه‌وانی ناوی! نه‌وه‌شیان له‌ به‌یر‌چوه‌وه: که په‌روه‌ردگار فرمائی پی کردوونو خواردنی نه‌و داره‌ی لی یاساغ کردوونو نابی سهر‌پیتی فرمانه‌که‌ی بکه‌ن! جا هۆکاری هۆکه‌که به‌زانن یان نه‌یزانن! هه‌روه‌ها نه‌وه‌شیان له‌ یاد چوو که هه‌موو شتی‌ک به‌ویستی خودایه‌و خودا چۆن ته‌قدیرو نه‌ندازه‌کیشی کردووه هه‌ر ده‌بی وایی! نه‌گه‌ر خودا ژیا‌نی هه‌تا هه‌تایی بۆ ته‌قدیر نه‌کردن هه‌رگیز پی ناگه‌ن! نه‌م شتانه‌یان هه‌موو له‌ یاد چوو، شه‌یتان هه‌لی خه‌له‌تاندنو دلیان نه‌رم بوو بۆ به‌یره‌وکردنی نامۆزگاری به‌کانی شه‌یتان ﴿فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ﴾ به‌ره به‌ره به‌ فرت و قیل له‌ ناستی به‌رمزی خودا په‌رستی و فرمان به‌رداری بۆ خودا هینانی به‌ خواره‌وه‌و له‌و پله‌و پایه‌ دایه‌زاندنو به‌ره‌و نه‌نجام دانی تاوان به‌ل‌کیشی کردنو له‌ ناکاما تاوانیان قه‌وماندو له‌ دره‌خته‌که‌یان خوارد!! ﴿فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا﴾ که له‌ داره‌که‌یان خوارد، شه‌رمگای به‌کتریان

چاو پی کهوت ههریه کهیان چاری به هینی نهوی تریان کهوت که له وه پیش دا پوشرابوون! نیتر به هوی نهو خواردنه وه ناره زوی زاووزی و هه زی مندال بوونو نهو له کهوتنه و هیان تیدا وروژا، وپرای نهو ههش تاده م به بینینی هینه کهی خوی و بیلامانه کهی حهوا شهرمی به خودا هاته وه، حهواش به هه مان شیوه به بینینی بیلامانه کهی خوی و هینه کهی تاده م تهریق بووه وه، ههستیان به پتویست بوونی پوژاک کرد، ﴿وَوَطِّفْنَا يَحْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ﴾ نیتر ههریه کهیان په لاماری په لکه گه لای پانی دره خته کانی به هه شتیان دا به جهسته ی خویانه وه ده نو سانو شهرمگای خویانیان پی داد به پووشی!!

نهو ناماژیه کهی روونو ناشکرایه: که تاده میزاد به سروشت له به ده رکهوتنی شهرمگای دا شهرمی به خوی دا دیته وه، ههتا نهو سروشته تیک نهچی ریگا نادا تاده میزاد ناماده بی شهرمگای خوی به ده ر بخواو شانازیش بهو رووتو قوتی به بکا که ده ست کردو دیاری کومه لگای نه زانی به بو شیواندن شیرازه ی کومه لو خیزانی موسولمان!!

﴿وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ﴾ له کاتی تهنگو چه له مهیه ی که تاده مو حهوا تی کهوتیون په وهر دگاریان بانگی لی کردنو سه رزه نشتی کردن به شیوه کهی گله بی نامیز پی فهرموون: نه ری من له خواردنی نهو دره خته جلهو گیریم لی نه کردن؟؟ پی م نه گوتن توخنی نهو دره خته مه که وونو لی نزیک نه بنه وه؟؟ بوچی فرمانه کهی منتان شکاند؟ به قسه ی شهیتان لهو داره تان خوارد؟؟ نه ری من پی م نه گوتن: شهیتان دوژمنی راسته قینه ی ئیوه یه وه خه له تابن به قسه ی بکه ن؟! من پی م نه گوتن نه گهر ئیوه به قسه ی شهیتان بکه ن له به ههشت وه ده رتان ده نی و له خووشی له ززه تو رابواردنی به ههشت ده رتان ده کاو ده تان خاته تهنگو چه له مه ی ژبانی کولله مه رگی و ناره حه تی دونیا، نه ری من پی م نه گوتن! وریا بنو له شهیتان حه زه ر بکه نو نه کهونه داوی گلاوی؟! وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿فَقُلْنَا: يَا

آدَمَ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ، فَلَا يَخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى ﴿١١٧﴾ نیتر نادهو حهوا به هۆش خۆ هاتنه وه په شیمان بوونه وه ورویان له باره گای پهروه ردگار کردو دهستی نزاو پارانه وه یان بهرز کرده وه ﴿قَالَ: رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا﴾ وتیان پهروه ردگارا! نایمه سته ممان له خودی خۆمان کردو هه لئه تاینو پیمان هه لخلیسکا به وهی که به قسهی شهیتان فرمانی تۆمان شکاند، سه رباری ناگادار کردنه وه مان که به قسهی شهیتان نه کهین، که چی نایمه به فرتو قیلی شهیتان تیکه وتینو تا وانمان نه نجام دا ﴿وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ نه گهر به لوطفو ره حمه تی خۆت لیمان خۆش نه بی و بهزه بیت پیمان دا نه یه ته وه و توفیقمان نه دهی بۆ په پیره و کردنی ریگای راستو خودا په رستی و ازهیتان له سته مکاری و تۆبه مان لی و نه گری و په شیمانیمان لات قبول نه بی و ره زامه ندیت نه بی بهرام بهرمان نه وه نایمه له پیرو تا قمی خساره تمه ندان ده بین خۆمان له ده ست دا وه تازه له به دبه ختی و چاره ره شی رزگارمان نابی!

به کورتی به مراد که یشتن و خۆش به ختی لی خۆشبوونو ره حمه تت بۆ که سیك ده سته بهرده بی که به گهر پته وه بۆ لای تۆو ری بازی پیرو زت بگری؛ که سیك سوور بی له سهر تاوان نه نجام دانو بهر بهر هکانی پهروه ردگار بکاو سه ربیچی فرمانه کانی بکاو لوت بهرزی بنوینی و خۆ بهزل بزانی؛ نه وه خساره تمه ندی هه می شه بی و مالتویرانی دونیا و قیامه ته، ﴿قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ﴾ پهروه ردگار خیطابی ناراسته ی نادهو حهوا و شهیتان کردو فرمووی: هه مووتان برۆنه خواری و له م به هه شته ده رچن هه ندیکتان دوژمنی هه ندیکتان بن (شهیتان دوژمنی نادهو میزاده و به پیچه وانه شه وه) بۆ به پیوسته نادهو میزاد هیه کاتی له دوژمنایه تی شهیتان بی خه م نه بی، له وه سه وه سو گو مپایی کردنی نه مین نه بی، هه می شه به دوژمنی خۆی بزانی و دلیا بی که نه و کافره نه فرین لی کرا وه هه می شه بۆی له که لێن دایه! وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرمووی: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا،

إِنَّمَا يَدْعُو حِرْزَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿٦﴾ فاطره/٦. وه‌ده‌رنانی
 ئاده‌مو حه‌وا له‌و به‌هه‌هه‌هه‌هه له‌ تۆله‌ی ئه‌و تاوانه‌دا بوو که کردیان، به‌لام تۆله‌ی
 قیامه‌تیان نی‌یه. چونکه‌ خودا به‌ تۆیه‌ کردنه‌ که‌یان عه‌قوی کردن له‌ گونا‌هی‌ان
 خۆش بوو وه‌کوو له‌ شوێنێکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى﴾،
 ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ﴿٧﴾ طه/١٢١-١٢٢. نه‌مجار رووی
 خیطاب ده‌کاته ئاده‌مو حه‌وا وه‌هه‌کانیان، ده‌فرموی: ﴿وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
 مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ﴾ بۆ ئیوه‌ هه‌یه‌ نه‌ی ئاده‌میزادینه! له‌ زه‌وی‌دا
 مانه‌وه‌ ته‌مه‌نی دیاری کراو که‌ ماوه‌ی ژیا‌نتان ته‌واوبوو ته‌جه‌لی مرد‌نتان
 دی، هه‌موو ته‌مانه‌ له‌ له‌و‌حو‌لمه‌ح‌ف‌وظ‌دا ده‌ست نیشان کراونو نو‌سراون ﴿قَالَ
 فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ﴾ په‌روه‌ردگار فرموی: نه‌ی
 ئاده‌میزادینه! ئیوه‌ له‌سه‌ر زه‌وی ژیا‌ن به‌سه‌ر ده‌به‌ن، هه‌ر له‌سه‌ر (زه‌وی)‌یش
 ده‌مرنو ده‌خرینه‌ باخه‌لی خاکه‌وه‌، هه‌ر له‌ زه‌وی ده‌رده‌هیندرینه‌وه‌و زیندوو
 ده‌کرینه‌وه‌و راپیچی ده‌شتی مه‌ح‌ش‌ره‌ ده‌کرینو کۆ ده‌کرینه‌وه‌ بۆ لی‌کۆ‌لینه‌وه‌و
 پاداشدانه‌وه‌و تۆله‌ لی‌ستاندن.

تیی‌بینی: نایه‌تی ﴿إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ...﴾ نه‌وه‌ی لی‌ وه‌رده‌گیری
 که‌ فریشه‌ له‌ ئاده‌میزاد به‌ر‌ت‌رت‌ر وه‌کوو له‌ نایه‌تی تری‌ش‌دا ئاماژه‌ به‌م
 زیده‌ری‌زیه‌ ک‌راوه‌ وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي
 مَلَكٌ﴾ الانعام/٥٠. یا‌ن نایه‌تی ﴿وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ﴾ النساء/١٧٢.
 به‌لام که‌لبی ده‌لی: موسو‌ل‌مانان زیده‌ری‌زیان به‌سه‌ر هه‌موو دروست
 ک‌راوان‌دا -ج‌گه‌ له‌ کۆمه‌لێک فریشه‌تی وه‌کوو جو‌برائیل-میکائیل-
 نی‌سرافیلو فریشه‌تی گیان‌کی‌شان- هه‌یه‌، چونکه‌ ته‌مانه‌ له‌ پی‌غه‌م‌به‌رانی
 خودان.

ئیب‌نو عه‌ب‌باسو زه‌ج‌ج‌اجو زۆرینه‌ی زانا‌یانی نی‌سلام پی‌یان وایه
 موسو‌ل‌مانان له‌ فریشه‌ ری‌زدار ترن.

نایه تی ﴿لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ مِنْ سَوَاتِهِمَا﴾ ناماژہ بۆ ئه وه ده کا که به ده رخستنی شهرمگا کاریکی ناشیرینه و دیارده یه کی قیزی وه نه، هه ره له کۆنه وه سروشتی پاک بیژی لی ده کاته وه و عه قلو هوش به ناشیرینی داده نین، پهروه ردگار داپوشینی شهرمگای به واجب داناوه، بۆیه ئاده مو حه و که شهرمگایان به ده رکه وت خیرا هه و لیان دا به گه لای دره خته کان بیشارنه وه هه ره که سیك بانگه وازی بکا بۆ ده رخستنی شهرمگا ئه وه مانای وایه: په رده ی حه یا و ناموسی درپوه، ئاده میزاد بۆ سه مرده می نه زانی و به ره لایلی ده گیریته وه، ناهه ت ده کاته نامیری را به ادنی نابه جی و کالای فروشتن، هیه چ پارێزگاری نه و ناموس و شه ره فه ناکه ن که ئایین فه رمانی به پاراستنی کردو وه و سروشتی سه لیم داخوازی پاکو خاوین را گرتیه تی!

پوخته‌ی چیرۆکه‌که بۆ ئەو هییه: ئیتمه رینمونی بکا بۆ پابه‌ند بوون به‌و سروشته پاکی له‌سه‌ری دروست بووین، هه‌روه‌ها بۆ سوپاسگوزاری خوداو جی‌به‌جی کردنی فهرمانه‌کانی و خۆپاراستن له‌جڵه‌و گیری‌یه‌کانی و هه‌زه‌ر کردن له‌وه‌سه‌وه‌سه‌و ختۆکه‌ی شه‌یتان. جا که ئیتمه‌ی ئاده‌میزاد هه‌زو ئاره‌زو‌کانی خۆمان زانیو هه‌ستمان به‌خه‌ترناکی دوژمنی سه‌ر سه‌ختی خۆمان؛ شه‌یتانی نه‌فرین لی‌کراو کردو دلو ده‌روونی خۆمان له‌سه‌ر یادی خوداو نه‌ده‌بو نه‌خلاق‌ی جوان په‌روه‌رده‌کردو پابه‌ندی فهرمانو جڵه‌و گیری‌یه‌کانی په‌روه‌ردگار بووین، ئەوه له‌دونیاو له‌قیامه‌تدا خۆشبه‌ختو کامه‌رانین. ته‌رکی خۆمان له‌ژباندا به‌جی هی‌ناوه‌و به‌مراز گه‌یشتوو و سه‌رکه‌وتووین.

دابینکردنی پیوستی ناده میزاد له دونیاو ترساندنی له فیتنه ی شهیتان
 یَدْبَنِیْ ءَادَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَیْکُمْ لِبَاسًا یُّوَارِیْ سَوْءَ تَکُمُ وَرِیْشًا وَ لِبَاسٌ
 اَلتَّقْوٰی ذٰلِکَ خَیْرٌ ذٰلِکَ مِنْ ءَایَتِ اللّٰهِ لَعَلَّهْمْ یَذَّکَّرُوْنَ ﴿٢٦﴾ یَدْبَنِیْ
 ءَادَمَ لَا یَفْتِنَنَّکُمُ الشَّیْطٰنُ کَمَا اَخْرَجَ اَبَیْوٰیْکُمْ مِّنَ الْجَنَّةِ یَنْرِغُ
 عَنْهُمَا لِبَاسُهُمَا لَیْرِیْهُمَا سَوْءَ تَیْهُمَا اِنَّهٗ یَرٰرَکُمُ هُوَ وَقَبِیْلُهُ
 مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّیْطٰنَ اَوْلِیَآءَ لِلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ

﴿٢٧﴾

له نایه ته کانی پیشوودا نهوه مان زانی: که پهروه ردگار فرمانی به
 ناده مو حهوا کرد: که دابهزنه سهر زهوی و زهوی بو کردن به شوینی تیدا
 حهوانه وه ژیان به سهر بردن، نه مجار لیږه دا پهروه ردگار نهوه مان بو روون
 ده کاته وه که هه موو پیوستیاتیکی دینو دونیای بو ناده میزاد له زهوی دا
 دابین کردوه بری لهو پیوستیانه پوښاکه که پیوستی به کی گرنگه بو دینو
 دونیا نه مهش داخوازی سوپاسگوزاری ناده میزاده له سهر نهو نیعمه ته زۆرو
 زه به ندانه ی خودا بو به نده کانی و فرمانوی: ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَیْکُمْ
 لِبَاسًا یُّوَارِیْ سَوْءَ تَکُمُ وَرِیْشًا﴾ نه ی نهوه ی ناده م یادی نازو نیعمه تی
 خودا بکه نهوه که به خشیونی به تیوه نیستاو به بساوه ناده مو به دایه حهوا
 لهوه پیش، بهو جوړه که پیوستیاتی نایینو ژیانی دونیای بو دابین کردوون،
 وه کوو نهو پوښاکه ی شهرمگای پی داده پوښنو نهو بهرگنو نامیره جوانانه ی
 خوتانی پی ده رازینه وه، له سهرماو گهرما خوتانی پی ده پاریزن، مانای
 (اَنْزَلْنَا) - ناردنه خواره وه ی پوښاک- نهوه یه: که خودا بوی کردوون به یاساو
 شهریمه تر فرمانی پی کردوون که له بهری بکهن، ماده ده خامه که یشی بو

دروست کردوون^{۱۹}، مادده خامہ کھی کہ لۆکھو خوریو کولکٹو موو و ناوری شہو پیری بالندہیہ...ہتد، بہ گوترہی پیویست بۆی بہ دیہینان، نہ مجار قیری رستزو جۆلایی کردنو چنینو درونی کردوونو شیوہی لہ بھر کردنو بہ کارہینانی نہو پۆشاکو ھۆکارہ رازینمرہ وانہی خستۆتہ دلتانہ زہو بۆ بھرژہ و ہندی خۆتان بہ کاریان دہ ہینن! نہم منہت نانہی پھرورہ دگار بہ نیعمہتی پۆشاک بہ لگہیہ لہ سہر نہوہ کہ رہوایہ نادہ میزاد پۆشاک کی جوان لہ بھر بکاو خۆ برازینیتہوہ، نہمہش لہ گہل سروشتی نادہ میزاددا گونجاوہ کہ نارہ زۆی خۆرازانہوہو خۆ قۆز کردنو نارایشتدانی ہیہ!

نیعمہتی پۆشاک نیعمہتیکی گہورہو بہ نرخہ، ہر کہ سیٹک ہست بہ گرنگی نہم نیعمہتہ نہکات سروشتی تیٹک چوہ، پۆشاک وہ کوو شہرمگا دادہ پۆشیو زیدہ جوانی بہ نادہ میزاد دہ بخشی لہ ہمان کاتدا لہ سہرماو گہرماش دہ پیاریزی!

قورنانی پیروژ کہ لیہدا باسی پۆشاکو گرنگی بہ کھی دہ کاو بہ یہ کی لہ نیعمہتہ گہورہ کانی خودا بۆ نادہ میزادی حسیب دہ کا؛ ہمروا بہ ناسانی بہ سہریدا رامہ بورہ! لیی وردبہرہوہو تیی بفکرہ! چونکہ قورنان رینمونوی بہک رانانوتینی کہ پیویست نہ بیی بۆ دہرمانی دہردیک نہ بیی، بۆ بہرامبہری کردنو قہ لاچۆ کردنی حالہ تیٹکو دیاردہ یہ کی ناشیرین نہ بیی! چیرۆکیٹک ناگیرپتہوہ کہ کاریگہریو رۆلی خۆی نہ بیی لہ بزوتنہوہی نیسلامی دا، چیرۆکی قورنان بۆ تہنہا لایہنی فہنزو داہینان نییہ، کہ حہقیقہ تیٹک رادہ نوینی تہنہا بۆ رانواندنی لایہنی نہ ظہریہ کھی نییہ، بہ لۆکو بۆ پھرورہدہو پیگہ یاندنی کہ سایہتی موسولمانہ.

قورنانی پیروژ پروگرامی خودایہ بۆ نادہ میزاد بۆ نہوہی پھرہوی بکا، رینمونویو پریارہ کانی بۆ روویہرو بوونہوہی حالہتو رووداوی روودراوہ کانی بزوتنہوہی نیسلامی یہ، بۆ چارہ سہر کردنی کی شہو تہنگو چہ لہ مہیہ کہ: کہ روویہروی کۆمہ لگای موسولمانان بوہتہوہ، یان دہ بیٹہوہ، ہر لہم روانگہوہ

^{۱۹} سہید دہ فہرموی (انزلنا) لیہدا بہ مانا (شرعنا لکم فی التنزیل).

كه سهبرى نهم نايمتهى ئيره ده كهين ده بينين تيمارى برينيكى كۆمه لايتهى
قوولئى سهرده مى نه زانى ده كا، قه لاچۆى ديار ده يه كى قىز لىكرارى كۆمه لگاي
عهره بو هه موو كۆمه لگايه كى نه قامى - كه نهو جوړه ديار دانهى تىدابى -
ده كا.

بىگومان قوره يشى به كان پيش هاتنى ئىسلام چهند ياساو دابو
نهرى تىكيان بو بهر ژوه ندى خويان داهى نابوو، بو نه وهى خويان به سهر نهو
عهره به موشرىكانه دا به سپينن كه سالانه بو نه نجام دانى حج رويان
ده كرده مه ككه ر كاره كانى حج و پيداويستى به كانيان نه نجام ده داو ته وافى
كه عبه يان ده كرد؛ نهو كه عبه يه كى كرد بو يان به خانهى بستو سه نه مو شوئى
خزمه تچى به كانيان، نهم ياساو دابو نهرى تيه يان له سهر بيرو بو چوونى ك گه لاله
كرد بوو: كه پييان وابوو: ناينى خواديه، نه مانه يان داهى نابوو بو نه وهى
كه سانى ديكه ي پى گمردنكه چ بكه نو بيانچه وسپيننه وه! وه كوو هه موو خاوه ن
ديرو كا هينو سلهوره كانى نهو رۆزگار ده يان كردوو په يره وييان ده كرد،
قوره يشى به كان ناو تىكيان له خويان نابوو به خويان ده گوت (الحمس) كۆى
(الحمس) ه واته ناين پهروه ر، برئى مافو زنده رزييان به خويان دابوو
عهره به كانى تر نهو مافانه يان به خويان نه دابوو!

به شىك لهو مافانهى كه تايبه ت بو به قوره يشى به كانه وه كه سى تر
نهو مافه ي نه بوو برئى دابو نهرى تو چۆنيه تى نه نجامدانى ته وافى كه عبه
بوو! هه ر بو قوره يشى به كان ره و بو به بهرگى خويانه وه ته واف بكه ن؛ به لام
جگه له قوره يشى به كان عهره به كانى تر بو يان نه بوو به پۆشاكىك كه
له وه پيش له بهريان كردوه ته واف بكه ن، ده بوايه پۆشاك لهو قوره يشى يانه
وه رى گرن كه ناوى (الحمس) يان له خو نابوو، يان ده بوايه ههول بهن پۆشاكى
تازه پيدا بكه ن بو نه وهى ته وافى پتوه بكه ن، نه گه ر له م دوو حاله هيچيان
بو هه لته سورايه نه وه ده بوو بهرووتو قووتى ته واف بكه نو ئافره تيشيان
له گه لدا ده بوون!

ئيبنو كهثير ده لئى: عهره به كان - جگه له قوره يش - به پۆشاكىك كه
له وه پيش له بهريان بكر دايه ته وافيان نه ده كرد، پييان وابوو: نابى به پۆشاكىك

تهواف بکهن که تاوانیان پی کردوه؛ تنها قورهیشی بهکان که ناوی (الحمس) یان له خۆیان نابوو بۆیان ههبوو بهبهرگی کۆنینهوه تهواف بکهن، بهلام عمره بهکانی تر نه گهر کابرایه کی قورهیشی (احمس) ی پۆشاکیکي بدایه نهوه تهوافی پیوه ده کرد یان نه گهر پۆشاکیکي تازهی دهست بکهوتایه نهوه دهیتوانی تهوافی پیوه بکا دواي تهوافه که ده بوايه فرپی بدایه و کهس بۆ نه بوو ههلی بگهرتهوه؛ خو نه گهر کابرای قورهیشی پۆشاکي پی نه دایه و هی تازهشی چنگ نه کهوتایه نهوه به رووتو قووتی تهوافی که عبهی ده کرد، نه گهر نافره تیش بووايه ههر ناوا بهرووتی تهوافی ده کرد نه گهر شتیکی دهست بکهوتایه - واتیکه کهی - خۆی پی داده پۆشی!! بهلام به زۆری نافره تهکان نه گهر رووت بوونایه به شهو تهوافیان ده کرد بۆ خاتری شوینی نا لهباری نه بیندري!

کهوابی بۆ روویهروو بوونهوهی شه و واقیعه تاله، بۆ قهلاچۆکردنی شه گومرایی و سهر لی شێوانه، بۆ پووچهل کردنهوهی شهو شهریهته دهسکرده قیزه ونه ی که پال خودایان ده دا ده رباره ی چۆنیهتی نه جامدانی تهوافو پۆشاکو... هتد، شه دهقه قورئانی یانه نیردرانه خوار، بۆ شهوهی ئاده میزاد بگهرتهوه بۆ سهر جاده ریه کهو لهو دابو نه ریه نه زانی یانه رزگاریان بکا!

گومان لهوه دا نیه که منهت نانی خودا به سهر نیمه ی ئاده میزادا به نیعمهتی پۆشاکو نامیری خوجوان کردن، به لگهی به هیزه له سهر ئیباحو حه لالی بهتی و هه لنانی موسولمانان بۆ پۆشینی، چونکه نایینی نیسلام نایینیکه له گه ل سروشت گونجاوه نایینی فیتره ته، له نایینی نیسلام دا شتیك نیه سروشتو فیتره تی ئاده میزاد داخوازی بی شه قه ده غه ی بکاو؛ ههر شتیك پیویست بی بۆ ژیا نی ئاده میزاد نیسلام ههر گیز قه ده غه ی ناکا، به لکو سنووری بۆ داده نی و له چوارچیوه ی شهریه تی په سه ندی خودایی دا به کاری ده هینی و به ره وای ده زانی.

ههر کاتی مرۆف پۆشاکیکي تازهی له بهر کرد سوننه ته سوپاسی خودای له سهر بکا. تیمام نه حمده له عه لی کوپی شهو طالیه وه ده گیرته وه که فهرمویه تی له پیغه مبهرم ژنهوت له کاتی له بهر کردنی پۆشاکدا ده یفرموو:

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَزَقَنِي مِنَ الرِّيشِ مَا أَجْمَلُ بِهِ فِي النَّاسِ وَأُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي).

نہ مجار پھروردگار پڑشاک می عنہوی پاسا دایہوہ بہ سہر پڑشاک می
ماددی دافر موی: ﴿وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ﴾ بہ گوتہی کومہلی
تایعین، پڑشاک می تہقوا پڑشاک می عنہوی بہ نہ ک حیسسی!
نیبنو عہ بیاس دہ فر موی پڑشاک می تہقوا بریتی بہ لہ نیمازو کردہوی
باش لہ پڑشاک می روالہتی چاکترہ.

عہ بدور پڑہمانی کوری تہ سلہم دہلی: موسولمان لہ ترسی خودا
شہر مگای خوی دادہ پڑشی تہویہ پڑشاک می تہقوا. کہوایی لہ نیوان تہ شریع
دانانی بڑ پڑشاکو خورازاندنہوہ لہ نیوان تہقوادا پدیہندی بہ ہیژ ہدیہ،
تہقواو پڑشاک ہمدوویکیان داپڑشہری شہر مگان، تہقوا عہیبو عاری دلو
دہروون دادہ پڑشی دہپرا زینیتہوہ، پڑشاکیش شہر مگای جہستہ دادہ پڑشی و
جوانی دہکا.

﴿ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ﴾ تہوی باس کرا لہ دروست
کردنو بہ دیہینانی ماددہ خامہ کانی پڑشاک، لہ دانانی پاسا شہریعہتی
پڑشینی پڑشاک نیشانہی بہ دہسلاتی خودایہو فہضلو گہورہیی زاتی
پھروردگار دہچہ سپینی، نیشانہی رہحمو بہ زہیی یہزدانہ بڑ بہندہ کانی،
پھروردگار تہم نیعمہ تانہی پی بہ خشیون بڑ تہوی بیانما ملینی و رامیان بکا
بڑ سوپاسگوزاری شوکرانہ ژمیری زاتی پھروردگارو ناسینی نیعمہ تہ
گہورہ کانی بہ سہر بہندہ کانی داو دور کھوتنہوہ لہ فیتنہی شہیتانو
بہدہر خستنی شہر مگاو خڑو تو کردنہوی نا شہری.

نہ مجار پھروردگار نادہ میزادانی لہ فرتو قیلی شہیتانو تاقمہ کدی
ترساندو تہوی بڑ روون کردنہوہ کہ شہیتانو شہیاتی نییہکان دوژمنی
سہرسختی نادہ میزادنو تہم دژاہتہی بہی شہیتان دژاہتہی بہکی کؤنو
دیرینہیہو لہ سہردہمو کاتو ساتی دروستیوونی نادہ مہوہ دہستی پی
کردوہ! تہوہوہو فرمانی خودای شکاندو سوژدہی بڑ نادہم نہبرد، دوی
ہمولی دا بڑ وہدہرنانی نادہمو حہوا لہ بہہشتو توو شہیوونیان بہ زور

مهينه تي و تنگنو چه له مه.

بۆيه جاريكي تر په روه ردگار خي طايبي خو ى ناراسته ى نه وه ى ناده م
 كرده وه و فرمو ى: ﴿يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ﴾ نه ى نه وه ى ناده م بى ناگا مەبن له نفسى خۆتانو هه مېشه
 ناگادارى بكه نو مه هيلن شهيتان فرسه تان لى بينى و به وه سه سه و فرتو
 قیل تووشى نه نجامدانى تاوانتان بكا وه كوو له وه پيش باوكه ناده مو دايكه
 حدواتانى به هه مان فرتو قیل هه خلیسكاندنو تاوانى پى نه نجام دانو له
 به هه شت ده ركزانو تووشى جوړه ها نارچه حتى و ماندوو بوون هاتن، هر شهيتان
 بوو: كه بوو به هو ى ده ركه و تنى شهرمگايان!! كه له وه پيش لييان شاره وه بوو
 ﴿يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا﴾ له به هه شت وه ده رى نانو بوو به
 هو كاري دارينى پوشاكيان؛ نه و پوشاكه ى كه له په لكه گه لای به هه شت
 پيكيان هينا بوو، پوشاكيان لى دارندرا بو نه وه ى شهرمگای يه كترى بينن!!
 (لام) له وشى (ليريهما) دا (لام) ى عاقيبه تى پى ده گوترى واته: بو
 نه وه ى له ناكاما شهرمگای يه كترى بينن: نه مهش ناماژه يه بو نه وه ى كه
 ناده مو حدوا له سمر زه و ى به روو تو قووتى ژياون چونكه نه و كاته له سمر
 زه و ى پوشاك نه بووه!!

خۆتان بياريزن له شهيتانو جهنر مه كانى ﴿إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ﴾ شهيتانو سه ريازاني، ئيوه ده بينن به لام ئيوه نه وان
 نابین، زبان پى گه يشتن له دوژمنيكه وه كه نه بينى زوړترو كوشنده تره له
 دوژمنيك كه بينى.

خوپاراستن له شهيتان به په ناگرتن به خودا ده سه سه بهر ده بى به به هيز
 كردنى نيمان به خوداو په يوه ندى كردن پيوه ى به جهنگان له گهل نه فسرو گو ى
 رانه گرتن بو وه سه سه و ده نه ده نه ى شهيتانو همول دان بو پاك كرده وه ى
 نه فسرو مشتو مال كردنى دلو ده روون دپته كايه وه!

نه مجار ترسانده كه ماني له شهيتان دووباره كرده وه و فرمو ى: ﴿إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ تيمه شهياتينمان كردوون به

یارمه‌تیده‌رو پشتگیری‌کهری کافرو بی پرواکان، به‌م جوړه ناماده‌باشییان
تیدایه بو قبول‌لکردنی وه‌سوه‌سه‌ی شه‌یتان وه‌کوو چوون جه‌سته‌ی لاواز
ناماده‌باشی تیدایه بو نه‌خوش کهوتزو وه‌رگرتنی می‌کروږ.

قییینی: نایه‌تی ﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أُنْزِلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي
سَوَآتِكُمْ﴾ نه‌وه ده‌گه‌ینه‌نی که داپوشینی شهرمگا واجبه‌و ده‌رخستنی
یاساغه. چونکه نایه‌ته‌که ده‌فرموئ: ﴿يُؤَارِي سَوَآتِكُمْ﴾ واته: په‌روه‌ردگار
پزشاکی داهیناوه بو نه‌وه‌ی ئاده‌م بو نه‌وه‌ی شهرمگای خو‌یانی پی داپوشن،
زانایانی نی‌سلا‌میش به‌یه‌ک ده‌نگ داپوشینی شهرمگیان به‌لاوه پی‌ویسته!
که‌س نیه بلئ: دروسته ناده‌میزاد شهرمگای خو‌ی بو خه‌لکی نامو ده‌ربخا.

نه‌مجا با بزاین شهرمگا چی‌یه‌و کوئ ده‌گر‌تسه‌وه: زانایانی ظاهیریو
نی‌مامی طه‌به‌ری پی‌یان وایه شهرمگای پی‌او ته‌نها پاشو پی‌شیه‌تی واته:
(هینو بیلاماناکه‌ی) جگه له‌م دووانه شو‌نه‌کانی تری جه‌سته شهرمگا نین
چونکه قورنان ده‌فرموئ: ﴿لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَآتِكُمْ﴾، یان ده‌فرموئ:
﴿بَدَتْ لَهِمَا سَوَآتُهُمَا﴾. یان ده‌فرموئ: ﴿لَبِئْسَ مَا سَوَّاهُمَا﴾. له‌هه‌موو
ده‌قه‌کاندا هه‌ر باسی (پاشو پی‌شی) کردووه. هه‌روه‌ها نی‌مامی بوخاری له
نه‌نه‌سه‌وه فرموده‌یه‌ک ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لئ: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ له‌کو‌لانه‌کانی
خه‌یبه‌ردا را‌کردنی نه‌نجام دا. له‌و ده‌قه‌دا هاتووه ده‌فرموئ (ثُمَّ حَسِرَ الْإِزَارَ
عَنْ فَخِذِهِ، حَتَّىٰ إِنِّي أَنْظُرُ إِلَىٰ بَيَاضٍ فَخِذِ النَّبِيِّ ﷺ). واته نیزاره‌که‌ی له‌سه‌ر
سمتی کو‌کرده‌وه به‌جو‌ریک من به‌ناشکرا سپیایی رانی پی‌رو‌زیم بی‌نی.

نی‌مامی مالی‌ک ده‌فرموئ: ناووک شهرمگایه، به‌لامه‌وه جوان نیه
پی‌او رانی خو‌ی به‌نا‌گاداری خیزانی ده‌ربخا! به‌لگه‌ی مالی‌ک فرموده‌که‌ی
پی‌غه‌مبه‌ره که به (جه‌ره‌دی کو‌ری خوه‌یلیدی) فرموو رانت داپوشه چونکه
ران شهرمگایه. (بوخاری نه‌م فرموده‌یه‌ی به‌شی‌وه‌ی ته‌علیق ریوایه‌ت
کردووه) نه‌مجار بوخاری گو‌توویه‌تی حه‌دی‌شی نه‌نه‌س راست تره حه‌دی‌شی
جه‌ره‌د نی‌حیتیاتی پتره. مه‌به‌ستی نه‌وه‌بوو له‌خیلافه‌که خو‌ی رزگار بکا.

کە وایی بەلای مالیکییەکانەوہ ران شەرمگا نیە، چونکە روژی خەبەر پیغەمبەر ﷺ بە دەری خست، بەلام بە لایانەوہ مەکرووہە لەبەر حەدیتەکە ی جەرەد. ئەبوو حەنیفە پێی وایە کە ران شەرمگایە.

شافیعی پێی وایە ئەژنۆ ناووک شەرمگا نین بەلام داپۆشینیان واجبە لەم رووہە ھەر شتێک واجبێ پێ تەواو ببێ واجبە. بەلای زوربە ی زانایانەوہ ئافرەتی سەربەستو ئازاد جگە لە دوو دەستی و دەم چاری ھەموو جەستە ی شەرمگایە، چونکە زوربە ی فوقەھا دەفەرموون: کەسێک بێھۆی ژن بخوازی و ماری بکا بە پێشدا تەماشای دەم چاوو ھەردوو دەستی بکا. ھەروەھا چونکە لە کاتی ئیحرامدا پێویستە ئەم دوو ئەندامە ی بەدەرەوہ بن.

فەرموودە ی قورئان کە دەفەرموی: ﴿مَنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ﴾ ئەوہ دەگە یەنێ کە ئادە میزاد جندۆکەو شە یاتینی نابینن ئیمامی ئەحمە دیش حەدیشکی ریاوایت کردوہ مانای نایەتە کە جەخت دەکاتەوہ دەفەرموی: (إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ) لە ئیبنو عەبباسەوہ ریاوایت کراوہ کە پیغەمبەریش ﷺ ئەو جندۆکانە ی نەبینیون کە گوێیان لە قورئان خوێندنە کە ی گرت. بەلگەش نایەتی ﴿قُلْ أَوْحَى إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ﴾ بەلام لە ئیبنو مەسعودەوہ ریاوایت کراوہ: کە پیغەمبەر ﷺ بینوونی، فەرموودە ی تریش ھەن ئەوہ دەچەسپێنن کە دیتوونی، شافیعیش پێی وایە: کە بینینیان تاییەتە بە پیغەمبەرانیەوہ.. بەیھەقی لە مەناقیبە کە ی لە ھاوہلی خۆی ئیمامی رەبیعەوہ دەگیرێتەوہ کە گوتوویەتی ھەر کەسێ بلی جندۆکەم بینوون شەھادەتی لی وەرناگرین مەگەر پیغەمبەرێ، دیتیان تەنھا بۆ پیغەمبەرانی دەستەبەر دەبێ.^{٢٠}

^{٢٠} تفسیر المنار ج/ ٨ / ٣٦٨.

شه‌ریعه‌تی موشریکه‌کان لاسایی کردنه‌وه‌ی باوک و باپیرانیانه،

شه‌ریعه‌تی خودا نیگا ناردنه بو پیغه‌مبه‌ره‌کانی

وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ

لَا يَأْمُرُ بِالْفَحِشَةِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ قُلْ أَمَرَ رَبِّي

بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾ فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ

اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

له نایه‌ته‌کانی پیشوودا په‌روه‌ردگار نه‌وه‌ی باس کرد که شه‌یاتینی
کردونه هاو‌نشینی کافره‌کانو بالاده‌ستی کردون به‌سهریاندا، نه‌مجار لی‌ره‌دا
باسی جو‌ریک، له کاریگه‌ری بالاده‌ستی شه‌یاتینی به‌کان ده‌کا به‌سهر نا
موسولمانان‌دا که گه‌ردن‌که‌چی و فه‌رمان‌به‌رداری‌انه بو وه‌سه‌سه‌مو سه‌رلی
تیک‌دانیا‌زو ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً﴾ نه‌و موشریکو گو‌مپرایانه که
تاوانیکی گه‌وره و ناشیرین نه‌نجام ده‌ده‌ن، تاوانیکی و ده‌که‌ن که شه‌رو
عه‌قل و سروشتی ساغو سه‌لیم به‌هیچ شی‌ویه‌ک وه‌ری نه‌گرئ وه‌کو: ته‌واف
کردنی ژزو پیاو به‌روتو قووتی و هه‌مو تاوانیکی تری گه‌وره و فاحیشه
ناسا، پییان بگوتری بوچی و به‌چ یاسایه‌ک نی‌وه نه‌و تاوانانه ده‌که‌نو به
ره‌وایان ده‌زانن؟ نه‌گه‌ر له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانیان خه‌لکی سه‌ر زه‌نشتیان بکه‌ن،
﴿قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا﴾ ده‌لین: نی‌مه لاسایی باوک و باپیری
خومان ده‌که‌ینه‌وه و شو‌تین دابو نه‌رتی نه‌وان ده‌که‌وین، چار له‌رتبازی
ده‌که‌وین، جگه له‌وه‌ش خودا فه‌رمانی پی کردوین و نی‌مه فه‌رمانی خودا جی به
جی ده‌که‌وین!!

سه‌یره نه‌وان به‌لگه له‌سه‌ر کار دروستی خو‌یان ده‌هیننه‌وه و پاساوی

کرده وه فاحیشه‌کانی خۆیان ده‌ده‌نه وه به دوو به‌لگه، پێیان وایه: کرداره‌کانیان ره‌وانو به خرابیان نازانن! یه‌که‌م ده‌لێن: تێمه باوکتو باپیری خۆمان وا بینیه وه نه‌مه دابو نه‌رتیان بووه. دووهم ده‌لێن: خودا فرمانی پێ کردووسن ئهم کارانه نه‌نجام بده‌ین!

ئیترا خودای مه‌زن فرمان به پێغه‌مبهر ده‌کا که به‌پرهرچیان بداته‌وه و به‌لگه‌ی دووهمیان پوچهل بکاته‌وه ده‌فرموئ: ﴿قُلْ إِنْ أَلَّهِ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ ئه‌ی پێغه‌مبهر پێیان بلێ ئیوه راست ناکهن، ئهم پاساو دانه‌وه‌یه‌تان درۆیه، چونکه خودا فرمان به کرده‌وه‌ی فاحیشه‌نامێز ناکا، ئهم کارانه‌ی ئیوه وێ نه‌چوو و نه‌گونجاوو قه‌یزه‌ونن، هه‌موو پێغه‌مبهران به خرابو نه‌شیایان حلیب کردوون، خودای مه‌زنو بالا ده‌ست هه‌رگیز فرمان به کردنی کاری ئاوه‌ها ناشیرین ناکا!

له حه‌قیقه‌تیشدا شه‌یتان فرمان به کرده‌وه‌ی فاحیشه‌نامێز ده‌کا وه‌کوو قورئان ناماژه‌ی بۆ ده‌کاوه‌فرموئ: ﴿الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ البقرة/٢٦٨.

ئه‌وه‌ی تێبینی ده‌کری پهره‌ردگار ده‌ریاره‌ی به‌لگه‌ی یه‌که‌میان هه‌چ ره‌تدانه‌وه‌یه‌کی نه‌بوو!! هۆیه‌که‌ی ئه‌وه‌یه: که لاسایی کردنه‌وه‌ی کوێرانه هه‌ینه هه‌له‌یه‌کی ناشکرایه پێوست به ره‌تدانه‌وه ناکا، هه‌موو که‌س به لایه‌وه کاریکی ناپه‌سه‌نده!!

ئه‌مجار پهره‌ردگار به پرسیار کردتیکی نار‌ه‌زامه‌ندی نامێزه وه پێیان ده‌فرموئ: ﴿اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئه‌ری ئیوه به چ روویه‌که‌وه شتی ئاوا پال خودا ده‌ده‌ن؟ شه‌رمو حه‌یا ناتانگرتی بوختانی ئاوا به‌ده‌م خوداوه هه‌له‌به‌ستن؟ شتی‌ک که حه‌قیقه‌تو راستی‌یه‌که‌ی نازانن بۆ ده‌لێن: خودا فرمانی پێ کردووسن؟ خۆ شه‌ریعه‌تو فرمانی خودا به نیگا کردن بۆ پێغه‌مبهران نه‌بی نازاندی، له رێگه‌ی نیگای خوداوه بۆ پێغه‌مبهرانی نه‌بی ئاده‌میزاد له شه‌ریعه‌تی یه‌زدان تی ناگهن! ده‌ی خۆ ئیوه به‌هه‌توکه‌وه ده‌ده‌نه‌ی شه‌یتان ره‌فتار ده‌که‌ن درۆ له‌سه‌ر خودا هه‌له‌به‌ستن!

ئایەتە کە دەربڕینی ناپەزایی بە بەرامبەر ئەوانەی فەرمانکردن بە کردنی فاحیشتە پال پەرورەدگار دەدەن، گوێپرایەلی بۆ شەیتان دەکەنو بە نامۆزگاری ئەو تاوانی گەورە ئەنجام دەدەن کەچی بێ شەرمانەو نەزنانە دەڵێن: خودا فەرمانی پێی کردووین!!

لە هەمان کاتیشدا شایەتی دانە لە لایەن پەرورەدگارەوه کە بناغەی قسەکانیان گێلی و نەفامی بە، هۆی کەودەنی و بێ عەقڵییانە کە ئەو کردارە ناشیرینانە پال خودا دەدەن! ئەمجار پەرورەدگار ئەوهی رەت کردەوه کە فەرمان بە فاحیشتەو خراپەکاری بکا، روهی خیطاب دەکاتە پیغەمبەر و دەفەرموی: ﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾ ئەو (محمد!) بەو موشریکانە بلی: پەرورەدگاری من فەرمان بە فاحیشتەو خراپەکاری ناکا، بەلکو فەرمان بە دادپەرورەو کاری چاکو سوودمەند دەکا، داوا دەکا نادهمیزادان کاری چاک ئەنجام بدەن و سیبانه رهو بەردەوام بن لەسەر کاری چاکو زێدەرەوی نەکەن. فەرمانتان پێی دەکا کە: ئە خۆتان رووتو قووت بکەنەوه، ئە بەرگتو پۆشاکی حەراو زێدە درێژو زێدەپانو زێدە گرانبەها لەبەر بکەن.

﴿وَأَقِمْوْا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ هەر وهە ئه‌ی (محمد!) پێیان بلی: لە ناو هەموو مزگەوتێک کە خودا پەرستی تێدا دەکەن مافی رووتیکردنتان بۆ لای خودا بدەن، بە ئەواوی رووتیکردنە کە ئەنجام بدەن؛ نییه‌تی ساغو دڵناگایی و لیبران بۆ رووتیکردن لە پەرورەدگارتان هەبێ، چ ئەو عیباده‌تی کە لە مزگەوتە کە یان لای مزگەوتە کە ئەنجامی دەدەن نوێژ بێ یان ئەواف بێ یان ذیکرو خودا پەرستی بەکی تر بێ، دەبێ ساغ بۆ خودایی!

﴿وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ﴾ هاوارو پارانه‌وه عیباده‌تتان تهنه‌ها بۆ خودا بێ، هەر ئەو پەرستێزو روو له‌بارەگای زاتی ئەو بکەن، روومه‌کە نه‌ غه‌یری خوداو کەسی تر جگه‌ له‌ پەرورەدگار بە شایستەیی پەرستش مەزانی، هاوارو پارانه‌وه مەکەنه‌ فریشتەو پیاو چاکو پیغەمبەرانو پێتان وابێ پارانه‌وه له‌وانو گۆره‌کانیان له‌ خواتان نزیک دەکاتەوه وامەزانی پارانه‌وه له‌ شێخو پیاو چاکو گۆره‌کانیان بەشیکه‌ له‌ نایینو سوود بەخشه‌!!

پاش ئەوه‌ی بنه‌مای ئایینی دیاری کردو فەرمانو جله‌وگیری ناراسته‌ی

پێغه‌مبه‌رو موسولمانان کردو ناره‌زایی خۆی ده‌رباره‌ی هه‌لۆتستو کرده‌وی
 موشریکه‌کان ده‌ربهری، باسی زیندوو بوونه‌وه‌و حیسابو لی‌کۆلینه‌وه‌و پاداشو
 سزا ده‌کاوه‌فرموئ: ﴿کَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ، فَرِيقًا هَدَىٰ وَ فَرِيقًا حَقَّ
 عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ﴾ وه‌کوو چۆن له‌ سه‌ره‌تاوه‌ خودا ئیوه‌ی دروست کردوه‌و
 ئاواش بو‌لای خودا ده‌گه‌رپینه‌وه‌، واته‌: هه‌ر به‌و ده‌سه‌لاته‌ زیندووتان ده‌کاته‌وه
 که سه‌ره‌تا کاروانی ژیا‌نتانی ده‌ست پێ‌کرد...

دوو پێ‌رو تا‌قم بوون؛ ئاده‌مو خێزانی، شه‌یتانو جه‌ندرمه‌کانی، که
 ده‌شگه‌رپینه‌وه‌ بو‌لای خودا کۆمه‌لێ‌کتان له‌گه‌ل ئاده‌مو دایکه‌ سه‌واو
 موسولمانانو راستاو خاوه‌ن باوه‌رو شوێنکه‌وتوو پێغه‌مبه‌رانو گه‌ردنکه‌ج
 بو‌فرمانو جله‌وگه‌رییه‌کانی په‌روه‌ردگار، کۆمه‌لێ‌کیشتان سه‌رپێ‌چیکارو
 تاوانبار له‌گه‌ل شه‌یتانو جه‌ندرمه‌کانی ده‌گه‌رپینه‌وه‌ بو‌لای خودا ریسواو
 شه‌رمه‌زار! کۆمه‌لێ‌کتان خودا هیده‌یه‌تی دا‌ونو رێبازی خوداتان گرتوه‌، یا
 به‌ندی فرمانو جله‌وگه‌رییه‌کانی بوون.

کۆمه‌لێ‌کیشتان گو‌م‌پ‌رایان به‌سه‌ردا ده‌چه‌سپێ‌و چه‌سپیه‌، نه‌وانه
 شه‌یتانیان کردوه‌ به‌ پێ‌شه‌واو شوێنی که‌وتوون، نه‌ویش به‌ره‌و دۆزه‌خ
 راپێ‌چیان ده‌کا، به‌ راستی شه‌یتان رابه‌رو پێ‌شه‌وایه‌کی خراپو گو‌م‌پ‌راکه‌ره‌.

خاوه‌نی مه‌نار ده‌فرموئ: ئه‌م رسته‌یه‌ی ئایه‌ته‌که‌ به‌لی‌غ‌ترینو
 کور‌ت‌ب‌ترینو سه‌ر‌نا‌سات‌رینی قورئانه‌، چونکه‌ ده‌عوایه‌که‌ به‌لگه‌ی لی‌ک‌چواندنی
 زیندوو بوونه‌وی قیامه‌تی به‌ دروست‌کردنی سه‌ره‌تای ئاده‌میزادی له‌خۆ‌گرتوه‌،
 واته‌: په‌روه‌ردگار چۆن سه‌ره‌تا به‌ ده‌سه‌لاتو توانای خۆی دروستی کردوونو
 به‌دی‌هێ‌ناون ئاواش دوا‌ی مر‌دن زیندووتان ده‌کاته‌وه‌و روژی قیامه‌ت
 ده‌گه‌رپینه‌وه‌ بو‌لای، به‌لام له‌م حا‌له‌تاندا دوو تا‌قمو کۆمه‌لن:

١- کۆمه‌لێ‌کتان خودا له‌ جیهاندا به‌ هۆی ناردنی پێغه‌مبه‌ران هیده‌یه‌تی
 دا‌ونو پ‌روایان هێ‌ناوه‌و شوێن په‌یامی پێغه‌مبه‌ران که‌وتوونو به‌ راستی رویان
 له‌ خودا کردوه‌ راستالانه‌ خودایان په‌رستوه‌و که‌سیان نه‌کردوه‌ به‌ هاوه‌لو
 هاوشانی.

٢- کۆمه‌لێ‌کیشیان گو‌م‌پ‌رای له‌سه‌ر چه‌سپیه‌و شوێن شه‌یتان که‌وتوونو

گومرایی کردوونو له ریگای خودا لای داو، هه موو تا قمو کۆمه لیکیش له سر
چ نایینیک ژیاوه له سر نهوه ده مرئو له سر چی ده مرئو له سر نهوه زیندوو
ده کرتهموه مانای ﴿حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ﴾ واته: گومراییان چه سپیوه
به هۆی چه سپینی هۆکاره کردار نامیزه کانیان، به ویستی خۆیان هۆکاری
گومراییونیان په پیره و کردوه، وه کوو ده فرموی: ﴿إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ واته: نهوانه که گۆرپه لای
نامۆزگاری شهیتان بوونو نهو تاوانو خراپه کارییهی له پیش چاوان جوان
کردو له دلایان شیرین بوو مانای وایه کارویاری خۆیان داوه ته ده ست شهیتانو
نهویان کردوه به فرمانده و گهوهی خۆیان وازیان له پهروه ردگاری زاناو
داناو به پیره حم و به خشنده هیناوه؛ رویان له نهو خودایه وهرگپراوه که فرمان
به داد پهروه روی چاکه کاری ده کا جله وگیری له خراپه و فاحیشه ده کا!

که چی وێرایی نهه به ههله چوونو تاوانکارییهیان پێیان وایه نهوان
رینمونی کرارنو هیدایهت دراوونو واده زانن نهوهی که شهیتان به گۆریاندا
دهدا راسته و پێویسته په پیره وی بکهن!

نهوانه رووکردنه غهیری خوداو نوزانهوه و پارانهوه له قسنو گۆری
پێغه مبهران و پیاو چاکان به ئومیدی نهوه له خودایان نزیک بکه نهوه به تاییو
خودا په رستی ده زانو، پێیان وایه که ناده میزاد تاوانیکی کرد پێویسته هانا
بۆ گۆری پیاو چاکیک به ریو نهو نیسه که رزیوانه بکاته تکاکار بۆ نهوهی
خودا لای خوش بێ، واته: نهوانه واده زانن: خودا وه کوو پاشایه کی
سته مکار وایه تا یه کییک له پیاوه نزیکو دارو دهسته کان نه بیته تکاکارو
داوای لیبوردن بۆ تاوانباریک نه کا لای خوش نابێ. سهیره! خودا بۆ خوی
ده فرموی: ﴿أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ بانگم لای بکهن وه لامتان ده ده مهوه،
یان ده فرموی: ﴿وَلَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ﴾ نیمه بۆ هه
ناده میزادیک له رهگی لامل لای نزیکترین، یان ده فرموی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ
أَيْنَمَا كُنْتُمْ﴾ خودا له کهل ئیوهیه له ههه شوینیک بن، ده هاو سه ده ها نایه تی
لهه جوړه ههه که چی نهو خه لکه گیلو نه فامه ده چن له ده وری گۆریک

ده‌ست ده‌که‌ن به پارانه‌وه نو‌زانه‌وه به هیوای نه‌وه نه‌و ئیسکه رزیوانه هاواریان بگه‌یه‌ننه خوداو شه‌فاعه‌تیا‌ن بۆ بکه‌ن!! -خودایه هاوار: به هانامانه‌وه وه‌ره له‌سه‌ر رژی‌بازی راستو دروستی خۆت دلمان بچه‌سپینه - نه‌مانه‌خه‌یه‌ته ریزی نه‌وانه‌ی گومرانو پیا‌ن وایه: هیدایه‌ت دراو‌ن!

سه‌یره زوربه‌ی تاقه‌و گرۆهه گومراکانی دونیا له‌ کۆ‌نو نو‌ی‌دا پیا‌ن وایه: له‌سه‌ر حه‌قن، نه‌وانه‌ یان له‌ رووی لو‌تبه‌رزو سهره‌ه‌قی‌یه‌وه کافرو بۆ پروان به‌رامبه‌ر به‌ حه‌ق، وه‌کوو نه‌وانه‌ی دژایه‌تی پی‌غه‌مبه‌ریان کردوه له‌سه‌رده‌می خۆیان‌دا نه‌وه‌تا فیرعه‌ونو تاقه‌مه‌که‌ی که‌ نۆ موعجیزه‌ی هه‌زه‌ره‌تی موسایان بینیی، وتیان: سی‌حرو جادو‌ی‌کی ناشکرایه.. سوور ده‌یان‌زانی که‌ نه‌و موعجیزانه‌ له‌ خوداو‌ه‌ن به‌لام له‌به‌ر لو‌وتبه‌رزو خۆبه‌زلزانی پشتیان لی هه‌ل‌کردو بروایان پۆ نه‌کرد! وه‌کوو ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ﴾ النمل/١٤. هه‌روه‌ها وه‌کوو مله‌ورو سه‌رانی قوره‌ه‌ش -ته‌بو جه‌ل- وه‌لیدی کورپی موعیره- ته‌لنه‌ه‌ضری کورپی ته‌ل‌حاریث- و زۆری تریش که‌ خودا ده‌رباره‌یان ده‌فه‌رمو‌ی ته‌ی (محمدا!) ﴿فَانْهَمُ لَا يَكْذِبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ﴾ الانعام/٣٣.

ته‌م تاقه‌و گرۆ کافرا‌نه‌ی که‌ له‌به‌ر لو‌تبه‌رزو ئیما‌نیان نه‌ه‌ی‌ناوه‌و کۆمه‌لو تاقم‌ی‌کی که‌مه‌ن له‌ چاو نه‌وانه‌ی که‌ له‌ ری‌گای لاسایی کردنه‌وه‌ی کو‌یرانه‌و شو‌ین که‌وتنی وه‌سو‌ه‌سه‌ی شه‌یتانه‌وه کافر بو‌ون.. نه‌وانه‌ی که‌ خودا ده‌رباره‌یان ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا﴾ الک‌هف/١٠٤. زوربه‌ی زانا‌یان پیا‌ن وایه: که‌سی‌ک هه‌ولو کۆشش بدا بۆ دۆ‌زینه‌وه‌ی رژی‌بازی حه‌ق، دوایی شتی‌کی به‌ حه‌ق زانی و شو‌ینی که‌وت ته‌م رژی‌بازه‌ی که‌ ته‌م به‌ حه‌قی ده‌زانی جیا‌وازی‌ی له‌گه‌ل په‌یامی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ به‌ر مانای ته‌م نایه‌ته‌ ناکه‌و‌ی، لای خودا به‌هانه‌ی هه‌یه‌و مه‌عذوره‌، چونکه‌ نه‌وه‌ه‌ولی خۆی داوه‌و وزه‌ی خۆی به‌ خه‌رج داوه‌و خوداش ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿لَا

يُكَفِّرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴿البقرة/٢٨٦﴾.

هه‌ندی له زانایان رستهی ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ نیان به‌م شیوه مانا کردووه چۆن له سه‌ره‌تاوه دروستمان کردوون؛ کۆمه‌لیکتان هیدایه‌ت دراوو کۆمه‌لیکتان گومرا، هه‌ر به‌و شیوه دروست ده‌کریته‌وه!!

ئیبینو عه‌بیاس ده‌فهرموئی: په‌روه‌ردگار ئاده‌میزادی دروست کردووه، هه‌یانه به‌ موسولمانو خاوه‌ن بریا، هه‌یانه به‌ کافری دروستی کردوون، په‌روه‌ردگار ده‌فهرموئی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُّؤْمِنٌ﴾ التغابن/٢. پاشان زیندوویان ده‌کاته‌وه هه‌یانه موسولمانه هه‌یانه کافر.

نهم رایه له‌گه‌ل نه‌و فهرمووده‌ی که بوخاری له ئیبینو مه‌سعوده‌وه ریایه‌تی ده‌کا یه‌ک ده‌گریته‌وه که ده‌فهرموئی: (فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا).

به‌ گوێره‌ی نهم ته‌فسیره‌ دژایه‌تی‌یه‌ک له‌ نیوان نایه‌تی ﴿كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾ و نایه‌تی ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ الروم/٣٠. دێته‌ کایه‌وه، فهرمووده‌یه‌ کیش نه‌بو هوره‌یره‌ ریایه‌تی ده‌کا له‌ سه‌ه‌حیه‌ین دا هه‌یه، پشتگیری نایه‌ته‌که‌ی سووره‌تی (الروم) ده‌کا ده‌فهرموئی: ییغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: (كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَاؤُهُ يَهُودَانِهِ وَيَنْصَرَانِهِ وَمَجْسَانِهِ). بێکه‌وه گونجاندنی نهم دوو نایه‌ته‌ ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ...﴾ و نایه‌تی ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ...﴾ به‌ تیبینی نه‌وه‌ش که هه‌ر نایه‌تی‌یک له‌ر دووانه‌ سه‌دیثیک پشتگیری ده‌کا. به‌م جوژه‌ ده‌بی بلیین: په‌روه‌ردگار سروشتی ئاده‌میزادانی له‌سه‌ر خودا ناسینو یه‌کتا په‌رستی و

دارشتوو و عەھدو پەیمانی بەو لەوەرگرتوون.

ئەمجار کە بەم شیوە سروشتی دارشتوونو دروستی کردوون، وای ئەندازە کیش کردوونو لە عیلمی ئەزەلی خۆی دا زانیوەتی کە کۆمەڵیکیان خاوەن باوەر دەبنو کۆمەڵیکیان کافر، تاقمێکیان کامەرانو خۆشەختو دەستەیهکیان بەدبەختو چارە رەش، پەرورەدگار زانیوەتی کە گۆرانکاری بەسەر ئەو فیطرەتوسروشتە ئەصلىیەیان دا دی کە لەسەری دروستکراون، هەندێکیان لە حاالی دووهمیان دا لەسەر ئەو سروشتە نامیننو دواى ئیمان هێنان کافری هەڵدەبژێرن!

ئایەتەکان راستەوخۆ ئەو دەگەیهنن کە:

١- لاسایی کردنەوێ کوێرانەى باوکتو باپیران پەسەند نە عەقڵو سروشت رەتی دەکاتەو، چونکە پەرورەدگار هێزێکی تایبەتی بە ئادەمیزاد داوە دەتوانی بە هۆی عەقڵ جیاوازی ئیوان حەقو بەتال بکا، پروانسی تێبفکری ئەگەر باوکتو باپیرانی لەسەر رێگای راست بوون با شوێنیان بکەوی، ئەگەر گومرا بوون پێویستە لە رێبازیان دوور بکەوێتەو واز لە لاسایی کردنەوێان بێن ئەگینا نەقام نەزانو لەسەر هەلەن.

٢- پەرورەدگار فەرمان بە دادوەریو بەردەوام بوون لەسەر چاکە کردن دەکا، هەرگیز خودا فەرمان بە خراپەکاری ناکا!

٣- پێویستە موسوڵمان لە کاتی خودا پەرستی دا دوو خال بەرچاو بگری:

أ- دەبی کردەو و خودا پەرستی بەکەى بە گوێرەى شەریعت بی.

ب- دەبی خودا پەرستی بەکەى لە دیاردەى هاوێل دانان بۆ خودا دووربی،

خودا پەرستی بەکەى تەنها بۆ خودایی خالصانەو راستالانەبی!

٤- پەرورەدگار زیاد لە ئیمان و باوەرە سروشتی بە بۆ موسوڵمانان

هیدایەتو تەوفیق زیاد دەکا، سەرباری یەکتاپەرستی و ناسینە

فیطرەتی بەکەى، موسوڵمان بە هۆی کردەوێ چاک ئیمان و باوەری زیاد دەکا!

هەرورەکو چۆن بە هۆی وەسوەسەو دهنە دهنەى شەیتان کۆمەڵیک لە ئادەمیزاد

گومرا دەبن.

له به رد کردنی پۆشاکى جوانو خواردنو خواردنه وهى خووش حه لاله
 * يٰۤاٰدَمُ خُذُوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوْا
 وَاشْرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿٣١﴾ قُلْ
 مَنْ حَرَّمَ زِيْنَةَ اللّٰهِ الَّتِيْ اُخْرِجَ لِعِبَادِهٖۙ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ
 هِيَ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ كَذٰلِكَ
 نُّفَصِّلُ الْآيٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٢﴾

پاش نه وهى پهروه ردگار فهرمانى به بهنده كانى كرد به دادپهروه روى
 عداله تخوازيو بهرده وام بوون له سهر چاكه له هه موو نيشيكندا داوامان لى
 ده كا كه له لاي هه موو مزگه وتيكنو بۆ هه موو خودا په رستى به ك پۆشاكى
 پاكو خاوين پيوشين.. ههروه ها خواردنو خواردنه وهى بۆ حه لال كردووين به
 مهرچيكن زنده رهوى تيدا نه كه ين.

ئيبنو عه بباس ده فهرموى: عه به به كانى سهرده مى نه قامى به رووتى
 ته وافى كه عه به يان ده كرد؛ پياوان به رۆژو ژنان به شهو، جا كه ده گه يشته لاي
 مزگه وتى مينا پۆشاكه كانيان فريى ده داو به رووتى ده چونه ژوورى
 مزگه وته وه ده يان گوت ئيمه له پۆشاك يكندا ته واف ناكه ين تاوانمان پيوه
 كردبى!

نيمامى موسليم له ئيبنو عه بباسه وه ده گيرپته وه ده فهرموى: ناهه تى
 سهرده مى نه زانى ته وافى كه عه به ده كرد به رووتو قووتى ته نها پارچه
 په رۆيه كى ده خسته سهر (بيلامانه كهى) له كاتى ته وافدا به رووتى نهم
 شيعه ريان ده خوينه وه:

الْيَوْمَ يَبْدُوْا بَعْضُهُمْ اَوْ كُلُّهُ
 وَمَا بَدَا مِنْهُ فَلَا اِجْلُ

ئيتر نهم نايه تانه هاتنه خوارى نهم دياردانهى ياساغ كردن!

هه نيمامى موسليم له سه حيه كهى دا له عوره وه ريوایت ده كا كه

دہ فرموی: عمر بہ کان لہ سہ رده می نہ زانی دا جگہ لہ قورہ یشی بہ کان تہ وافی کہ عہ بیان بہ رووی تہ نہ جام دہ دا۔ قورہ یشی بہ کان کہ نازناوی (الحمس) یان بڑ خویان دانابو^{۲۱} تہ وان بہ پڑشاکوہ تہ وافیان دہ کرد، خیلہ عمر بہ کان تہ بہ رووی تہ وافیان دہ کرد مہ گمر قورہ یشی بہ کان پڑشاکیان پی بدانیہ! پی او پڑشاک بی دایہ بہ پی او نافرہ تہ بہ نافرہ تہ۔

لہ لایہ کی ترہ وہ قورہ یشی (حمس) یہ کان لہ موزدہ لیفہ دہ مانہ وہ و خہ لکانی تر دہ چونہ عمرہ فات۔ لہ سہ رچاوہی تردا ہاتوہ دہ لی: قورہ یشی بہ کان دہ یانگوت: تیمہ خواہنی کہ عہ بین ہر عمرہ بیٹک ہات بڑ حج دہ بیت لہ پڑشاک تیمہ دا نہ وافی بکا کہ ہاتہ ناوچہی تیمہ دہ بی لہ خوراک تیمہ بخوا! کہ سیٹک بہاتایہ بڑ حج و دوستیکی قورہ یشی نہ بویہ پڑشاک بی داتی و پارہ شی نہ بویہ پڑشاک بہ کری بگری دہ بویہ یان بہ رووی تہ وافی بکا یان پڑشاک بکری، کہ لہ تہ وافہ کہش دہ بوہ وہ دہ بویہ پڑشاک کہ فری بد او کہس دہستی نہ کاتی! بہم جوہ پڑشاک دہ گوترا فری دراو۔

تیر عمر بہ کان لہ سہر تہم نہ فامی و نہ زانی بہ مانہ وہ ہتا پہروہ ردگار حہ زہ تی موحمہ دی کردہ پیغہ مہرو بانگہ وازی نیسلامی دہ ست پیکرد تہم نایہ تانہی ناردنہ خوار ی بانگدہری پیغہ مہر ﷺ بانگی راہیشتر رایگہ یاند کہ نابی لہ مہودوا ہیچ کہس بہ رووی تہ وافی کہ عہ بکا۔

دہ فرموی: ﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ نہی کومہ لی نادہ میزاد! جوانی و شوخو شہنگی خوتان لہ کاتی تہ نہ جام دانی ہم مو تاعہ تیٹک بنوینن لہ کاتی نوڑ یان تہ وافدا پڑشاک خوتان لہ بہر بکہن۔ مہ بہ ست بہ (زینہ) پڑشاک جوانہ، کہ مترین پڑشاک تہ وہ بہ شہرمگا داپوشی، داپوشینی شہرمگا لہ نوڑو تہ وافدا واجبو پیویستہ! جگہ لہ داپوشینی شہرمگا داپوشینی شوینہ کانی تری جہستہ سوننہ تہ، شہرمگای

^{۲۱} الحمس: کوتی (احمس) ہ واتہ: تہند رہو نازاو بہ غیرہ تہ۔ چونکہ زیدہ رہویان لہ نایین دا کردبو تہم نازناویان ہہ بو۔

پیاو - وه‌کو له پێشهوه گوترا: ئیوان ناوکتو نه‌ژتویه. جه‌سته‌ی ئافره‌ت هه‌مووی شه‌رمگایه‌ جگه‌ له دوو ده‌ستو ده‌مو چاو.

پۆشاک دیاره‌یه‌کی به‌رزو پیرۆزی شارستانییه، فه‌رمان به‌ داپۆشینی شه‌رمگا له یاسا جوانه‌کانی ئیسلامه، هه‌ر ئیسلام بوو هه‌زه‌ عه‌ره‌بو نا عه‌ره‌بی له دوا که‌وتوویی هه‌لسو که‌وتی ناژه‌لیی رزگار کرد، هه‌دیثیکیش هه‌یه‌ پش‌تگیری مانای نایه‌ته‌که‌ ده‌کا ده‌رباره‌ی پتووستی داپۆشینی شه‌رمگا، طه‌به‌رانی و به‌یه‌قه‌ی له ئیبنو عومره‌وه ده‌گێر‌نه‌وه که پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: (إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَلْبَسْ ثَوْبَهُ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَحَقُّ مِنْ تَزَيَّنَّ لَهُ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ ثَوْبَانِ، فَلْيَأْتِزْ إِذَا صَلَّى وَلَا يَشْتَمِلْ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ اشْتِمَالَ الْيَهُودِ). هه‌رکاتی یه‌کی له ئیوه وستی نوێژ بکا با ده‌ری‌و کراسی له به‌ر بکا، چونکه په‌روه‌ردگار له هه‌موو که‌س شیاوتره که له کاتی خۆرا‌واندنو راوه‌ستان له خزمه‌تیا پۆشاک‌ی پاک‌و خاوێ‌نو جوانی بو له‌به‌ر بکری، که‌سی‌ک دوو پۆشاک‌ی نه‌بوو با به‌لایه‌نی که‌مه‌وه ده‌ری‌یی له پی بکا.....

نه‌مجار په‌روه‌ردگار فه‌رمانی ئاراسته‌ی ئاده‌میزادان کردو پی‌ی راگه‌یاندن که خوارد‌نو خوارد‌نه‌وی پاک‌و خاوێ‌نیان بو ره‌وايه به‌مه‌رج‌یک زنده‌ره‌وی تیدا نه‌که‌نو فه‌رموی: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾، نه‌ی کۆمه‌لی ئاده‌میزاد! بو هه‌ر یه‌کی‌ک له ئیوه ره‌وايه خوارد‌نو خوارد‌نه‌وی پاک‌و خاوێ‌ن بخواو بخواته‌وه، ده‌ی ئیوه له خوارد‌نو خوارد‌نه‌وی پاک‌و به‌تامو له‌ززه‌ت بخۆ‌نو بخۆ‌نه‌وهو زنده‌ره‌وی مه‌که‌ن، به‌ل‌کو به‌ شیوه‌یه‌کی مام ناوه‌ندیو میان‌ه‌په‌ره‌وی که‌ل‌کیان لی وه‌ر‌بگرن، نه‌ نه‌وه‌نده که‌م بخۆن که‌ پێداووستی جه‌سته‌تان دابین نه‌کا، نه‌ نه‌وه‌نده‌ش زۆر بخۆن که زیان به‌ جه‌سته‌و بیرو هه‌شتان بگه‌یه‌نی، رژدو به‌خیل مه‌بن دلتان نه‌یه به‌ گوێ‌ره‌ی پتووست له مالی خۆتان بخۆن، نه‌وه‌نده‌ش ده‌ست بلا‌وو موس‌ریف مه‌بن زیاد له پتووست مالو دارایی خۆتان خه‌رج بکه‌ن! دل‌نیا بن خودا نه‌وانه‌ی خۆش ناوێن که زیاده‌ره‌وی ده‌که‌ن له خوارد‌نو خوارد‌نه‌وه‌دا واته‌:

سزایان ده داو تۆله یان لی ده ستینی!

نیمامی نه حمه ده له عه بدو لای کوری عه مر ریوایه ده کا که پیغه مبهرم ﷺ فهرمووه تی: (کلوا واشربوا والبسوا وتصدقوا من غیر خیله و لاسرف، فان الله يحب ان یری اثر نعمته علی عبده). بخۆنۆو بخۆنهوه، پۆشاک بیۆشن به شیوه یه کی میانه رهوی نه رۆدی تیدا بکه نه ده ست بلاوی، چونکه پهروه ردگار پێی خوشه دیارده ی نیعمه تی به سهر بهنده ی خۆیه وه ببینرۆی..

نیمام نه حمه دو نه سائی و تیرمیذی له مه عدی که ربه وه ده لۆی: له پیغه مبهرم ژنهوت ده یه فهرموو: (مَا مَلَآ ابْنُ آدَمَ وَعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ، حَسَبَ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتٍ يَقْمَنَ صَلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ فَاعِلًا لَا حَالَةَ، فَتُلْثُ لِطْعَامِهِ وَتُلْثُ لِشَرَابِهِ وَتُلْثُ لِنَفْسِهِ) ناده میزاد هیچ کیسه یه ک پر ناکات خراپه تر بۆی له گه ده ی! به سه بۆ ناده میزاد سۆ پارو پشتی قایم بۆ و هیژو توانای بده نی نه گهر ههر ده بوو بخوا با گه ده ی بکاته سۆ به ش به شیک بۆ خواردن به شیک بۆ خواردنه وه به شی سینه میش بۆ هه ناسه و نیسرا حه ت، برۆی له زانایانی سه له ف و توویانه: پهروه ردگار هه موو زانیاری ته ندروستی له نیو نایه تدا کۆ کردۆته وه ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا...﴾ نیسراف: واته: زیده په وه یو سنوور شکینی له هه موو شتیکدا پهروه ردگار پێی خوشه نه وه ی به حه لالۆی داناوه به حه لالۆی بزانی، نه وه ی به حهرامی داناوه به حهرامی بزانی، نه وه فهرمانی پێ کردوین به میانه په وه ی، که وابۆی نابۆی سنوور به زینی بکه ین جا سنوور به زینی به که سروشتی بۆ وه کوو خۆتینوو کردنۆ خۆ برسی کردن، یان زیده په وه ی له ناو خواردنه وه و ژۆر خۆریدا، یان سنوور به زینی به که له رووی ماده دی به وه بیته. به م جوړه زیاد له ده ست کهوت خه رج بکات، یان سنوور به زینی شه رع ی بیته به م جوړه په نا به رته بهر خواردنی مرداره وه بوو و خۆینۆ گوشتی به رازو ته و کوشتی یانه ی بۆ غه یری خودا سهر ده برینۆ له کاتی سهر بریندا ناوی غه یری خودایان له سهر ده برۆی... هته د... ههروه ها خواردنۆ خواردنه وه له ناو

نامیزی زێڤو زبۆدا به زێده روهی حسیب ده کریۆ ههروه ها له بهر کردنی پۆشاککی ئاوریشم بۆ پیاو به زێده روهی حلیبه. ههروه ها نه گهر پیاو له پۆشاکنو هه لسهو کهوتدا لاسایی ئافرهت بکاتهوه و یان به پیچه وانهوه بهر جلهوگیری نایه ته که ده کهوێۆ کاره کهی زێده روهییه...

به کورتی خواردنو خواردنهوه پێویستیاتی ژبانی ئاده میزادن، به لام دوو تاقم ده ربارهی خواردنو خواردنهوه سه رلیشیواون:

١- تا قمی به خیلو رژدو ئهوانه ی خۆیان کردووه به ره بهنو خه لوه کیش ئه مانه وازیان له خواردنو خواردنهوه ی به تاو له ززهت هیناوه، به بێ به لگه به ناوی نایینه وه ئه م شتانه یان له خو قه ده غه کردووه، یان دلیان نایه وه ده ستیان ناچینه مالی خۆیان.

ب- تا قمی ده ست بلاوو موسریفه کان ئهوانه ی زێده روهی له خواردنو خواردنه وه دا ده کهنو هه موو هیواو ئاواتیان خو ش رابواردنو خواردنو خواردنه وه ی شتی خو شه، وه کوو ناژهل ده له وه پێنو کو له هیچ نا کهن هیچ سنووریک بۆ خۆیان دانائین.

ئه مجار په ره رده کار سه رزه نشتی ئهوانه ده کا که به بێ به لگه و به بێ هۆ شتی هه لال له خۆیان یاساغ ده کهنو فه رمان به پیغه مبه ر ﷺ ده کا: که به شیوه ی په سیاری ئینکار نامیزو نا په زایی ده ربه رین به و مشریکانه بلی: که له خۆیان وه وه به بێ به لگه شتی پاکو خا وین له خۆیان قه ده غه ده کهن ده فه رموی: ﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ﴾ پێیان بلی: کێ ئه و که لو په لو نامیزو کالایانه ی ده بنه هۆی جوانی ئیوه یان ئه و رزقو رۆژییه ی خودا بۆ به رژه وه ندی ئیوه ی دروست کردووه، به هه رام داناوه؟؟ کێ پۆشاکنو نامیزی رابواردنو خو ش گوزه رانی قه ده غه کردووه؟! کێ ماده ده خامه کانی ئه و هۆکارو نامیرانه ی به دی هیناون که ده بنه مایه ی خو ش گوزه رانی ئیوه؟ کێ عه قلو زانیاری شیوه ی به کاره ینانو سوود بیهین له و ماده دانه ی قیری ئیوه کردووه؟ واته: خواردنو خواردنه وه ی هه لالو پاکو خا وین، هه روا له بهر کردنی پۆشاکنو خو پازاندنه وه و ریکو پیکو هه لالو ره وایه و خودا بۆ به رژه وه نیدی ئیوه ماده ده خامه که یانی به دیه ییناوه و

عه‌قلو زانیاری به‌کاره‌یتان و سود لی بینینیانی قیزکرد و نو خیطابی ناراسته کرد و نو که به میانه ره‌وی به‌کاریان بین و سودیان لی و ه‌برگرن!! جا نه‌گهر کافره‌کان و ه‌لامیان نه‌بوو، یان و ه‌لامه‌که‌یان و ه‌کوو پیوست نه‌بوو ﴿قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ بلّی نه‌و خواردنو خواردنه‌و به‌تام و خوشانه، پۆشاک‌ی جوان و نامیری خورازاندنه‌و تایبه‌ته‌بو پرواداران، له‌راستی‌دا خودا بۆ نه‌وانی دروستکرد و نو ناموسولمان به‌هۆی نه‌وانه‌و سودیان لی ده‌بینن، جا نه‌گهر له‌ژیانی دنیادا کافره‌کان هاویه‌شی خاوه‌ن پرواکان ده‌که‌ن له‌و خۆشی و رابواردنو خواردنو خواردنه‌و یه‌دا نه‌و به‌بازن له‌روژی قیامت‌دا نه‌و رابواردنو خورازاندنه‌و یه‌ تایبه‌ته‌به‌ پرواداران‌ه‌و، که‌س له‌کافره‌کان هاویه‌شییان ناکا، چونکه به‌هه‌شت له‌بی پروایان قه‌ده‌غیه‌هه ﴿كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ به‌م جوړه‌شیکردنه‌و و روونکردنه‌و یه‌ی که‌ده‌رباره‌ی رزق و روژی و پۆشاک و نامیری خورازاندنه‌و نه‌نجامان‌دا ه‌مر تاواش نیشانه‌و به‌لگه‌کانی راستی تایین و ته‌واوه‌تی شهر و راستگویی پیغه‌مبه‌رو ریکو پیکی یاسا و شهرعت شی ده‌که‌ینه‌و به‌و که‌سانیک زانستی کۆمه‌لناسی و ده‌روونناسی و ته‌ندروستی و.... ه‌تد بزائن، به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاد ده‌ست نیشان بکه‌نو ه‌ه‌ول بده‌ن بۆ ده‌سته‌به‌رکردنی مافه‌کانیان، له‌بوونه‌و و ورد بیننه‌و و په‌ندی لی و ه‌برگرن، گوئی بۆ قسه‌و تاخوتن را بگرن چاکو خرابی لیک جیا بکه‌نه‌و و شوین قسه‌و باش و به‌سووده‌کان بکه‌ون، نه‌ک بۆ که‌سانیک که‌نه‌قام نه‌زائن ناگاداری نه‌م زانیاری و زانستانه‌و نیز و نازائن بۆ به‌رژه‌وه‌ندی خه‌لکی به‌کاریان بینن، گوئی به‌زانست و زانیاری پیوست بۆ پیشکه‌وتن و شارستانیته‌و ناده‌ن، نه‌گهر قیزیشیان بین بۆ سودی کۆمه‌ل به‌کاریان ناهینن!

به‌راستی نه‌م نایه‌ته‌به‌لگه‌یه‌له‌سهر نه‌و که‌تایینی نیسلام تایینیکی ته‌واوو بی‌عیه‌بو له‌که‌یه‌، تایینیکی قاییم و پته‌وو توکمه‌یه‌، لاشه‌و گیان به‌شیویه‌کی هاوت‌ه‌رازوو په‌روه‌رده‌ده‌کا، وزه‌ده‌دا به‌جه‌سته‌و و ره‌ده‌دا به‌گیان، بۆ نه‌وه‌ی ئاده‌میزاد به‌سهر ته‌نگو چه‌له‌مه‌ی ژبان‌دا زال بی‌و سهرکه‌وتوو، بتوانی ته‌رکی سهرشانی خۆی جی به‌جی بکا، رۆلی خۆی-که‌

جێنشینینی یە لەسەر زەوی- وەکوو پێویست نەنجامی بدا!

ئەوێ لەم نایەتانه تێبینی دەکری ئەوێ: کە نایینی ئیسلام بەرنامە ی ژیا، لە هەموو بوارێکدا بۆ هەموو شوێنێ کاتیێک یاسا و نیظامی بۆ ناده میزاد دانا، هێچ کۆنێ کە لەبەرێکی ژیا نی بە بۆشی نە هێشتۆتەو، بۆ هەموو گێروگرفتێک حەلی هەبێ، بۆ هەموو رووداوێک بپارێ و حوکمی رەسای بێ عەیبی هەبێ. بپارێک لەو یاسا و نیظامی ئیسلام ئەوێ: کە پۆشینی پۆشاکێ بە پێویست دانا، داپۆشینی شەرمگای لەسەر هەموو کەس واجب کردو، چونکە لەبەرکردنی پۆشاکێ پاکو خاویزێ داپۆشینی شەرمگا دیاردە یەکی شارستانی و نیشانی هەستی بەرزو سروشتی خاویزێ، هەروەها بە رەوا دانانی خواردن و خواردنەوێ پاکو خاویزێ بە لەزەت بە شیوەی مامناوەندی میانرەوی بەلگە یە لەسەر ئەوێ کە نایینی ئیسلام نایینیکی میانرەو و گونجاو بۆ هەموو کاتو شوێنێک.

داپۆشینی شەرمگا هەموو کاتیێک پێویستە بەلام لە کاتی نوێژداو لە کاتی تەواقدایان لە کاتی کۆبوونەوێ ناده میزاداندا پێویست ترە نایەتی ﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ...﴾ بە روونی ئەو دەگەینێ کە داپۆشینی شەرمگا پێویستە. زۆر بەی زانایانی ئیسلام پێیان وایە داپۆشینی شەرمگا فەرزیێکە لە فەرزهکانی نوێژ، بەلکو ئیمامی ئەبەهری دەفرموی: داپۆشینی شەرمگا بۆخۆی فەرزیێکی سەر بەخۆیەو پێویستە لە کاتی نوێژو غەیری نوێژدا شەرمگای خۆمان داپۆشین، ئەم رایە راسترە چونکە پیغه مەبرک ﷺ کە میسورێ کۆری مەخرەمە ی بە رووتی بینی پێی فرموو بۆ کراسە کەت لەبەر بکەو بە رووتی مەسور پێرەو.

نایەتی ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا...﴾ بەلگە یە لەسەر ئەو کە خواردن و خواردنەوێ پاکو خەلالو رەوایە بە مەرجێک زیدەرەو بیان تیدا نەکری.

جەصصا دەلی: ظاهیری نایەتە کە ئەو دەگەینێ کە خواردن و خواردنەو واجب بێ بە مەرجێک بە شیوە یەکی میانرەو ی بە کار بەیندرین، جا لە هەندێ کاتو شوێندا نایا حە دەگەینێ لە هەندێ شوێندا بۆ وجوبە، تەفسیری رەوان

له همرکاتیئک نه خواردنو نه خواردنهوه ترسی نه وه بیان لی نه ده کرا که زیان به جهسته بگه یه نن نه وه نه مره که بۆ ئیباحیه ته گهر ترسی زیان لی کهوتنه وه بیان لی ده کرا فهرمانی نایه ته که بۆ وجووه. واته: همرکاتی به خوگرتهوه له خواردنو خواردنهوه ترسی زیان گه یشتن به جهسته ی تیدا بوو یان بی هیزی تیدا دروست ده بوو به جوړیک که نهیده توانی ئهرکه کانی سهرشانی نه نجام بدا نه وه نه و کاته خواردنو خواردنهوه واجیه .... که سیئک شتیکی حه لال همرام بکاو به بی به لگه خواردنو خواردنهوه ی پاکو خاوین یان له بهر کردنی پۆشاکي جوانو رازاوو خاوین له خه لکی قه دهغه بکا ده چیه پیپی زیده ره وه یه وه. ههر وه کوو چۆن له بهر کردنی پۆشاکي زیر نایسته خودا پرستی و نه و جوهره پۆشاکه پۆشاکي ته قواکاران نیه. به لکو پیاو زانو خودا پرسته کانی ئیسلام دابو نه رتییان وابوو که له رۆژانی ههینی و جهژنو مونسه باتی تایبه تی دا جوانترین و پاکو خاوین ترین و چاکترین پۆشاکیان ده پۆشی! هیچ کاتی هه لبژاردنی قوماشی باشو جوانیان به لاوه ناشیرین نه بووه!

ده گێر نه وه ته میمی داری پۆشاکینی کپی به ههزار دیره می زیو نوژیشی پیوه ده کرد. مالیکی کپی دینار پۆشاکي باشی عه ده نی ده پۆشی. به کورتی نایینی ئیسلام نایینی واقعی و ژیا نه ماده وه گیان پیکه وه ده گونجینی. نامانجی نه وه یه: به هۆی بیروباوه رو ته خلاقو ره و شته وه ناده میزاد بگه یه نیتته که مالی مه عنه وی، له هه مان کاتدا هه ولی نه وه ده دا: که ناده میزاد بگاته که مالی ماده ی جهسته ی ریکو پیکو ساغو بی ده رد پهروه ده بکا، بۆ نه وه ی بتوانی ئهرکه کانی خودا پرستی نه نجام بدا، جیهادو تیکۆشان له رینگه ی خودادا جی به جی بکا، وازه ی نسان له خواردنو خواردنهوه جهسته زه بوون ده کاو هیزو توانای کم ده کاو سه ره نجام ناتوانی ئهرکه کانی سهرشانی نه نجام بدا. ناده میزاد له سه ر زه وی جینشینی پهروه رد گاره، نه میندارو فرمانه وه یه به سه ر خیر و خیراتی زه وی دا، بهر پرسیاره له پیشکهوتنی ولاتو له نه نجام دانی ئهرکه کانی سهرشانی له باره ی پیشکهوتنی ولاتو پیشه برکی له دابین کردنی پیوستی به کانی ژیا نو گه شه کردنی کشتو

کالو پیشه سازی و نابوری و زانیاری و ژشنبیری و کۆمه لئاسی....هتد.

بنه مای شته یاساغ کراوه کان له ئاده میزاد

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا

لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

لهوه پیشه پمروه ردگار ناره زایی خۆی ده بیری بهرامبهر موشریکه کان که له
خۆیانهمه حه لال حرام ده کهن، پۆشاکێ ریکو پیکو خواردنو خواردنهمه ی به
تاوه له مزه ته به بی به لگه له خۆیان یاساغ ده کهن! نه مجار لیڤه دا باسی
جۆره کانی حرامو یاساغ کراوه کان ده کار بنه ماکانیان ده ست نیشان ده کار.

که له بی ده لی: کاتی که موسولمانه کان پۆشاکیان پۆشی و ته وافی
که عبه بیان کرد موشریکه کان ره خه بیان لی گرتنو لاقرتییان پی کردن، نیتر
نهم نایه ته هاته خوارێ فهرمووی: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ
مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ
سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ نهی موحه مه ده! به و
موشریکه نه و خه لکی تریش بلی: که نهو شتانه ی خودا حه لالی کردوون نه وان
به بی هۆ به لگه حرامیان کردوون، پیان بلی: پمروه ردگاری من ته نه ها نهم
پینج شتانه ی حرام کردوون که بنه مای هه موو شته حرامه کانه،
حرامیه که بیان به شیوه که ی بهرده واهو هه مه کاتی به له سه ره موو میلله ته
پیوسته که بزانه: نه مانه به هه یج جۆری که له هه یج شوئیکدا حه لال نینه
نابن. نهو شته حرامانه ش نه مانه:

١- فاحیشه ج به ناشکرا بی یان به نهینی. فاحیشه: بریتی به له کردار و
گوفتاری که له خراپی دا تیان په راند بی واته تاوانی گه ره بین وه کوو زیناو
دزی و یاخی بوون له فرمانپه وای موسولمان....هتد.

٢- تاوانی بچووک (اثم) بریتی به هه شتی که به تاوان حلیب بکری ته

نه‌گاته پله‌ی تاوانی گه‌وره وه‌کوو ته‌ماشاگردنی نافرته‌تی نامه‌هره‌م به‌چاوی خیانه‌تکاریه‌وه. هه‌ندی‌ک پێیان وایه (اتم) به‌مانا تاوانه به‌گشتی چ تاوانی گه‌وره بێت چ تاوانی به‌چوک بێ نه‌و کاته عه‌طفی (عام)ه بۆ سه‌ر(خاص) .

٣- سه‌مه‌کاریو سنوور به‌زێنی له‌ خراپه‌ کاریو پێشیل گردنی مافی که‌سانی تر، له‌ نایه‌ته‌که‌دا سنوور به‌زێنی په‌یوه‌ست کرد به‌ وشه‌ی ﴿بَغِيرِ الْحَقِّ﴾ وه‌ واته‌: سنوور به‌زێنی‌یه‌که‌ی به‌ ناحق بێ نه‌گه‌ر له‌ به‌ر به‌رژه‌وه‌ندی گشتی بوو به‌ ره‌زامه‌ندی ناحقی لێکرا‌بوو نه‌وه به‌سنوور به‌زێنی حلیب نا‌کریو ناحقی نی‌یه.

٤- شه‌ری‌ک دانان بۆ خودا نه‌مه‌ گه‌وره‌ترین تاوانه‌و لێخو‌شبوونی نیه‌ هاوه‌لدانان بۆ خودا نه‌وه‌یه: وێپای په‌رستنی خودا به‌تێک یان که‌سی‌کی تر به‌پرستی، به‌بێ به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستو دروست، به‌ بێ نه‌وه‌ی له‌ رێگای نی‌گاوه به‌لگه‌ی خودایه‌تی نه‌و شته‌ی پێ گه‌یشته‌ی، وه‌کوو له‌ نایه‌تی‌کی ته‌ردا ده‌فرمو‌ی: ﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ، إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ المؤمنون/١٣. نه‌مه‌ نه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی که‌ به‌لگه‌و ده‌لیل بناغه‌ی راستی بیروباوه‌رن، هیه‌چ تیمانو بیروباوه‌رنیک په‌سه‌ند نی‌یه‌و قبو‌ل نا‌کری به‌ بێ نی‌گای خودایه‌ی، بیروباوه‌رن کاتێک په‌سه‌نده‌ که‌ نی‌گای ناسمانی گه‌یا‌نده‌یه‌تیو به‌لگه‌و ده‌لیل په‌شتگیری بکا.

٥- قسه‌ هه‌له‌به‌ستن به‌ده‌م خوداوه‌، به‌ بێ نه‌وه‌ی به‌لگه‌و زانیاری‌یه‌کی هه‌بێ، بوختان به‌ ده‌م خوداوه‌ هه‌له‌به‌ستی نیدی‌عای نه‌وه‌ بکا خودا مندا‌لی هه‌یه‌ یان خێزان و هاوه‌لی هه‌یه‌، یان به‌ بێ به‌لگه‌ شتێک که‌ خودا حه‌لا‌لی کردوه‌ حه‌رامی بکا، یان به‌ پێچه‌وانه‌وه‌، فتوا به‌رای خۆی بدا‌و ته‌شریع دا‌بنی، نه‌وه‌ حه‌رام بکاو نه‌مه‌ حه‌رام بکا، هیه‌چ به‌لگه‌و ده‌لیلی شه‌رع‌ی به‌ ده‌سته‌وه‌ نه‌بێ جگه‌ له‌ هه‌واو ئاره‌زووبازی خۆیو تاکه‌ره‌وی نیدی‌عای نو‌بخوازیو نیجته‌یه‌اد کردنو خۆگونجاندن له‌گه‌ل رۆژگارا‌دا. رێگه‌ی نیجته‌یه‌اد نه‌به‌ستراوه‌ له‌ هه‌موو کاتو شو‌نی‌یک‌دا ده‌توانی نیجته‌یه‌اد بکری به‌لام ده‌بێ مه‌رجه‌کانی به‌ ته‌واوی ده‌سته‌به‌ربن هه‌ر که‌سی‌ک مه‌رجی نیجته‌یه‌ادو

تیکۆشانو لیکۆلینه‌وه‌ی تیدا هه‌بوو ده‌توانی: نیجته‌یه‌اد بکاو رای خۆی ده‌ربهری نه‌و کاته: قسه‌و فتواکانی ده‌بنه‌و شەرعو پهرپه‌و بیان ده‌کریو به‌شیکن له‌ شەرعه‌تی نیسلام.

لیره‌دا پرسیاریک سهری هه‌لداوه‌و ده‌گوتری له‌ نایه‌ته‌که‌دا وشه‌ی (انما) که کورت هه‌له‌ینان ده‌گه‌یه‌نی. که‌وابی نایه‌ته‌که‌ی ئیره‌ که له‌ پێشیه‌وه‌ وشه‌ی (انما) هه‌یه‌و نیج‌ا پینج شتی حه‌رام ریز ده‌کا نه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نی که شته‌ حه‌رامه‌کان له‌و پینج شتانه‌دا کورت هه‌له‌یندارون. ده‌ی خۆ جوړه‌کانی حه‌رام زۆرنو له‌و پینج شتانه‌ تپهر ده‌که‌ن؟!

له‌ وه‌لام‌دا ده‌لێین: جینایاتو ده‌ستدریژی کردن پینج جوړن: یه‌که‌م: ده‌ست درژی کردنه‌ بۆ سهر نه‌سه‌بو رسته‌ی خیزان که بریتی‌یه‌ له‌ داوین پیسیو به‌شیکه‌ له‌ فاحیشه‌.

دووه‌م: ده‌ستدریژی کردنه‌ بۆ سهر عه‌قل که به‌ هۆی عه‌ره‌ق‌خواردنه‌وه‌ په‌یدا ده‌بیو به‌ (اثم) حلیبه‌.

سێ‌هه‌م: چواره‌م: ده‌ست درژی کردنه‌ بۆ سهر نامووسو گیانو مالو سامان ته‌مه‌ش به‌ رسته‌ی ﴿وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ ناماژه‌ی بۆ کراوه‌.

پینجهم: ده‌ست درژی کردنه‌ بۆ سهر تاین نه‌میش به‌ دوو جوړ ده‌بی: یه‌که‌میان تانه‌و ته‌شهر دان له‌ یه‌که‌تاپه‌رستی به‌م جوړه‌ هاوه‌ل بۆ خودا دابنری، به‌ر رسته‌ی ﴿وَأَنْ تَشْرِكُوا بِاللَّهِ﴾ ناماژه‌ بۆ نه‌م جوړه‌ ده‌ست درژی‌یه‌ کراوه‌.

دووه‌میان ده‌م کوتان له‌ تاینی خوداو قسه‌ تیداکردنی به‌ ته‌زانیو بی به‌لگه‌، نه‌م جوړه‌ش به‌ رسته‌ی ﴿وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ناماژه‌ی بۆ کراوه‌.

که‌واته‌ بنه‌ماو شته‌ سه‌ره‌کی‌یه‌کانی حه‌رامو یاساغ کراوه‌کان نه‌م پینج جوړه‌ن حه‌رامه‌کانی تر وه‌کوو لقو پۆی نه‌م پینجانه‌ وان، باسکردنی نه‌و پینجانه‌ به‌ واتا باسکردنی هه‌موو جوړه‌کانی حه‌رامه‌. نیتر به‌کاره‌ینانی وشه‌ی (انما) که نامیری هه‌ه‌رو کورت هه‌له‌ینانه‌ له‌ جی خۆیدا‌یه‌.

تەمەنی ژیانو دەسه‌لاتی هه‌موو گه‌لو تاکیک
 وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ
 سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

پاش ته‌وی په‌روه‌ردگار هه‌لالو هه‌رامی روون کرده‌وه، پۆشاکێ ره‌واو
 رزقو روژی هه‌لالی ده‌ستنیشان کرد، پاشان باسی بنه‌مای شته‌ هه‌رامه‌کانی
 کرد؛ نه‌مجار لی‌ره‌دا باسی ته‌وه‌ ده‌کا که هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک، هه‌موو
 کو‌مهلو تاکیک ته‌مه‌نیکی دیاریکراوی هه‌یه‌و پاشو پیش نا‌کا! له‌ماوه‌ی
 ژیانیان دا ری‌ژه‌ی شو‌نکه‌وتن‌یان بۆ په‌یره‌وو پرو‌گرامی خودا له‌باره‌ی هه‌لالو
 هه‌رامه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی‌و نمایان ده‌بی، مه‌به‌ستیش ترسی دوا‌پۆزو له‌دو‌نیا
 ده‌رچوونی هه‌بی‌و به‌لی‌په‌رانه‌وه‌ نه‌رکی سه‌رشانی نه‌نجام بدا.

فه‌رمووی: ﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ﴾ بۆ هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک، بۆ هه‌موو
 چینه‌و تو‌ژیک، بۆ هه‌موو هۆزه‌ بنه‌ماله‌و به‌ره‌بابو ئاده‌میزادی‌ک، به‌ل‌کو بۆ
 هه‌موو شتی‌ک له‌ بو‌ونه‌وه‌ردا نه‌جه‌لی‌کی دیاریکراو هه‌یه، کاتی‌ک هه‌یه‌ دینه
 سه‌ر شانۆی ژیانو ماوه‌ی ته‌وا‌بوونی ته‌مه‌نی هه‌ره‌کی‌ک ده‌ستنیشان کراوه،
 که ماوه‌که ته‌وا‌و بوو ساتی‌ک دوا‌نا‌خریت!

جا ته‌م ماوه‌یه چ ماوه‌ی ژیان بی‌ یان ماوه‌ی ده‌سه‌لاتداری‌و به‌ختو
 نی‌قبال‌ بی‌! یان ماوه‌ی ژێ‌رده‌سته‌یی‌و چه‌وساندنه‌وه‌ بی‌!

جا ﴿فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ﴾ نه‌گه‌ر کاتی دیاریکراو هاتو ماوه‌ی ده‌ستنیشان
 کراو بۆ‌یان کو‌تایی‌ هات، ﴿لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً﴾ ساته‌وه‌ختی‌ک دوا‌نا‌خرین؛
 بگه‌ر که‌مه‌ترین کات دوا‌نا‌خرین، ﴿وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ هه‌روه‌کو چۆن پیش
 نا‌خرین.

ده‌ریاره‌ی مه‌به‌ست به‌ نه‌جه‌ل دوو را هه‌ن:-

١- نی‌بنوعه‌بباسو هه‌سه‌نی به‌صری موقاتی‌ل ده‌لین: مه‌به‌ست ته‌وه‌یه
 په‌روه‌ردگار مۆله‌تی هه‌موو گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی سه‌ر‌پێ‌چی‌که‌رو به‌درۆ‌خه‌ره‌وه‌ی
 پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌یانی داوه‌ بۆ ماوه‌یه‌کی دیاریکراو که نه‌هاتنه‌ سه‌ر رێ‌بازی

راستو نیمانیان نه هیئاوکاتی له ناوچوونو ریشه کیش کردنیان هات! ئیتتر نهو سزاو تۆلیه دى و هیچ دواناکه وى. وه کوو نهو عهزابو له ناو بردنه ی تووشی نه تهوه ی نووچو عادو نه موودو فیرعه ونو نیخوانی لووطو هی تریش هات.

نهم قه لاچۆکردنو له ناو بردنو بنبرکردنه تایبته بووه به گهلو نه تهوه ی نهو پیغه مبه رانه وه که بانگه وازییه که یان تایبته بووه به گهلی خۆیانمه وه، نهم دیارده و شیوه بنبرکردنه به هاتنی پیغه مبه ری نیسلام کوتایی هات. ههر بۆیه شه که موشریکه کانی عه ره ب به لێنیان له پیغه مبه ر ﴿﴾ گرت که خودا بیینن، فریشته بیته خوارى و به چاوی خۆیان بیینن قورنانیان پى بى له کاغزدا نووسرا بیته وه... هتد پهروه ردگار نهم جۆره داخوازی یانه ی بۆ پیغه مبه ر ﴿﴾ نه هیئانه دى چونکه نه گهر په لپه که یان وه دی بهاتایم و ده کسه ر نیمانیان نه هیئایه ریشه کیش ده کرانو به کۆمهل له ناو ده بران!

٢- رای دووم نه وه یه که مبه ست به نه جهل ته مه نی ئاده میزاد بى، ههرکاتى نهو ته مه نه تهواو بوو ئیتتر پاشو پیشی تیدا ناكرى!

نیمامی رازی ده لى: رای یه که م په سه نه ده، چونکه خودا ده فمرموى: ﴿لِکُلِّ اُمَّةٍ﴾ نافمرموى: ﴿وَلِکُلِّ اَحَدٍ اَجَلٌ﴾ به گویره ی رای دووم که ده فمرموى: ﴿لِکُلِّ اُمَّةٍ﴾ نالى: ﴿لِکُلِّ اَحَدٍ﴾ لهم رووه وه یه: که نه تهوه بریتیه له کۆمه لو له تاکه کان پیک هاتوه، نهوانیش هاوته مه نن یان له یه که وه نزیکن، ناوه یئانی که لو نه تهوه له جیاتی تاکو ئاراسته کردنی ههر شه بۆ سه رجه م نه ته وه که کاریگه رتره و زیاتر هه ست ده هه ژینى! بۆیه له شوینى تاک، نه ته وه ی به کاره یئانه، جا به گویره ی نهم رایه ده بى ههریه کییک له ئاده میزاد ته مه نی دیاریکراوی خۆی هه بى و پاشو پیش تیدا روونه دا، به م جۆره کۆژراو که ده کۆژرى به نه جه لى خۆیه تى و ته مه نبرى تیدا نیه!!

نایه ته که ناماژه ی نه وه ی تیدایه که جارى و ده بى نه ته وه ده توانى سزای له ناوچوون دوابها، واته: پیش نه وه ی هۆکاره کانی له ناوچوون په ره بسینن نهو گهلو نه ته وه یه واز له سه مکارى و سنووربه ژینى بینى، هه موویان په شیمان بینه وه و خۆیان راستال بکه نو واز له بۆده وشتى و شته حه راو یاساغه کان

بیین، له خۆیانوه شه ریه تو یاسا دانه نین و حه لال نه که نو حه لال به حه رام له قه لهم نه ده ن، کۆمه لێک موصلیح و دو عاگۆو دلسۆز هه ولێ چاکبوونه و هێ کۆمه ل به ده نو نه خۆشی به کان تیمار بکه ن، له وانییه له ناویردن و به هیلاکچوونه که دوا بکه وێ، یان هه ر روو نه دا، چونکه ناشکرایه کاریگه ریی بێ ره وشتی و بلاو بوونه و هێ سته مو خراپه کاریی له ناو گه لو نه ته وه دا ده ق ده شو به یته نه خۆشی ناو جه سته!

واته وه کو چۆن پزیشکه کان کۆپرایان هه یه له سه ر نه وه که نه خۆشی شه که ره نه خۆشییه کی جه سته یی و عه قلی به و سه ره نجام سه رده کیشی بۆ مر دنی نه خۆشه که هه ر به و جو ره ش زانایانی کۆمه لناسی کۆپرایان هه یه له سه ر نه وه که زی ده ره وی له فیسقو سته مو خراپه کاریی دا گه لو نه ته وه قه لاجۆ ده کا، سنوور شکاندن و زی ده ره ویی له ته ماعه کاریی و به خیلی و حه سوو دیی و داوێ، پیسی دا ده بنه هۆکاری به هیلاکچوون و فه وتانی گه لو نه ته وه.

میژووش شایه ده که هه ر گه لو نه ته وه یه ک رووی له خراپه کاریی و فیسقو سته مکاریی کرد بێ خودا له ناوی به ردو وه به کۆمه ل ریشه کیش و بنه بری کردوون و ناسه واری نه هیشتوونه!

ته مه نی دیاریکراو نه ندازه کیشراو نه ته مه نه یه که زانایان پێی ده لێن ته مه نی سروشتی! بۆ نموونه پزیشک نه گه ر جه سته ی که سیکی پشکنی و نه ندامه سه ره کی به کانی نه وه جه سته یه ی وایی که نه گه ر به ناسایی کار بکه ن له وانییه بۆ ماویه کی دیاریکراو درێژه به ژیان به ده ن، جا نه گه ر نه و کاریا پشکینه راوه پێش نه و ماویه خنکا یان کوژرا ده لێن پێش هاتنی ته جه لی سورشتی مر د! وه لی به ته جه لی خۆی و دیاریکراو لای خودا مر دو وه.

نه و حه دیث و فه رموودانه ی که نه وه ده گه یه نن نزاو پارانه وه، صیله ی ره حه و دلخۆشی، ته مه ن درێژ ده که نن نه وه به نیسه بت ته مه نی مه زنده یی و سروشتی به، نه ک ته مه نی حه قیقی!! بێگومان نزاو پارانه وه که له بر وای به هیژ به خودا و هیوای زۆر به یارمه تیدانی بۆ موسو لمانان سه رچاوه ده گه رتی هۆکاریکی گه رنکه بۆ ته مه ن درێژی، هه ره کوو چۆن به جیه یانی ته رکی صیله ی ره حه گه رنکه ترین هۆکاری خۆشه ختی و کامه رانییه، کامه رانی

گرنگترین هۆکاره بۆ ته مه ن درێژی. ههروه کوو چۆن غه مو خه فته به تابه ته دوور کهوتنه وه ی خۆشه وسته نائو میدهوون له ره حمه تی خوادو هیوا بران له یار مه تیدانو کۆمه کیی کردنی پهروه ردگار هیزو وره ی ناده میزاد لاواز ده کار پیش وه خت جهسته داده وه شیئی، ههروه ها کهم بژیوی و دابین نه کردنی پیویستی جهسته، یان زیده پۆی له خواردنو خواردنه وه دا ههروه ها نیسته جی بوون له شوئیک که نه وه نده هه تاوی تی نه کهوی میکپۆیه کانی بکوژی ده بنه هۆکاری ته مه ن کورتیی و زوو مردن!

بانگه وازی پیغه مبه ران بۆ نه ته وه کانیان

يٰٓبَنِيَّ اٰدَمَ اِمَّا يٰٓاَتَيْنٰكَمۡ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ
اٰيٰتِيۡ فَمَنْ اَتَقٰی وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ
﴿٣٥﴾ وَالَّذِيْنَ كَذَبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاَسْتَكْبَرُوْا عَنْهَا اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ

هُمۡ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٣٦﴾

پاش نه وه ی پهروه ردگار نه وه ی روون کرده وه که هه موو گه لو نه ته وه یه ک ته مه نیکی دیار بکراوی هیه، که نه وه ته مه نه ته واو بوو نه جه لیان ساته وه ختیک پاشو پیش ناخرین، نه مجار حالو چۆیه تی ناده میزاد پاش مردنیان دیاری ده کا، نه وه ده گه یی: هه که سیک له ژانی دنیای دا فرمان به ردارو گوپرایه لی په یامی پیغه مبه ران بووی نه وه ترسی داهاتوو یان نیه، په رۆشی رابوردوو یان نیه، نه گه ر سه پینچی که ریش بووین ده خرینه ناو دۆزه خو ده فهرمو: ﴿يٰٓاَبَا اٰدَمَ اِمَّا يٰٓاَتَيْنٰكَمۡ رُسُلٌ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيٰتِيۡ﴾ لیره دا پهروه ردگار ناده میزاد ده ترسینی به وه ی که خودا پیغه مبه ران ده نیرو نایه ته کانی به وه ی بۆ ده خویننه وه نه حکامو نه که کانی خودایان فیر ده که نه ده فهرمو: نه ی نه وه ی ناده میزاد! نه گه ر پیغه مبه ریک له ره گه زی خۆتانو نه ته وه ی خۆتان هاته ناوتانو هه والی نه وه نه که نو فرمانانه ی ئیمه یان پی راگه یاندن، شه ر به ته یاسای ئیمه یان بۆ روون کردنه وه، ده ر به ره ی

خوداپه‌رستی و جوړه‌کانی مامه‌له و بازرگانی، نه‌خلاق، ریو شوینیان پی
 گوتن، فرمانو جله‌وگیریه‌کانی نیمه‌یان پی راگه‌یاندن نه‌و یتو له‌بهرده‌م
 دوو هه‌لو‌یستدانو له‌یه‌کې له‌م دوو حاله‌ته‌دا ده‌بن، حاله‌تیکیان مژده‌به‌خشو
 نه‌وی تریان ترسینه‌ره. ﴿فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ که‌سیک
 له‌خودا بترسی و خو له‌و کرداران په‌پاریزی که‌ده‌بنه هوی سزای دوزه‌خو
 په‌یوه‌ندی خوی به‌خوداوه به‌هیز کرد وازی له‌خرابه‌کاری هی‌ناو له‌ماوه‌ی
 ژبانی‌دا سمرگرمی تاعه‌تکردنو خوداپه‌رستی بوو له‌سهر نه‌و حاله‌گیانی
 سپارد، نه‌و هیهچ ترسو بیمیکی داهاتووی نیو دلنیا به‌له‌ناکامی خوی
 هیهچ ترسیکی له‌سزای دوزه‌خ نیو ﴿وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ هه‌روه‌ها په‌روشی ژبانی
 دونیا یان نیو، له‌کرده‌وه‌ی رابوردوویان په‌شیمان نین.

که‌ده‌فهرموئ: ﴿مِنْكُمْ﴾ ناماژیه‌بو نه‌و که‌نه‌گرم پیغه‌مبهر
 لمره‌گه‌زی نه‌و گه‌لو نه‌ته‌وه‌بی که‌بو سهریان ره‌وانه‌کراوه‌باشتر بیانوویان
 ده‌پړیو به‌لگه‌ی ناشکراتره و سوارتره، چونکه‌ناگاداری نه‌و گه‌له‌به‌حالو
 چو‌نیه‌تی ژبانی رابردووی پیغه‌مبهر که‌ده‌پسته‌هاندرو رینموونی‌کمره‌که
 مو‌عجیزه‌ی نه‌و پیغه‌مبهر له‌خوداوه به‌پشتیوانی نه‌و دینه‌دی!

مه‌به‌ست به‌وشه‌ی ﴿آیاتی﴾ قورئانو به‌لگه‌ی تاکو ته‌نهایی خوداو
 خودایه‌تی و نه‌حکامه‌کانی شمرعو فرمانو جله‌وگیریه‌کانی په‌روه‌ردگاره،
 وشه‌ی ﴿آیات﴾ وشه‌یه‌کی گشتی‌یه‌و هه‌موو نه‌مانه‌ده‌گرته‌وه، چونکه
 هه‌موو نه‌و شتانه‌نایاتی خودانو پیوسته‌پیغه‌مبهران به‌خه‌لکیان رابگه‌نن.
 ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا﴾ نه‌وانه‌ی نیشانه‌و نایاتی خودا
 وه‌رناگرنو به‌دل بره‌ایان پی‌نیو له‌و لووتبهرزی ده‌نویننو پابه‌ندی
 نامورژگاری و فرمانو جله‌وگیریه‌کانی قورئان نابن، به‌نه‌تقه‌ستو
 سهره‌قی بانگه‌وازی پیغه‌مبهر ﴿رَهْتَ دِه‌که‌نه‌وه﴾ ﴿أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ
 هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ نه‌وانه‌گروو تا‌قمی دوزه‌خن، جی‌گای نیشه‌مه‌نیان ناگری
 دوزه‌خو بو هه‌تاهه‌تایی تییدا ده‌میننه‌وه‌و لی‌ی درناچن!

سهره نجامی درو پانۆرپامای چوونه ناو دۆزهج له لایه ن کافره کانه وه
 فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِعَآيَاتِهِ ۖ أُولَٰئِكَ
 يَنَالُهُمُ نَصِيبُهُمْ مِّنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ
 قَالُوا أَإِنَّا لَمِنَ الْمُكذِبِينَ ۖ أَوْ كُنْتُمْ تَدْعُونَنَا إِلَىٰ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا
 عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾ قَالَ أَدْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ
 مِن قَبْلِكُم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَّعْنَتْ أُخْتَهَا
 حَتَّىٰ إِذَا آدَارُكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَيْنَهُمْ لِأَوْلَانِهِمْ رَبَّنَا
 هَٰؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتَيْنَهُمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَٰكِن لَّا
 تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ أُولَانِهِمْ لِأُخْرَيْنَهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ
 فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾

دواى نهوى پهروه دگارى سهره نجامى به درو خه وه كانى باس كرد ، حالو
 چۆنیه تی نهوانه ی لووتبهرزى ده که ن له بهرام بهر پیغه مبهرو نایه ته کانى
 پهروه دگارى روون کرده وه ، لیته ده باسى نه وه ده فهرموى: که سته مکارترین
 کارو گه وه ترین تاوان نهویه که به ده م خودا وه شتیك هه لیه سترى که
 نه یه فهرمووى یان نهو شتانه ی فهرموویه تی به درو ی بزانی و پروای پى نه که ی ،
 یان پیغه مبهرا به تی هه زه تی موحه مه ده رت بکه یه وه! ده فهرموى: ﴿فَمَنْ
 أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ کى له نهو که سه سته مکارتره ، تاوانبارتره ؟
 واته: کهس له نهو که سه سته مکارتر نیه که به ده م خودا وه درو هه لیه سته ی به م
 جوړه شتیك به واجب بزانی که خودا واجبى نه کرد وه ، شتیك حهرام بکا که

خودا به حهرامی دانه ناوه! یان حوكمیك پال پهروه ردگار بدا كه نهیناردیی،
یان هاوه لهو مندالو خیزان پال خودا بدا!

﴿أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ﴾ یان ناردنه خواره وهی نامه ئاسمانییه كان به درو بزانی،
ئینکاری نهوه بكا كه قورشان كه لامی خودا نیهو له خوداوه نه ئیردراوه ته
خواری، وه كوو نهوهی كه كافر هكانی عه رب نهیاند هه لماند كه قورشان
نیگای خودایه! دهی دهیانگوت جندو كه نه مه فیبری موحه مه مه ده كه نه،
وه ختیكیش دهیانگوت: ماموستای ناده میزادی هیهو نهو نه مه قورشان به
موحه مه مه قیر ده كا! یان پروای به پیغه مبه رایه تی موحه مه مه نه بی، گالتهو
لاقرتی به نایه ته كانی خودا بكا، یان به پیوستی نه زانی خوین پیوه خمریك
بكا ﴿أَوَلَيْكَ يَنَالُهُمُ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ﴾ نهوانه هه موویان به شی خوین له
رزقو رژی كه له كتیبی مه زنده كراوان (كتاب قدیر) دا چه سپاوه
بمده كه وی، نهوهی بویان ته رخا كراوه له رزقو رژی ته مه نو خوشی و
ناخوشی زیان پیان ده دری، نهوانه وپرای سته مکاری و سپله ییان، وپرای نهو
هه موو درو بوختانهی به ده مه خوداوه هلی ده به ستن بی بهش ناکرتن لهو نازو
نیعه تهی كه له تو مارگهی بوونه مه ردا بویان دیاری كراوه، هه تا ته مه نیان
تهواو ده بی له دنیا ده رده چن به شی خوین ده دری تی و لی به هره مه مه ده بن!
﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ﴾ هه تا رهوانه كراوی ئیمه كه
فرشتهی گیانكیشانه ده چی بو لایانو گیانیان ده کیشی و تالوی مردنیان پی
ده چیژ ﴿قَالُوا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ فرشتهی گیانكیشان به مه به سستی
سه رزه نشته كردن لی تو ره بوون پیان ده لین: كوان نهوانهی كرد بووتان به
هاوشانی خودا له ژانی دنیاتان دا له جیاتی خودا به ندایه تیتان بو ده كردن؟
داوای ده سته بهر كردنی سوودو دور خسته نهوهی سزاتان لی ده كردن، هانانان بو
ده بردن لیان ده پارانه وه؟

ده بانگیان بکه با له مه حاله ناخوشو تاله رزگارتان بکه! نه مه سزاو
ئیشو نازاره تان لی دورو بخه نهوه! ﴿قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا﴾ وه لام ده ده نه وه
ده لین: لیمان هوون بوونو شوینه کانیان نازانین، هیوامان پیان نیه، ئومیدی
نهوه یان لی ناکهین سوودیان بومان هه بی زیانمان لی دورو بخه نهوه!

﴿وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ﴾ شایه تییان دا له سهر
خویانو دانیان پیدانا که نهوان به پارانه وه و هانا بردن بو نه و بتو صه نه مو
خودا دروژنانه و به ندایه تی کردن بویان کافرنو گومر ابون، چونکه نهوان وایان
ده زانی نه و شتانه ی نهوان ده یان په رستن لای خودا ده وریان هه یه و شه فاعه تیان
بو ده کهن! وایان ده زانی نه مانه یارمه تیده و قسه رویشتونو لای خودا روئی
گرنگیان هه یه! هه روه کوو چون پاشان فرمان په وایه کانی جیهان ده ستو
پیوه نده کانیان کاریان تی ده کهنو روئی گرنگ له کوکو و پرپاره کانیان دا
ده گیرن!

په روه ردگار بی تا تاجه و پیوستی به یارمه تیده ر نیه، چونکه زاتی بیچوون
زانیاری ره هاو ده سه لاتو توانای بی سنووری هه یه و هیچ له مپه ریک نیه
بتوانی بیته به ریه ست له به رده م ویستی خودا دا!

نه مجار په روه ردگار هه والی نه وه مان ده داتی که فریشته کان چی به نه و
کافرو موشریکانه ده لێن: چی به نه و بوختانکه رو به درو خه ره وانه ده بیژن.
﴿قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ﴾ روژی
قیامه ت فریشته به فرمانی په روه ردگار پییان ده لی ده پرژنه پیری نه و گه لو
گرو هانه ی وه کوو خوتانن، وه کوو خوتان بوون له هه لو یستو ره وشت دا،
نه وانه ی پیش ئیوه کافریون له جندو کهو ناده میزاد، روژکاریان پیش روژکاری
ئیوه بوو، بیژره که یان مالیکی دۆزه خه، یان په روه ردگاره نه م نایه ته
ناماژه ی نه وه ی تیدایه که په روه ردگار به یه ک وه جبه کافره کان ناخاته
دۆزه خه وه، به لکوو کو مه ل کو مه ل و تا قم تا قم ده یان ناخاته ناو دۆزه خه وه،
هه یانه ماوه ییکه خراوه ته دۆزه خه وه و سزا ده دری هه یانه هیشتا نه خراوه ته
ناو ناگره وه و به ره و نه وی په لکیشی ده کهنو له م حاله ته دا پیشکه و توانی پیش
خوی ده بینن له ناو دۆزه خ دا سزا ده درین!! ﴿كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ آخْتَهَا﴾
هه رکاتی تا قم کو مه لیک ده چنه ناو دۆزه خه وه ده بینن چی به سهر هاتو وه و
به سهری دی؛ نه فرین له هاوه لانی خویان ده کهن چونکه به هوی شوینکه و تنی
نه وانه وه تووشی نه و چاره په شییه هاتوونو به سونگی نه وانه نه م نا کام و
سهره نجامانه ی تووش هاتوون وه کوو له شوینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿ثُمَّ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ، وَيَلْعَنُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا ﴿العنكبوت/٢٥﴾.
 ناوا بهو جوړه هندیك له كافر هه‌كان نه‌فرین له‌هه‌ندیكى تریان ده‌كه‌ن، بریکیان
 خویان له‌بریکیان بی‌به‌ری ده‌كه‌ن وه‌كوو له‌شوینیکی تردا ده‌فرموو: ﴿إِذْ
 تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
 الْأَسْبَابُ، وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا: لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةٌ فَنَتَبَرَأُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا
 مِنَّا، كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ
 النَّارِ﴾ البقرة/١٦٦-١٦٧.

به‌کورتی مه‌به‌ستی نایه‌ته‌که‌ نه‌ویه : موشریکه‌كان نه‌فرین له
 مشوریکه‌كان ده‌كه‌ن، جووله‌که‌ نه‌فرین له‌ جووله‌که‌و مه‌سیحی له‌ مه‌سیحی و
 ناگر په‌رست له‌ ناگر په‌رست ده‌كه‌ن، ﴿حتى إذا الدّار کُوراً فیها جمیعاً﴾
 هه‌تاهه‌موویان خزیندرانه دۆزه‌خه‌وه‌و له‌ویدا یه‌کتریان گرت‌ه‌وه‌و کو‌بوونه‌وه‌و
 یه‌کتریان ناسییه‌وه‌و ﴿قَالَتْ أَخْرَاهُم لَأُولَاهُمْ﴾ پاشه‌تایان که‌ له‌چوونه‌ ناو
 دۆزه‌خ دواکه‌وتبوون یان پله‌و مه‌قامیان پایینه‌و بوړه‌ پیاوو کاسه‌لیسو
 خزمه‌تچی بوون به‌ نه‌وانه‌ ده‌لین که‌له‌پیشیان‌ه‌وه‌ چوونه‌ ناو دۆزه‌خه‌وه‌، یان
 که‌پیشه‌واو کار به‌ده‌ستو ده‌مراست بوونو به‌هۆی تاوانی گومرا‌بوونی خویانو
 گومرا‌کردنی خه‌ل‌کانی دیکه‌وه‌ پیشتر خراونه دۆزه‌خه‌وه‌، ده‌لین: ﴿رَبَّنَا هَؤُلَاءِ
 أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ﴾ په‌روه‌ردگار! نه‌و مله‌ورو قیل‌بازو
 زمانلو‌رسو له‌خسته‌به‌رانه بوون نیمه‌یان گومرا‌کردو سه‌ریان لی‌تیک دایزو
 نه‌یان‌ه‌یشت شوین په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌کانت بکه‌وینو به‌خته‌وه‌ری به‌ده‌ست
 بینین! نه‌وانه‌ سه‌ر‌کرده‌و پیشه‌وامان بوون له‌ربازی بی‌دینی‌دا، نیمه‌ چاومان
 له‌نه‌وان کرد‌وه‌و! که‌وابی خودایه‌! سزای دو‌چه‌ندان‌ه‌و دو‌وقاتیان له‌ ناگر
 به‌سه‌ردا بده‌، تو‌له‌ی گومرایی خویانو گومرا‌کردنی نیمه‌شیان لی‌بستینه‌،
 له‌نایه‌تیک‌ی هه‌مان واتا ده‌رده‌بری‌و ده‌فرموو: ﴿يَوْمَ تَقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي
 النَّارِ يَقُولُونَ: يَا لَيْتَنَّا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ، وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا
 أَطَعْنَا سَادَاتِنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَ، رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ
 الْعَذَابِ وَالْعَنُّهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا﴾ الاحزاب/٦٦-٦٨.

په‌روه‌ردگار وه‌لامی دان‌ه‌وه‌و ﴿قال لكل ضعف﴾ فرموو: بۆ هه‌ر یه‌ک‌ی

له‌ئێوه و ئه‌وان سزای دوو چه‌ندانه هه‌یه، ئه‌وه‌مان بریار داوه و نه‌نجامان داوه، هه‌ریه‌که سزای شیاوی خۆیمان داوه‌تی، سزای گومراکردن و له‌خشته‌بردن، یان سزای شوێنکه‌وتن و لاسایی کردنه‌وه، چونکه هه‌ریه‌ک له‌فرمانپه‌واو کاربه‌ده‌ستو شرتنکه‌وتن یان گومراو گومراکه‌رن، ﴿وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ به‌لام ئێوه چۆنیه‌تی و حه‌قیقه‌تی سزاکان نازانن، وه‌کوو چۆن له‌جیهان دا له‌به‌ندی‌خانه‌دا به‌ندکراوی و هه‌یه سه‌رسه‌ری و شه‌قاوه و رۆچوو له‌تاوانباری دا هی و اشیا هه‌یه سه‌رکرده‌و کاربه‌ده‌ست بووه، هه‌لبه‌ته ئه‌و سزا ده‌روونیه‌ی کۆمه‌لی دووهم هه‌ستی پێ ده‌کا، کۆمه‌لی یه‌که‌م هه‌ستی پێ ناکه‌ن هه‌رچه‌نده به‌رواڵه‌ت واده‌یه‌نری که سزا که بۆ هه‌موویان چوون یه‌که، نمونه‌ی ته‌م نایه‌ته له‌قورئان دا زۆرن که ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نن گومراکه‌ران زیده سزایان ده‌دری وه‌کوو ده‌فرموی: ﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ﴾ النحل/ ٨٨. یان ده‌فرموی: ﴿وَلِيَحْمِلْنَ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ﴾ العنکبوت/ ١٣. یان ده‌فرموی: ﴿لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ النحل/ ٢٥.

ته‌مجار با بزانی هه‌لۆستو وه‌لامی پێشه‌واو پێشه‌تاکان چیه‌و ده‌لێن چی؟ ﴿وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأُخْرَاهُمْ﴾ پێشه‌تاو کۆمه‌له‌ زوو چوه‌کان بۆ ناو ناگر یان پێشه‌واو ماله‌پوړو گومراکه‌ره‌کان به‌شوێنکه‌وتانی خۆیان ده‌لێن: ﴿فَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ فَضْلٍ﴾ ته‌گه‌ر ئێمه ئێوه‌مان گومراکردی، ئه‌وه له‌م باره‌وه ئێوه هه‌یج حه‌قیه‌کتان به‌سه‌ر ئێمه‌وه نیه تا داوای زیده سزا بۆ ئێمه بکه‌ن، یه‌گومان ئێوه‌ش وه‌کوو ئێمه گومرا‌بوون! بۆ خۆتان دانتان پێدا نا، ئێمه‌و ئێوه له‌وه‌دا که شیاوی ته‌وه‌ین سزا به‌دریڤ چوون یه‌کین، ئێوه‌ش وه‌کوو ئێمه کافر‌بوون و خراپه‌کاریتان کردوه، نه‌ ئێوه شیاوی ته‌وه‌ن سزاتان له‌سه‌ر سووک بکری، نه‌ ئێمه شیاوی ته‌وه‌ین سزیمان له‌سه‌ر دووچه‌ندانه بکری؛ جاکه‌وابی ﴿فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ﴾ به‌چێژن سزای دۆزه‌خ به‌هۆی ئه‌و هه‌لۆستو کرده‌وانه‌تان که بووه‌ته هۆی ته‌م سزایه، ته‌مه وه‌لامی پێشه‌واو فرمانپه‌واو سه‌رۆکه‌کانه، یان فرموده‌ی په‌روه‌ردگاره ناراسته‌ی هه‌ردوو

تاقبو کۆمه‌له‌کان ده‌کری! وه‌کورو له‌ شوینیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَقْبِلْ
بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ، قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ،
قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ، وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ
قَوْمًا طَاغِينَ، فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَائِقُونَ، فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا
غَاوِينَ، فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾ الصافات/ ٢٧-٣٣.

﴿فذوقوا العذاب﴾ له‌ نایه‌ته‌که‌دا ترساندنو سه‌رزه‌نشست کردنه، چونکه
په‌روه‌ردگار که هه‌وایی نه‌وه‌ی دا که پێشه‌واو شوینیکه‌وتوو هه‌کان له‌ناو دۆزه‌خ‌دا
کیشه‌یان تیده‌که‌وی هه‌ندیکیان له‌هه‌ندیکیان خۆ به‌ری ده‌که‌زو بریکیان
نه‌فرین له‌ بریکیان ده‌که‌زو هه‌رکه‌سه‌ په‌نجه‌ی تاوان بۆ نه‌وی دی راده‌کیشی!
تا نهم مه‌وقیفو مه‌شه‌ده‌ ترسیکی زۆر ده‌خاته‌ دلۆ ده‌روونه‌وه!
خودایه! له‌ته‌نگو چه‌له‌مه‌ی ناوه‌هاو مه‌وقیفی ناوا سامناکو ته‌نگانه‌ی
بی ده‌ره‌تان به‌مانپاریزی سه‌به‌ره‌زی دونه‌یاو قیامه‌تمان به‌کی...

سزای بی‌بروایان

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ
وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾ لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَآذٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

په‌یه‌ه‌ندی نهم نایه‌تانه‌ به‌نایه‌ته‌کانی پێشه‌وه‌ نه‌وه‌یه‌ که نهم نایه‌تانه‌
ته‌واوکهری هه‌ره‌شه‌کانی په‌روه‌ردگارن بۆ کافره‌کان، چونکه‌ په‌روه‌ردگار
له‌نایه‌تی پێشوردا نه‌وه‌ی راگه‌یاند که نه‌وانه‌ی پروا به‌ قورنان ناکه‌ن پروا به‌
خودا ناکه‌نو لووتبه‌ره‌زی ده‌نوێنن له‌ناست نیمان به‌خوداو به‌پێغه‌مبه‌رو به‌
روژی قیامه‌ت بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ له‌ دۆزه‌خ‌ دا ده‌مێننه‌وه‌، نه‌مجار هه‌وایی
ته‌وه‌مان ده‌داتی که نه‌و گروه‌هانه‌ به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ناچنه‌ ناو به‌هه‌شته‌وه‌
مه‌حاله‌ بۆنی به‌هه‌شت بکه‌زو به‌هیچ جوړیک کرده‌وه‌ی چاکیان لی

وه رناگیرۆ بۆیان به خودا په رستی حلیب ناکرۆ سوودی قیامه تی لی
 ودرناگرن! بۆیه بهم نوسلوویه جهخت له سهر کراوه فەرمووی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ
 كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ﴾ ئەو گرۆهو که سانهی
 نیشانەیی راستیی تاکو ته نهایی ئیمه و نایاتی قورئانو راستیی
 پیغه مبرایه تی و هه بوونی روژی دواپی به درۆ ده خه نه وه ده رگای ناسمانیان بۆ
 ناکرێته وه؛ واته: کرده وهی چاکو نزاو پارانه و هیان به مرزنا کرێته وه بۆ ناسمان
 لییان وهرناگیرۆ، ههروه ها گیانه کانیان به مرزنا کرێته وه و به ههشت نابینن. چی
 کرده وهی چاک بکه نو بیاریته وه بیهوده یه، چونکه پهروه رداگر کرده وه و
 پارانه وه له بهنده ته قواکاره کانی خۆی وهرده گری، کرده وه صالح و قسه و
 پارانه وهی به سز په سه ند ده کاو لای خۆی له نامهی راستان دا تۆماری ده کا
 وه کوو له شوینیکی تر دا ده فەرمووی: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ
 الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ فاطر/ ١٠، یان ده فەرمووی: ﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَرِ لَفِي
 عِلِّيِّينَ﴾ المطفلین/ ١٨، ههروه ها ﴿وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ
 الْحِيَاطِ﴾ ئەوانه ناچه به هه شته وه، ئەوانه له ره حمه تو به زه یی پهروه رداگر
 بی به شن، چوونه ناو به هه شت بۆ ئەوان مه حاله و هه رگیز نایه ته جی؛ چونکه
 پهروه رداگر چوونه ناو به هه شتی بۆ ئەوان به ستۆته وه به شتیکی مه حاله وه که
 ناودیو بوونی و شتره له کونی ده رزی یه وه، دیاره ناودیو بوونی و شتر له کونی
 ده رزی یه وه شتیکی مه حاله و بهرواله ت نایه ته دی، که وابوو چوونه ناو به هه شت
 بۆ ئەو کافرا نه شتیکی مه حاله و نایه ته دی!!

ئهم شیوه نوسلوویه، واته: په یوه ست کردنی شت به شتی مه حاله وه بۆ
 چه سپاندنی مه حالیه تی شته که، نوسلوویکی به رلاوو به کارهاتوه، نه وه تا
 عمره ب ده لێن: (لَا أَفْعَلُ كَذَا حَتَّى يُشِيبَ الْغُرَابُ) یان (حَتَّى يَبْيُضَّ الْقَارُ)
 به کوردیش ده لێن: ئەو ئیشه ناکه تا قیر سپی نه بی!
 ئیبنوعه بباسو سه عیدی کوری جوبه یر ده لێن: مه به ست به (الْجَمَلُ)
 گوریسو حه بلی نه ستوره، چونکه گوریسو حه بل له گه ل کونی ده رزی دا
 مونا سیه نه ک و شتر!

زومه خه هری ده لێ: وشه که (الْجَمَلُ) ه، قیراته تی زۆرینه ی خه لک وایان

خوێندۆتەو، بەم شیوە خوێندنەوێش ماناکە کاریگەرتر و بەلیغ تر، چونکە کونی دەرزێ نموونەی بچووکێ و تەنگییە، و شتریش نموونەی قەبارە گەورەیی و زەبەلاحییە، ئەمەش زیاتر مەحالییەتە کە دەچەسپێتی!

﴿وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ﴾ وەکوو ئەو سزا کوشندەییە سامناکە، سزای هەموو کەسیکی تاوانبار دەدەین، هەرکەسێک دەرحەق بە خودا تاوان بکا و گەردنکەچی فەرمانو نەهییەکانی نەبێ، سەم لە خودی خۆی کا و بەرامبەر برا موسولمانەکانی سەمەکار بێ؛ بەو شیوە سزای کوشندەیی دەدەین، هەرکەسێک تاوانو سەمەکاری لی بوویتە خو و پیشەیی هەمیشەیی، ئێمە بە ناگری دۆزەخ سزای دەدەین و هەرگیز لەو سزایە قوتاری نابێ و چاوی بەبەهشت ناکەوێ و بۆنی ناکا، ئەم نایەتە ئاماژەییە بۆ ئەو کە تاوانو سەمە هۆکاری سەرەکی بۆ سزادان بە ناگری دۆزەخ و هەرکەسێک تاوان بکا سزا دەدرێ! بۆیە لە کۆتایی نایەتە کەدا ئەوێ دووبارە کردەو و فەرمووی: ﴿وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ واتە: هەر بەو شیوەیەش ئێمە سزای سەمەکاران دەدەین، چونکە هەموو تاوانکاریک سەمەکار و سەم لە خودی خۆی دەکا. ﴿لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٌ﴾ ئەو تاوانبارانە فەرشو راخەریان لەناگر بۆ تەرخان دەکرێ، لەلای سەریشیانەو بەناگر دادەپۆشێ، مەبەست ئەوێ کە ناگری دۆزەخ لەهەموو لایەکەو دەورەیی داوانو لەخۆی گرتوون! وەکوو لە شۆتییکی تردا دەفەرموێ: ﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ﴾ ٨/ الهمزة. یان دەفەرموێ: ﴿وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ﴾ التوبة/ ٤٩، یان دەفەرموێ: ﴿لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ﴾ الزمر/ ١٦.

پاداشی موسولمان و خوداپه رستان

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٧﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تُلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٨﴾

لهو پيش پروه ردگار همزه شهی له کافرو خودانه ناسان کرد، نه مجار دوابه دوی نهوه به لیزو مژده ددها به خوداپه رستان، عاده تو نوسلووی قورنانش وایه زوربهی کات که باسی دوزه خو سزای کافرو خودانه ناسانی کرد، باسی به هه شتو پاداشی موسولمانانش ددهکا، بویه لیره دا دوابه دوی باسی تاوانبارو سته مکارانو همزه شه لی کردنیان باسی موسولمانانو مژده پیدانیان ددهکا و ده فرموی: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ نهوانه نیمانیان هیناوه، برپایان به تاکو ته نهایی خوداو به پیغه مبرایه تی پیغه مبرو زیندوبونه وهی رژی قیامت هیناوه ﴿وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ کرده وهی چاکیان کردوهو ده کهن، پابه ندی فرمانو جله و گیریه کانی پروه ردگارنو به گویره ی شریعه تی نهو ره قنار ده کهن، هر نهوانه ده سته و تاقمی به هه شتینو ده چنه ناوی لی ده رناچنو بز هه تاهه تابه تیدا ده میننه وه به نعیمه ته کانی به خته وه ده بن.. جا وه نه بی گه شتن به تم به هه شته جوانو قه شه نگه زور گرانو له تاقه ت به ده ربی، به لکوو هه موو ناده میزادیگ ده توانی به ده سستی بیسی، همرکه سی نیمانی هه بی پیره وی قورنان بکا پی ده کا ﴿لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ نیمه همرگیز هیچ که سیک زیاد له توانای خوی نمرکی ناخینه سر،

به ههشت وێرای نهو هه موو گه وره یی و خوشی و له زه ته ی تێیدا به کرد وه ی
ناسانو له چوار چێوه ی توانای ناده میزادا ده توانری پێی بگهی نهو
کرده وانه ی ده بنه هۆی چوونه ناو به ههشت کرداری ناسانو له توانادان، نهو
کرداران هه زه حمه تو له تاقهت به ده ر نین، به لکوو هه موو ناده میزادیك
بیروبا وه پری ته وای هه بی ده توانی نه نجامیان بداو پێیان ههستی ﴿أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ هه ر نه وانه گرۆو تاقمی به ههشتین و بو
هه تاهه تابه تییدا ده میننه وه له زه ته خوشی تیدا ده چێژنو ژبانی
به خته وه ری تیدا به سه ر ده بن، نازارو مهینه تی تیدا نایینزو ناخوشی روویان
تی ناكا، دلخۆشو ته پ ده ماخو له شساغو به نیشاطن ﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي
صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ برێك له نیعمه تی پهروه رداگار
به سه ر به ههشتیان دا نه وه یه كه رژدیو به خیلیو هه سوودی له دلیان دا
ناهیلی: دل و ده روویان ساغو بی گهرد ده كا، لیلیو خه مو نا په حه تیو ته نگه
چه له مه یان ته وش نابی، شهرو هه راو دژایه تیو کێشه و دووبه ره کیو
دوژمنایه تیان له نێودا نامینی، چونكه پهروه رداگار هه سوودیو رقو کینه ی
له دل ده رهاویشته ورو، له هه موو نه خوشی جهسته ییو ده روونی ساخله می
کردوونو هه موویان به چاوی برایه تیو دلسۆزی ته ماشای به کتری ده کهن،
نهوان له حالیک دان جوگه و جوباری جوانو سه رنج راکیش به ژیر باله خانه و
دارو دره ختی باغه کانیان دا ده کشینو نهوان له ژورو شوینی هه سانه وه
راباردنه وه چاویان له دیمه نی ته م جوگه و رووبارانیه به یینینی ته م دیمه نانه
وهنده ی تر دل خوشو که یف خوشو ته پ ده ماخ ده بن.

ته مه فه ضلو نیعمه تی خودایه، له کاتیک دا دۆزه خیه کان راخه ریان
ناگری سووتینه ره و له ژووریشیان وه ناگر دایۆشیون، به ههشتیه کان له ژیر
خانوو باله خانه و باغه کانیانه وه جوگه و جوباری دلپۆین ده کشینو هه وای
عه تراوی فینکی نه سیم نامیز هه لده مژنو به دیمه نی رازا وه سه رنج راکیش
چاوو دلیان روشن ده یته وه!.

له کاتیک دا دۆزه خیه کان کێشه و نیزاعیان وه نهو ته و تاوانبار ده کاو

ئهویان نه فرین له شه میان ده کا، له تازارو سزادا ده تلینه وه، موسولمانان به هه شته ییه کان سه رگرمی سوپاسو ستایشی پهروه ردگارن؛ تمنانه تهم چه مدو سوپاسه شیان هه ره له زه ته خوشی به لکوو نه وپه ری له زه ته خوشی تیدا هه ست پی ده کهن ﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا هَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ﴾ به زویانی سوپاسو بو ده برپرسی که یف خوشی و ره زامه ندییان ده لئین: هه موو سوپاسو شه نایه ک بو نه و پهروه ردگاره یه که رینموونی نیمه ی کرد بو به مرزگه ییشتنمانو وه ده سه تهنانی تهم پله و مه قامه! نه گهر رینموونی پهروه ردگار نه بوایه و ره حه ته و فاضلی نه و نه بوایه هه رگیز نیمه نه مه مان ده ست نه ده که و ته و ریبازی به ره و به هه شتمان نه ده زانی! نه گهر فاضلو گه و ره یی خودا نه بوایه هه رگیز نیمه به عه قلو بیروبو چوونی خو مان په ییمان به م ریبازه نه ده برد!

نیمای بر خاری له سه حیحی خو ی دا له نه بو سه عیدی خود ریه وه ده گیریته وه: ده لی: پیغه مبه ر ﴿فَمَرْمُورٍ﴾ إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حَبِسُوا عَلَىٰ قَطْرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَاقْتَصَّ هُمْ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا، حَتَّىٰ إِذَا هُذِبُوا وَنُقُوا، أُذِنَ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنِّي أَحَدُهُمْ بِمَنْزِلِهِ فِي الْجَنَّةِ أَدْلُ مِنْهُ بِمَسْكَنِهِ الَّذِي كَانَ فِي الدُّنْيَا. واته: که موسولمانان له ناگر رزگاریان ده بی له نیوان به هه شته دوزه خ راده گیرین، زولم سه میک که له نیوانیان دا هه بووه له دونیادا لییان وهر ده گیریته وه تا هه موویان له گونا هو تاوان پاک ده بنه وه، نه مجار رگه یان پی ده دری بو چوونه ناو به هه شت، سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سه هه ریه که یان بو شوینو نشینگه ی خو یان شاره زاترن له چوونه وه بو مالی خو یان له جیهان دا!

نیبنو نه بی حاته م له سه سه نی به صرییه وه ده گیریته وه ده لی: پیغه مبه ر ﴿فَمَرْمُورَةٍ﴾: (يُحْبَسُ أَهْلُ الْجَنَّةِ بَعْدَ مَا يَجُوزُونَ الصِّرَاطَ، حَتَّىٰ يُؤْخَذَ لِبَعْضِ ظَلَامَاتِهِمْ فِي الدُّنْيَا، فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، وَلَيْسَ فِي قُلُوبِ بَعْضِهِمْ عَلَىٰ بَعْضٍ غِلٌّ).

نه مجار که ده بینن هه رچی پیغه مبه ران پییان راگه یاندوون هه مووی

راسته‌و راست ده‌رده چی ده‌لین: ﴿لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ بی‌گومان پیغه‌مبهرانی په‌روه‌ردگارمان به‌راسته‌و ره‌وانی هاتوونه‌ سهرمانو ریگی‌ی راستییان پی‌نیشان داوینو چۆنیان به‌لین پی‌ داوینو چۆنیان بو‌باس کردو‌وین ناوا ده‌رچوو! نه‌مه ده‌ق نه‌و واده‌و به‌لینانه‌یه که په‌روه‌ردگار له‌سهر زمانی پیغه‌مبهران پی‌ی راگه‌یان‌دو‌وین! پراو پر هاتوونه‌ دی.

﴿وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمْ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ بانگیان لی ده‌کرئ، واته: فریشته‌ بانگیان ده‌که‌ن: ده‌لین: سلاوتان لی بی، باشتان کردوو، برۆنه ناو نه‌و به‌هه‌شته‌وه، نه‌م به‌هه‌شته‌وه‌یه که په‌روه‌ردگار به‌ میرات داویه‌تی به‌ ئیوه له‌پاداشی کرده‌وه‌ی باشتان!

نه‌بو سه‌عیدی کوری مه‌نصوو‌و به‌یه‌قی له‌ نه‌بو هو‌په‌یره‌وه ده‌گپه‌نه‌وه ده‌لی: پیغه‌مبهر ﷺ فرموویه‌تی: (وَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَلَهُ مَنْزِلَانِ: مَنْزِلٌ فِي الْجَنَّةِ وَمَنْزِلٌ فِي النَّارِ، فَإِذَا مَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ، وَرِثَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مَنْزِلَهُ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ﴾.

نایه‌ته‌که ناماژه‌ی نه‌وه‌ی تیدایه که به‌ میرات‌گرتنی به‌هه‌شته‌و چوونه ناو به‌هه‌شت له‌ پاداشی کرداری چاکه‌یه! نایه‌ته‌که ده‌فرموئ: ﴿أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه که نه‌اده‌میزاد به‌هۆی کرده‌وه‌ی چاکی خۆیه‌وه ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه، به‌لام له‌راستی‌دا چوونه ناو به‌هه‌شت به‌هۆی ره‌حه‌ته‌و فه‌ضلی خودایه! چونکه له‌شونیتیکی تردا ده‌فرموئ: ﴿ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ﴾ النساء/٧٠. یان ده‌فرموئ: ﴿فَسَيَدْخُلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ﴾ النساء/١٧٥.

له‌ صدیحی موسلم‌دا هاتوو ده‌ پیغه‌مبهر ﷺ رو‌و په‌رووی هاوه‌لان فرموویه‌تی: (لَنْ يَدْخُلَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ، قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ). هیچ که‌سی له‌ئیه کرده‌وه‌ی نایبانه به‌هه‌شته‌وه، هاوه‌لان وتیان: نه‌توش نه‌ی پیغه‌مبهری خودا؟ فرموئ: نه‌نانه‌ت منیش، م‌گ‌ر خودا به‌ره‌حه‌ته‌و فه‌ضلی هۆی بمخاته

به‌هه‌شته‌وه.

له‌مه‌وه بۆمان ده‌رکه‌وتیت که به‌میراتگرتنی به‌هه‌شت به‌هۆی
 کرده‌وه‌وه‌یه، چوونه ناویشی به‌ره‌حه‌متو فەضلی خوداییه، واته: کرده‌وه‌ی
 ناده‌میزاد چه‌ندی‌ک گه‌وره‌و زۆرین خۆی نه‌و کرده‌وانه نابنه پارسه‌نگی چوونه
 ناو به‌هه‌شت! نه‌گهر ره‌حه‌متو فەضلی خودای له‌گه‌ل نه‌بی، چونکه
 په‌روه‌ردگار نه‌و پاداشه‌ گه‌وره‌یه‌ی له‌پاساری نه‌و کرده‌وه که‌مه‌دا داناوه،
 که‌وابوو چوونه ناو به‌هه‌شت به‌فەضلو ره‌حه‌متی خودایه!

به‌کورتی کرده‌وه‌ی چاک به‌گۆره‌ی رای نه‌هلی سونه‌تو جه‌ماعه‌ت
 ده‌بیته هۆکاری چوونه ناو به‌هه‌شتو له‌ته‌رازوی عه‌داله‌تدا ده‌بی پاداشی
 کرده‌وه‌ی چاک چاکه‌ بی که به‌خشینی به‌هه‌شته، به‌لام پتویسته نه‌و کرده‌وه
 چاکه‌یه ره‌حه‌متو فەضلی خودای له‌گه‌ل دا بی، چونکه په‌روه‌ردگار به‌هه‌شتی
 کردووه به‌پاداشی چاکه به‌فەضلو گه‌وره‌یی خۆی، له‌جیاتی نه‌و کرده‌وه
 که‌مانه نه‌و به‌هه‌شته رازاوه ده‌دا، نه‌مه‌ش فەضلو ره‌حه‌متی خودایه!

نه‌ک مانای نه‌وه‌یه له‌پاداشی کرده‌وه‌ی چاکدا پتویسته په‌روه‌ردگار
 بیانخاته به‌هه‌شته‌وه وه‌کوو موخته‌زیله بۆی چوون، چونکه به‌گۆره‌ی عه‌قل
 مه‌حاله‌و ناگونجی په‌روه‌ردگار شتی له‌سه‌ر واجب بی! خودا بۆ خۆی فاعیلی
 موختاره‌و هیچی له‌سه‌ر پتویست نیه، هه‌رکاریک بکا یان نه‌یکا نه‌وه
 به‌ویستی خۆیه‌تی!

وتو ویژی نیوان بەهەشتی و دۆزەخی و ئەعرافییه کان

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا

رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ

بَيْنَهُمْ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ

اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾ وَبَيْنَهُمَا

حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَتِهِمْ وَنَادَوْا

أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾

❖ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ

الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

پاش ئەوەی پەرورەدگار هەرەشەیی لە کافرەکان کردو پاداشارو
سەرەنجامی خودا پەرستانی روون کردەو، بە شوێن ئەوەدا باسی گوفتو گۆی
نیوان کافرو موسولمانەکان دەکا، واتە: ئێمە ئیستا لەبەردەم مەشەدیکی
تری روژی قیامەتین، مەشەدیەک کە پەییوەندی بە مەشەدی پیشووەوە
هەیە. ئەوەتا پاش ئەوەی بەهەشتییەکان بەمراد دەگەنو جیگەو مەکانی
خۆیان شاد دەبن دۆزەخییەکان لەسەرەنجامی خۆیان دلتیا دەبنو سزای
سەخت لەخۆیان دەگریو هیوا بپراو دەکەن! بەهەشتییەکان بانگ لە
دۆزەخییەکان دەکەن، پرسیاریان لی دەکەن، نایا ئەوەی خودا لەدونیادا وادهی
پێی دابوون هاتە دی؟؟

لەلایەکی ترەو بەهەشتییەکان لەناو خۆیان دا پرسیار لەیەکتر دەکەن،
هەرەها دۆزەخییەکان لەناو خۆیان دا لەیەکتر دەپرسن، بۆ ئەوەی

به هه شتییه کان زیاتر هه ست به نیعمه ته کانی به هه شت بکه نو دۆزه خیه کان
پتر شهرمه زاری و ریسوایی و په شیمانی نازاریان بدا

جا هه رچه نده به هه شت له بهرزترین ناسمانه و دۆزه خ له خوارترین
زه ویه و نیوان به هه شتو دۆزه خ زۆر دوورو درێژه، به لام له گه له نهم دووری
مه سافه زۆریه ش دا نهم گوشتو گوته وئ ده چی بێته کایه وه، چونکه جیهانی
قیامت جیهانیکی تره و زۆر جیاوازی ههیه له گه له جیهانی دونیایی دا، حالو
چۆنیه تی وای ههیه ئاده میزاد ده توانی له زۆر دووره وه ببینی و ببیسی!
دووری و نزیک له نه ندازه به ده ر نابنه له مه پهری بینین و بیستن!!

دهی با نیستا به تیفرکین و وردبینی به وه گوی بو گوشتو گوی نیوان
به هه شتی و دۆزه خیه کان بگریزو دیمه نه کان بینینه پیش چاوی خۆمان که
ده فهرموی: ﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ النَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا
رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَكُمْ رَبُّكُمْ حَقًّا﴾ واته: به هه شتییه کان دوا
جیگیر بوونیان له به هه شت داو جیگیر بوونی دۆزه خیه کان له دۆزه خ دا، روو
ده که نه لای دۆزه خیه کانو شانازیان به سه ره وه ده که نو بو تانه و ته شر لیان
بانگیان لی ده که نو تاوانو سه ره پیچی کردنی دونیایان وه بیر ده هی نه نه وه و پیا
ده لێن: نه وهی په ره ردگارمان وادهی پیدابوین بو هی ناوینه دیو راستو
حه ق بوو، نیمه به مرز گه شتووین و به به هه شت شاد بوین! نایا نیوه ش
نه وهی خودا وادهی پی دابوون له ریسواکردن و سزادانو تۆله لی ستاندن راستو
حه ق ده رچوو هاته دی؟

پرسیاره که نه وهی له خو گرتوه که به هه شتییه کان دان به راستی په یامی
پیغه مبه ران دا ده نین و نیعتیراف به هاتنه دی وادهی خودای خۆیان ده که ن،
له هه مان کات دا سه رزه نشتو لومه کردنی دۆزه خیه کانی تیدایه له سه ر کارو
کرده وه خراپو تاوان کردن له خودی خۆیان که پیغه مبه رانیان به درۆ
خستو نه وه و پروایان پی نه کردوون!!

﴿قَالُوا نَعَمْ﴾ ده لێن: به لی، نه وهی خودا هه ره شهی پی لی کردبوین و
پیغه مبه ران چۆنیان پی راگه یاندبوین هاته دیو راستو حه ق ده رچوو! نه وه تا
له ناو ناگری دۆزه خ دا ده سوو تیندرین! نه مه به لگه یه له سه ر نه وه که

کافره کان روژی قیامت نیعتیراف بهوه ده کهن که وادهو هه پشه کانی خودا
حه قو راستن.

﴿فَإِنَّ مُؤَذِّنَ بَيْنَهُمْ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ نیتر ناکامو
سه ره نجامی نهو گفتوگۆیهی نیوان بهه شتی و دۆزه خیه کان هاوتای نهو
پرسیارو وه لامه و بۆردانی کافره کانو ریسوا کردنیان بهوه تهواو ده بی که
بانگده ریک بانگ ده کاو ده لی: نه فرینی خودا له سته مکاران بی، هه میسه
له ره حمه تی خودا به دوور بنو نهحه سیینه وه چونکه نهوانه سته میان له خودی
خویان کردوه بهوه که تیمانیان نههیناوه و ملکه چی فرمانو
جله و گیریی به کانی نه بوون.

نهو بانگ کهره یان مالیکی دۆزه خه یان فریشتهیه کی تره خودا فرمانی
پی ده کا نهو کاره نه نجام بدا!

نه مجار پیناسه ی سته مکارانمان بۆ ده کاو ده فرمانی: ﴿الَّذِينَ يَصُدُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ سته مکار نهوانن ئاده میزاد له ریگی خودا
لا ده ده نو خه لکی له ریگی راستی خودا په سه ند دورو ده خه نه وه، ده یانه وی نهو
ریگایه خوار و خێچ بی، پر له قورتو پیچ بی بۆ نه وه ی کهس پییدا نه پروا
نه ی کاته ریبازی خوی! ویستی سته مکارانو هه والدانان بۆ خوار کردنی ریگا
به چهند جوړیک ده بی و له چهند شیوه یه کدا ره نگ ده داته وه:

١- رام کردنی نه فسی خویان به نه نجامدانی تاوانی گهروه که شریک
دانانه بۆ خودا و شیواندنی به کتاپهرستی به تیکه لاو کردنی دیارده ی
بتپهرستی و عیباده تکردن بۆ غهیری خودا و هاوه لدانان بۆی له خودایه تی و
پهروه دگاریه تی دا، به هیوا ی نه وه که نهو بته لای خودا شه فاعه تی بۆ بکا!

٢- سته مکردن بهوه که مو زیادیی له نایین دا بکه ن، شتی وا داهینن که
نه له قورئانو نه له حه دیت دا نه بی! دابو نه ریستی جوړا و جوړ به ناوی نایینه وه
بیننه کایه وه و به نایینی حسیب که ن.

٣- سته مکردن بهوه که زندیقو بی پروا بن، بیروبا وه پری زه نده قه یی و
دوو پرووی بلا و بکه نه وه، شکو گومان بخه نه سه ر بیروبا وه پری موسولمانان بۆ
نه وه ی خه لکی لهو ریبازه خودایی به لا به دن.

٤- سته مکردن به وه که زیده ره وی له تاین دا بکهن، کاره ئاسانه کانی گران بکهن، حوکه فراوانه کانی تهنگ بکه نه وه. زیاده که می له حوکه عیاده تو حه لاله حهرامه کان دا بکهن.

﴿وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ﴾ نهوانه وێرای نه وه موو گومرای و گومرا کردنه برپایان به روژی قیامت نه، بی پروایی و کافروبوونیان به روژی قیامت له ناخیان دا ره گی داکوتاه که تاوانیک ده کهن ترسی تۆله لی ستاندنی روژی قیامه تیان نه، که ئینکاری روژی قیامت ده کهن ترسی سهره نشو تانه ی روژی قیامه تیان نه!

به کورتی نهوان بوونه له مپهر له بهردهم ریگی خواداو پرواشیان به روژی زیندوو بوونه وه نه! برپایان به رو به پروو بوونه وه ی پهروه دگار نه، به دروی ده زانن، بۆیه هیچ به لایانه وه گرنگ نه که کرده وه ی خراب ده که نه و قسه ی نابه جی ده لێن: چونکه ترسی حیسابو لیکۆلینه وه سزادانیان نه، نهوان له رووی کردارو گوفتاره وه خراپترین ئاده میزادن.

﴿وَيَنْتَهُمَا حِجَابٌ﴾ له نیوان به هه شتییه کان و دۆزه خیه کان شووره وه له مپهریک هیه، ناهیلی دۆزه خیه کان بگه نه به هه شت، نه شوورایه نه وه یه؛ که پهروه دگار له نایه تیکی تر دا ده باره ی ده فرموی: ﴿فَضْرَبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قَبْلِهِ الْعَذَابُ﴾ الحديد/ ١٣. تۆیه لاکو سهرانه ری نه شوورایه بریتییه له نه عراف، ده باره ی چۆنییه تی نه عراف زۆر رای جیا جیا هه، رای په سه ندو راست نه وه یه؛ که نه عراف نه شووره وه په ده یه یه که له نیوان به هه شتو دۆزه خو دانیشه کانیان دایه، یان تۆیه لاکو لوتکه ی نه شووره یه یه که کۆمه لیکێ ئاده میزاد له سه رن، له وێه چاویان له به هه شتییه کانو دۆزه خیه کانه وه کوو ده فرموی: ﴿وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ﴾ له سه ر نه شوورایه ی نیوان به هه شتو دۆزه خ کۆمه لیک هه چاویان له به هه شتو دۆزه خه دانیشه توانی به هه شتو دۆزه خیه کان ده بینن، به شیوه و روخسارو سه رو سیما به هه شتی و دۆزه خیه کان ده ناسن، نیشه کانیان ده زانن، نیشه نه ییک

لەنیشانە ی بەهەشتیەکان رووناکی و درەوشانەو و سپیەتی دەم و چاویانە، هێ دۆزەخییەکانیش تەلخی و رەشی دەم و چاویانە! وەکوو لە شوێنێکی کە قورئان نیشانەکانیان دیاری دەکا و دەفرموی: ﴿وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ، ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ، وَوَجُودٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجَرَةُ﴾ عبس/ ٣٨-٤٢.

دەربارە ی ئەهلی ئەعراف کێز و چ کەسن؛ چەند راو و بۆچوون هەیە، رای صەحیح و راست ئەو رایە یە کە دەلی: ئەوانە کۆمەڵێکن چاکە و خراپەیان هاوتەرازوون بەرامبەرن، دەستە یەکی یەکتا پەرستن، تاوان و خراپەکانیان رێگای بەهەشتیان لی گرتوون، چاکە و حەسەناتیان رێگای دۆزەخیان لی قەدەغەکردوون، لەسەر ئەو شوورایە رایان دەگرن هەتا پەرورەدگار دەربارەیان بپار دەدا و سەرەنجامیان دیاری دەکا.

ئەبوبە کری کۆری مەردەو هێی لە جابیری کۆری عەبدوللاو دەگیرێتەو کە فرمویەتی: پرسیار لە پیغەمبەر ﷺ کرا دەربارە ی ئەو کەسانە ی چاکە و خراپەیان بەرامبەرن ئایا چیان لی دەکری؟؟ پیغەمبەر ﷺ فرموی: (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ، لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ).

ئێبنو لحرەییانی ئەلنەنصاری و بەیەهقی و هێ تریش لە حوزە یفەو دەگیرنەو گوتویەتی: خەلکی سەر ئەعراف کەسانێکن چاکە و کردەو ی باشیان لە دۆزەخ رزگاری کردوون و خراپەکانیان بەهەشتیان لی قەدەغە کردوون، لەسەر ئەعراف هێلدراونەو هەتا بپاری خوداییان بۆ دەردەچی، جا لەکاتی کەدا ئەوان لەم چاوەروانییەدان، پەرورەدگار خۆیان یشان دەدا و پێیان دەفرموی: بڕۆن بچنە ناو بەهەشتەو، بێگومان من لێتان خۆش بووم!

لەگیرانەو یەکی تر دا هەر لە حوزە یفەو دەفرموی: پەرورەدگار ئادەمیزاد کۆدە کاتەو، پاشان بەتاقمی سەر ئەعراف دەفرموی: ئێو چاوەروانی چین؟ دەلێن: چاوەروانی فرمانی تۆین، دەگوتری بێگومان چاکە کانتان رێگای چوونە ناو دۆزەخی لی گرتوون، خراپەکانیشتان رێگای چوونە ناو بەهەشتی لی گرتوون وە بەهۆی لێخۆشبوون و رەحم و بەزەیی منەو

بچه ناو به هه شته وه!

﴿وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ﴾ تاقمی سهر نه عراف بانگی به هه شتییه کان ده که نو پتیان ده لیّن: سه لامی خود اتان له سهر، نه م سه لامکردنه یان بریتییه له دوعاو پارانه وه له خودا بۆیان، یان هه وال پیدانیانه که له ناخۆشی رزگاریان بووه، نه مه نه گهر پیش چوونه ناو به هه شتیان بی، نه گهر دوا چوونه ناو به هه شت بی نه وه ههر سه لامکردنه وه بهس! چونکه له شوینیکی تردا ده فرموی: ﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كَذَابًا إِلَّا قِيلًا: سَلَامًا سَلَامًا﴾ الواقعة/ ٢٥-٢٦.

نه عرافیییه کان بانگی به هه شتییه کان ده کهن حالو وه زعیان وه هایه ﴿لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ﴾ هیشتا نه چوونه ناو به هه شته وه به لام به ته مای چوونه ناو به هه شتن چونکه حیسابو لی کۆلینه وه یان بهناسانی له گهل کراوه، له هه مان کات دا بروایان به فراوانیی رهحه تهی خودا زۆره. حه سه نی به صری که نه م نایه تهی خوینده وه وتی: سۆیند به خودا نه م هیواو به ته مابوونه ی بۆیه خستۆته دلپانه وه تا ریزیان لی بنی و ده یه وی ته کریمیان بکا، خه لکی له و رۆژه دا له نیتوان ترسو هیوا دا ده ژین.

نه بو نه عیم له عومهری کورپی خه تابه وه ریاو یه ده کا که فرموییه تی: نه گهر بانگهریک بانگ بکا بلئی نه ی خه لکینه! هه مووتان بچه ناو ناگره وه جگه له پیاو یکتان من هیوا ی نه وه م ده بی که من نه و پیاوه لادراوه بم! نه گهر بانگ بکری بلئی: هه مووتان بچه ناو به هه شته وه جگه له پیاو یکتان، ترسم هه یه من نه و پیاوه لادراوه بم.

﴿وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ نه عرافیییه کان که چاویان به ره و لای دۆزه خییه کان وهرده گیردرئو نه و حالو وه زعییه ته ی نه وان ده بینن چاویان لی هه لده نگوی، ده ست ده کهن به پارانه وه و لالانه وه له پهروه ردگارو ده لیّن: پهروه ردگار! هاوار! نه مانخه یه ریزی سته مکارو کافرا نه وه، خودایه! ده خیل هانات بۆ دینین مه مانخه ره پیپی نه وانیه ی سته میان له خودی خۆیان کردوه،

گوێڕایه‌لی فه‌رمانو جله‌وگه‌ری به‌کانی تو نه‌به‌یون، پڕوایان به‌یه‌کتا په‌رستی و راستی پیغه‌مبه‌رانو زیندوو بوونه‌وه نه‌به‌روه.

ئایه‌ته‌که ته‌عبیری به (مبني للمجهول) لیداوه‌ته‌وه بو نه‌وه‌ی ئاماژه‌ی نه‌وه‌ی تێدابی که رووکردنه لای دۆزه‌خیان به‌مه‌به‌ستو هه‌زی خۆیان نه‌ به‌لکوو پێیان ناخۆشه‌ نه‌و دیمه‌نه‌ بینن، به‌بی مه‌به‌ست چاریان له دۆزه‌خیه‌کان هه‌لده‌نگوێ و ده‌یان بینن.

گوفتوگۆی نیوان نه‌عرافیه‌کانو دۆزه‌خیه‌کان

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَتِهِمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ أَهْتَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

له‌ئایه‌تی پێشهودا باسی نه‌وه‌ی کرد که نه‌عرافیه‌کان چاریان له دۆزه‌خیه‌کان هه‌لده‌نگوێ و نه‌و دیمه‌نه‌ سامناکه‌ی نه‌وان ده‌بینن، له‌خودا ده‌پارینه‌وه که له‌ پێری نه‌وان حلیبیا نه‌کا، نه‌مجار به‌شوێن نه‌وه‌دا باسی نه‌وه‌ ده‌کا که نه‌عرافیه‌کان بانگی چه‌ند که‌سیکی ناو دۆزه‌خ ده‌که‌نو ناخاوتنیا نه‌گه‌ل ده‌که‌نو تانه‌و ته‌شه‌ریان لی ده‌ده‌ن، ده‌فه‌رموی: ﴿وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ﴾ نه‌مه‌ بانگه‌وازییه‌کی ته‌ره نه‌عرافیه‌کان ئاراسته‌ی پڕی لووتبه‌رزو مله‌وره‌کانی دونیا یا نه‌ ده‌که‌ن که له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدا سزایان ده‌دری نه‌و مله‌ورانه‌ی که له‌دونیا دا پشتیان به‌هێزو توانای خۆیان ده‌به‌ست، موسوڵمانه‌کان یا نه‌ به‌هیچ نه‌ده‌زانی به‌چاوی سووکایه‌تی سه‌یری موسوڵمانه‌ هه‌ژارو بی‌نه‌واکان یا نه‌ ده‌کرد، نه‌م بانگکردنه‌ی نه‌عرافیه‌کان به‌مه‌به‌ستی سه‌رکۆنه‌کردنو دلناخۆشکردنی مله‌وره‌ موشریکه‌کانو سه‌رانی کوفرو ئیله‌حاده‌، که‌به‌شیوه‌و روخسارو نیشانه‌ی

تایبه تی بیان ده یانناسنه وه .

واته: بری له نه عرافیه کان بانگی چهند که سیکی موشریکو مله و
ده کهن که له ناو دۆزه خ سزا ده درین، نه عرافیه کان نهو مله و پرانه ده ناسنه وه
به شیوه و روخساری ره شو خه لوزاوی و ته بو تۆزاوی و چاو شینو شیوه شیواو!
له خه لکانی تر جیا یان ده که نه وه، ﴿قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ
تَسْتَكْبِرُونَ﴾ پییان ده لێن: مالو سامان کۆکردنه وه تان چ سوودیکی
پی نه گه یاندن یان کۆمه لو کۆرو زۆری و ده سه لاتی رواله تی دونیاتان چ
قازانجیکی بۆتان نه بووه، ههروه ها لووتبه زری و پشت هه لکردنتان لهو
نیمانه یان به په یامی پیغه مبه ری نیسلام هیچ سوودی بو ئیوه نه بوو! واته:
کۆمه لو زۆری لووتبه زری تان له نیمانه یان له سزای دۆزه خ رزگاری نه کردن،
به لکوه نه وه تا که وتوونه ناو نهو سزاو تهنگو چله مه یه وه که ناتوانن خۆتانی
لی قوتار بکه ن! ههروه ها لووتبه زری و به زلزانیتان به سهر موسولمانه هه ژارو
بی نه وایه کان دا چ سوودیکی پی نه گه یاندن!

نه مجار نهو قسانه یان وه بیردیننه وه که ده باره ی موسولمان له دنیا دا
ده یانکردن بو زیده تانه لێدانو سهرکۆنه کردن به ناگاداری نهو موسولمانه
هه ژارانیه که له دنیا دا نهوان ده یانچه وساندنه وه به هۆی بڕوا هیتانیان به
په یامی موحه ممه د ﷺ وه کوو صوهه یبی رۆمی و خویه یبو بیلالی حه به شی و
بنه ماله ی یاسر، نیشاره یان بو ده که نو ده لێن: ﴿أَهَؤْلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ
لَا يَنَالُهُمُ بَرْحَةُ رَبِّهِ﴾ نایا نه مانه بوون نه وانه ی که له دنیا دا سویندتان ده خواردو
جه ختتان له سهر ده کرده وه ده تانگوت: نه مانه هه رگیز خودا ره حمیان پی
ناکاو سهرکه وتوو یان ناکا، چونکه هه ژارو بی نه وایه بی که سوکارن! ده ی خۆ
بۆچوونه کانتان وا ده رنه چوونو نه وه تا نهو موسولمانه هه ژارو بی نه وایانه
له ناو خۆشی و له زه ته به هه شت دا راده بو ئرنو له به رو بوومو میوه ی به هه شت
ده خۆنو ده خۆنه وه، دل خۆشو له شساغو به مرازگه یشتوو ته ر ده ماغو دم به
پیکه نینو شادمانن! ئیوه ی کافرو مله ورو لووتبه زریش له ناو ناگری بی تامانی
دۆزه خ دا ده تلیننه وه!!

ئەمجار پاش ئەوێ پەرەردگار ماوێهەك ئەو بێرە ئادەمیزادانە لەسەر
 شوورەیی ئەعراف دەهێڵێتەو، بەچاوی خۆیان سزای دۆزەخییەکانو لەزەتو
 خوشی بەهەشتییەکان دەبینن و ماوێهەك دەپوانن بەهەشتو زیاتر حەزبان لی
 دەبن، جارجارەش چاویان لە دۆزەخو سزای ملهورو ستمکاران هەڵدەنگۆی
 ئەوئەوێ تر تەمەزرۆی بەهەشت دەبن، پەرەردگار پێیان دەفەرموی:
 ﴿ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ بڕۆنە ناو بەهەشتەو،
 لەنیعمەتو خوشییەکانی لەزەت و ەریگرن، هیچ ترسی داهاوتوتان نەبێ،
 مەترسن لەو بەولاوێ هیچ ناستەنگو ناخوشییەك نایەتە رێگاتان، تووشی
 تەنگو چەلەمە نابن، هەروەها غەم و پەژارە بۆ رابوردووتان ناخۆن، پەرۆشی
 شتی بەجێماوی دونیاتان نیو هیچ شتێك نیە ژبانی کامەرائیو رابواردنی
 بەهەشتان لی تال بکا.

سوود و مەبەستی ئەم گۆفتو گۆیەیی نیوان ئەعرافییەکان لەگەڵ
 دۆزەخییەکانو بەهەشتییەکان ئەوێهەك ئەو میزاد بزانن پاداش بەئەندازەیی
 کردەوێهەك، هەروەها بۆ هەڵنانی موسولمانانەكە پێشبرکێ بکەن لە کردنی
 کردەوێ چاکو بەسووددا، چونکە بۆ قیامەت ئەوێ پشیتی پێ بیهستری
 -دوای رەحمەتی خودا- کردەوێ چاکەییەك مالو داراییو خزمو کەسو
 کارو هۆزو عەشیرەت، بۆ ئەوێ بیسەرانی قورئان هەڵبێ بۆ کردنی کرداری
 چاکو خودا پەسەند، هەروەها بۆ ئەوێ بزانن کە لەو رۆژەدا هەموو کەس
 بەشیوەو رەنگو روخساری تایبەتی خۆی دەناسرێتەو، خودا پەرستان دەمو
 چاو نوورانیو سپی رەنگو پرشنگدارن، تاوانباران بە تەپو تۆزاوی رەنگ
 رەش داگیرساویو چاوشینیو شیوە شیواوی دەناسرێنەو!

پارانهوهو داواکاری دۆزه خیهه کان له بههه شتییه کان بو توژی

ئاوو هه ندی خۆراک

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا

مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا

عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمْ

الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسِفُهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا

كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥١﴾

پاش نهوهی قورن گوفتو گۆی نیوان بهه شتیو نه عرافیهه کانو
دۆزه خیهه کانیشی نمایش کرد، نه مجار داواو پارانهوهی دۆزه خیهه کان
له بهه شتییه کان راده نوینی: که چون داویان لی ده کهن قومه ناوکیان
بدهنی، یان پارووه خوارده مه نییه کیان بگهیه نی، ده فەرموی: ﴿وَنَادَىٰ
أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ﴾
نه مه مه شهه دیکه له مه شاهیده ترسناکه کانی روژی قیامت که حالو
چۆنیه تی دۆزه خیهه کان دیاری ده کا، له م نایه ته دا پهروه دگار هه والی
زه لیلی و چاره په شی دۆزه خیهه کانمان پی راده گهیه نی که چون دۆزه خیهه کان
داوی ناوو خوارده مه نی له بهه شتییه کان ده کهنو نهوانیش گوئیان پی نادهن.
واته: دۆزه خیهه کان داوا له بهه شتییه کان ده کهن که بری لهو
نیعمه تانهی پێیان دراوه له خواردنو خواردنهوه له بهه شتدا بنێرنه خواری بو
دۆزه خو فریایان بکهون، لییان ده پارێنهوه که هه رچۆنیک بی بری له ناویان بو
برێژنه خواری، هه ندی خۆراکیان بو بنێرنه خواری به لام وه لامیان نادرێتهوه.
لییان ده پارێنهوه هانایان بو ده بن ده شرانن که وه لامیان نادرێتهوه، به لام
له بهر سه رلیشیوانو تینوایه تی زۆرو برسیایه تی له نه ندازه به ده ر ده شرانن که
داواکهیان جی به جی ناگری نهوان داواکهیان هه ر ده کهن!

ئیی‌نو عه‌بیاس ده‌فرموئ: که نه‌هلی نه‌عراف ده‌برینه ناو به‌هه‌شته‌وه نه‌هلی ناو دۆزه‌خ ته‌ماعیان به‌رده‌که‌وئ هه‌ندی ناو می‌دی‌یان ده‌په‌وته‌وه! ده‌لێن: خودایه! ئی‌مه خزم ناسیاومان له‌ناو به‌هه‌شتدا هه‌ن، رێگه‌مان بده با چاومان پێیان بکه‌وئ ئاخوتنیان له‌گه‌لدا بکه‌ین، په‌روه‌ردگار فه‌رمان ده‌کا به‌ به‌هه‌شت که په‌رده له‌سه‌ر خۆی لاداو خۆنیشان دۆزه‌خیه‌کان بده‌ا، نه‌مجار نه‌هلی جه‌هه‌ننم خزم ناسیاوه‌کانی خۆیان له‌ناو نازو نيعمه‌تی به‌هه‌شتدا ده‌بینزو ده‌یانناسنه‌وه، نه‌هلی به‌هه‌شت سه‌یری خزم ناسیاوه‌کانی خۆیان ده‌که‌ن له‌ناو دۆزه‌خدا به‌لام نایانناسنه‌وه، چونکه ده‌مو چاریمان ره‌ش هه‌لگه‌راوه و شیوه‌یان گو‌پاوه، نه‌هلی دۆزه‌خ بانگی نه‌هلی به‌هه‌شت ده‌که‌ن، به‌ناوی خۆیان بانگیان لی ده‌که‌ن! به‌تایبه‌تی داوی ئایان لی ده‌که‌ن، چونکه به‌هۆی گه‌رمی دۆزه‌خ ناوسکیان له‌گه‌رمانا ده‌جۆشێ.

سه‌عیدی کوری جوبه‌یر له‌ته‌فسیری ئهم نایه‌ته‌دا ده‌فرموئ پیاو هه‌یه بانگی باوکی یان برای خۆی ده‌کا، پێی ده‌لێ: وا سووتام، له‌ گه‌رمان دا مردم، برێ ئوم به‌سه‌ردا برێژه، پێیان ده‌گوترێ وه‌لامیان بده‌نه‌وه، ته‌وانیش ﴿قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ ده‌لێن بێگومان په‌روه‌ردگار خواردنو خواردنه‌وه‌ی به‌هه‌شتی له‌سه‌ر کافران حه‌رام کردوه!

﴿الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ حُرُومًا وَلَعِبًا﴾ نه‌و کافرانێ که بو‌خۆیان هۆکاری سه‌ره‌کی بوون له‌وه‌ی که خواردنو خواردنه‌وه‌ی به‌هه‌شتیان لی قه‌ده‌غه‌ بکری، چونکه ئایینی خۆیان کردبووه گالته‌و گه‌پ، یان گالته‌و کاری پر‌وپو‌وچیان کردبووه ئایین، به‌ژێانی دونه‌یاو جوانی و زه‌رقو به‌رقی ژیان له‌خۆیان بایی بوبوون، وازیان له‌کارو کرده‌وه‌ی به‌سوود هێنا‌بوو.

واته: نه‌و کافرانه گالته‌یان به‌ئایین ده‌هاتو به‌گرنگیان نه‌ده‌زانی، یان گالته‌و گالته‌جارییان کردبوو به‌ ئایین بو‌خۆیان، هه‌میشه خه‌ریکی نه‌نجامدانی کاری پر‌وپو‌وچ بوون، کارێکیان نه‌کردوه که مش‌تو مائی دل‌و ده‌روونیان بکاو سوودبه‌خش بێ، به‌لکوو کرده‌وه‌کانیان بریتی بوو له‌و کارانه‌ی که نه‌اده‌میزاد له‌کاری گرنگ بێ‌ئاگا ده‌کا، یان کاره‌کانیان بێ‌مه‌به‌ستو ناکامی باشه، وه‌کوو کاری مندا‌لانه که هه‌ر بریتی‌یه له‌ خو‌خا‌ف‌لان‌دن!

﴿وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا﴾ له ژیا نی دنیادا له خزیان بایی بوبوون، به جوانی و له ززه تو خوشییه کانی گیسو ده بوبوون! به ته مای ته مه نی در ژو خوشگوزهرانی و ژورکردنی مالو سامانو و ده سهینانی پله و پایه، ناگیان له قیامتو نیش بو کردنی نه بووه! به پیچه وانهی ته هلی به ههشت که له ژیا نی دنیایان دا هه لوو تیکوشانیان بو و ده سهینانی پله و پایه ی قیامت بووه، دلیا بوون له وهی که دنیا کیلگهی قیامته، هه موو هه لیکیان بو به خته وهی قیامت ته رخا کردبو، ته نانهت که پیا خۆش بووه نیعمه تی دنیایان به سهردا برژی بو نو مه به سه بووه که یارمه تیده ریان بی بو نه جامدانی نه کارانه ی که ده بنه هوی ره زامه ندی پهروه ردگارو خۆنامه کردن بو ژیا نیکی به خته وهو کامه رانی هه تاهه تای!! بۆیه پاداشی نه خودا په رستانه به ههشتی رازاوو کامه رانییه.

سزای نه وانهی گالته یان به تایی ده هاتو گرنگیان پی نه ده داو به ژیا نی دنیا له خزیایی بوبوون ناگری دۆزه خه... نه وه تا ﴿فَالْيَوْمَ نَنسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا﴾ نه مرۆ مامه لیان له گه له ده کهین به شیوه ی مامه له کردنی که سیک که شت له بیرخوی به رسته وه، واته: لیان ده که رتین با له ناو دۆزه خدا بسوتین؛ هه رلیان نا پرسینه وه، مامه له ی شتی له بیرچوه وه یان له گه له ده وکهین، نه گینا پهروه ردگار هیچ شتیکی له بیر ناچی و هیچ شتیکی نه له زانیاری خودا ون بی، وه کوو له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿فِي كِتَابٍ لَا يَخِضِلُ رَبِّي وَلَا يَنْسَى﴾ طه/٥٢.

که و ابو نه م له بیرچونه وه ی پهروه ردگار نو سلووینیکی به لاغیه و بو موقابه لهو بهرام به ری کردنه وه کوو له شوینیکی تر دا ده فرموی: ﴿نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ﴾ التوبة: ٦٧. یان ده فرموی: ﴿كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تَنْسَى﴾ طه/١٢٦.

به کورتی مانای ﴿فَالْيَوْمَ نَنسَاهُمْ﴾ نه مرۆ مامه له ی شتی له بیرچوه وه یان له گه له ده کهین دوعار نزاو پارانه وه یان لی وهرنا گرین، به خیر و چاکه باسیان نا کهین، له ناو ناگر دا ده یانه یلینه وه لیان ده که رتین ﴿كَمَا نَسُوا

لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا ﴿۱﴾ وه‌کوو چۆن ئه‌وان له‌دو‌نیادا ئه‌م رۆژه‌یان له‌بیر خو
بردبووه وه هه‌رگیز وه‌بیرخۆیان نه‌ده‌هێنايه‌وه و گرنگییان پێ نه‌ده‌دا، ﴿۲﴾ وَمَا
كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿۳﴾ هه‌روه‌کو چۆن ئینکاری ئایاتی خودایان ده‌کردو،
بروایان به‌ پێغه‌مبه‌ران نه‌ده‌کردو به‌درۆیان ده‌خستنه‌وه به‌رده‌وام دژی
په‌یامه‌که‌یان ده‌هه‌ستان!

باسی فه‌ضل و گه‌وره‌یی قورئان به‌سه‌ر ئاده‌میزادداو حال و چۆنیه‌تی

کافران رۆژی قیامه‌ت

وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَضَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿۱﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي
تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ
لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ
قَدْ خَسِرْنَا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿۲﴾

دوای ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار حال و چۆنیه‌تی به‌هه‌شتیه‌کان و دۆزه‌خیه‌کان و
ئه‌عرافیه‌کانی به‌یان کرد، گو‌فتو گۆی نێوانی ئه‌م سێ تا‌قمه‌ی راناند؛ که
هه‌موویان نمایش و مه‌شه‌دی سه‌رنج راکیش بوون و ئاده‌میزاد هه‌له‌ده‌یه‌ن بو
و‌ردبوونه‌وه و تێفک‌رین له‌ ئاکام و سه‌ره‌نج، ئه‌مجار به‌شوێن ئه‌وه‌دا باسی
شه‌ره‌فو گرنگیی قورئانی په‌رۆز ده‌کا، سوود و قازانجی بو ئاده‌میزاد روون
ده‌کاته‌وه، ئه‌وه راده‌گه‌یه‌نی که قورئان به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر ئاده‌میزاد، هه‌مو
برواییانووی کافره‌کانی پووج کرده‌وه، ئه‌مجار حال و چۆنیه‌تی
به‌درۆخه‌ره‌وه‌کان و ئه‌و ته‌نگو چه‌له‌مانه‌ی تووشیان دێن راده‌نوێنی،
په‌شیمانی و ئاهو چه‌سه‌رت و ئاوا ته‌خوازییان بو ئه‌وه‌ی سه‌رله‌نوێ بگه‌ڕێنه‌وه بو
دو‌نیا بو چاک کردن و گۆڕینی هه‌لو‌ست و کرداریان یان ئاوا ته‌خوازییان بو

ئەوێ که شەفاعەتکارێک تەکیان بۆ بکاو لەو سزا سامناکه رزگاریان بێی
 دەخاتە روو دەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ﴾
 بێگومان پەرپاویکمان بۆ ئەو موشریکو بتپەرستانە ی عمرەبو خەڵکانی
 تریش هێناوە که ئەحکامو دەقەکانی روونو ئاشکرانو چەواشەکاریی تێدا نیه،
 نایاتە کانیمان بە وتە ی پر ماناو پەند نامیزو نامۆزگاریو چیرۆکۆ دیرۆکۆ
 ئەحکامو بەڵێنو هەرپەشە، شی کردۆتەو، بە زانیاریو مەعریفەتێکی تەواو
 راگەیه‌ندراون؛ بۆ ئەوێ ناده‌میزادەکانی سەردەمی پێغەمبەر و دواپیش
 بیروباوەری خۆیان راست بکەنەو، دلو دەروونی خۆیان پاک بکەنەو، وەکوو
 لە شۆنێکی تردا دەفەرموی: ﴿أَنْزَلْنَاهُ بِعِلْمِهِ﴾ النساء/١٦٦. بۆ ئەوێ
 لە ژێر ۆرشنایی نایەتەکانی دا بیروباوەری خۆیان راست بکەنەو، خوشبەختی و
 کامەپرانیی بە دەست بێنن، ﴿هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ بۆ ئەوێ بێتە
 رەه‌نوماو مایە ی رەحمەت بۆ ئەوانە ی بروای پێ دەکەن و دەیکەنە پەیرەو
 پرۆگرامی خۆیان لە ژێر داو پابەندی حوکمەکانی دەبن!

خۆتەری موسولمانی هێژا! پروانە قورئان چۆن بناغە ی نایینی روون
 کردۆتەو، هەرپەشە ی توندی لە بتپەرستی و هاوێل دانان بۆ خبدا کردووە،
 یاساو نیظامی رەساو لەباری بۆ مۆۆفایەتی داناو، ناده‌میزادانی هەڵنان و بۆ
 بیناکردن و پیشکەوتن و شارەستانیتو گەشەکردنی هەردوو لایەنی ماددی و
 گیانی، ئەویش لەرێگە ی تێفکریزو وردبوونەو و هەڵنانی ناده‌میزاد بۆ
 لێکۆڵینەو و توێژینەو، لە زۆر نایەت دا رەخنە ی لە لاسایی کەرەو و
 شۆنکەوتنی کوێرانە گرتووە، مەدحی عەقڵو عەقڵکاریی کردووە، وەکوو لە
 شۆنێکی تردا دەفەرموی: ﴿إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ الرعد/٤،
 یان دەفەرموی: ﴿قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ البقرة/١١١.
 لەمەو بۆمان دەردەکەوێ که نایینی ئیسلام نایینی عەقڵو تێفکریزو
 سروشتە، سەرچاوە ی هیدایەتو حیکمەتو رەحمەتە، مایە ی خوشبەختی
 ناده‌میزادە لە دنیاو قیامەت دا ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ﴾ ئەو کافرو
 خودانە ناسانە چاوەروانی ناکەن لەم کتێبە جگە لە سەرەنجامی ئەوێ که

له سهر زوبانی پیغه مبهراڼ پێیان راگهیه ندراره له سزاو پاداش! واته: جگه له وه دی هاتنی نه وه والو واده به لێنو هه ره شانه ی که تی یدا راگهیه ندراون هیچی تر له پیشیان نه وه چاره روانی ناکهڻ! جگه له وه سزاو پاداشه ی له پیشیان، جگه له دۆزه خو به هه شت هیچی تر چاره روان ناکهڻ.

له ره بیعی کوپی نه نه سه وه ریاوایه ت کراوه که وتویه تی: بهرده وامو په یتا په یتا نه و شتانه ی قورنان هه والی پێداوه و ناماژه ی پێ کردووه دینه جی و روو ده ده ن تا روژی قیامه ت ته واو ده بی و حیسابو لی کۆلینه وه کۆتایی دی و نه هلی به هه شت ده چنه به هه شته وه نه هلی دۆزه خو ده خزیندرینه ناو ناگروه نه و کاته هه واله کانی قورنان (تاویل) هه کانی کۆتاییان پێ دی! ﴿يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ نه و روژه ی هه واله کانی قورنان کۆتاییان پێ دی واده به لێنو هه ره شه کانی دینه جی، راستی نه و شتانه ی خه به ری پێ داوه ناشکرا ده بن، هه موو شکو گومانیک ده ره و یتسه وه، نه وانیه ی په یه وه ی نه و قورنانه یان نه کردووه له دونیا له بیر خۆیان بردبوه وه روویان لی وه رگێرا بوو ده لێن: بێگومان نه وه ی پیغه مبهراڼی په ره ردگارمان پێیان ده وتین هه مووی راست بوو، نه وان به حه ق هه تبوونو په یامه که یان هه قو راست بوو، ناشکرا بوو نه وان له سهر حه ق بوونو ئیمه به نه فامیی پشتمان له وه په یامه راسته کردو روومان لی وه رگێرا، بۆیه به م شیوه سزیمان درایه وه! خه تای خۆمانه و خۆمان به خۆمان کرد!

نه مجار ده که ونه مقۆمقۆی نه وه نایا ریگای رزگار بوونیان ده ست ده که وی، ناواته خوازی نه وه ده بن به ههر شیوه یه که بێ رزگاریان بی و ده لێن: ﴿فَهَلْ لَنَا مِنْ شَفْعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا﴾ نایا ئیمه تکا کاریک، شه فاعه تخوازی دلسۆزیکمان هه یه شه فاعه تمان بۆ بکاو له م به ده ختی و چاره ره شییه رزگارمان ببی ﴿أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾ یان ده کسێ بگێردرینه وه بۆ دنیاو ژیان ده ست پێ بکه ی نه وه جا له وی هه لو یتستی خۆمان بگۆرینو کرده وه ی چاک بکه ی نو په یه وه ی نایینو رێبازیک بکه ی ن که خودا پێی رازی بی و شیاوی چوونه ناو به هه شت بین؟؟

هۆی ئه وهی که نهوان له سه ره تا دا ئاوا ته خوازی شه فاعه تکارن دوا یی
 ئاوا تی گه رانه وه بۆ دونیا ده خوازن ئه وه یه که به بر وای ئه و مو شری کانه
 رزگار بوون له داد گای پهروه رد گاردا به هۆی شه فاعه تکارانه وه ده بی، جا که
 مایه پو وچ بو و نو بۆ یان ده رک هت که رزگار بوون به هۆی بیرو با وه پری راستو
 کرده وهی چاکه وه وه دی دێ ئه م جار ئاوا ته خوازی گه رانه وهی دونیا یان
 ده که وێ ته سه رو ئه و ئاوا ته ده خوازن، به لام تازه کار له کار تراز او وه ئه و
 ئاوا ته و هیچ ئاوا تی تریان نایه نه دی، وه کوو له نایه تی کی تر دا له م باره وه
 ده فەر مو ی: ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا: يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا
 نُكَذِّبُ بآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ بَلْ بَدَالَهُمْ مَا كَانُوا يَخْشَوْنَ
 مِنْ قَبْلُ، وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ
 لَكَاذِبُونَ ﴿٢٧-٢٨﴾ الانعام

پهروه رد گار بۆ خۆی ده زانی که نهوانه نه گه ر بشگێر درێ نه وه بۆ جیهان،
 ده گه رێ نه وه سه ر هه لو یستی ناله بارو بیرو با وه پری پو وچی خۆیانو په ند نامێز
 نابن! ئه مه جگه له وهی که تازه کار له کار تراز او وه ﴿قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ
 وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ﴾ نهوانه خۆدی خۆیان له کیس دا وه به وه که
 خراونه ناو دۆزه خه وه بۆ هه تاهه تای ی تی ی دا ده مین نه وه لی قوتار نابن،
 ئه و خۆدا درۆزنو په رسترا وانه یان که پێ یان وابوو لای خۆدا تکیان بۆ ده که ن
 هیچ رۆ لکیان نه و نا توانن هیچ یان بۆ بکه نو ناسه واریان دیار نه، نه
 شه فاعه تیان بۆ ده که ن نه یار مه تی یان ده دن، نه له و سزایه بۆ
 ساته وه ختی کش رزگاریان ده که ن!

به کورتی قورثان گه وره ترین نیعمه تی خۆدایه به سه ر ئاده میزاد دا، چونکه
 روونکه ره وه ری پێشان ده ری راستو دروسته بۆ تیمانی سه حیح و حه قو
 خۆدایه سه ند، بۆ خۆدایه رستی راستو وه ده سه ته یانی به خته وه ری هه ردوو
 جیهان.

چەسپاندنی خودایەتی و پەرەردگاریەتی بۆ زاتی (الله)

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾

پەيوەندیی ئەم ئایەتە بە پێش خۆیەو ئەوێه: کە قورئانی پیرۆز جەخت لەسەر چوار بنەمای سەرەکی دەکا و لەم چوار تەرەدا دەخولیتەو، ئەوانەش بریتین لە یەکتاپەرستی، هەبوونی خودا و راستیی پێغەمبەراییەتی، زیندووبوونەو و هاتنی رۆژی قیامت، بپروا بە قەزاو قەدەر، چەسپاندنی زیندووبوونەو پابەندە بە سەلماندنی تاکو تەنهایی خودا و توانا و دەسەلاتی رەها و زانستی بەرفراوان.

جا کە لەو پێش پەرەردگار راستی هاتنی رۆژی قیامتەتی چەسپاند، باسی گوشتوگۆی نێوان دۆزەخی و بەهەشتی و ئەعرافییەکانی کرد، لای کردەو بە لای هێنانەوێ بەلگەی تەنهایی پەرەردگار و توانا و دەسەلاتی رەها و بەرفراوانی، زانستی زۆرو بێ سنوری، تا ببنە بەلگە لەسەر پەرەردگاریەتی و خودایەتی حەق و رەسا بۆ زاتی پەرەردگار و چەسپاندنی هاتنی رۆژی قیامتەتی فەرمووی: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ﴾ بێگومان پەرەردگاری ئێو ئەم ئادەمیزادینە! کە ناوی (الله) یە خودایەکی ئەوتۆیە کە ناسمانەکانو زەوی لەشەش رۆژدا بەدیھێناون، ئەمجار کۆنترۆلی عەرشی کردو کاروباری بوونەوێ لێو هەڵدەسوورپێنی، کەوابوو پێویستی سەرشارانی ئێوێه کەبەتەنھا هەر ئەو بپەرستن، چونکە جگە لە زاتی پاکی ئەو هیچ خودای تر نین شیای پەرستن بن.

لەم ئایەتە پیرۆزدا پەرەردگار هەوالی ئەوەمان دەداتێ کە هەموو ناسمانەکانو زەوی ئەوێ تییاندایە لەماوەی شەش رۆژدا بەدیھێناون.

كه باسى شەش رۆژ دەكا يەكسەر زەين بۆ ئەو دەچى كه ئەندازەى ئەم رۆژانە هێندەى رۆژى ئاسايى دونيا بن، چونكه ئەو دەمە خۆرو مانگو ئەستێرە نەبون! بەلكو دواى دروستكردنى زەوى ئەمانە بەدى هێنارون.

ماموستا سەيد دەفەرموى: ئەو شەش رۆژەى ئاسمانو زەوييان تيدا دروست كراو نەيىنى يەكى خودايى يە جگە لە خدا كەسى تر نايزانى، چونكه خدا بۆ خۆى فەرموى: ﴿مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ﴾ وى دەچى ئەو شەش رۆژە برىتى بن لە شەش قوناغ، يان شەش گۆرانو طەورين، يان شەش رۆژ بن لە رۆژانى خدا كه بەپيوەرى رۆژگارى ئيمە ناپيورين، چونكه ئەو كاتە مانگو رۆژو هەلسورانى قەبارەكان نەبوو.

هەر رۆژىك لەو رۆژانە هێندەى هەزار سالى دونيا دەبى، وەكوو لە نايەتيكى تردا دەفەرموى: ﴿وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ﴾ الحج/٤٧. رۆژى قيامەتیش پەروەردگار لە نايەتيكى تردا دريژيبە كەى بەپەنجا هەزار سال ئەندازە دەكا وەكوو دەفەرموى: ﴿فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾ المعارج/٤.

بە كورتى: خوداى ئيوە ئەى خەلكينه! خودايەكى تاكنو تەنياو بى هاو لەو بى وێنەيه، هەر ئەو ئاسمانو زەوى بەدى هێناون، نەخشەى كيشاون، كاروبارىانى رىك خستوو، لە شەش رۆژدا ياساو نىظامى دامەزراندوون، جا ئەو رۆژانە يان بەگۆيرەى رۆژانى دونيا مەزەندە دەكرين، يان پەروەردگار بۆ خۆى لە هەموو كەس زاناترە بە ئەندازەو سنوور يان ئيمە ئەندازەيان نازانين، خو ئەگەر پەروەردگار ئارەزووى هەبوايە دەيتوانى لە كەمترین ماوەدا دروستيان بكا، بەلام بۆيە بە شينەيى بەدى هێناون تا بەندەكانى لە كارەكانياندا لەسەرەخۆو بە شينەيى بن، بەوردى كارامەيى تەنجاميان بدەن، ئەگينا پەروەردگار دەتوانى لە كورت ترين كات دا گەورە ترين كار ئەنجام بدا؛ ئەو هەتا لە شونينىكى تردا دەفەرموى: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ يس/٨٢.

جا وەكوو لە نايەتيكى تردا دەفەرموى: ﴿قُلْ أَنْتُمْ لَتَكْفُرُونَ﴾

بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ، وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا، ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيًّ مِنْ فَوْقِهَا، وَبَارَكَ فِيهَا، وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ ثَلَاثِينَ ﴿٩-١٠﴾ فصلت: ٩-١٠.

دروستکردنی زهوی دوو روژی ویستوه، دروستکردنی کیوو چوو و گزوگیاو کازو کازاکانی دوو روژی تری ویستوه، نه مجار ناسمانه کازو مه جهره و نه ستیره کانی به دوو روژی تر دروستکردوون! وه کوو له شوینیکی تردا ده فرموی: ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ، وَأَوْجِي فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا، وَزَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَحِفْظًا، ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ فصلت.

نه مجار پهروه ردگار دواي دروستکردنو به دیهینانی زهوی و ناسمانه کازو نه وهی تییان دایه، کونترپۆلی عهرشی کردو له یوه کاروباری بوونه وه هه لده سوورپنن، یاساکانی ریک ده خا، هیچ کارو به دیهینانیکي له هی ئاده میزاد ناچی، کارو کرده وه زاتو صیفات ی له هی هیچ کهس ناچی، بی وینه و بی هاوتایه و بی هاوه له!!

خوننه ری هیژا! پیویسته ئیمه بیروباوه رمان لهم باره وه وه کوو ئیمانی هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ وابی، واته ده بی پروامان وابی که پهروه ردگار کونترپۆلی عهرشی کردوه به شیوه یه ک که شیای زاتی پیروزی بی، به بی دیاریکردنی چۆنیه تی نه و کونترپۆل کردنه و زانینی حه قیقه تی کونترپۆل کردنه که خودا خۆی دهیزانی و ئیمه لی بی ناگیان!

نه مه رای ئیمام مالیکنو ره ییعه ی مامۆستایه تی که فرموویانه: کونترپۆل کردنه که ناشکراو نومایانه به لام چۆنیه ته که ی نه زانراو په نهانه، پرسیار کردنیش لهم باره وه بیدعه تو ناره وایه.

ئیبنو که ثیر ده فرموی: مه زهه بی سه له فی صالح: له وانه ئیمام مالیکنو نه وزاعی و نه وری له یثی کوری سه عدو شافیع ی و نه حمده و ئیسحاق ی کوری راهویه و هی تریش له پیشه وایانی موسولمانان له کۆنو نویدا نه م جوړه ده قه ناینیانه یان وه کوو خۆیان مانا کردوونو هیچ جوړه ته ئویل و ته شبیه یان تیدا

به کار نه هیناوه، ده قه که چ مانایه کی ساکارو ئاسایی هه لڤگرێ ئاوا هه لڤس و که وتیان له گه ل کردووه، خودا روخساری بۆ خۆی باس کردووه، دهستی بۆ خۆی داناوه ئیمهش ده بی پر وایان پی بکهین، به لام ئهم دهسته چۆنه و چۆن نیه ئه وه خودا بۆ خۆی ده یزانی... هتد.

نه عیمی کورێ حه مهاد که مامۆستای نیمامی بوخارییه فرموده تی: که سیڤک پهروه ردگار به دروستکراویک بشو بهینی، کافر ده بی، که سیڤکیش ئینکاری نه و شته بکا که خودا بۆ خۆی وه صفی خۆی پی کردووه کافر ده بی، نه و شتانه ی خودا خۆی پی وه صفدار کردووه پیغه مبه ر ﷺ وه پالی داوه ناچیتته خانهدی ته شبیهو لیڤ چوری خودا به دروستکراوه کانی.. که سیڤک نه و شتانه ی خودا بۆ خۆی وه پال خۆی داو نو فرموده ی صه حیح و راست له باره یانه وه هاتوه، بۆ خودایان به ره وا بزانی و دانیان پیدا بنی به و شیوه یه ی که شیای پهروه ردگاره، ره وشتی ناله بارو پله نزمی له خودا دوور بخاته وه، ئه وه ریڤای هیدایه تی گرتوه.^١

به لام زانیانی خه لفه ئهم جوړه نایه تو فرمودانه ته ئویل ده که نو ده لین: ﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ یانی کاروباری بوونه وه ره هه لده سووړینی و به گویره ی نه ندازه و نه خشه کیشانی خۆی دانیی و زانیی ره هاو بی سنووری خۆی گۆرانکاری له بوونه وه ردانه نجام ده دا وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ، يُدَبِّرُ الْأَمْرَ﴾ یونس/ ٣.

ئه مجار پهروه ردگار بری له دیارده ی هه لڤسورانی بوونه وه ره دیاری ده کاو ده فرموی: ﴿يَغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِثًا﴾ پهروه ردگار به تاریکی شه و رووناکی خۆر داده پۆشی، واته: تاریکی ده که وه یته شوینی رووناکی و به سه ریا ده کشی و دایده پۆشی، هه ره شوینی تاریکی شه و ی گه یشتی تی رووناکی خۆی لی نامینی، به پیچه وانه شه وه هه ره شوینی رووناکی خۆی گه یشتی

^١ تفسیر ابن کثیر ج ٢/ ٢٢٠، تفسیر المراغی ج ٣/ ١٧٣، تفسیر المنیر ج ٨/ ٢٣٣، تفسیر المنار ج ٨/ ٤٥٣.

تاریکی شەوی لی نامینی! ھەریەکیان بە شوێن ئەوی تریانە وەیسەو راوی دەنی و رەدووی کەوتوو! بەبەست بواری نادا، ئەمڕۆ کە زانستی تازە لە بارە ماددی بەکان دا پیشکەوتنی بە دەست ھیناوە و زانست ھێلکەیی زەوی زیاتر چەسپاندو بوو تە شتیکی بەلگەنەوێست، ئەم راوانا و شوێنکەوتنە خێراییی زەوی شەوو رۆژ بۆ یەکتەری زیاتر روون دەبێتەو، چونکە ھەموو کاتی نیوێ زەوی رووناکەو نیوێ کە تری تاریکە، ھەموو کاتی لەئەنجامی ھەلخولانی زەوی لە تەوەرە ی خۆی دا بە دەوری خۆردا تاریکایی لە شوێنێک دەپروا و رووناکی دێتە شوێنی، لە شوێنێکی تریش رووناکایی دەپروا و تاریکایی دێتە شوێنی، ئەگەر لەخۆرەلاتی ناوەرەست رۆژ بێ و دنیا رووناک بێ، ئەو لەئەمریکای باشوور و یابان و دەوروێریان دنیا شەو و تاریکایی ھەیە، زوربە زانیانی ئیسلام وەکوو غەزالی و رازی و ئیبنو تەیمیە و ئیبنو لقەیم جەزویە نامارەیان بۆ ئەم راستییە کردووە لە نووسینەکانیان دا وەکوو حەقیقەتییکی زانستی چەسپاندوویانە.

رستە (يَغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ....) وەکوو بەلگە وایە بۆ پیشەوێ؛ چونکە پەرورەدگار کە لەپیشدا باسی کۆنترۆڵکردنی عەرشی کردو باسی ھەلسۆراندنی بوونەوێ کرد، ئەمجار نمونە ی ئەم کۆنترۆڵکردنە ھەلسۆراندنی بەناشکرا پیشان ئادەمیزادان دا، بۆ ئەوێ بەچارێ خۆیان دیاردە ی ئەم ھەلسۆراندنە بێنێ و بزانی پەرورەدگار چۆن گۆرانکاری لە بوونەوێردا دەکا، چۆن شەوو رۆژ بە شوێن یەکتەردا دەھێنێ و چۆن ئەم ھەموو خۆرو مانگۆ ئەستێرە و ھەسارە و کاکەشانە ھەل دەسۆرێنێ ھەریەکیان کاروباری خۆی بۆ سوودی ئادەمیزاد پێ ئەنجام دەدا، بە گۆرانی شەوو رۆژ ھۆکاری ژیان بۆ ئادەمیزادان بەتایبەتی و بۆ گیانلەبەرەکان بەگشتی دەستەبەر دەبێ و سوود و قازانجی ئادەمیزاد دێتە جێ و بەبەرژووەندی ئەوان تەواو دەبێ. ھەر لە دیاردە ی ریکخستن و نەخشەکیسانی خودا بۆ بوونەوێرە، کە ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالتَّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ﴾ خۆرو مانگۆ ئەستێرە و ھەسارە و کاکەشە زەبەللا کەکانی بەدیھێناون و ھەموویان بە گۆرە ی وێستو ئیرادە ی ئەو دین و دەچن، ھەموویان ملکەچو پابەندی فەرمانی زاتی پاکی

کردگارن، چۆنی بوی وا هه‌لده‌سوړین، ملیونه‌ها ساله‌م گمردوونه له‌ها تو چۆدایه، ئه‌م قه‌باره گه‌وره زه‌به‌للا حانه به‌بی وچان هه‌لده‌سوړین، نه له‌کار ده‌که‌ونو نه به‌نزیو گازیان پتویسته‌و نه لییان ده‌برئ، نه بورغویان سلام ده‌بنو ده‌سوین، هه‌ریه‌که‌یان له ته‌وه‌ره‌ی خوی به‌خیراییه‌کی دیاری کراو تایبه‌ت هه‌لده‌سوړینو هیچیان له‌هیچیان ناخشینو رینگه له‌یه‌کتر ناگرنو پیکه‌وه ده‌عم ناکهن. ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ هوشیار ببه‌وه! هه‌ر بۆ په‌روه‌ردگاره به‌دیته‌نانو دروستکردن، کارگیرییو هه‌لسوړاندن هه‌ر به‌ده‌ست نه‌وه، هه‌ر خودا خاوه‌نی بوونه‌وه‌ره، هه‌ر نه‌و کارگیرو هه‌لسوړینه‌ره ﴿تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ خودای بوونه‌وه‌ر پاکو بی‌گه‌رده، به‌رزو بی‌وینه‌و هاوتایه، هه‌ر نه‌و خوداو په‌روه‌ردگاره، هه‌رچی خیرو بی‌ری بوونه‌وه‌ر هه‌یه، هه‌مووی له خوداوه‌یه، پتویسته به‌نده‌کانی سوپاسی خودا بکه‌ن له‌سه‌ر نه‌و هه‌موو نیعمه‌تو خیرو خوشی‌یه‌ی بۆ ئاده‌میزادانی دابین کردوه، جگه له خودا که‌سی تر شایانی خودایه‌تیو په‌روه‌ردگاریه‌تی نیه، که‌سی تر خودایه‌تی پی ناکرئ، که‌س رایه‌ی ناکه‌وی خودایه‌تی لی‌بدا:

قییینی: په‌روه‌ردگار له‌نایه‌ته‌که‌دا جوداوازیی خسته نیوان وشه‌ی (الخلق) و وشه‌ی (الأمر) ئه‌م نیوان کردنه‌ی به (اواوی عه‌طف) نه‌نجام دا، جوداوازیی نیوان خه‌لقو ئه‌مر به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه که رای ئه‌وانه‌ی ده‌لین: قورنان مه‌خلوقه هه‌له‌یه، چونکه نه‌گره قورنان - که بریتی‌یه له نه‌مری یه‌زدانی - مه‌خلوق بوایه، ده‌بوو ده‌قه‌که‌ی ئیره ئاوی لی به‌هاتایه‌وه ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ ئه‌مه‌ش نا‌په‌وانی و قسه نه‌زانیه‌که له‌خودا دووره!

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر (ئه‌مر) مه‌خلوق بوایه پتویستی به نه‌مرکی تر ده‌بوو پییه‌وه به‌هستی ئه‌و نه‌مه‌ره‌ش پتویستی نه‌مرکی تر ده‌بوو، هه‌روا بپوا ئه‌مه‌ش نه‌گونجاو مه‌حاله، که‌وابی ئه‌مر که که‌لامی قه‌دیمی خودایه نه‌زه‌لی‌یه مه‌خلوق نیه، به‌لکوو هه‌موو مه‌خلوقات پییه‌وه په‌یوه‌ستن وه‌کوو له شوینیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ﴾ الروم/ ۲۵.

ماوه‌تهوه ئه‌وه بگوتری: که ئه‌مرو ئیراده لیک جیاوازن، چونکه
 په‌روه‌ردگار جاری وا هه‌یه ئه‌مر ده‌کا به‌شتیک ده‌یه‌وی ئه‌نجام بدری! ئه‌ی
 ئه‌وه نیه فهرمانی کرد به ئیبراهیم که کوره‌که‌ی سه‌ربهری! ئیراده‌ی
 سه‌ربهرینه‌که‌شی نه‌کردبوو، فهرمانی به پیغه‌مبه‌ر کرد که په‌نجا نوێژ بکاو
 هه‌ر ئیراده‌ی پینج نوێژی کردبوو، ئیراده‌ی شه‌هید بوونی هه‌مزه‌ی کردبوو
 نه‌هی له‌ کافره‌کانیش کردبوو که بیکوژن، ئه‌وه‌تا له‌ سووره‌تی
 (ال عمران / ۱۴۰) ده‌فهرموئ: ﴿وَيَتَّخِذُ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ﴾ که یه‌کێ له‌و
 شه‌هیدانه هه‌مزه بووه، که‌چی نه‌هی له‌ کافره‌کان کردووه له‌کوشتنی.

په‌سه‌ندی نزاو پارانه‌وه له‌ خوداو خراپی ئاشووب‌گیری

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾ وَلَا تُفْسِدُوا
 فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ
 مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

دوا‌ی ئه‌وه‌ی په‌روه‌ردگار به‌لگه‌ی له‌سه‌ر تاقه خودایی خۆی هینایه‌وه،
 تواناو ده‌سه‌لاتی ره‌هاو هه‌لسو‌پاندنی بوونه‌وه‌ری به‌ئه‌وه‌په‌ری دانایی و لیزانی بۆ
 خۆی چه‌سه‌پاند، فهرمانی به‌ ئاده‌میزاد کرد که یه‌کتا‌په‌رستی ئه‌نجام بده‌نو
 به‌ندایه‌تی هه‌ر بۆ خودا بکه‌نو هه‌میشه نزاو پارانه‌وه له‌ باره‌گای ئه‌و
 کرد‌گاره بکه‌ن، چونکه پارانه‌وه کاکله‌ی خودا‌په‌رستی‌یه‌و فهرمو‌ی: ﴿أَدْعُوا
 رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ په‌روه‌ردگار به‌نده‌کانی شاره‌زا ده‌کا بۆ ئه‌وه‌ی لی‌ی
 بی‌پارینه‌وه، چونکه نزاو پارانه‌وه له‌خودا مایه‌ی خۆشه‌ختی دویا‌و قیامه‌ته‌و
 ده‌فهرموئ: ئه‌ی به‌نده‌کان! دوعاو پارانه‌وه ئاراسته‌ی په‌روه‌ردگارتان بکه‌ن،
 به‌شیوه‌یه‌کی ملکه‌چی و به‌سۆزو په‌رو‌شه‌وه له‌خودا بی‌پارینه‌وه، با پارانه‌وه‌که‌تان
 وێ‌رای ئه‌وه‌ی که به‌زه‌لیلی و ملکه‌چی ده‌بی‌ با به‌ ده‌نگی نزو له‌سه‌ره‌خۆ بی‌،
 پارانه‌وه مۆخی خودا‌په‌رستییه، به‌تایبه‌تی له‌کاتی ته‌نگانه‌دا، یان به‌ زه‌لیلی و
 ملکه‌چی نزاو پارانه‌وه ئه‌نجام بده‌نو هاوار بکه‌نه په‌روه‌ردگارتان، جارێک

به‌ده‌نگی به‌رزی مام ناوه‌ندی جارێک به‌ نه‌سپایی و ده‌نگی نزم، بۆ ههر جوړێک لهم دو‌عا‌يان‌ه کاتی تايبه‌تی هه‌یه، جاری وا هه‌یه نزاو پارانه‌وه به‌ده‌نگی مه‌يله‌و به‌رزو مام ناوه‌ندی باشه، جاری واش هه‌یه به‌ ده‌نگی نزم نه‌سپایی باشه نه‌گهر له‌شوئینیکی چۆلو له‌ژوورێک دا بووی د‌ل‌ن‌یا‌بووی که‌س ییت نازانی و که‌س گوئی له‌ ده‌نگت نه‌وه ته‌شویش ناخه‌یه سه‌ریانو دیارده‌ی ریا‌بازیی و خو‌ده‌رخستن مه‌به‌ست نه‌بوو، نه‌وه به‌ده‌نگی به‌رزی مام ناوه‌ندی نزاو پارانه‌وه که‌ بکری باشه، نه‌گهر له‌کاتی کۆبوونه‌وه‌ی خه‌لک له‌مزگه‌وت دا یان شوئینی تر نه‌وه به‌ده‌نگی نزم بپارێیه‌وه باشه، جگه‌ له‌و دو‌عا‌و پارانه‌وانه‌ی که‌ شمرع ده‌نگ به‌رزی تیدا په‌سه‌ند کردوون وه‌کوو (الله اکبر) کردنی و‌ر‌ژانی جه‌ژنو (لبيك اللهم لبيك) گوئنی حاجیان، هه‌روه‌ها خوئندنی سوره‌تی فاتحه‌و بری قورئانو خوئندنی قنوت له‌نوێژه جه‌ه‌ریه‌کان‌دا.^٢

به‌هه‌رحال ئایه‌ته‌که‌ ناما‌ژه‌ی نه‌وه‌ی تیدا‌یه که‌ پارانه‌وه به‌نه‌ئینی و به‌ده‌نگی نزم باشتره، چونکه‌ له‌ ریا‌بازیی دووره، هه‌روه‌ها چونکه‌ به‌روه‌رد‌گار له‌شوئینیکی تر‌دا ده‌فه‌رموی: ﴿وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً﴾ الأعراف/٢٠٥.

که‌ مه‌د‌ح‌ی زه‌که‌ریاش ده‌کا به‌وه مه‌د‌ح‌ی ده‌کا که‌ به‌ده‌نگی نزم له‌خودا پاراوه‌ته‌وه، ده‌فه‌رموی: ﴿إِنْ نَادَىٰ رَبُّهُ نِدَاءً خَفِيًّا﴾ مریم/٣. له‌ سه‌ح‌یحه‌ین‌دا فه‌رمووده‌یه‌ک له‌ نه‌بو موسای ته‌ل‌نه‌شعه‌ریه‌وه گیر‌د‌راوه‌ته‌وه ده‌فه‌رموی: له‌سه‌فه‌ریک دا هاوه‌لان به‌ده‌نگی به‌رز له‌خودا ده‌پارانه‌وه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (ئه‌ی خه‌لکینه! تو‌زێک له‌سه‌ره‌خۆو که‌می‌ک پ‌شوو به‌نه‌فسی خۆتان به‌دن، د‌ل‌ن‌یا‌بن ئیوه بانگی که‌سی‌ک نا‌که‌ن که‌رو بێ گوئی بێ؛ یان دوورو بێ ناگابی؛ بی‌گومان ئیوه له‌خودایه‌ک ده‌پارێنه‌وه بیسه‌ره‌و لی‌تان نزیکه، له‌هه‌ر شوئینی‌ک بن له‌گه‌لتان‌دا‌یه.

^٢ تفسیر المنار ج ٨/ ٤٥٦-٤٥٧ به‌برێ ده‌سکاریه‌وه.

نيبنو جور هيچ ده لئ: دهنگ بهر زکړنه وه هوار کړدن له خدا به دهنگي بهر ز مډکرووه، فەرمانمان پي کراوه به دهنگي نزمو نهيني و ملکه چي له خدا پيار پيښه وه.^٢

حه سڼي به صري ده فهرموئ: موسولماناني پيشوو زور به نزمي و به نهيني دوعا يان ده کړدن، به ده گمڼ له کاتي پارانه وه دوعا کړدن دا دهنگيان ده بيسترا، دوعاو پارانه وه کانيان برتي بو له سرته سرتي نيوان خويانو پدروهر دگار، مډگر له دوعاو پارانه وه دا که دهنگ بهر زکړنه وه تيبان دا په سڼه وه کوو (لبیک) گوټني کاتي هچو (الله اکبر) کړدن روراني جهژن.

﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ بيگومان پدروهر دگار نهو که سڼه ي خوشناوین که له دوعا کړدن و پارانه وه له خدا و له شتي تريش زیدره ويی ده کڼ، زیدره ويی کړدن له دوعا دا نه ويه که به شيوه ي ملکه چي و زه ليلي و دهنگ نزمي نه نجام نه دري و خوشه ويستی خودای تیدا نه بي، واته: دوعاو پارانه وه به شيوه ي (تضرع) و په نامه کي نه بو، خدا و لهامي ناداته وه دوعا که گيرا نابي، که و ابو فهرمووده ي خدا که ده فهرموئ: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ وه کوو هره شه وایه بو نهو که سڼه ي که له نزاو پارانه وه دا (تضرع) و په نامه کي ره چاو ناکڼ!

نيمامي نه حمده و نه بو داود له سه عدي کوري نه بو وه ققاصه وه ده گير نه وه: ده لئ گوټم لي بو پيغه مبر ده فهرموو: ﴿إِنَّهُ سَيَكُونُ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الدُّعَاءِ، وَقُرْأْ هَذِهِ الْآيَةَ...﴾ دلنيابن له موه دوا گدلو گرزه يک پهيدا ده بن له دوعا کړدنو پارانه وه دا زیدره ويی ده کڼ، نه مچار نه نايه ته ي خوينده وه ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾، نه وه به سه که به شيوه به کي ملکه چي و په نامه کي بلئ ي خودايه! من داوای به هشتو ره زامه ندييت لي ده کم داوات لي ده کم هيدا به تم بده ي بو نه نجامداني هر گوftar و

کرداریک لهو به خته وه ریهم نزیک بکاته وه، په نا ده گرم به تو له دۆزه خو ههر شتیک لهو چاره ره شییهم نزیک بکاته وه!

جا وه کوو پهروه ردگار فهرمانی کردووه به دوعا کردنو نزاو پارانه وه هانا بردن بو خدا، نه هی له ناشووبیگری خراپه رکارییش کردووه فهرمووی: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ نهی نه وهی ئاده میزاد! خراپه کاری و ناشووبیگری له سهر زوی بهرپا مه کهن، دوا نه وهی پیغه مبهراو شوینکه وتوانیان کاروباری سهرزه ویان ریک خستوه، عاقل مه ندانو دلسۆزان له باره ی ماددیو مه عنه وییه وه هۆکاری ژانی به خته وه ریو کامه رانیان ده سته بهر کردووه، له یواری بنه ماکانی ژیاندا - کشتو کال، پیشه سازی، بازرگانی، بلاو کردنه وهی ته خلاقی بهرزو دادپهروه ریو یاسای مه شۆره تو هاریکاری.... هتد - کاریان کردووه.

خراپه کاری و ناشووبیگری له ناییندا وه کوو کوفرو بیدعته. ههروه ها خراپه کاری و تیفساد له گه له کوومل دا وه کوو کوشتن و برین و نانه وهی شهرو ناژاوه، ههروه ها تیفساد له مالو ساماندا به داگیرکردن و دزین و قیل کردن له مامه له دا، تیفساد ی عهقل به خواردنه وه کیشانی نهو شتانه ی عهقل ده شیوین، تیفساد ی ره گه زو ره چه له ک به هۆی داوین پیسی و بوختان کردن به یه کتری.

ته مجار پاش نه وهی پهروه ردگار مه رجی وه رگرتن و گیرابوونی دوعای بهیان کرد، که ته ضهروحو په نامه کییه، نهو هتمان تی ده گه یه نی که ده بی پیداو یستی دوعا به شیوه ی خو فو ره جا بی، ههرکه سیک دوعا کردنو پارانه وهی بهم شیوه یه نه بی بی سووده وه وه لامی نادریته وه، به لکوو له فسادو ناشووبه وه نزیکتره، بۆیه پهروه ردگار فهرمانی به ئاده میزاد کردو فهرمووی: ﴿وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾ وا له خودا بیارینه وه ترسی سزاو تو له ی خوداتان هه بی، به ته مای پاداشو به خششی نه براوه ی بن، بیگومان دوعاو پارانه وهی شهروی مؤخی خودا په رستین و کاکله ی به ندایه تیکردنه بو خدا، ههرکاتی دوعاو پارانه وه مه رج و پیداو یستیه کانی هاتنه جی گیرابوونی چاوه پروان کراوه، بۆیه فهرمووی: ﴿إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ ره حمه تو

به خششی پهروه ردگار نزیکنو بهیده سته بۆ نهوانه ی کرده وه کانیان به ریکنو
پیکى نه نجام دهده نو شوین فهرمانو نه هی به کانی خودا ده که ون وه کوو له
شونیکى تردا ده فهرموئ: ﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكْتُهَا
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا
يُؤْمِنُونَ﴾ الاعراف/ ١٥٦.

پتویسته له دو عاو پارانه وه دا زنده په وی نه کری؛ بهم جوړه دهنگ زوړ
به رزیکاته وه، یان داوا بکا خودا پله و پایه ی پیغه مبهری بداتى، یان داوا ی
نه نجامدانى کارى نارپه وا بکا، یان وشه ی قهله وو شه جع ناسا به کارینى،
هه موو نه مانه ده بن به هو ی نه وه ی که دو عاو پارانه وه که گیرا نه بن!

به کورتى دو عاو پارانه وه ریو ره سمى خو ی هیه؛ پتویسته په په وه
بکریت، بهم رهنگه ده ستى به ده ستونوژ بى، روو له قیبله بى، دلو ده روونى
به شتى تروه خه ریک نه بى، به سه لاهه تدان له سه ر پیغه مبه ر ده ست پى
بکاو به سه لاهه تدان کو تایی به پارانه وه که بهینى، هه ردو ده ستى به وه
ناسمان به رزیکاته وه، دو عا بۆ خو ی موسولمانان بکا، هه ول بدا دو عاو
پارانه وه که ی له کاتى دو عا گیرا بوون دا نه نجام بدا وه کوو سییه کی کو تایی
شو، کاتى روژوو شکاندن، روژى ههینى، له کاتى چوون بۆ سه فمرو کاتیک که
سته مى لى ده کری، ههروه ها هه موو نه و کاتانه ی که له کتیبى فهرمووده و
شهر عدا دیارى کراونو به کاتى دو عا گیرا بوون ده زاندرین.

ده رباره ی ده ست به رزکردنه وه ی کاتى نزاو پارانه وه دوو را هیه:

١- کومه لیک له زانایانى نیسلام: له وانه عهطاء و طاوسو موجهیدو
جوبه پیری کوپى مو طعیم و سه عیدی کوپى موسه ییه بو سه عیدی کوپى
جوبه پیر، پتیا ن وایه: ده ست به رزکردنه وه له دو عادا باش نیو مه کرووه؛
به لگه یان نه و هه دیتیه که نه نه س ریوایه تی کردو وه فهرموویه تی: پیغه مبه ر
﴿جگه له دو عای نوژه بارانه له هه یج دو عایه کی تردا ده ستى
به رزنده کرده وه، به لام له نوژه بارانه دا ده ستى نه و نه ده به رزده کرده وه بن
ههنگلى پیروزی ده بیندرا.

٢- کۆمه‌لێکی تر له هاوه‌لانو چینی دوا هاوه‌لان (تابعین) پێیان وایه ده‌ست به‌رزکردنه‌وه له‌کاتی دو‌عاو پارانیه‌وه‌دا دروسته، تیمامی بوخاری له‌نه‌بو‌موسای شه‌عهری ریوایه‌ت ده‌کا؛ که ده‌لی: پیغه‌مبەر ﷺ پارانیه‌وه ده‌ستی به‌رزکردبووه‌وه بن هه‌نگلی پیروژیم بینی، هه‌روا فەرموده‌یه‌کی له‌م شتیه له‌نه‌سه‌وه ریوایه‌ت کراوه. ئیبنو‌عو‌مەر ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبەر ﷺ هه‌ردو‌ده‌ستی به‌رزکرده‌وه‌و فەرمووی: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ خَالِدٌ).
له‌ سه‌حیحی موس‌لیم‌دا له‌ عوم‌ه‌ری کور‌ی خه‌ت‌تابه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا؛ ده‌فه‌رموی رۆژی به‌در پیغه‌مبەر ﷺ سه‌یری له‌شکری کافره‌کانی کرد که ژماره‌یان هه‌زا ر‌بوو، هاوه‌لانیشی سیّ سه‌دو حه‌قه‌ه‌ بوون، ئیتر پیغه‌مبەر ﷺ ر‌وی کرده قیبه‌لو ده‌ستی بۆ لای ئاسمان به‌رزکرده‌وه‌و ده‌ستی کرد به‌ نزاو پارانیه‌وه. تیرم‌ذی له‌ عوم‌ه‌ره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رموی: پیغه‌مبەر ﷺ که ده‌ستی به‌رزده‌کرده‌وه بۆ دو‌عاو پارانیه‌وه تا دوو ده‌ستی به‌سه‌ر ده‌مو چاوی‌دا نه‌هینایه‌و ده‌مو چاوی مه‌سح نه‌کردنایه ده‌ستی شو‌رنه‌ده‌کرده‌وه.
تیمامی قورطوبی ده‌فه‌رموی: ئەم هه‌دیثو فەرمودانه زنجیره‌ی گ‌یرانه‌وه‌که‌یان راست ت‌ره‌و له‌هه‌دیثی نه‌نه‌س به‌ه‌ی‌زترن.. ئەم‌جار ده‌فه‌رموی: پارانیه‌وه‌و دو‌عا له‌خودا کارێکی باشه، چوونی بۆ گونجا با نه‌نجامی بدا نه‌گ‌هر وستی با ر‌وو بکاته قیبه‌لو ده‌ستی به‌رزیکاته‌وه نه‌وه باشه، نه‌گ‌هر وستی با ده‌ست به‌رز نه‌کاته‌وه چونکه وه‌کوو له‌ هه‌دیث‌دا هاتوه پیغه‌مبەر ﷺ له‌کاتی دو‌عاو پارانیه‌وه‌دا وابوه ده‌ستی به‌رزنه‌کردۆته‌وه‌!

باراندنی بارانو رواندنی گیاو گز به لگهن له سهر به توانایی

خوداو زیندو بوونه وه ده چه سپین!

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۖ حَتَّىٰ إِذَا

أَقْلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ

كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۚ كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ۖ وَالَّذِي خَبِثَ لَا يَخْرُجُ

إِلَّا نَكِيدًا ۚ كَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

دوای نه وهی پمروه ردگار نه وهی راگه یاند که خوی به دیهینهری
 ناسمانه کانو زه وییه، همر خوی هه لسورپنهری بوونه وه ره وچی له بوونه وه رد
 ههیه بۆ بهرژه وهندیی ناده میزاده، فیری چۆنیه تی دو عاکردنو پارانه وه له
 خودای کردن، نه هی له ناشو بگیزی و ناژاوه نانه وه کرد، نه وه شی راگه یاند که
 ره حمه تو به زهیی خوی نزیکه له چاکه کاران! ناده میزادان هوشیار ده کاته وه
 که همر خوی رزقو زۆژیده ره، وه گرنگترین سهراچاوهی رزقو روژیی بارانه که
 ده بیته هوی روانو دهرهاتنی گژوگیاو بهروبوم، همر نه ویش ده توانی روژی
 قیامهت مردوان زیندو ویکاته وه، وه کوو چۆن زه وی وشکنو برینگنو مردوو
 به هوی بارانه وه زیندوو ده کاته وه فهرمووی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ
 بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ﴾ پمروه ردگار خودایه کی وه هایه له پیش باران باریندا با
 هه لده کا، نهو بایه ده نیری وه کوو مزگینی به هاتنی ره حمه تی خوی که بارانه
 وه کوو له نایه تیکی ترده ده فهرمووی: ﴿وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ
 مَا قَنَطُوا، وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ﴾ الشوری/ ٢٨.
 پمروه ردگار که ویستی باران بیارینی با هه لده کا ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَتْ سَحَابًا
 ثِقَالًا﴾ جا که بایه که هه ره باراناوی به کی هه لگرت ﴿سُقْنَاهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ﴾

ئهو ههواره باراناوییه بههۆی بایه کهوه راده فرینین بۆ ولاتیکی پیوستی به باران بی، ﴿فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ﴾ بههۆی ههواره کهوه لهوێ بارانه که دهبارینینو زهوییه که زیندو ده کهینهوه.

چونکه بهگوێرهی زانستی کهشو هموا ناسیی ئهو ههوایهی له رووبهری دهریاوه نزیکه بههۆی کاریگهریی گهرمایی یهوه ههلم پهیدادهکا، نه مجار بهرو بهرزایی بهرزده بیتهوه، بههۆی ههوا ی سارد هوه ئهو ههلمه کۆده بیتهوه و تهکا ئوف پهیدا دهکا وههوری لی پێک دی، نه مجار بههۆی هیزی با وه ئهو ههواره دهڕۆیه ندرۆ به ویستو ئیرادهی خودا باران دهبارینی.

ئهم مانایه له زۆر نایه تی قورتان دا دووباره بووه تهوه وه کوو دهفرموی: ﴿وَاللّٰهُ الَّذِي ارْسَلَ الرِّيَّاحَ فَتَثِيرُ سَحَابًا فُسْقَنَاهُ اِلٰى بَلَدٍ مِّمَّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذٰلِكَ النُّشُوْرُ﴾ فاطر/٩.

یان دهفرموی: ﴿اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرٰى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهٖ، وَيُنَزَّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيْهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهٖ مَنْ يَّشَاءُ وَيُضْرِفُهٗ عَنْ مَنْ يَّشَاءُ، يَكَادُ سَنَا بَرْقِهٖ يَخْطِفُ بِالْاَبْصَارِ﴾ النور/٤٣.

یان دهفرموی: ﴿اللّٰهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتَثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهٗ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهٗ كِسْفًا فَتَرٰى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهٖ، فَاِذَا اَصَابَ بِهِ مَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهٖ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُوْنَ﴾ الروم/٤٨.

ئهو مجار ﴿فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ﴾ بههۆی ئهو بارانهوه جوړه ها گژوگیاو بهروبووم لهزهوی دهروینین، که ههریه کهیان رهنگو قهبارهو شتیهو روخسارو تاو بۆزو بهرامی تایبه تی خۆی ههیهو ههچیان لهههچیان ناچن، ئهمه بهلگهیه لهسه به توانایی خودا رهحه ته بهخششی بی پایانی، وه کوو له نایه تیکی تر دا دهفرموی: ﴿وَفِي الْاَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ، وَجَنَاتٍ مِنْ اَعْنَابٍ وَزَرْعٍ وَنَخِيلٍ صِنَوَانٍ وَغَيْرِ صِنَوَانٍ يَسْقٰى بِمَآءٍ وَّاحِدٍ وَنَفْضِلُ بَعْضُهَا عَلٰى بَعْضٍ فِي الْاَكْلِ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿الرعد/۴﴾

جا وه کوو په ندی پېشینان ده لی: قسه قسه دینسی، شت به شت ده که ویتوه یاد، بویه له کوتایی نایه ته که دا ده فهرموئ: ﴿كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى﴾ وه کوو چۆن نهو زه وویه مردووه بهو بارانه زیندووده کهینه وه وه موو سالی سهرله نوئ نهو هه موو گژو گیاو دارو دره خته زیندووده کهینه وه، ههر بهو جوړه و ناوا بهئاسانی و بی ماندوویون ناده میزاده مردووه کان له کاتی خویدا زیندو ده کهینه وه و گیانیان به بهردا ده کهینه وه، نه م لیکچواندنو ته شبیهه مان بو ئیوه روون کرده وه ﴿لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ به لکوو ئیوه به خۆتان دا بچنه وه و بیریک له خۆتان بکه نه وه و په ند نامیز ببنو بپروا به روژی قیامه تو زیندوویونه وه بکه نو بزانش نهو خودایه ی له سهره تاوه ئیوه ی له نه بووه و دروست کردووه، ده توانی پاش مردن سهرله نوئ دروستان بکاته وه، وه کوو له شوئینیکی تردا ده فهرموئ: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ﴾ الانبیاء/۱۰۴. یان ده فهرموئ: ﴿كَمَا بَدَأْنَاكُمْ تَعْوَدُونَ﴾ الأعراف/۲۹.

جا چونکه ناماده باشی ناده میزادان بو پرواکردن به روژی قیامه تو زیندوویونه وه، به گویره ی سروشته دلو ده روونیان جوداوازی تیدایه، ناده میزادی وا هیه ده روون پاکو سروشت خاوتنه، به پیر بانگه وازی ئیسلامیه وه دیو ملکه چی فهرمانو جلّه و گیریه کانی ده بی! هی وایش هیه ده روون ناپاکو سروشت شیواوه، پشت هه لده کاو روو وهرده گیرئو گوئچکه ی خوی ده هاخنی، بویه په روه ردگار نه م لیکچواندنه ی ناراسته کردو فهرموئ: ﴿وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ﴾ واته: زه وی پاکو خاوتنو گونجاو بو کشتو کال به فهرمانو ویستی خودا گژو گیاو رووه کتو کشتو کال به باشی و به ریکو پیکی ده روئو شین ده بی و زوو پی ده گاو دیته بهرهم، ﴿وَالَّذِي خَبِثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا﴾ نهو زه وویه ی گل و خوله که ی پیس بی و نه گونجاو بی بو کشتو کال، بارانیسی لی بیاری گژو گیای لی شین نابی، نه گهر لیسی شین بی به که مو کوورپی و به ناخوشتی: بی بهرهمو بی خیرو بیره!

ئیبینو عه بیاس فرموویه تی: ئەمە پەندو مەسەلە پەروردگار
هێناوێتەوه بۆ دەستینیشانکردنی موسولمانو کافر، واتە: خودای مەزن
موسولمانی شوبهاندوو بە زەوی پر پیتو بەرە کەتو گونجاو بۆ کشتوکال،
کافرو خوانەناسیشی شوبهاندوو بە زەوی چەقەزو بێ خێرو نەگونجاو بۆ
کشتوکال!

هەر لەمانای ئەم نایەتەدا فرموودە یەکێ پێغه مەبر هەیه ئیمامی
ئەحمەدو بوخاری و موسلیمو نەسائی لە ئەبو موسای ئەشعەری یەوه
دە یگێر نەوه دەلی: پێغه مەبر ﷺ فرموی: نمونە ی ئەو پە یامە ی کە خودا
منی پێ رهوانە کردوو کە بریتییە لە هیدایەتو زانیاری؛ وە کوو بارانیکی
خێرنامیزی زۆر وایە کە دەبارێتە سەر زەوی یە کە هەندێ لەو زەویە نەرمانو
پاکو بێ خەوشە، گونجاو بۆ کشتو کالو بارانە کە وەر دە گریو هەلی
دە مژێ، گیاو گژی زۆری لی شین دە بێ و بەروبوومی پێ دێتە بەر هەم،
هەندێکیشی دە بێتە عەمباراو ئاوە کە پەزمەندە دە کاو خەلکی سوودی لی
دە بینن، لی دە خۆنەوه، کشتو کالی خۆیانی پێ ئاودێر دە کەن!

هەندێکی تر لەو بارانە دەبارێتە سەر زەوی یە کە دەشتیکی کاکی
بە کاکی یە، یان چەقەزو رەقەنە، ئاوە کە وەر ناگریو هەلی نامژێ گژو گیای پێ
لی ئاروێ، ئەمە پەندو نمونە یە بۆ کەسانێک کە لە نایینی خودا شارەزا بنو
سوودی لە پە یامی من وەر گرتبێ، بۆ خۆی قیری نایین بووبو و خەلکی تریش
قیر بکا، شوبهاندنی ئەو خودا پێداوانیە بە زەوی یە نەرمانو گونجاو کە.
هەر وە ها پەندو نمونە یە بۆ کەسانێک کە بە بانگەوازیە کە ی من سەری
بەرزنە کرد بێتەوه ئەو هیدایەتە خودایی یە منی پێ نێردراوم وەری نە گریو
کاری تێ نە کاو پێ ی پەند نامیز نە بێ! ئەمەش شوبهاندنی ئەو بەدبەختو
چارە پەشانیە بەو زەوی یە خراپو بێ پیتو رووتەنو چەقەنە.

هێنانەوه ی پەندو بەراورد کردو لێکچواندنی ئەو شتانە بە یە کتری بۆ
ئیقناع کردنی ئادە میزادو هەلنانیانە بۆ ئیمان هێنانو بیرکردنەوه و
وردبوونەوه لە حەقانیقی شتەکان؛ بۆیە پەروردگار فرموی: ﴿كَذَلِكَ
نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُشْكِرُونَ﴾ واتە: وە کوو ئەو روونکردنەوه و

گۆرانکارییهی که له بوونه وهردا نه نجامی ده دهین، ناواش نایه ته کان دووباره ده کهینه وه نهو نایه تانهی که ده سه لاتو توانای ئیمه دیاریی ده که نهو به لگهن له سهر هه بوونی توانای ره هاو بی سنوورمان، نه نایه تانه دووباره ده کهینه وه بو نهوانه ی سوپاسگوزاریی نیعمه ته کانی ئیمه نهو نیعمه ته کانی ئیمه که پیمان به خشیون له شوینی خۆیان دا به کاریان دینن، بۆیه نهوانه شیای نهوه ن ئیمه زیاتر نیعمه ته کانمانیان بو زیاد بکه نهو پاداشی باشیان بدهینه وه.

چیرۆکی هه زره تی نوح (دروودی خوای له سهر بی)

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَنْقُومُ آعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾ قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٦٠﴾ قَالَ يَنْقُومُ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ أَوْعَجِبْتُمْ أَن جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾

له سهره تای سووره ته که دا چیرۆکی ناده می گیرایه وه، نه مجار لیته به ولاره یه که یه که چیرۆکی پیغه مبهرا ن (دروودی خویان لی بی) ده گیریته وه، سهره تا به گیرانه وه ی چیرۆکی هه زره تی نوح (علیه السلام) ده ست پی ده کا، چونکه نوح دووه م بارکی ناده میزاده و یه که م پیغه مبهره که پهروه ردگار دوا ی ناده م (علیه السلام) ناردووه تی بو سهر دانیش توانی سهر

زهوی ..

مه به ست له گێرانه وهی چیرۆکی پیغه مبه ران هۆشیار کردنه وهیه بۆ
پیغه مبه رو شونکه وتوانی: که روو وه رگێرانی ئاده میزادان له بانگه وازی
پیغه مبه ران تایبته نیه به نه ته وهی قورده شه وه که له ره گه زی پیغه مبه رن
ﷺ به لکوو ئهم روو وه رگێرانه دیارده وه هه لۆستی هه موو نه ته وه پێشینه کان
بووه و شتیکی گشتیه، موصیبه ته به لا که گشتیه بوو قورساییه که ی
سووک ده بی، کورد وته نی مردنی له گه ل هاوه لان جهژنه پیروژه!

به مه ش پیغه مبه ر ﷺ نه زیه تدانی کافره کانی له سه رشان سووک ده بی و
ته سه لای دلی دێ به شتیکی ناسایی ده زانی و زیاتر له سه ر هه لۆستی خوی
سوور ده بی و وهی پتر به رزده بی! نه وه تا له شونیکه تر دا ده فرموی:
﴿وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ...﴾ هود/ ١٢٠.

له گێرانه وهی ئهم چیرۆکانه دا ده ستیشان کردنی سه ره نجامی تێدایه،
سه ره نجامی نه وانه ی پشتیان هه لکردوه روویان وه رگێراوه، که نه فرین
لیکردنو خه ساره ته نه دیی دویا و قیامه تیانه، له دویادا سه رشۆرو ریسوا، له
قیامه تیشدا سزای ناگری دۆزه خ.

سه ره نجامو ناکامی موسولمانانیش سه ره به رزیی دویا و خوشبه ختی و
کامه پرانی روژی دوا یی!

هه ره ها له گێرانه وهی ئهم چیرۆکانه دا ئاماژه ی نه وهی تێدایه که
په ره ردگار - هه رچه نه ده ئه و تاوانکارانه بۆ ماوه یه ک مۆله ت ده دا، به لام
هه رگیز له بیریان نا کاو وازیان لی نا هی نی، به لکوو تۆله یان لی ده ستینی!
نه مه ش په ندو ئاموژگاری تێدایه بۆ چینه کانی ئاده میزادو پێویسته ده رسی
لی وه ربگرن، وه کوو له شونیکه تر دا ده فرموی: ﴿لَقَدْ كَانَ فِي
قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ یوسف/ ١١١.

هه ره ها گێرانه وهی چیرۆکه کان به ریکو راستی بی گۆرانه کاری و هه له
به لگه یه له سه ر پیغه مبه رایه تی جه زه ته ی موحه ممه د ﷺ چونکه نه و

نه‌خوێنده‌وار بووه‌و نووسینو خوێندنه‌وه‌ی نه‌زانیه‌وه، که‌وابوو نه‌وه‌مان بۆ ده‌چه‌سپێ که‌ پێغه‌مبهر ﷺ نه‌و چیرۆکانه‌ی به‌ نیگا بۆ هاتوونو له‌خوداوه پێی راگه‌یاندره‌وه، نه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر راستی پێغه‌مبهرایه‌تیه‌که‌ی.

حه‌زه‌تی نوح دروودی خوای لی بی کوری لامک کوری متوشلخ کوری نه‌خنوخ که‌ هه‌زه‌تی ئیدریسی کوری یارد کوری موه‌له‌ئیل کوری قینان کوری نه‌نوش کوری شیت کوری ئاده‌م باب‌ه‌ گه‌وره‌ی ئاده‌میزاده^۴.

حه‌زه‌تی نوح یه‌که‌م پێغه‌مبهره‌که‌ ئیدراوه‌ بۆ سه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌کی موشریکو هاوه‌ل په‌یدا که‌ر، له‌ سه‌حیحی موسلیم دا فەرمووده‌یه‌ک له‌ نه‌بوهوره‌یره‌وه‌ ده‌رباره‌ی شه‌فاعه‌ت ریه‌ایه‌ت ده‌کا ده‌فه‌رموئ: (يَا نُوحُ اَنْتَ اَوَّلُ الرُّسُلِ اِلَى الْاَرْضِ) به‌ ئاشکرا نه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نئ که‌ هه‌زه‌تی نوح سه‌رقافله‌ی پێغه‌مبهرانه، هه‌روه‌ها یه‌که‌م پێغه‌مبهره‌ که‌ یاسای یاسا‌غکردنی ماره‌کردنی که‌چ خوشک‌و پووری راگه‌یانده‌وه، له‌وه‌پێش پیاو بۆی هه‌لال بووه‌ نه‌وانه‌ ماره‌ بکا.

موحه‌مه‌دی کوری نیسحاق ده‌لئ: هیچ پێغه‌مبهریک به‌نه‌ندازه‌ی هه‌زه‌تی نوح له‌لایه‌ن نه‌ته‌وه‌که‌یه‌وه‌ تووشی نه‌زیه‌تو نا‌ره‌ه‌تی نه‌بووه‌ مه‌گه‌ر پێغه‌مبهریک که‌به‌ده‌ستی گه‌له‌که‌ی شه‌هید کرابی، په‌روه‌ردگار کردی به‌ پێغه‌مبهره‌وه‌انه‌ی کرد بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌ی، نه‌و کاته‌ ته‌مه‌نی په‌نجا سال بوو، دارتاشی باشی زانیوه‌.

ئیه‌بنو عه‌بباس ده‌فه‌رموئ: که‌ کراوه‌ به‌ پێغه‌مبهر ته‌مه‌نی چل سال بووه‌، پاش زریانو تۆفانیش شه‌صت سال ژیاوه‌.

یه‌زیدی ره‌ققاشی ده‌لئ: بۆیه‌ پێی ده‌گوترئ: نوح چونکه‌ زۆر بۆ حاالی خۆی گریاوه‌و ناخو تۆفی کردووه‌و به‌زه‌یی به‌خۆی دا هاتووه‌. بێگومان له‌نیوان روژگاری هه‌زه‌تی ئاده‌مو روژگاری هه‌زه‌تی نوح دا ده‌سه‌ده‌ تێپه‌ریوه‌ هه‌موو ئاده‌میزادان موسولمانو خوداپه‌رست بوون.

^۴ سه‌رچاوه‌ی نه‌م زنجیره‌و نه‌ژاده‌ سه‌رچاوه‌ی مه‌مانه‌ پێ کراو نین، زانیو نه‌زانینیان چ گرنگی‌یه‌کی نه‌وتوی نه‌.

ئیمامی تیرمیزی و هی تریش ده‌فرموون: هه‌موو ئاده‌میزادانی نیستا وه‌چه‌و نه‌وه‌ی حه‌زرتی (نوح)ن.

ئیمامی زوه‌ری ده‌لی: عه‌ره‌بو فارس و رۆمو دانیش‌توانی شام و یه‌مه‌ن له نه‌وه‌ی (سام)ی کورپی نوح که‌وتونه‌وه. سندی و هیندی و زنج و حه‌به‌شی یه‌کان و زوطه‌کان و هه‌موو ره‌ش پیسته‌کان له نه‌وه‌ی (حام)ی کورپی (نوح)ن. تورک و به‌ره‌رو چینی یه‌کان و یه‌نجوج و مه‌نجوج و صه‌قالیه‌کان هه‌موویان له نه‌وه‌ی (یافث)ی کورپی (نوح)ن.

سه‌ره‌تا که‌ بته‌هرستی په‌یدا بوو به‌م جو‌ره‌ بووه؛ کۆمه‌لیک ئاده‌میزادی خودا په‌هرستی راستال مردن گه‌لو نه‌ته‌وه‌کانیان له‌سه‌ر گو‌ره‌کانیان مزگه‌وت و په‌رستگایان دروست کرد و په‌یکه‌ریان بۆ تاشین و ۆنه‌یان بۆ دروستکردن تا له‌یادیان نه‌چنه‌وه‌و شیوه‌و روخسار و چۆنیه‌تی خودا په‌هرستیان له‌به‌رچاویان بی و نه‌مانیش چاو له‌ نه‌وان بکه‌ن، جا که‌ رۆژگاریان کۆن بوو ماوه‌یان زۆر به‌سه‌ردا ته‌یه‌ری نه‌و په‌یکه‌رانه‌یان به‌ناوی پیاوه‌ صالحه‌که‌انه‌وه‌ ناونا و ده‌ستیان کرد به‌ په‌رستیان، ناوی هه‌ندیک له‌و په‌یکه‌رانه‌ی به‌ناوی پیاوچه‌که‌انه‌وه‌ نیو‌دیر کرابوون (ود، سواع، یه‌غو، یه‌عوق، نه‌سر) بوون، جا که‌ دیارده‌ی بته‌هرستی بلا‌بووه‌وه‌و په‌ره‌ی سه‌ند په‌روه‌ردگار حه‌زرتی (نوح)ی ئاده‌ سه‌ریان و فه‌رمانی پی‌کردن که‌ هاوه‌ل بۆ خودا دانه‌نین و به‌ته‌نیا خودا به‌هرستن.

قورئانی پیرۆز له‌ چله‌و سی شۆیندا باسی حه‌زرتی نووحی کردوه‌وه، له‌ سووره‌ته‌کانی: الأعراف، هود، المؤمنون، الشعراء، القمر، نوح-دا- چیرۆکی ته‌م پیغه‌مبه‌ره‌ پایه‌به‌رزه‌ به‌دریژی باس کراوه‌، پوخته‌ی چیرۆکه‌کی نه‌وه‌یه‌: بانگی نه‌ته‌وه‌که‌ی کردوه‌و بۆ یه‌که‌تا په‌هرستی و وازه‌ینان له‌ بته‌هرستی، به‌لام گه‌له‌که‌ی به‌ره‌ره‌کانیان کرد و به‌ره‌ره‌چییان دایه‌وه‌و ته‌زه‌تیان داو- له‌جیاتی نه‌وه‌ی شۆین په‌یامی نووح بکه‌ون شۆین دابو نه‌ه‌یتی بری له‌ مله‌په‌ره‌کانی خۆیان که‌وتن، فرته‌و قیلی گه‌وره‌و سامناکیان ته‌نجام دان، بریاری نه‌وه‌یان دا که‌به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک واز له‌ بته‌هرستی نه‌ه‌ینن، سووربوون له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که‌ ود، سواع، یه‌غو، یه‌عوق، نه‌سر، شیای و په‌رستن و به‌خودایان ده‌زانین، سه‌ریاری نه‌وه‌ش به‌ لووتبه‌رزیی و سه‌ره‌قه‌یه‌وه‌ به‌ حه‌زرتی (نوح)یان گو‌ت:

تۆ زۆرت له‌گه‌ڵ گوتینۆ سنوورت به‌زاند، زیاد له‌ئه‌ندازه پیکیشیت لی‌کردینو
سهرت تیشاندین، وازمان لی‌بینه، دڵنیا به‌ ئیمه‌ واز له‌و بته‌هرستییه‌ی خۆمان
ناهینین، ئه‌و سزایه‌ی هه‌ره‌ شه‌مان پی‌ لی‌ ده‌که‌ی بۆمان بینه‌و بی‌ منته‌ به‌!
حه‌زه‌تی نوح ﷺ وه‌لامی دانه‌وه‌و فهرمووی: سزادانی ئیوه‌و هاتنی
عه‌زاب به‌ده‌ست من نیه‌و به‌ده‌ست په‌روه‌ردگاره‌، خۆی چۆنی بو‌یو که‌ی
ئیراده‌ بکا عه‌زابتان بۆ ده‌نێری!

جا که‌ هه‌زه‌تی نوح له‌ ئیمان هیئانی گه‌له‌که‌ی ناو می‌د بوو، سه‌رباری
ئه‌وه‌ی تۆ سه‌دو په‌نجا سال بانگه‌وازی بۆ کردنۆ چ کاری تی‌ نه‌کردن، نزای
له‌ناوچوونی له‌ قه‌ومه‌که‌ی کرد، په‌روه‌ردگار فهرمانی پی‌ کرد که‌ که‌شتی
رزگار بوون دروست بکا، ئه‌ویش که‌ره‌سته‌ی پی‌ویستی ئاماده‌ کردو ده‌ستی به‌
دروستکردنی که‌شتیه‌که‌ کرد، هه‌ر که‌ گه‌له‌که‌ی تاقم تاقبو پۆل پۆل به‌لای دا
تی‌ده‌په‌رین، گالته‌یان به‌ هه‌زه‌تی نوحو کرده‌وه‌که‌ی ده‌کرد، که‌ که‌شتیه‌که‌
ته‌واو بوو په‌روه‌ردگار فهرمانی به‌ نوح کرد -که‌ جگه‌ له‌ ژنه‌که‌ی- هه‌موو
خاووخیزانی بخاته‌ ناو که‌شتیه‌که‌وه‌، هه‌روه‌ها هه‌موو نه‌وانه‌ی ئیمانیان پی‌
هی‌ناوه‌ له‌ته‌ک خۆی دا هه‌لیان بگری، هه‌ندیک ده‌لێن: ژماره‌یان شه‌ش که‌س
بوون، هه‌ندیک ده‌بیژن ژماره‌یان چل که‌س بووه‌، هه‌روه‌ها فهرمانی پی‌ کرا
که‌ له‌ ره‌گه‌زی هه‌موو گیانه‌ به‌ریک ئیرو می‌یه‌ک بخاته‌ ناو که‌شتیه‌که‌وه‌،
ئه‌مجار تۆفان هه‌لساو ته‌ندووری مائی نوح ئاوی لی‌ هه‌لقولاو له‌هه‌موو
شوێنیک ئاو هه‌لده‌قولاو لافاو هه‌لده‌ستا، هه‌تا تۆفان هه‌لساو هه‌موو کوزو
قوژبنیکی سه‌ره‌وه‌ی گرتوه‌، جگه‌ له‌وانه‌ی له‌ناو که‌شتیه‌که‌دا بوون هه‌موو
ناده‌میزادو گیانه‌ به‌رانی تر خنکانۆ له‌ناو چوون!

ئه‌مجار په‌روه‌ردگار فهرمانی به‌ زه‌وی کرد که‌ ئاوی خۆی هه‌لقوڕپینیو
فهرمانی به‌ ئاسمان کرد واز له‌ باران باراندن به‌ینی، کار سه‌ری گرتو تۆفان
وه‌ستاو که‌شتیه‌که‌ له‌سه‌ر کتوی جودی -که‌ که‌وتۆته‌ هه‌رمی کوردستانو
ناوچه‌ی دیاره‌که‌- وه‌ستاو له‌نگه‌ری گرت، ئه‌وانه‌ی له‌ناو که‌شتیه‌که‌دا بوونو
رزگاریان بووبوو دابه‌زینو سه‌رله‌نوێ ژیانی ئاساییان ده‌ست پی‌ کرده‌وه‌.
زانایانی ئیسلامو میژوو زانان ده‌ریاره‌ی تۆفانه‌که‌ دوو رایان هه‌یه‌:

تاقمیکیان ده لێن: تۆفانه که هه موو زهوی گرتۆتهوه، چونکه زانیاریی شۆینه وارناسی ده ری خستوه که له سهر بهرزایی به کازو سهرانسهری کیو که ژه کان پاشماوهی ناژه لو شۆینه واری تۆفانه که ههستی پی ده کری.

کۆمه لێکی تریان ده بیژن که تۆفانه که ته نیا نهو ناوچه یه ی گرتۆتهوه که هه زه تهی نووحو گه له که ی تی دا بوو، نه ویش ولاتی رۆژه لاتی ناوه راست بووه.

پێویسته نهوه بزانی که به لاو موصیبه تو سزا جاری وا ههیه گشتی و سهرتاسهر ده بی، سزاو عه زایی خودا که هات تایبهت نای به سته مکارو تاوانبارانهوه، به لکوو مندالو بی تاوانو به سته زمانو هه موو گیانله بهرو ناژه لو بالنده و خشوکتو پیرۆ ده گرتیهوه! نهی نهوه نیه بهروهر دگار ده فهرمو ی: ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ الانفال/٢٥.

هه زه تهی نووحو دوو دوعاو پارانه وهی کردن دوعایه کیان بو موسولمانانو دوعایه کیان له کافره کان. دوعای یه که می که بو موسلمانه کانی کرد نهوه بوو فهرمو ی: ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ نوح/٢٨.

دوعای دوو هه می که له کافره کانی کرد نهوه بوو فهرمو ی: ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا إِنَّكَ إِن تَذَرْنَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا﴾ نوح/٢٧.

تۆفانه که جیا که ره وهی خودا به رستو کافره کان بسو؛ هه رچی ئیمانی به هه زه تهی نووحو هینا له خنکان رزگاری بوو، هه رچی پروای نه کرد سهری تیدا چوو، ته نانهت کو ره که ی نووحو له پیری خنکاوان بوو، چونکه سته مکارو بی پروا بوو، کۆمه لێک له زانیانی ئیسلام پێیان وایه نهو کو ره کو ری راستی هه زه تهی نووحو بووه، هه ندیکیش ده لێن: کۆله به سه ی بووه؛ واته: کو ری ژنه که ی بووه له میردیکی تری نه ک کو ری خو ی!

قورثانی پیرۆ ز ناماژه ی بو قه باره و پانتایی که شتی به که نه کردوه، له سووره تی (یس/٤١) دا به (الفلک المشحون) ده ستنیشانی کردوه، له

سورەتی (البقرة) یشدا به (ذات ألواح و دسر) وه صفی کردووه.

نەمجار با بزانی قورئانی پیرۆز چۆن چیرۆکی پر کارەساتی تۆفانو سەرگورشتە ی حەزەرەتی نوح دەگیرێتەوه!

پەرورەدگار لێرەدا سویند بۆ ئەهلی مەککەو هێ تریش دەخواو دەفەرموێ: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾ ئە ی دانیشتوانی مەککە! ئە ی هەموو ئادەمیزاد! سویند بۆ، ئێمە (نوح) مان بۆ سەر گەلەکە ی رهوانە کرد، بۆ ئەو ی گەلو هۆزەکە ی له سزای خودا بترسینی بەتەمای بەهەشتو بەخششی پەرورەدگاریان بکا، بۆ ئەو ی بانگەوازیان ئاراستە بکا واز له بێپرستی بهینن، خودای تاکو تەن بۆ هاوتا بپرستن، یەکتا پرستی رهچار بکەن، جگە له پەرورەدگار کەسی تر به خودا نەزانو بەندایەتی زاتی پاک ی ئەو بکەنو بەس.

نەویش پەيامی خۆی راگەیانندو ﴿فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ پێ ی گوتن: ئە ی گەلو هۆزەکەم! خودا بپرستن واز له پرستنی ئەو بتانە بهینن! بەندایەتی و خودا پرستی هەر بۆ خودا بکەن، هەموو عیبادهتیکتان بۆ زاتی پاک ی ئەو تەنجام بدەن، چونکە جگە له خودای پەرورەدگارو کردگارو زاناو دانا، ئێوه خودای تر تان نین، کەسی تر شیاوی پرستشو بەندایەتی بۆکردن نیە، نزاو پارانەوه، داوای خێرو خوشی هەر ئاراستە ی خودا دەکری، هەر پەرورەدگار بەدیھێنەر و هەلسۆرێنەرە مەکتو دەسەلاتی بوونەر بەدەست خۆیەتی چۆنی بوی تاوا هەلێدەسۆرینی و وهگەری دەخا، هەر ئەو خودای حقو خاوەن دەسەلاتو توانایە بەسەر بوونەرەدا، هەر ئەو شیاوی پرستنو بەپیرۆز زانیو ریز لی گرتە.

نەمجار هۆی فەرمانکردنی به خودا پرستی پێیانو جەلەوگیری لی کردنیان له بێپرستی روون دەکاتەوه و دەفەرموێ: ئە گەر به گوتم نەکەنو بەپیر بانگەوازی یەکەمەوه نەیهن ئەوه ﴿إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ من دەترسم تووشی سزای سەختی رۆژی قیامت ببین، ئە گەر ئێوه لەسەر بێپرستی خۆتان بەردەوام بن رۆژی قیامت کە دەچنەوه بهر قاپی خودا

سزای سه‌ختتان بداو تۆله‌ی ئەم سەرپێچی‌کردنو پشت هه‌ل‌کردنه‌تان لی بستینی.

ئەو رۆژه‌ی که پەرۆه‌ردگار به (یوم عظیم) ناوی بردووه، ده‌گونجی رۆژی قیامت بێ، یان رۆژی هاتنی عه‌زابه‌که‌و هه‌لسانی تۆفانه‌که‌یه.

جا گه‌لو هۆزه‌که‌ی نوح له‌جیاتی ئەوه‌ی به‌پیر بانگه‌وازی‌یه‌که‌یه‌وه بێزو واز له‌ بته‌پرستی بێنن، ئەوه‌نده‌ی تر شیت‌گیر بوونو یاخی بوون: ئەوه‌تا قورئان ده‌فرمووی: ﴿قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾
پیاوماقۆلو قسه‌ رۆشتوو سەرۆک‌ئو کاربه‌ده‌سته‌کانی گه‌له‌که‌ی به‌حه‌زرتی (نوح) یان گوت: ئێمه‌ تۆ به‌ گومراو سەرلی‌تیک‌چوو ده‌زانین، پێمان سه‌یره تۆ ئەوه‌نده گومراو سەر لی‌شیاو بێ به‌ ئێمه‌ بلی‌ی واز له‌ بته‌پرستی ئەو بتانه‌ به‌یئن! تۆ چۆن به‌ خۆت راده‌پهرمووی ئەو داوايه‌مان لی‌ بکه‌ی؟! ئەوانه‌ خوداو په‌رستراوی ئێمه‌ن، -ود و سواع و یه‌غووثو یه‌عوقوب نه‌سر- تکا‌کارو شه‌فیعو واسیتهو وه‌سیله‌ی ئێمه‌ن لای خودا؛ له‌سایه‌ی ئەوانه‌وه به‌به‌ره‌که‌تو خیری ئەوان کرداری باشمان گیرا ده‌بێو داوا‌کانه‌مان جێ‌به‌جێ ده‌کری، ئێمه‌ به‌بێ ئەوان ناتوانین له‌خودا بپارێینه‌وه، پوخته‌ی قسه‌ی ئەوان ئەوه‌یه، ده‌لێن: تۆ وا له‌ گومراییدا نوغزو بووی هه‌رگیز رێگای راستو باشو هیدایه‌ت نامیز نابینی‌وه!

﴿قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
حه‌زرتی نوح فرمووی: ئەی گه‌لو نه‌ته‌وه‌که‌م! من گومراو سەرلی‌شیاو نیم، من که فرماتتان پێ ده‌که‌م به‌یه‌کتا‌پهرستی و ازه‌ینان له‌ بته‌پرستی به‌ سەرلی‌شیاو حلیب نا‌کریتم، به‌ل‌کوو من ره‌وانه‌کراوی پەرۆه‌ردگارو پیغه‌مبهری فرمان پیکراوم که نامۆ‌گاری ئێوه‌ بکه‌م، رێگای راستو سه‌رفرازیتان نیشان بده‌م، بتانه‌مه‌ سەر رێباز‌تیک به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تی ئێوه‌ی تیدا بێ، له‌ فووتانو چاره‌په‌شی هه‌میشه‌یی بتانپاریزم.

پەرۆه‌ردگار منی ره‌وانه‌ کردووه‌ بۆ سەر ئێوه‌و کردوومی به‌ پیغه‌مبهر، منیش نه‌رکی سه‌رشانی خۆم نه‌نجام ده‌ده‌م ﴿أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتٍ رَبِّي﴾
په‌یامی پەرۆه‌ردگاری خۆم و خۆتان پێ راده‌گه‌یه‌نم، ئەوه‌ی پێم گوتراوه

بیگه‌یه‌نم به ئیوه، بۆیه ره‌وانه‌کراوم یه‌کتاپه‌رستی و خودا ناسیتان فیر بکه‌م،
بروا به رۆژی قیامه‌تو راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و هه‌بوونی فریشته‌و به‌هه‌شته‌و
جه‌ه‌ننهم بکه‌ن. قیری نادابو خودا په‌رستی و هه‌لسو که‌وتی جوانتان بکه‌م.
رنگای ژبانی به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تتان نیشان بده‌م ﴿وَأَنْصَحُ لَكُمْ﴾
نامۆزگارییه‌کی دلسۆزانه‌و خالصتان ده‌که‌م، نامۆزگارییه‌کی بئی قیل و دوور
له‌ به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی خۆمتان ده‌که‌م، ده‌تانترسینم له‌ سزاو تۆله‌ی خودا،
نه‌گه‌ر له‌سه‌ر کوفرو بیدینی خۆتان بمیننه‌وه‌و په‌یامی من به‌درۆ بزانیو
نامۆزگاریه‌کانم ره‌ت بکه‌نه‌وه، په‌روه‌ردگار تووشی سزای به‌نیشتان ده‌کا.

ته‌میمی داری ده‌لتی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی: (الَّذِينَ النَّصِيحَةُ، قُلْنَا لِمَنْ
يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَتِهِمْ).

دلنیا بئین من که‌ نهم بانگه‌وازیو نامۆزگاریانه‌تان ده‌کم ﴿أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ
مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ شتییک ده‌زانم زانستو زانیاریه‌کم له‌خوداوه‌ بۆ هاتوه
ده‌رباره‌ی ئاکامو سه‌ره‌نجامی نهم بوونه‌وه‌ره ئیوه هیچی لی نازانن.

من ده‌زانم سه‌ره‌نجامی کوفرو بیدینی چۆن ده‌بی، نامۆزگارییه‌کانم بۆ
ئیوه له‌ زانستو سه‌رچاوه‌یه‌کی یه‌قینه‌وه سه‌رچاوه‌ی به‌ستوه ئیوه بئی ناگانو
هیچی لی نازانن!

به‌لتی: ته‌مه ئه‌رکئو کاری پیغه‌مبه‌رانه، ده‌بی راگه‌یه‌نهریی، زمان ره‌وانو
نامۆزگاریه‌که‌ر بئی، ده‌بی زانیاری ته‌واوو یه‌قینی ده‌رباره‌ی یه‌کتاپه‌رستی و
ده‌سه‌لاتو صیفاته‌کانی تری خودا هه‌بی، ده‌بی بزانی ئاکامی کوفرو بیدینی و
یاخی‌بوون له‌ خودا سزای سه‌خته‌و به‌نیشی خودایه.

له‌ سه‌حیحی موسلیم دا هاتوه که له‌ رۆژی عه‌ره‌فه‌دا که زۆرترین
موسولمانانی لی کۆبوو بوونه‌وه پیغه‌مبه‌ر ﷺ رووی کرده هه‌واوه‌لانیو
فهرمووی: خه‌لکینه! ئیوه ده‌رباره‌ی من پرسیارتان لی ده‌کری، ئیوه چی
ده‌لین؟ وتیان: شایه‌تی ده‌هه‌ین که په‌یامی خۆت گه‌یانئو ئه‌رکی سه‌رشانی
خۆت جی‌یه‌جی کرد، بانگه‌وازیو نامۆزگاری خۆت نه‌نجام دا، نیتر پیغه‌مبه‌ر

نیمامی موسلیم و ئه‌بو داوودو نه‌سائی ریاوه‌تیان کردوه.

په‌نجه‌ی پیروزی به‌ره‌و ناسمان به‌رزکرده‌وه و فرموی: (اللَّهُمَّ اشْهَدْ، اللَّهُمَّ اشْهَدْ).

نه‌مجار په‌روه‌ردگار نه‌وه‌مان بۆ ده‌گیریته‌وه که حه‌زه‌تی نووح به‌ گه‌له‌که‌ی فرموی: ﴿أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ﴾ نهری ئیوه من به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه و پروام پی ناکه‌زو به‌لاتانه‌وه سه‌یرو عه‌جایه‌به که له‌خوداوه پیغه‌مبه‌رتان بۆ سه‌ر نی‌ردراوه و په‌یامی بۆ هی‌نان؛ پیتان سه‌یره په‌یامی یادخه‌ره‌وه‌تان له‌سه‌ر زویانی مرویه‌کی له‌خوتان بۆ ناردوون؟! بۆ نه‌وه‌ی بتانترسینی له‌ناکام و سه‌ره‌نجامی سه‌رکیشی و کوفرو بی‌دینی ﴿وَلِتَقُوا﴾ بۆ نه‌وه‌ی ناماده‌باشیتان تیدا بخولقینی بۆ ته‌قواکاری و باب‌ه‌ندبوون به‌جی‌به‌جی‌کردنی فرمان و جله‌وگیریه‌کانی ﴿وَلَعَلَّكُمْ تَوْحَنُونَ﴾ بۆ نه‌وه‌ی شیای ره‌حه‌متی خودا بز و به‌زه‌یی پیتاندا بیسته‌وه، نه‌و ره‌حه‌متی بۆ ته‌قواکارانو خودا په‌رستانی داناوه ئیوه‌ش بگریته‌وه.

نه‌وه جیگای سه‌رسورمان نیه که په‌روه‌ردگار نیگا بۆ پیاوێک له‌ ره‌گه‌زی خوتان بکا، ره‌حه‌متان پی بکا، چاگه‌تان له‌گه‌ل دا بکا، بۆ نه‌وه‌ی بتانترسینی، بۆ نه‌وه‌ی ئیوه خوتان له‌سزاو تۆله‌ی به‌هیزو ترسناکی بی‌ارتز، هاوه‌لی بۆ دانه‌نین به‌لکوو به‌زه‌یی پیتان دا بیسته‌وه به‌هۆی به‌ندایه‌تیکردن بۆ زاتی پاک و نی‌مان هی‌نان به‌ پیغه‌مبه‌رانی، به‌لام گه‌لی نووح گوی‌بیستی بانگه‌وازی حق نه‌بوون، درێه‌یان به‌ ره‌وشتی ناپه‌سه‌ندی خویان دا، زیاتر سووریوون له‌سه‌ر به‌درۆخسته‌وه‌ی حه‌زه‌تی نووح و ره‌تکردنه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ی ﴿فَكَذَّبُوهُ﴾ به‌درۆیان خسته‌وه‌و روویان لی وهرگیرا، که‌میکیان نه‌بی پروایان پی نه‌کرد، وه‌کوو له‌ شو‌تینکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ﴾ مود/٤٠.

هه‌ندیک ده‌لین: نه‌وانه‌ی پروایان پی کرد ژماره‌یان سی‌زده که‌س بوون؛ حه‌زه‌تی نووح و کوره‌کانی: سام، حام، یافث و خیزانه‌کانیان و شه‌ش که‌سی تریش که نی‌مانیان هی‌نابوو.

هه‌ندیک ده‌لین: چل، یان هه‌شتا که‌س بوون، چل پیاو و چل ژن. توفان

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي
 الْخَلْقِ بَصْطَةً فَأَذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١١﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا
 لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحَذَاهُ وَنَذَرْنَا مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ
 كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ
 رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ
 مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْتَضِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٧١﴾
 فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا
 وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾

هۆزی عاد گهلی حمزه تهی (هوودان) (درودی خوی لی بی) نهم
 نهتموهیه کونترین نهتموهیه کن که شوینه وارو پاشماوهی کونینهیان مابی، وا
 پی ده چی رۆژگاری نه مان پیش رۆژگاری حمزه تهی نیبراهیم بی، بویه له بارو
 گونجاوه که دوا به دوا چیرۆکی حمزه تهی نوحو گهله که ی باسی چیرۆکی
 هوودو گهله که ی بکری، چونکه نهم نهتموهیه دوا به دوا ی گهلی نوح هاتوون
 بوونه میراتگری نهوان، ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ﴾
 دیاره خه لک ناگاداری رووداوی توفانی نوح بوونو نهم رووداوه میژوویدی بی
 وینهیان له یاد بووه، که وایبو حمزه تهی هوود که به گهله که ی ده فمرموی:
 ﴿أَفَلَا تَتَّقُونَ؟﴾ ناماژه به ترساندنیان به سزایه کی لهو جوژه سزایه کی
 دوو چاری گهلی نوح بوو!

نیبنو نیسحاق له که لپی یوه ده گیریتسه ده لی: گهلی عاد بتپرست
 بوون، بتیان له سهر شیوه و روخساری و دو سواج یه غوشو یه عوقو نه سر
 دروست کردبوو، صه نه میکی تریان دروست کردبوو نایان نابوو صه مود

یه کیکێ تریان هه بوو پێیان ده گوت: هه تیار. بهروهردگار هوودی کرده پیغه مبهرو ناردی بۆ سهریان هه زه تهی هوود له هۆزیک بوو پێیان ده گوت (خلوود).

هه زه تهی هوود له بنه ماله یه کی مام ناوه ندیی بوو، پیاوکی شوخو شنگ بوو، بانگه وازی گه له که ی کرد بۆ خودا په رستی و فه رمانی پێ کردن که واز له بته رستی به یهنزو یه کتا په رستی بکه ن، واز له سته مکاری به یهنزو خه لکی نه چه وسینه وه، نه وانیش به گوتیان نه کردو سه ری پچیان کرد، زیندو ولاتو نیشته مهنیان له نه حقانی یه مهن بوون، واته: له کیوه کانی (الرحل) له نێوان عومانو هه ضره مه وتی یه مهن نیشته جی بوون، ناشو بوو ئاژاو هیان له هه موو دونیادا بلاو کرد بوو وه، سته میان له خه لک ده کرد، به هۆی هیزو توانای تایبه تی خۆیان وه ئاده میزادیان ده چه وساند نه وه.

گه لی عاد هۆزیکێ عه ره ب بوون له یه مهن، له باکووری هه ضره مه وت له ناوچه ی نه حقاندا نیشته جی بوون، چه ند بته صه نه میکیان هه بوو ده یان په رستن، ناوی صه نه مه کانیان: (صه دا، صه موود، هه تار) بوو. ته مانه عادی یه که من. عادی دووهم دانیشه توانی یه مهن له قه حطانو سه به ءه. جگه له قورئانی پیروژ هیچ له نامه ئاسمانیه کانی تر باسی عادیان نه کردو وه پهروهردگار هوودی کرد به پیغه مبهرو ناردی بۆ سهریان.

هه زه تهی هوود کوپی شالخ کوپی ئه رفه خشه کوپی سام کوپی نووحه، که هه زه تهی هوود چوو سهریانو بانگه وازی کردن بۆ تیمان هینان، به پیر بانگه وازی یه که یه وه نه هاتن، به دروژان خسته وه سه ره قی و سه رکیشیان کرد، پهروهردگار سی سال بارانی لی گرتنه وه، هه تا گرانی و بی بارانی ته وای تینی بۆ هینان، خه لکی که تووشی به لاو تهنگانه ده بوون له خودا ده پارانه وه، پهروهردگار سی جوړ هه وری له ئاسمان دا نیشان دان، -هه وری سپی، سوور، رهش- بانگیان لی کرا چ هه وریکیان ده وێ بارانتان بۆ ببارینی وتیان هه وره ره شه که هه لده بۆترین، پێیان وابوو ته و زیاتر بارانی پێیه، به ته مای ته وه بوون خیریان لی ده ست بکه وێ، وتیان: ﴿هَٰذَا عَارِضٌ مُّطْرٌ نَّ﴾ نهم هه وره بارانمان بۆ ده بارینی، به لام ره شه بایه کی سه ختی پێ بوو بایه که یان ری

کەوت، هەموویان لەناوچوون جگە لە حەزەرەتی ھوود و ئەوانە ی ئیمانیان پێ هێنابوو!! حەزەرەتی ھوود ﷺ دواى بەھیلاکچوونی عاد لە ولاتی حەضرەمەوتدا نیشتەجێ بوو هەتا لە دنیا دەرجوو، لە رۆژھەلاتی زیدی عاد دوو قوناغە رێ لەشاری (تريم) نزیک دۆلی بەرھووت نێژراوە.

دە ی با بزانی قورئانی پیرۆز چۆن ئەم چیرۆکەمان بۆ دەگێڕێتەوە؟ دەفەرموی: ﴿وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا﴾ واتە: ھوودمان بۆ سەر ھۆزی عاد کە لە رەگەزدا یەکێک بوو لەو ھۆزە -نەکە برای ئایینیان بوو- واتە: لە رەگەزی خۆیان بوو لە رەگەزی فریشتە نەبوو، بۆ ئەوەی لە ناخاوتنی تیبگەنو ھەلسو کەوتی کاریان تێ بکا، ئەخلاق و رەوشتی جوانی بێتە پالێتو ھەر بۆ ئیمان ھێنانی ئەوان پێی.

حەزەرەتی ھوود کە رەوانە کرا بۆ سەریانو دەستی بە بانگەوازی کرد ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ وتی: ئە ی گەلو ھۆزە کەم! تەنھا خودا بپەرستن، ھەر پەرورەدگار بەشیای بەندایەتی بۆکردن بزانی، ھیچ شتیکی تر مەکەن بە خودا بە ھاوشانی پەرورەدگار، جگە لە خودای تاکو تەنیاو بێ وێنە ئێوە خودای تەرتان نیە، لە خۆرای ئەو بتو صەنەمانە بەخودا مەزانی ﴿أَفَلَا تَتَّقُونَ؟﴾ نەری ئێوە بۆ لەخودا ناترسین؟ بۆ بەندایەتی و ملکەچی بۆ ئەو ناکەن؟ بۆ واز لە پەرستنی ئەو بتو صەنەمانە ناھینن؟ بۆ خۆتان لە سزای دۆزەخ ناپارێزن؟

وا دیارە ئەم قسانە ی حەزەرەتی ھوود لەسەر شانی گەلەکە ی گەلێک قورس بوو، پێیان ناخۆش بوو یەکێک لە خۆیان بانگەوازییان بکا بۆ ھیدایەت و خودا پەرستی! لەسەر شانیان گران بوو یەکێک لە خۆیان نارەزایی بەرامبەریان دەربەری و بەبێ دین و تەقوانە کەریان دا بنی! ئیتر چاویان لی پەرییە پشتی سەر پێیان وابوو حەزەرەتی ھوود نەفام و گیلە، بۆیە بەبێ شەرمەنە پیغەمبەری خۆیان تۆمەتبار کرد بە بێ عەقل و درۆزنو گیلو نەفام ﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ﴾ پیار ما قوڵو سەرۆک و قسە رویشتووەکانیان ئەوانە ی ئیمانیان پێ نەھینا لە گەلەکە ی وتیان: ﴿إِنَّا لَنَرَاكَ

فِي سَفَاهَةٍ ﴿٦٥﴾ بپراستی نێمه تۆ به گێلو نه فام ده زانین که واز له نایینی خۆت ده هینی و نایینیکی تر وهرده گری!

﴿وَإِنَّا لَنظُنُّكَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ نێمه پیمان وایه تۆ لهم ناخاوتزو بانگهوازیهت دا، له ئیدیعیای نه ودا که ده لێ من پیغه مبهرمو له خوداوه بۆ سهر نێوه نێردراوم یه کێکی لهو درۆژنانهی که به درۆ لافی پیغه مبهرایه تی لی ده ده ن، درۆ به دهم خوداوه هه لده بهستن.

به لێ ههروا به ههواته مو بۆ شهمو ههیا، به بی تیفکریزو وردبوونه وهو هه بوونی به لگه ناوا هه زه تهی هوودیان تۆمه تبار کرد!

هه زه تهی هوود زۆر به نه ده بهو حیشه ته وه، به چاوپۆشی و لیووردی به وه ﴿قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ﴾ نه مێش وه کوو هه زه تهی نووح پاکانه ی بۆ خۆی کردو وتی: نه ی گه لو هۆزه که م! من هیه چ دیارده یه کی گێلی و نه فامیم پێوه نه، هه رگیز گو مپا و نه حه ق نیهو سهر لی شێوا و نه بووم، ﴿وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ به لکوو من پیغه مبهرمو له لایه ن پهروه ردگاری بوونه وه وه ره وانه کراوم، خودا منی بۆ سهر نێوه ناردوه بۆ نه وه ی ته رکه کانی سهر شاتان به را مبه ر پهروه ردگار بۆتان روون بکه مه وه، په یامی پهروه ردگارتان پێ را بگه یه نهو رێبازی ژیا نی به خته وه ری هه ردوو دونیاتان نیشان به دم!

کاری سه ره کی من ﴿أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي﴾ په یامو نامۆژگاری به کانی خوداتان پێ راده گه یه نم، نایینی په سهندو خودا وێستان قێرده که م ﴿وَإِنَّا لَكُم نَاصِحٌ أَمِينٌ﴾ من له را گه یاندنی په یامی پهروه ردگارو نامۆگار کردم بۆ نامۆژگاری که رێکی دڵستۆزهو فره قیلتان لی نا که م، درۆ هه لده به ستو خیا نه تکار نیم!

دیاره گه له که ی هوود پێیان سه یه ر بووه - وه کوو چۆن پێش نه وان گه لی نووح سه رسام بوون - که له خۆیانو له ره گه زو هۆزی خۆیان خودا پیاوێک هه لبۆتێریو بیکاته پیغه مبه رو ره وانه ی بکا بۆ سه ریازو په یامی پهروه ردگاریان پێ را بگه یه نی!! بۆیه هه زه تهی (هوود) یش هه مان ناخاوتزو

هەلۆستێ حەزەرەتی نوح دووبارە دەکاتەو، دەلێی هەردووکیان گیانیکن لە
دوو جەستەدا!!

دەفەرموی: ئایا ئێوە من بەدرۆ دەخەنەو و بروام بێ ناکەن ﴿أَوْعَجِبْتُمْ
أَنْ جَاءَكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ﴾ ئەو پێتان
عەجایەبە کە لەخودای خۆتانەو پەیامتان بۆ نێردراوە بەهۆی پیاویک لە
هۆزی خۆتان بۆ ئەوێ بئانترسینی لە سزای سەختی خودا!

پێویستە ئێوە سەیری واقعیی حالی خۆتان بکەن ﴿وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ
مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نوح﴾ بیری بەخشش و نیعمەتی خودا بکەنەو کە ئێوەی
کردووە بە جێنشینێ گەلی نوح ئەوان لەم زێدو نیشتمانێ ئێوەدا دەژیان
بەهۆی بێپەرستی و یاخیبوونیان لەخودا و گوێ نەدان بە نامۆژگاری حەزەرەتی
نوح و پەیامەکە، پەروردگار بەتۆفان لەناوی بردن و فەوتاندنی، ئێوەی لە
شوێنی ئەوان هێناوەتە وجود و کردوونی بە میراتگری ئەوان، وێرای ئەو
﴿وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصْطَةً﴾ هێزو توانای زۆری بێ بەخشش و نیعمەت
نەندامی رێک و پێک بە شان و شوکت و کەڵەگەت و چوار شان و تێکسەر و
دروستی کردوون، ﴿فَأَذْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ﴾ یادی نیعمەتە
جۆراوجۆرەکانی خودا بکەنەو، شوکر و سوپاسی پەروردگار بکەن لەسەر
نیعمەتەکانی بە ئیخلاصەو خودا پەرستی بکەن، خودا بە یەکتە بناسن و
یەکتەپەرست بن و واز لە بێپەرستی و شەریک دانن بۆ خودا بهێنن، بۆ ئەوێ
بە مەز و بگەن و سەرفراز بن و بەهەشتی رازووەتان بە نسیب بێ، ژیاڵی خۆشی و
کامەراڵی تێدا بەسەر بهێن!

بەلام کە سروشت تێکچوو نەدەمیزاد سەری لێ شێوا، نە بێردەکاتەو و
نە ورد دەبێتەو، بۆیە گەلی هوود نامۆژگارییەکانی هوودیان رەتکردەو و
پشتیان هەڵکرد و لەخۆیان بایی بوون و پەلەیی هاتنی سزای خودایان کرد و زوو
کوژایان بە وتو وێژە کە هێنا، چونکە نامۆژگارییەکانی حەزەرەتی هوودیان
لەسەر شان گران بوو، گالتهیان بە هەڵپەشەکی حەزەرەتی هوود هاتو ﴿قَالُوا
أَجْتَنَّبُكُمُ اللَّهُ وَنَذَرُ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا؟﴾ بەنوسلووییکی لاقرتی

پێ‌کردنوه وتیان: ئه‌وه تۆ بۆ ئه‌وه هاتووی ته‌نیا خودا بپهرستین و واز له پهرستنی ئه‌و شتانه به‌ئێنێن که باوک‌و باپیرمان ده‌یانپهرستن؟؟ داوای ئه‌وه‌مان لی ده‌که‌ی ئێمه واز له خوداکانی باوک‌و باپیرانمان به‌ئێنێن و ته‌نیا یه‌ک خودا بپهرستین؟!

به‌لکوو زیاتر پێیان لی هه‌لبێری پتر سه‌ره‌قی خۆیان ئاشکرا کردو ئه‌حمه‌قو که‌لله‌شه‌قی خۆیان گه‌یانده ئه‌وپه‌ری سنوورو سووربوونی خۆیان له‌سه‌ر نێمان نه‌هێنان به‌ په‌یامی حه‌زره‌تی هوود راگه‌یانده وتیان: ﴿فَاتَّبِعْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ ده‌بی منته به! ئه‌وه‌ی هه‌ره‌شه‌مان پێ لی ده‌که‌ی بۆمان بێنه، ته‌گه‌ر راست ده‌که‌ی ئێمه بپروامان به‌ په‌یامه‌که‌ت نه‌که‌ین عه‌زابمان بۆ ده‌هێنی ده‌ بۆمان بێنه!

به‌م جو‌ره گه‌له‌که‌ی ئاماده‌باشی ئه‌وه‌یان تێدا نه‌بوو رووبه‌رووی حه‌قو راستی بینه‌وه، به‌لکوو داوای هاتنی عه‌زابیان کردو په‌له‌یان له هاتنه‌که‌ی کرد، مه‌به‌ستیان خۆدزینه‌وه بوو له تێفکرینی حه‌قو راستی و رووبه‌رووبونه‌وه‌ی؛ نه‌یانده‌ویست وردبوونه‌وه له که‌م بایه‌خی به‌تالدا ته‌نجام بده‌نو پۆخلاواتی بیرویاوه‌ریان ده‌ریک‌ه‌وی! بۆیه هیچ به‌لگه‌یان به‌ده‌سته‌وه نه‌ما وتیان: ده‌ ته‌گه‌ر راست ده‌که‌ی عه‌زابه‌که‌مان بۆ بێنه!

وه‌لامی حه‌زره‌تی هوود بۆیان وه‌لامێکی گورچک بپرو ده‌ست له‌عاستو پراوپر بوو!

﴿قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِّن رَّحِمِكُمْ رُجْسٌ وَغَضَبٌ﴾ حه‌زره‌تی هوود فهرمووی: دلتیابن که سزاو نا‌ره‌زامه‌ندیی خوداو دوور له ره‌حمه‌ت و به‌زه‌یی په‌روه‌رگار تان که‌وته سه‌ر! ئه‌و عه‌زابه‌ی ئێوه‌م پێ ترسانده ئێوه‌ش په‌له‌تانه بێته سه‌رتان، دێته سه‌رتان.

عه‌زابه‌که‌ بریتی بوو له ره‌شه‌بایه‌کی توندی به‌گرمه‌گرمی سامناکی ریشه‌کێش که‌ر! ئه‌و زه‌لامه به‌هێزو چوارشانو زه‌به‌للاحانه‌ی لالو پال خستن، شێوه‌ی ئه‌و زه‌لامه لالو پال که‌وتوانه ده‌تگوت: کۆتیه دارخورم‌ای هه‌لکه‌ندراون تارومار کراون!

ئه‌م‌مجار حه‌زره‌تی هوود داوای ئه‌م په‌له‌کردنه‌یان له هاتنی عه‌زاب،

پروپوچی بیروباوہریان روون دہ کاتہوہ و بیروبوچوونی نالہ بارو بی جی و ریان
 دہ ستیشان دہ کا، ﴿اتَّجَدِلُونِي فِي أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَائُكُمْ﴾ نایا نیوہ
 چون کیشم لہ گہل دہ کمن دہ بارہی ہم بتو صہ نہ مانہی نیوہ و باو کو
 باپیرانتان ناوتان ناون خوداو بہ خودایان دہ زانن، کہ لہ راستی دا ہیچیان پی
 ناکری، نہ زیان دہ گہ نہ نو نہ سوودیان ہدیہ، بہ لکوو تہ نہا چہند ناو
 نیشانی کہ نیوہ و بابو باپیرانتان بہ سمر نو دارو بہ ردہ پروپوچانہ تاندا داوہ
 ﴿مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾ دہ بارہی خودایہ تی نو بتو صہ نہ مانہ
 پمروہ ردگار ہیچ بہ لگہ و دہ لیلی کی نہ ناردو تہ خواری پالپشتی بوچوونی
 بی بناغہ تان بکا، ہرگیز خدا رازی نابی و نہ بوہ کہ نو دارو بہ ردہ بہ خدا
 دانراوانہ تان بینہ ناوہند لہ نیوان نیوہ و پمروہ ردگاردا، ہمروہا رازی نیوہ
 نابی کہ نیوہ نو دارو بہ ردہ بی گیانانہ بہ خودا بزانون پانپہرستن.

بہ کورتی و پوختی تہ نہا خودا عیبادہ تی بو دہ کری و روی تی دہ کری و
 ہانای بو دہ ری! کہ سی تر نابی بہ خودا بزاندری و پہرستری یان بکری بہ
 ہاوہ لی و بہ شمریکی خودا دابندری!

ہم شتی کہ پہیوہندی بہ عیبادہ تی خوداوہ ہبی دہ بی لہ پنگہی نیگی
 خوداوہ بو پیغہ مبہرہ کانی بزاندری!

نہ مجار حہزہ تی ہوود بہ دلیایی و لہ خورادیوہوہ، بہرہ نگاری گہ لہ کہی
 بووہ پی فہرمون: ﴿فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ﴾ نیوہ چاوہ پروانی
 ہاتنی عہزہ کہ بن کہ بو خوتان پہلہی ہاتنی دہ کمن دہ لین: دہ بومان
 بینہ، منیش لہ گہ لتان چاوہ پروانی دہ کم نہ من دلیام لہ ہاتنی و نیوہ
 گوماتان دہ بارہی ہدیہ.

بدلی عہزہ کہ لہ کاتی خویدا ہاتہ سمریانو ﴿فَأَنْجِنَاهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا
 مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا﴾ ہوودو نہوانی تیمانیان پی ہینابو بہ رہ حمہ تو بہزہ بی
 خومان رزگارمان کردنو عہزہ کہ نہی گرتنہوہ. ﴿وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا
 بآيَاتِنَا، وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ﴾ ناسہواری نہوانی نایہ تی تیمہیان بہ درو خستہوہ
 برپہوہ لہ ناومان بردنو لہ بیخمان دہرہینانو تا قمان لی برین! چونکہ نہوانہ

تیمانیان به خودا نه هیئناو نایاتی پهروه ردگاریان به دروختنه وه، به هوی نه م دوو ره وشته ناپه سنده یان شیایو عه زابی سهختی پهروه ردگار بوون که بریتی بوو له ره شه بایه کی سهختی ویرانکهری خاوهن گرمو هووړ زه لاسی زه به لاهی هله ده گرت له زه وی به مرزده کرده وه و پاشان سهره و بن فرپی ده دایه سهر زه وی سهریان له جهسته یان جیاده بووه وه، وه کوو له شوینیکي تردا ده فمر موی: ﴿تُدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَى إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ﴾ (الأحقاف/ ۲۵).

ناواو بهو جوړه لاپره یه کی تر له لاپره کانی به سهرهاتی سهر ره قو مله وړو به دروخته وه کان پیچرایه وه هره شه که هاته دیو عه زابه که ده وری دانو لوللی کردنو به ره و توونی نه مان رای فراندن، که ناموژگاریو یادخسته وه و بانگه وازی کاری تی نه کردن هره شه و له ناوچوونو عه زابی سهخت یه خدی پی گرتنو له ناوی بردنو بوونه په ندی زه مانه و به دبه ختی همدوو دنیا بوون!

چیروکی حه زره تی صالح (دروودی خوی له سهر بی)

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ ءَايَةٌ ۖ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أََرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ ﴿۷۳﴾ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ ۖ فَتَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْجَثُونَ ۚ أَلْجِبَالُ بُيُوتًا فَأَذْكُرُوا ءَالَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوْا ۚ فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿۷۴﴾

قَالَ أَلَمْ لَا الَّذِينَ اسْتَكَبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ
 أَفَعْلَمُونَ أَنَّ صَاحِبًا مُرْسَلًا مِّن رَّبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ
 (٧٥) قَالَ الَّذِينَ اسْتَكَبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ (٧٦) فَعَقَرُوا
 النَّاقَةَ وَاعْتَوُوا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصَالِحُ أَتَيْنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ
 الْمُرْسَلِينَ (٧٧) فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَنَاحِمِينَ (٧٨)
 فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَنقُومُ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ
 وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحِينَ (٧٩)

پەرەردگار لە سەرەتای سوورەتە کەدا چیرۆکی نادەم - کە بەلگەیەکی
 بەهێزە لە سەر بە توانایی و تەنایی پەرەردگاریەتی خودای مەزن - گێرایەوه،
 پاشان بەلگەی بەهێزی هێنایەوه لە سەر زیندووبوونەوهی دوامردن و هاتنی
 روژی قیامت، ئەمجار هاتە سەر گێرانیەوهی چیرۆکی پیغەمبەرەکان و
 هەلوێستی گەل و نەتەوانیان بەرامبەرین.

چیرۆکی حەزەرەتی نووحی باس کرد، پاشان چیرۆکی حەزەرەتی هود
 لە گەل گەلە کەیدا، ئەمجار هاتە سەر باسی نەتەوهی ئەموود و هەلوێستیان
 بەرامبەر پیغەمبەرە کەیان حەزەرەتی صالح ﷺ.

قەومی ئەموود دوا بە دوای قەومی عاد هاتوونە کایەوه، وەکوو قورئان
 لە سەر زوێانی صالح دەفرموی: ﴿وَإِذْ كُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ
 عَادٍ﴾ ئەموود کۆری عاثر کۆری ئیرەم کۆری نووح، برای (جەدیس)ی کۆری
 عانیزه. ئەمانە و هۆزی (طسم) هەموویان لە عەرەبی عاریبەزو ئیستا
 ناسەواریان نەماوە و پێش حەزەرەتی ئیبراھیم بوون ﷺ.

هۆزی ته‌موود - که قه‌ومی هه‌زره‌تی صالح پیغه‌مبه‌رن - له‌دوای هۆزی عاد هاتوونه‌ کایه‌وه، له‌ نیشتمانو شوێنو جیگای عاد دا نیشته‌جی بوون، شوێنو نیشته‌مه‌نیان له‌ حیجر بووه؛ له‌نیوان حیجازو شامدا تا ده‌ورو به‌ری مه‌که‌که. مه‌دانینی صالح تا ئیستاش شوێنه‌واری ماوه به‌ (فج الناقة) ناوده‌بری، حیجر ته‌موود که‌وتۆته باکووری رۆژه‌لاتی خاکی مه‌دیهن.

پیغه‌مبه‌ر ﷺ سالی نۆسه‌می کۆچی که‌ ته‌شریفی ده‌چوو بو ته‌بووک به‌سه‌ر شوێنه‌واری نه‌مان دا تیبه‌ری! تیمامی نه‌حمده له‌تیبنوعومه‌ره‌وه ده‌گیرپه‌ته‌وه ده‌فرموو: که پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌گه‌ل هاوه‌لانی‌دا ده‌چوو بو ته‌بووک له‌حیجر لای خانوه‌ کۆنه‌کانی ته‌موود خستیانو قوناغیان گرت، خه‌لکه‌که‌ وستیایان ناو له‌و بیرانه‌ هه‌لینجن که هۆزی ته‌موود ناویان لی ده‌خوارد هه‌وه، هه‌وێریان شیلاو مه‌نجه‌لیان سه‌ر ناگر خستن، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی پێ کردن که مه‌نجه‌له‌کانیان برێژنو هه‌ویره‌که‌ش بکه‌ن به‌ ئالف بو حوشتره‌کانیانو له‌و شوێنه جیگا و قوناغی پێ‌گواستنه‌وه چونه‌ سه‌ر نه‌و بیرهی که کاتی خۆی حوشتره‌که‌ی صالح پیغه‌مبه‌ر ناوی لی ده‌خوارد هه‌وه، جله‌وگیری نه‌وه‌ی لی کردن که بچه‌ نه‌و شوێنه‌ی که جیگای قه‌ومه‌ سزادراوه‌که‌یه، فه‌رمووی ده‌ترسم نه‌و عه‌زابه‌ی تووشی نه‌وان بووه تووشی ئیوه‌ش بی، مه‌چه‌ نه‌و شوێنو جیگایه‌ی نه‌وان!

هه‌ر تیمام نه‌حمده له‌ تیبنوعومه‌ره‌وه ده‌گیرپه‌ته‌وه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ حیجردا به‌خه‌لکه‌که‌ی فه‌رموو: مه‌چه‌ سه‌ر شوێنه‌واری نه‌و عه‌زابدراوه‌ مه‌گه‌ر به‌گریانه‌وه بچن، نه‌گه‌ر به‌گریانو فیغانه‌وه نه‌چن مه‌چن، چونکه ده‌ترسم نه‌وه‌ی تووشی نه‌وان بووه تووشی ئیوه‌ش بی!

هۆزی ته‌موود وه‌کوو هۆزی نووح و هۆزی عاد شه‌ریکیان بو خودا داده‌نا، په‌روه‌ردگار نازو نیعه‌مه‌تیکی زۆری پێ به‌خشیبوون! خودای مه‌زن هه‌زره‌تی (صالح)ی به‌ پیغه‌مبه‌ری بو سه‌ر ناردن، نامۆزگاری کردن، نیعه‌مه‌ته‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی خودای وه‌بیره‌یتانه‌وه، نیشانه‌و به‌لگه‌ی تاکو ته‌نه‌هایی

^١ بناغه‌ی ته‌م هه‌دیته له‌ سه‌حیحه‌ین دا به‌چه‌ند شیوه‌یه‌ک ده‌ره‌یتراوه.

خودای بۆ هینانه‌وه بی‌هاوه‌لیی و بی‌وینه‌یی خودای بۆ باسکردن، نه‌وه‌ی پی
راگه‌یاندن که پێویسته طاعت و به‌ندایه‌تی هه‌ر بۆ خودا بکری و بۆ که‌سی تر
نه‌کری!

مسکین و بۆره‌ پیاو و هه‌ژار و ره‌شه‌ خه‌لکه‌که‌ی گه‌له‌که‌ی ئیمانیان پی
هینا، ده‌وله‌مه‌ند و پیاو ماقوڵ و سه‌رۆکه‌کانیان پڕایان پی نه‌کرد و روویان لی
وه‌رگێرا و لووتبه‌رزیاان نواند و له‌سه‌ر کوفرو مله‌وپی خۆیان به‌رده‌وام بوون و
ئینکاری پێغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زره‌تی (صالح) یان کرد و گالته‌یان پی کرد.
ده‌ی با بزانی قورئانی پیرۆز چۆن ئه‌م داستانه‌ی تۆمارکردوه‌ و چۆنمان
بۆ ده‌گێڕێته‌وه‌؟!

به‌ئێ: نه‌مه‌ش لاپه‌ره‌یه‌کی تره‌ له‌ لاپه‌ره‌کانی میژووی ئاده‌میزاد!
چیرۆکیکه‌ به‌لکو رووداوێکی واقیعی و حه‌قیقی به‌ له‌ قوولایی میژووه‌ و
بۆمان ده‌گێڕێته‌وه‌، چیرۆکی تیشکانی ئاده‌میزاده‌ به‌ره‌ و نه‌فامی و نه‌زانی،
دیمه‌نیکه‌ له‌ دیمه‌نی زۆرانبازی ئیوان حه‌ق و به‌تال، گۆره‌پانیکی تره‌ له
گۆره‌پانه‌کانی لال و پالکه‌وتنی سه‌رپێچیکار و به‌درۆخه‌ره‌وه‌کان! چیرۆکیکی تره‌
له‌ چیرۆکی زالبوونی حه‌ق به‌سه‌ر به‌تالدا، تیشکان و له‌ناوچوونی سه‌مه‌کار و
مله‌وهره‌کانی میژووی کۆنینه‌ی ئاده‌میزاده‌، چیرۆکی سه‌رکه‌وتن و سه‌رفرازی و
به‌مه‌رادگه‌یشتنی خودا به‌رسته‌نه‌ فهرموون گوێ راگرن له‌ قورئانی پیرۆز چۆن
ئهم چیرۆکه‌ دێرینه‌ ده‌گێڕێته‌وه‌.

﴿وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا﴾ ییگومان بۆ سه‌ر هۆزی شه‌موود (صالح) ی
هاوزمان و هاوجینس و هاوعه‌شه‌رته‌مان بۆ ناردن به‌ پێغه‌مبه‌ریی چوه‌ ناویان و
به‌فه‌رمانی ئیمه‌ بانگه‌وازی ده‌ست پی کرد، ﴿قَالَ: يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ﴾ وتی: نه‌ی گه‌له‌که‌م! خودا په‌رستی بکه‌ن، به‌ته‌نیا نه‌و
په‌رستن و که‌س مه‌که‌ن به‌ هاوه‌لی و هه‌کوو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ الانبیاء/٢٥. یان ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ النحل/٣٦.

واز له بته‌رستی بهینزو شوین پهایمی من بکه‌ون ﴿هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾ نه‌و حوشره به‌لگه‌و نیشانه‌یه له‌سهر راستی نه‌و پهایمی من هیناومه‌و پی‌ی نیردراوم، نه‌و بوو قه‌ومه‌که داوایان له‌حه‌زرتی صالح کرد که به‌لگه‌و نیشانه‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خو‌ی نیشان بدا، به‌ردیکی ره‌قو ته‌قیان ده‌ست‌نیشان کرد، وتیان: له‌و به‌رده حوشریکمان بو ده‌ریینه نیمه پروات پی ده‌که‌ین، نه‌و به‌رده‌ی دیارییان کردبوو به‌ردیکی به‌تاقه‌وه بوو بوو که‌وتبووه لای حیجر، حه‌زرتی صالح واده‌و به‌لینی لی‌وهرگرتن که نه‌گهر خودا پیشیاره‌که‌یان بینیته دی نه‌و یه‌کسهر نیمانی پی ده‌هینسن، که واده‌و به‌لینی جه‌خت له‌سهر کراویان پیدا، حه‌زرتی صالح نو‌ژتکی کردو له‌خودا پارایه‌وه داوای جی‌به‌جی‌کردنی داواکه‌یانی کرد؛ نیتر به‌رده‌که جوول‌له‌ی پی‌که‌وتو ش‌ه‌ق بوو حوشریکی لی‌هاته‌ه‌ری بیچوه‌که‌ی له‌سکی‌دا ده‌جوولایه‌وه، هه‌ندیکیان نیمانیان پی هی‌نا، هه‌ندیکیان له‌سهر کوفری خو‌یان مانه‌وه، وشتره‌که پاش نه‌وه‌ی بیچوه‌که‌ی لی بووه‌وه، روژتیک سهرتاپا هه‌موو ناوی بیره‌که‌یانی ده‌خواردوه‌وه، روژتیکش بو نه‌وانی تهرخان ده‌کرد، نه‌و ورژه‌ی که وشتره‌که ناوی بیره‌که‌ی ده‌خواردوه‌وه نه‌وان شیره‌که‌یان ده‌دو‌شی، هه‌موو مه‌نجه‌لو قابو شتومه‌کیان لی پر ده‌کرد له‌شیرو شیره‌که‌یان ده‌خواردوه‌وه، وه‌کوو له‌نایه‌تیک‌ی تردا ده‌فهرمو‌ی: ﴿وَنَبِّئُهُمُ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلٌّ شَرْبٌ مَّحْتَضِرٌ﴾ القمر/۲۸. یان له‌نایه‌تیک‌ی تردا ده‌فهرمو‌ی: ﴿هَذِهِ نَاقَةُ لَهَا شَرْبٌ وَلَكُمْ شَرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ﴾ الشعراء/۱۵۵.

نیبنو عه‌بیاس ده‌فهرمو‌ی: نه‌و روژه‌ی وشتره‌که ناوه‌که‌ی ده‌خواردوه‌وه نه‌وان له‌جیات‌ی ناو شیریان ده‌خواردوه‌وه.

که ده‌فهرمو‌ی: ﴿هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ﴾ واته: به‌لگه‌یه‌کی حاشاه‌لنه‌گره له‌سهر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی من! که ده‌فهرمو‌ی نه‌مه حوشری خودایه، واته: حوشره‌که‌وه پال خودا دراوه، نه‌وه بو ریزو قه‌درزانیو گرنگی پیدانه، چونکه نه‌و حوشره به‌شیویه‌کی موعجیزه ناسا

و ده دی هاتوه، به بی باو کتو دایک له بهر دیکو ره ق پیدا بووه.

نه مجار نهوه روون ده کاتهوه که مادام نه حوشره مو عجزیه پیوسته ده سکاری نه که نو وازی لی بهینن، ده فرموی: ﴿فَدَرَوْهَا تَاكُلُ فِي اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمْسُوْهَا بِسَوْءٍ فَيَاْخُذْكُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ﴾ واته: حوشر حوشری خودایه، زهوی زهوی خودایه، لی بگه رین با بۆ خوی له زهوی خودا چی ده خوا بیخوا، ئیوه بۆتان نیه دهستی بهر دهستی بهینن و شتی لی قه دهغه بکهن! به هیچ جوریک دهستی بۆ درئژ مه که نو خراپه له گهل خوی خوراک مه کهن! وازی لی بهینن چی ده خواو ده خواتهوه با بیخواو بیخواتهوه. چونکه نه گهر وازی لی نه هینن نهوه سزایه کی به ئیش و سخت ده تانگریتهوه و تووشتان دی. نه مجار نیعمه ته کانی خودایان وه بیردینیتهوه، که پیوسته له پای نهو نازو نیعمه تانه سوپاسی بکه نو بیهرستن، فهرمووی: ﴿وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْۢ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْاَرْضِ تَتَّخِذُوْنَ مِنْ سُهُوْلَها قُصُوْرًا وَتَنْجُوْنَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوْتًا﴾ یادی نازو نیعمه ته کانی خودا بکه نهوه که پی به خشون، سهیری چاکه و بهرهمی خودا بکهن به سهرتانهوه، نه وه تا کردوونی به جینشین و میراتگری قومی عاد له ژیارو شاره ستانیه تو ئاوه دانی و هیزو توانادا. زهوی ولاتی نهوانی به ئیوه به خشویه، ئیوه لی شوینی نهوان نیسته جی کردووه، له ده شتایی و پینه ختی دا باله خانه ی بهرزو رازوه دروست ده کهن، سوود له گل و دارو بهر دی ده بینن بۆ دروستکردنی خانو و باله خانه کانتان، له کیوه کان بهر د ده تاشن شور و قه لای قایم و قولی پی ده کهن، له زستان دا تی دا ده حوینهوه، زریان و بایورانو ره شه با و باران کاری تیناکه ن، له سهرماو زریانی زستان پارسیز او ده بن، باقی وهرزه کانی سالیش له ده شتایی و سهر دیهره کانتان دا به سهر ده به نو خهریکی کشتو کالو پیشه ی خوتان ده بن.

﴿فَاذْكُرُوا اِلَّا اللّٰهَ وَلَا تَعْبُوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ﴾ واته: نه هم هه موو نیعمه تانه ی خودا یاد بکه نهوه، سوپاس و ستایشی زاتی پاکی خودا بکهن، عیبادهت هه بۆ نهو بکهن به تاک و ته نه های بناسن، له بهرام بهر

نیعمه ته کانی خودا دا هه لسو که وتی ناجوامیرانه مه نوینن، ئاژاوه و ئاشووب له زه وی دا بهرپا مه کهن، شتی که مه کهن خودا له خوتان بره نجینن و خودا پیی رازی نه بی!

﴿فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ﴾ پیاوماقوولو سه روکتو ده ست رویشتووه کانیان ئه وانیه خویان به زل زانی و له ناو قه و مه که ی دا لوو تبهرزیان نواندو روویان له بانگه وازی حه زره تی صالح وهرگیا و پرای ئیمان نه هیئانی خویان وتیان: ﴿لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ﴾ به وانیه بۆره پیاوو مسکینو هه ژارو نه دارا بوون - که به روا له ت ئه م توژیه ی کو مه له هه موو چهرخو روژگاریک دا زوو به پیر بانگه وازی پیغه مبه رانه وه هاتوونو موسولمان بوون - که ئیمانیان به حه زره تی صالح هیئابوو ﴿أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ؟﴾ ئه وه ئیه پیتان وایه صالح پیغه مبه ره و له خوداوه نیردراوه؟

هه لبه ته به ئه م پرسیاره مه به ستیان گالته پیکردن لاقرتی پی کردن بوو، بۆره پیاوو مسکینه کان که ئیمانیان هیئابوو ﴿قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ وه لامی مله ورو خواوه ده سه لاته کافره کانیان دایه وه؛ وتیان: ئیمه بروامان وایه و دنیایین که حه زره تی صالح له خوداوه نیردراوه، هیچ شکو گومانمان له پیغه مبه رایه تی ئه ودا نیه، ئیمه ئیمانمان به و په یامه هیئاوه که حه زره تی صالح هیئاویه تی؛ کافره کان پرسیاره ئه ویه یان لی کردن نایا راسته صالح بووه ته پیغه مبه ر؟ به لام موسولمانه کان پیغه مبه رایه تیه که یان به شتیکی به لگه نه و یست زانی و وه کوو ئه وه بلی: ئه وه شتی که نیه جیگه ی پرسیار کردن بی، ئه وه ئیمه گومانمان له وه دا نیه، ماوه ته وه نایا پیویسته ئیمانی پی به پندر ی یان نا؟! ئه وه ئیمه پیتان راده گه یه نین که ئیمه بروامان پی کردووه و موسولمان بووین.

نه مجار کافره کان له بهرامبه ر ئه م هه لوسته ی موسولمانه کان دا سووربوونی خویان له سه ر کوفرو بی دینی راگه یاندو سه رله نو ی گو مرایه ی خویان دوویاره کرده وه، وه کوو ده فرموی: ﴿قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ ئه وانیه کافرو لوو تبهرز بوون وتیان: ده سا ئیمه هه رگیز بر

بهو که سهو بهو په یامه ناکه یین که نیوه نیمانتان پی هیناوه، نیمه کافرو بی پرواین به پیغه مبرایه تی صالح و هرگیز پروای پی ناکه یین.

تاوا بهو جوړه و بی پیچ و پنا هلوتستی خوین راگه یانده وه سووربوونی خوین له سر کوفرو مله وړی دوو یاره کرده وه، به مهنده شه وه نه وه ستان به لکوو به کرداریش نه وه یان جهخت کرده وه ﴿فَعَقَرُوا النَّاقَةَ﴾ نهو حوشره ی که خودا به موعجیزه له بهر دیکي رهق بو راستی پیغه مبرایه تی صالح به شیوه یه کی ناسایی دروستی کردیو سهریان بری، هیچ گوینان به ناموژگاری جهزره تی صالح نه دا که پی گوتن: نه م حوشره موعجیزه ی خودایه، وازی لی بهیننو ده ست دریزی مه که نه سر ﴿وَعْتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ﴾ پشتیان له فرمانی خودا هل کرد، که له سر زمانی صالح پینان راگه یاندرابو دهر یاره ی حوشره که، یان پشتیان له نایینی خودا هل کردو یاخی بوون؛ به مهنده ش وازیان نه هینا، به لکوو به ته حه دواوه ﴿وَقَالُوا: يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ﴾ وتیان: نه ی صالح! دلنیا به نیمه پروات پی ناکه یینو نایهینه سر ریبازی تو، ده بی منعت به! نهو عذایه ی تو هر شه مان پی لی ده که ی بو مان بی نه، نه گمر راست ده که ی تو له پی پی پیغه مبرانی و نه گمر نیمه نیمانت پی نه هینین عذابان بو دیو خودا تو له مان لی ده ستینی! ده خیرا که بو مان بی نه! نیتر ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ﴾ بوومه لمرزه یه کی به هیز لی دانو رای ته کاندنو زنده قی بردن، بوومه لمرزه ی زهوی و گرمه ی زنده قهری ناسمان تیکه لاو بوونو لی دان، هدریه که یان له عاست خوی بهر و ده م قونگه و تلور که و تو خپ بوو گیانی تیدا نه ماو مرد!

ده رباره ی له ناوچوونی قهومی صالح لیره دا فرمووی: ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ﴾ له سووره تی (فصلت) دا فرمووی: ﴿فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ﴾ له هه موویان دا مبهسته که په یدابوونی ده نگیکي گه و ره و گرمه و ناله یه کی سامناکی و هها که بوومه لمرزه ی له زهوی دا بهر یا کردو زنده قی بردنو هه ناوی برینو خپی کردن!

زانایان ده لّین: هۆی پهیدا بوونی شهم بوومه له رزه و گرمه و نالهیه لیك
کهوتنی کاره بایی زهوی به کاره بایی ههوا بووه که له ناو هه ورده ههیه و هه وره
برووسکهی لی پهیدا ده بی.

ده شگونجی پهروه ردگار کاتی له ناو بردنه کهی شهوان هه وری پر له
کاره بای له وولاته کوکر دبیته وه به گوێرهی سوننه تی خۆی له کهوندا شه
بوومه له رزه و هه وره تریشفه هاتبیته دی.

ده شگونجی خودای خاوهن ده سه لات شه بوومه له رزه و هه وره تریشفه
بهوشیوهی موعجیزه ناسا هینایته کایه وه .. هه رچییان بووی؛ گرنگ شهیه
هه ره شهی پیغه مبهری خودا هاتۆته دیو شه قهومه سته مکاره مله و ره بهو
شیوه سامناکه له ناو چوون!

وا پێ ده چی هه زه تهی صالح ناگاداری له ناو چوونه که بیان بووه و دیمه نی
سامناکی دوا له ناو چوونیانی بینیه، بۆیه ده فهرموئ: ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ﴾ پاشان
پشتی تیکردن خهفه تی ئیمان نه هینانی شهوانی خواردو پی ناخوش بوو که
ئاوا خۆیان به فه تاره داو به دبه خه تۆ چاره ره شی هه ردوو دونیا بوون!
به غه مباریه وه خیطابی خۆی ناراسته ی شه که لاکه که وتوانه کردو ﴿وَقَالَ:
يَا قَوْمِ﴾ وتی: ئه ی گه لو هۆزه که م! بۆچی واتان له خۆتان کردو شهم ده رده تان
به سه ر خۆتان هینا؟!

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا﴾ بێگومان من په یامی پهروه ردگاری خۆم
پێ راگه یاندن، نه و په ری هه ولو تیکۆشانم نه نجام دا ئیوه ئیمانم پی بینن،
﴿وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾ زۆرم نامۆزگاریی کردن، ته ماعم بهر نان، هه ره شه م لی
کردن، به هه موو جوړیک نه صیحه تم کردن ﴿وَلَكِنْ لَا تَحِبُّونَ النَّاصِحِينَ﴾
به لام به داخه وه ئیوه نامۆزگاری که رتان خۆش ناوینو به قسه یان ناکه ن! هه تا
ئاوا چاره ره شیو به دبه خه تی بۆ خۆتان ده سته بهر ده که ن! به لّی بهو شیوه
لا په ره یه کی تر له میژووی مله و روو سه ری پیکاران پیچرایه وه.

بانگ کردنی هه زه تهی صالح بۆ قهومه کهی دوا له ناو چوونیان وه کوو
بانگ کردنی پیغه مبهری ئیسلام وایه که بانگی کوژراوه کانی به دری کرد

داوی نه‌وه‌ی که خرابونه بیریکه‌وه ده‌یفه‌رموو: (يَا أَبَا جَهْلُ بَنَ هِشَامَ، يَا عَقْبَةَ بَنَ رَبِيعَةَ، يَا شَيْبَةَ بَنَ رَبِيعَةَ، يَا فَلَانَ يَا فَلَانَ! أَيْسَرَ كُمْ أَنْكُمْ أَطْعَمْتُمْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّا قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدْنَا رَبَّنَا حَقًّا، فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا؟)

ئه‌بو طه‌لحه‌ی نه‌نصاری که راوی حه‌دیشه‌که‌یه ده‌لی: حه‌زره‌تی عومه‌ر وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! قسه‌کردن له‌گه‌ل لاشه‌ی بی‌گیان چ سوودی هه‌یه؟! پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموو: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعُ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ، وَلَكِنْ لَا يُحِبُّونَ).^۷

ئه‌وانه‌ی له‌لای ئارامگاری پیاوچاکان ده‌پارینه‌وه‌و پێیان وایه که له‌خاوه‌ن گۆره‌که ده‌پارینه‌وه‌و خاوه‌ن گۆر گۆی لێیان‌ه‌و داخوازیه‌کانیان جی به‌جی ده‌کا، ئه‌وانه‌ ئه‌م حه‌دیشه‌و حه‌دیثی تری له‌م جوړه ده‌که‌ن به‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی نه‌گه‌ر که‌سیک داوی نه‌نجامدانی کاریک له‌ مردووه‌کی ضالحو پیاوچاک بکا مردووه‌که داواکه‌ی ده‌بیستی و کاره‌که‌ی بو جی به‌جی ده‌کا! واته: قیاسی ئه‌م حاله‌تانه ده‌که‌نه‌ سه‌ر نه‌و حاله‌ته‌ی که پیغه‌مبه‌ر بانگی له‌ کوژراوه‌کان کردو فه‌رمووشی: ئه‌وان له‌تیوه‌ باشتر گۆیان له‌م بانگ کردنه هه‌یه.

به‌لام له‌راستی‌دا ئه‌وانه‌ پێوسته‌ ئه‌وه‌ بزائن که نه‌و حاله‌ته‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بانگی له‌ کوژراوه‌کان کرد کاریکی غه‌یبی و په‌نامه‌کییه‌و مو‌عجیزه‌ی پیغه‌مبه‌ری بووه، قیاس له‌کاری ناوا غه‌یبی‌دا ناکرێ و ناگونجی!^۸

^۷ بوخاری و هی تریش له‌پێگه‌ی قه‌تاده‌وه‌ ئه‌م حه‌دیشه‌یان له‌ نه‌بو‌طه‌لحه‌ی نه‌نصاری‌یه‌وه‌ گیراوه‌ته‌وه‌.

^۸ بو درێژه‌ی ئه‌م باسه‌ سه‌یری ته‌فسیری مه‌نار ج ۸/ ۵۰۸ بکه‌.

چیرۆکی هه‌زره‌تی لوط

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَحْشَاءَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ
 مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ
 قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾ وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ
 مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ
 إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٨٣﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا
 قَانِظًا كَيْفَ كَانَ عَذَابَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾

نهمه چواره‌م چیرۆکه له‌داستانی پیغه‌مبه‌ران، له‌وه‌پیش چیرۆکی
 هه‌زره‌تی نوح و هوود و صالحی گێرایه‌وه نه‌مجار هاته سهر داستانی
 هه‌زره‌تی لوط و به‌سهرهاتی له‌گه‌ل قه‌ومه‌که‌ی دا!

هه‌زره‌تی لوط کوپی مارانه‌و برازای هه‌زره‌تی ئیبراهیمه، ههر زو
 ئیمانی به‌ هه‌زره‌تی ئیبراهیم هیناوه‌و شوین په‌یامه‌که‌ی که‌وتوه وه‌کوو له
 شوینیکی تر دا قورئان ده‌فرموی: ﴿فَأَمْنٌ لَهُ لُوطٌ، وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ
 إِلَى رَبِّي﴾ العنکبوت/٢٦. هه‌زره‌تی لوط هاوسه‌فهری هه‌زره‌تی ئیبراهیم
 بووه له‌ گه‌شه‌ته‌کانیدا، له‌ناو چۆمان (بین النهرین) دا له‌گه‌لی بووه، بۆ ولاتی
 میصر له‌گه‌لی چوه، پاشان که‌ گه‌راوه‌ته‌وه بۆ شام له‌ته‌کیا بووه، نه‌مجار
 هه‌زره‌تی لوط له‌ رۆژه‌لاتی نه‌رده‌ن له‌ شوینیکی که‌ پی‌ی ده‌لێن (سدوم)
 نیشته‌جی بووه. دانیش‌توانی سه‌دوم نیشی ناشیرین و دور له‌ ره‌وشتیان
 نه‌نجام ده‌دا، له‌پیش چاوی یه‌کترو به‌ناشکراو بی‌ لی‌پرینگی‌نه‌وه نیربازی‌یان
 ده‌کرد، چه‌ته‌و رێگری‌ون مالو کالایان له‌ کاروانو بازرگانان ده‌ستان‌دو
 رێبوریان رووت ده‌کردنه‌وه! وه‌کوو قورئان له‌ شوینیکی تر دا ده‌فرموی:
 ﴿إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ، وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ، وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمْ

المنکر ﴿العنکبوت/٢٩﴾

حه‌زهره‌تی لووط نامۆژگاری کردنو جلّه‌وگیری لی‌کردن له‌و کرده‌وه
 ناشیرینو بی‌ده‌وشتیه‌یانو ترساندن له‌عه‌زابی خوداو تۆله‌ی به‌زه‌برو
 کوشنده‌ی، به‌لام نه‌و گومراو سه‌رلێشیواوانه‌هیچ گوئیان به‌نامۆژگاریه‌کانی
 هه‌زهره‌تی لووط نه‌داو وازیان له‌نی‌ریازیو کاره‌ ناشیرینه‌کانی تریان نه‌هیناو
 سووربوون له‌سه‌ر هه‌لوێستی نادروستی خۆیان، هه‌زهره‌تی لووط زیاتر پێکیشی
 لی‌کردنو درێژه‌ی به‌بانگه‌وازیو نامۆژگاریه‌کانی‌دا تا کار گه‌یشه‌ نه‌وه‌ی
 هه‌ره‌شه‌ی به‌رده‌باران کردنو ده‌رکردنیان لی‌کرد!!

هه‌تا رۆژێک کۆمه‌لێک فریشه‌ به‌سه‌ر هه‌زهره‌تی نیبراهیم دا تێپه‌رینو
 هه‌والیان پێدا که‌ نه‌وان له‌خوداوه‌ نێردراون بۆ له‌ناوبردن قه‌ومی لووط که
 بریتی بوون له‌دانیشتوانی (سدوم) و (عاموره) هه‌زهره‌تی نیبراهیم ترسا که
 هه‌زهره‌تی (لووط) یش له‌گه‌ل قه‌ومه‌که‌ی به‌رعه‌زابه‌که‌ بکه‌وێ! فریشه‌کان
 دنیایان کرد که‌ هه‌زهره‌تی لووط به‌رعه‌زابه‌که‌ ناکه‌وێو خۆیو نه‌وانه‌ی
 نیمانیان پێ هیناوه‌ رزگاریان ده‌بی، هه‌والی نه‌وه‌شیان پێدا که‌ نازلبوونی
 عه‌زاب بۆ سه‌ر قه‌ومی لووط بریارێکی خودایی‌به‌و پاشگه‌زبونه‌وه‌ی تیدا نه‌یه.
 وه‌کوو له‌شونێکی تردا له‌م باره‌وه‌ ده‌فرموی: ﴿يَا اِبْرَاهِيمُ اَعْرِضْ عَنْ
 هٰذَا، اِنَّهُ قَدْ جَاءَ اَمْرُ رَبِّكَ، وَاِنَّهُمْ اَتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ
 مَرْدُودٍ﴾ هود/٧٦.

فریشه‌کان له‌شیوه‌ی پۆله‌ کورپکی تازه‌ پێگه‌یشتوی موو لی‌ نه‌هاتوی
 روخسار جوانو شوخو شه‌نگ هاتن بوون به‌میوانی مالی هه‌زهره‌تی لووط، که
 قه‌ومه‌که‌ی به‌مه‌یان زانی کۆمه‌لێکیان له‌نه‌هلی (سدوم) هاتن بۆ مالی
 هه‌زهره‌تی لووطو داوای نه‌و کۆمه‌له‌ گه‌نجانه‌یان لی‌کرد، بۆ نه‌وه‌ی کاری
 ناشیرینو نی‌ریازیان له‌گه‌ل دا بکه‌ن، هه‌زهره‌تی لووط زۆری هه‌ول له‌گه‌ل دا دان
 که‌ واز بێننو ده‌ست درێژی نه‌که‌نه‌ سه‌ر میوانه‌کانی، ته‌نانه‌ت پێشنیاری
 نه‌وه‌ی کرد کچه‌کانی خۆیان لی‌ماره‌ بکاو بیانداتیو واز له‌میوانه‌کانی
 به‌یئن، پێی وابوو که‌ به‌م پێشنیاره‌ شه‌رم ده‌یانگریو واز ده‌هینن، به‌لام رازی
 نه‌بوونو سوور بوون له‌سه‌ر داوێن پیسی خۆیانو داوای به‌ده‌سته‌وه‌دانی

میوانہ کانیان کرد.

حزرتی لووط بہ فریشتہ کانی گوت - نہشی دہ زانی کہ فریشتہ -
 نہ گمردہ سہ لاتم ببوایہ پشتیوانیکم ہدبوایہ لہ سمر تیوہ شہرم لہ گمل دا
 دہ کردنو نهم دہ ہیشت دہ ست دریزی بکہ نہ سمرتان. وہ کوو لہ شونیکی تردا
 دہ فرموی: ﴿لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ﴾ ۸۰/ھود

نیت فریشتہ کان حقیقہ تی خویان بؤ حزرتی لووط روون کردہ وہو
 نہوہیان پی راگہ یاند کہ ثمرکی لہ ناوردنی نہو قومہ سمرلی شیواوہیان پی
 سپیردراوہ لہ ناویان دہ بہن!

لہ لایہ کی ترہوہ دانیشتوانی شارہ کہ بہر دہرگای مالی حزرتی
 (لووط) یان گرتبوو ہوئی نہوہیان بوو کہ بہ زور میوانہ کانی حزرتی لووط
 بگرنو نیریازیان لہ گمل دا نہ انجام بدہن، لہ ہمہ موو لایہ کہوہ ہیشریان کردہ
 سمر مالی حزرتی لووط، پمروہردگار بینایی کویرکردنو چاویان نہیبینینو
 نہیانزانی بؤ کوئی ہیشر دہ کمن، نہ مجار فریشتہ کان حزرتی لووطو
 کچہ کانیو ژنہ کہ بیان لہو شارہ بردہ دہرو پییان گوتن بہ ہیچ جوڑیک
 ناوپمہ دہ نہوہ، بؤ کوئیان فرمان پی دہ کمن بچن بؤ نہوئی، ہمہ موویان
 پابہندی فرمانہ کہ بوون جگہ لہ ژنہ کہی نہو ناوری دایہوہ تا یزانی
 دانیشتوانی شارہ کہ چییان بہ سمر دی، چونکہ دلی لای نہوان بوو، بہ کافری
 مابوہوہ، عذابہ کہ نہویشی تیکہوہ پیچا، نہ مجا پمروہردگار بہردی
 سوالہ تی بہ سمردا باراندنو خاکو ولاتی ژیرہو زہبر کردنو دارو بہردی بہ سمر
 یہ ک دا دان، بوونہ پندی زہمانہ! وہ کوو دہ لئین: ژمارہی نہوانہی بہم عذابہ
 لہ ناوچوون ہزار یان زیاتر بوون!

دہی با یزانی لہم سوورہ تہدا قورنانی پیروز چون نہم داستانہ مان بؤ
 دہ گیریتہوہ دہ فرموی: ﴿وَلَوْ طَا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ﴾ نہی پیغہ مہر! داستانی
 لووط بؤ قومہ کہت بگپروہ کاتی بہ شیوہیہ کی سمرزہ نشتو گلہیی
 بہ گہ لہ کہی خوی گوت: ﴿أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ؟ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ
 الْعَالَمِينَ﴾ تہری تیوہ داناوہ شین کردہ وہیہ کی وہا نہ انجام دہدہن پیش تیوہ
 کہس نہیکردوہ؟ بہ لکوو بؤ خوتان داتان ہیٹاوہ، تاوانی خوتانو تاوانی

ئهوانه ی چاوتان لی ده کهن له سه ر ئیوه یه! کرداری ناشیرین و قیزلیکرای ئیوه
 پیچه وانه ی سروشتی ئاده میزاده! تا ئیستا هیچ کهس له ئاده میزادان پیش
 ئیوه نهو کاره ناشیرینه ی نه کردوو! ﴿إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ
 النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُتَعَرِّفُونَ﴾ ئیوه له ریبازی سروشتی ئاده میزاد لاتان
 داوه، ئیوه له پاشه وهره ده چنه لای پیاوو کاری سیکیسی خۆتان بهو شیوه
 ناشیرینه نه نجام ده دن، وازتان له چوونه لای ئافرهت هیناوه، له پیشه وهره
 ناچنه لایان، چوونه لای ئافرهت له پیشه وهره که کاریکی سروشتی بهو جیگای
 هیسوای منداڵبوونه و خودا بو ئه وه ی دروست کردوو ئیوه پاشگویتان
 خستوو و ماته لتان کردوو، شتی که هۆی درێژه پیدانی ژبان و مانه وه ی
 ره چه له کی ئاده میزاد به چوونه لای ئافرهت له پیشه وهره ئیوه وازتان لی
 هیناوه، تۆماوی خۆتان ده خه نه شو ئینیک که بو ئه وه ناشی! نایه نه
 شو ئینیکه وه که جیگای سروشتی بهو زه وقی سه لیم هزی لی ده کاو به رو بوومی
 هیه و هۆی درێژه پیدانی زنجیره ی ره چه له کی ئاده میزاده. هه ر بۆیه ش
 هه زه ته ی لووط وتی: نه گه ر ئیوه هه زتان له کاری سیکیسی به نه وه که چه کانم،
 واته: بو داینه کردنی کاری جینسی و دامرکانده وه ی هه زو ئاره زوو کاتتان
 هه ولێ پهیدا کردنی مینه به دن، نه وه ریبازی سروشتی به! وه کوو له شو ئینیکی
 تر دا ده فهرموئ: ﴿هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ﴾ الحجر/ ٧١.

که لیره دا ده فهرموئ: ﴿إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً﴾ دیاری کردو
 روونکردنه وه یه بو رسته ی پیشوو که ده فهرموئ: ﴿لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ﴾ که
 ده فهرموئ: ﴿مِنْ دُونِ النِّسَاءِ﴾ ئاماژه یه بو نه وه که نه وان له سنووری
 عه قلو سروشت ده رچوون و نهو حیکمه تو سوودو به رژه وه ندیانه ی له چوونه
 لای ئافرهت دا هیه وازیان لی هیناوه ته نانه ت ئاره لیش کاری وا ناکا، هیچ
 گیانه به ریکی بی زویان هه ولێ نه وه نادا شه هوه تو ئاره زۆی خۆی له رینگه ی
 ناسروشتی خۆیه وه دامرکینیه وه، به لکوو هیزی هه زو داخوازی له مینه
 کیشی ده کاو ئاوێته ی یه کتری ده بزو شه هوه تو ئاره زۆی خۆی له
 مینه یه کی هاو ره گه زی خۆی دا داده مرکینیه وه و درێژه به مانه وه ی گه رای

خوځيان دده دن، نهی تهوه نيه بالندهو خشوځنو پيړو نيړو مټه کانيان ژياني
هاوسري خوځيان به دروستکردني لانهی گونجاو بو گهراننهوه دهست پټي
دهکمن، نهوه تا گيانله بهري وا هديه لهسر تړپه لاکي دار هيلانه دهکا، هي وا
هديه له کونه شاخيک دا لانهو کولانهی خوځي پټکهوه دهنی، يان له ژير
زهوی دا کونو که له بهريک دروست دهکا، يان له نه شکوهو لکه ندر دا جيگا
شوځني خوځي خوش دهکا!!!

به لّام تاوانباره کانی قهوصی لوط هیچ مذهبستی تریان نه بوو جگه له دامرکاندنوهی شه هوه تی ناژله ناسایی خویانو لزهت بینینیکی بی نامانچو بی سوود! به تمواوی زیده پوهییان له سهر پیچی کردندا کردو جار له دواي جار روژ له دواي روژ کاری نیریا زیان دووباره و سئ باره کرده وه و لییان بوو یوه کاریکی سروشتی و عاده تی! بویه هزه تی لوط له کوتایی نایه ته که دا پییان ده فیرموی: ﴿بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ﴾ به لکوو ئیوه به دووباره و سئ باره کردنه وهی تم کاره ناشیرینه قیز لی کراوه و کاری ناشیرینی تر تان زیده پوهیستان کردو وه و لی په شیمان نابنه وه و بووه ته خوو لی تان.

له سورہ تی الشعراء ۱۶۶/۱ دا دہ فرموی: ﴿بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ﴾.

له سووره تی النمل / ۵۵ دا ده فرموی: ﴿بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ﴾
 تی کرای نایه ته کان نهوه ده گه یه نن که نهوان له زیده پرسی شه هوه تبازیان دا
 هموو سنوور یکی عه قلو سروشتیان به زاندووه زهره رو زیانی ناکامی کاره
 ناشیرینه که ی خویان نازانزو بیر له وه ناکه نه وه که نهو کرده وه
 ناسروشتی یانه یان چهند زیانی بو ته ندروستی خویان هیده چهند نه خوشی
 کوشنده ده خاته وه! چ ده ستریزیه که بو سهر گهراو ره چله کئو نه خلاقو
 ره وشت.

ناشکراشه که هستکردنو زانینی زبانی کاریک نایبته له مپهرو مانع بو کردنی نمو کاره زیان نامیزه نه گهر نه خلاقو ره وشتی جوانو خودا په سه‌ه‌ند له‌ناخی کابرادا جله وکیش نه‌بن، به‌لکوو نه‌خلاقى فیطرى و مشتو مال کراو به پهره‌رده‌ی نایینی ده‌یپته له‌مپهرو مانع بو نه‌نجامدانى کارى نابه‌سه‌ند.

چونکه نه‌وه‌تا کاری ناشیرینه قیژلیک‌راوی نیربازی له پیشکه‌وتوو‌ترین ولات دا بلّوه، له‌نیوان گهلو کۆمه‌لگایه‌ک دا ته‌شه‌نه‌ی کردووه‌ ده‌کا، که خۆیان به‌پیشه‌نگی جیهان ده‌زانن له زانستو زانیاری‌دا، که‌سانیک ئیستا نه‌و کاره‌ ناشیرینه‌ بیزراوه‌ نه‌نجام ده‌ده‌ن که‌ باش باش زیانه‌کانی ده‌زانو هه‌ست به‌ زبانی ته‌ندروستی و کۆمه‌لایه‌تی و ناکامی چاره‌په‌شی خۆیان ده‌که‌ن!

ته‌نانه‌ت دیاره‌ی نیربازی له‌نیو چینی به‌ناو پیشکه‌وتوو روشنبیرو شاره‌ستانی‌ه‌تی سه‌رده‌م داو له‌و ولاتانه‌ی که‌ خۆیان به‌ پیشکه‌وتوو جیهان ده‌زانن ته‌نانه‌ت له‌ناو پێری لیکۆله‌ره‌وه‌و توێژه‌ره‌وه‌ی فەلسفه‌و کۆمه‌لناسی‌دا نه‌نجام ده‌دری، نه‌ی نه‌وه‌ نیه‌ له‌ هه‌ندێ ولات‌دا هه‌ندێ سه‌رلی‌شی‌واو ده‌روون نزم له‌جیاتی نافرته‌ کوپ ماره‌ ده‌که‌ن!!!

سه‌ر نه‌وه‌یه‌ ئیعلامی جووله‌که‌و ماسۆنیه‌تی جیهانی بانگه‌شه‌ی نه‌وه‌ ده‌که‌ن که‌ گوايه‌ هۆی سه‌ره‌کی بۆ بلاویونه‌وه‌ی نه‌م دیاره‌ ناشیرینه‌ خۆداپۆشینی نافرته‌! به‌لام واقعی حال نه‌وه‌ ره‌ت ده‌کاته‌وه‌ نه‌وه‌تا له‌ ولاته‌ یه‌که‌گرتوه‌کانی ته‌مه‌ریکا و خۆرناو‌ادا به‌گشتی له‌گه‌ل نه‌وه‌دا که‌ له‌مه‌په‌ریک نیه‌ له‌به‌رده‌م تیکه‌لاوی ره‌گه‌زی نافرته‌ و پیاو مه‌وزوعی جینس بووه‌ته‌ شتیکی بی‌یاسا و بی‌سنوور و مه‌رو به‌رانی! رووت و قووتی نافرته‌تیش زۆر له‌ سنووری عاده‌تی تپه‌ریوه‌و ده‌توانین ب‌لێین: له‌باره‌ی جینسه‌وه‌ ناده‌میزادی نه‌و ولاتانه‌ زوربه‌یان هه‌لسو که‌وتیان ناژه‌ل ناسایه‌و هه‌یج لی پرینگینه‌وه‌یه‌ک لای نه‌وان له‌ گۆرێ نیه‌؛ که‌چی له‌گه‌ل نه‌وه‌ش‌دا دیاره‌ی نیربازی رێژه‌ی له‌زیادبو‌ندا‌یه‌و دیاره‌یه‌کی به‌رچاو و به‌ربلّوه‌؛ ته‌نانه‌ت نافرته‌تانیش له‌ناو‌خۆیان (پانپاتۆکه‌) نه‌نجام ده‌ده‌ن؛ نافرته‌ سواری نافرته‌ ده‌بی‌و هه‌زی سیکی خۆیان به‌م رێگه‌ ناسروشتی و نه‌شازه‌ دا‌بین ده‌که‌ن!

که‌سیکیش نه‌مه‌ی به‌لاوه‌ سه‌یره‌و قه‌ناعه‌ت نا‌کا با باسی (السلوك الجنسي عند الرجال) و (السلوك الجنسي عند النساء) بخوێنێته‌وه‌ که‌ (کنزی الامریکی) به‌ راپۆرتیکی دوورو درێژ نووسیویه‌تی.^٩

^٩ في خلال القران ج ٢/ ٥٥٥ به‌شێوه‌ی لی‌وه‌رگرتن.

سەیریوو ئەم هەموو نامۆزگارییو نەسیحەتکردنەیی حەزەرەتی لووط کاری لە قەومە سەرلی شێواوە کەیی نەکرد! ﴿وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْاسٌ يَتَطَهَّرُونَ﴾ قەومی لووط لە وەلامی ئەم نامۆزگاریانەدا هیچیان بە دەستەوه نەما جگە لەو هی که گوتیان: لووطو شوێنکەوتوانی لە شارە کەتان دەریکەن، مەهێلن هاوئشینیتان بکەن، چونکە وادیارە ئەوان کەسانێکێن خۆیان پاکو خاوەن رادەگرنو خۆیان دەپارێزن لە نێریازی! هەلبەتە بەگالستەوه پێیان دەگوتن بە شێوەیەکی قەشمرییو لاقرتی پێیان دەگوتن ئەوانە کەسانێکێن خۆیان بەخاوەنی رادەگرنو هاویەشی ئێمە ناکەن لە ئەنجامدانی کاری نێریازی دا!

چونکە ئەوان سەرباری ئەو هی که ئەو تاوانە گەورانیان ئەنجام دەدا، سووریوون لەسەر بەردەوام بوون لەسەری؛ کارە کەیی خۆیان بەکارێکی باش دەزانیو هەستیان بە زەرەرو زیانی تەندروستیو کۆمەلایەتی پەیدا بوو لە نێریازی نەدەکردو بە ناشکراو بەبەرچاوەوه ئەنجامیان دەداو شانازییان پێوه دەکردو کەسیک خۆی لەو کارە دوورەپەریز بگرتایە گالتهیان پێی دەکردو بە نەفامو پاشکەوتووێان حلیب دەکرد، ئەمەش ئەو پەری گومرا بوونو نوغۆیوونو لەزەلکاوی تاوان دا!

سەرەنجامی کار ئەو بوو ﴿فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ﴾ ئێمە لووطو خاوەنخێزانی که ئێمانیان پێهینابوو رزگارمان کردنو قوتاریوون جگە لە ژنە کەیی، ئەو ئێمانی نەهیناو کەوتە پێری لەناوچووانو عەزابه کە ئەویشی گرتهوه، عەزابی قیامەتیشی زۆر سەختو ترسناکە! چونکە ئەم ژنە بەدبەختو چارەپەشه سەرباری ئەو هی ئێمانی نەهیناو لەسەر ئاییینی قەومە کەیی مایەوه، خەلکیشی هان دەدا بۆ ئەزەتدانی حەزەرەتی لووطو جاسوسی بەسەر وه دەکردو هەر میوانێکی بەهاتایە خێرا خوانەناسەکانی ناگادار دەکردهوه، بە شێوەیەکی نەهینیو ناو نیشانیکی کە لەنیوان خۆیو ئەوان دا دیاری کرابوو ناگاداری دەکردنو هەموو هەلسو کەوتیکی حەزەرەتی لووطی پێی رادەگەیانندن!

هه‌زهره‌تی لووط جگه له خاوو خیزانی خۆی که‌سی تر نیمانی پی نه‌هینا، له‌خیزانه‌که‌شی‌دا ژنه‌که‌ی نیمانی پی نه‌هینا، به‌لگه‌ش له‌سه‌ر نه‌مه نایه‌ته‌کانی سووره‌تی (والذاریات) ان که ده‌فرموئ: ﴿فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ الذاریات/٨٢-٨٣.

واته: که‌س له‌قه‌ومه‌که‌ی نیمانی پی نه‌هینا جگه له منداڵو ته‌هلی مائی خۆی.

جا که لووطو منداڵه‌که‌ی له‌شاره‌که ده‌رچوونو له‌و ناوچه‌یه دورو که‌وتنه‌وه ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا﴾ بارانیکی سه‌یرو سه‌مه‌ره‌مان به‌سه‌ردا باراندن، بارانیکی ناسایی نا، به‌لکوو به‌رده‌بارانمان کردن، وه‌کوو له نایه‌تیکی ترده ده‌فرموئ: ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَابًا مِنْ سَاجِدٍ مَنْضُودٍ، مُسَوَّمَةٍ عِنْدَ رَبِّكَ، وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ﴾ مود/٨٢-٨٣. یان ده‌فرموئ: ﴿فَجَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَابًا مِنْ سَاجِدٍ﴾ الحجر/٧٤. نه‌و به‌ردانه‌ی به‌سه‌ر قه‌ومی لووطدا باراندران بریتی بوون له به‌رده. سوآله‌ت، هه‌موو به‌ردی‌کیش نیشانه‌کراو بوو، سپی مه‌یلوه سوور بوون.

ده‌شگونجی نه‌و به‌رده‌بارانه‌ زیان‌و ره‌شه‌با هه‌لی گرتبن‌و به‌سه‌ری‌دا دابن، یان پارچه نه‌یازیک بووبن!

که له ناکامی تیک رووخانی نه‌ستیره‌یه‌کو وردووخاش بوونی پارچه‌کانی به‌هۆی هیزی کیشینه‌وه زه‌وی بۆ لای خۆی کیشیان ده‌کا! ﴿فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ﴾ نه‌ی موحه‌مه‌ده! هه‌روا هه‌موو که‌سیک که به‌م چیرۆکانه په‌ند نامیزده‌بی سه‌یر بکه سه‌ره‌نجامی له‌خودا نه‌ترساوان چۆنه؟! تیفک‌ره نه‌وانه‌ی سووربوون له‌سه‌ر له‌خودا یاخی‌بوونو به‌درۆخستنه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ران چییان به‌سه‌ر هاتو چۆن له‌ناوچوون!!

به‌لێ به‌و جۆره لاپه‌ره‌یه‌کی تر له میژووی گه‌لو هۆزی‌ی تری له‌خودا یاخی پیچ‌رایه‌وه‌و سه‌ره‌زه‌وی له‌وگه‌له سه‌ته‌مکاره پاکت کرایه‌وه‌و سه‌ته‌مکاران

له‌ناوبرانو چوونه سهرانگوتلکی میژووی چاره‌په‌شانموه!

بیگومان یاساگرکردنی نئیرازی له بهر چهند هویه‌که له‌وانه:

١- زیان گه‌یشتن به نیش له‌گه‌ل کراوه‌که، چونکه زانستی پزیشکیی دره‌ی خستوو که نه‌وکه‌سه‌ی له‌پاشه‌وه‌را ده‌چنه لای تووشی نه‌خوشی کوشنده‌ی نایدز ده‌بی! چونکه په‌روه‌ردگار هیژنکی تایبه‌تی له‌ره‌حه‌می نافره‌ت‌دا دروست کردوو به‌ هه‌لمژینی تۆماوی پیاو! نه‌و هیژی هه‌لمژینه له (کۆم) دا نیه، که تۆماوه‌که‌ی تی ده‌کری خۆن ژه‌هراوی ده‌کاوه‌یته هۆی په‌یدا‌بوونی نه‌خوشی!

٢- ره‌وشتی (فاعیل) ه که تیک ده‌داو زیده‌په‌وی ده‌کا له نه‌نجامدانی نه‌و کاره قیژلیکراوه‌و خۆی پی زه‌بت ناکری.

٣- ریسوا‌بوونی فاعیل و مه‌فعول و رسکانی دوژمنایه‌تی نئیوانیان.

٤- ره‌وشتی نافره‌ت تیک ده‌دا، چونکه پیاوان ناچنه لایانو ئاره‌زووی جینسییان دابین ناکری!

٥- که‌مبوونه‌وی گه‌راو ره‌چه‌له‌ک، چونکه چوونه‌لای نافره‌ت پاشگووی ده‌خری و که‌م ده‌بیته‌وه.^{١٠}

ده‌رباره‌ی سزادانی نئیرازی زانیانی شرع چهند رایه‌کیان هه‌یه:

١- نیمانم نه‌بو هه‌نیغه ده‌فه‌رموی نئیراز ته‌عزیری له‌سه‌ره، چونکه له‌نئیرازی‌دا ره‌چه‌له‌ک تیکه‌لاو نابزو زۆلی لی ناکه‌وتته‌وه.

٢- جه‌ماوه‌ری فوکه‌ها -مالیکی‌یه‌کانو شافیه‌ی‌یه‌کانو هه‌نبه‌لیه‌کان- پێیان وایه ده‌بی هه‌دیان لی ده‌ریکری چونکه په‌روه‌ردگار له‌قورنان‌دا سزاکه‌ی گران کردوو ده‌بی وه‌کوو زینا هه‌دیان لی ده‌ریکری چونکه نه‌ویش وه‌کوو زینا وایه.

سزادانی نئیراز به‌لای مالیکی و رای په‌سه‌ندی هه‌نبه‌لی‌یه‌کان به‌رده‌باران کردنیانه کوپ بن، واته: ژنیان نه‌هینابی یان پیاو بن، واته: ژنیان هینابی.

^{١٠} ته‌فسیری مه‌نار ج ٢/ ٥٢١ + ته‌فسیری مونیر ج ٨/ ٢٨٥.

چونکە ئەبوو داوود و نەسائی و تیرمیزی و هی تریش فەرموودە یەکی
 پیغەمبەریان ریوایەت کردووە فەرموویەتی: (مَنْ وَجَدَتْهُ يَعْمَلُ عَمَلٍ قَوْمٍ
 لَوْطٍ فَأَقْتُلُوا أَفْعَالَهُ وَأَلْفَعُولَ بِهِ) لە ریوایەتێکی تردا (فَارْجُمُوا الْأَعْلَى
 وَالْأَسْفَلَ) هەدی نیریازی بەلای شافییە یەوێ وەکوو هەدی زینا وایە ئەگەر
 ژنی هینابوو بەردەباران دەکرێ، ئەگەر نە ی هینابوو جەل دە ی لی دەدرێ و
 لەولاتیش دوور دەخرێتەو.

چیرۆکی حەزرەتی شوعهیب دروودی خوای لی بی

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَنْقُومِ الْعَبْدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ ۖ
 قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا
 النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَقْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ
 لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ
 وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَن آمَنَ بِهِ وَتَبَغُّوهَا عِوَجًا وَآذُكُرُوا
 إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثُرَ كُمْ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾
 وَإِن كَانَ طَآئِفَةٌ مِّنْكُمْ ءَامَنُوا بِأَلَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَآئِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا
 فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٧﴾

ئەمە داستانێ پێنجەمە لە چیرۆکی بەسەرھاتی پیغەمبەران پاش
 باسکردنی چیرۆکی نوح و ھود و ھۆزی ئەمۆد و قەومی لوط دێتە سەر
 باسکردنی چیرۆکی حەزرەتی شوعهیب لە گەل قەومە کە ی کە دانیشتووی
 مەدینەن بوون.

حەزرەتی شوعهیب کۆری (میلیل) کۆری (یشجرا) یەکیکە لە

پیغه مبه رانی عه رهب، به چه ند سالتیک له پیش هه زه ته موسادا ﴿وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ﴾
 نی در راه، چونکه په روه ردگار دوا به دوا ی باسکردنی چیرۆکی نهو پینج
 پیغه مبه رانه ده فرموی: ﴿ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمُ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ
 فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾ الأعراف/ ۱۰۳.

مه ديه ن يان مه ديان: وه چه وه نه وه مه ديه نى كورى هه زه ته نيمبراهيمن،
 نه م هوزو گرو هه له شارى مه ديه نى نزيك مهعان له روژه لاتی نه مردن دا
 نيشته جی بوون، عيباد ته غه يری خودايان ده كرد، ته رازووبازيان ده كرد،
 ربه و قسناغيان چووك ده كرده وه، كيلوو حوقه يان سووك ده كردن، هه زه ته
 شوعه ييب جلّه وگيري لي كردنو له توله ستان دني خودا ترسان دني.

وه كوو ريو ايده كراوه هه زه ته شوعه ييب زمان پاراوو به لگه به ده ستو
 قسه زان بووه، ته نانه ت پي ده گوتري خوتبه خوئي پیغه مبه ران (خطيب
 الانبياء) قه ومه كه ي هه زه ته شوعه ييب له سمر ريگا داده نيشتن، بانگه شهيان
 دژي په يامي هه زه ته شوعه ييب ده كرد.

ثيبنو عه بياس ده فرموي: له سمر ريگا دا داده نيشتن هه كه سيك
 بهاتايه بو لايان پيش هه موو شتيك پييان ده گوت: شوعه ييب دروژنه وريابن
 په يوه نديتان پيوه نه كه له نايي خوتان هه لتان نه گيرته وه، ده يانگوت: ﴿لَنْ
 اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ﴾ الأعراف/ ۹.

زوړيان هه ول دا بانگه وازي په كه ي هه زه ته شوعه ييب كپ بكه نه وه،
 ده يانويست زيانى پي بگه يه نن، له پيش چاوى خه لك بي رزي بكن، به لكوو
 به ناشكرا هه ر شهيان لي كردو چاويان لي سوور كرده وه، وه كوو قورئان
 ده فرموي: ﴿قَالُوا: يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ
 فِينَا ضَعِيفًا، وَلَوْلَا رَهْمُكَ لَرَجَمْنَاكَ، وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا
 بِعَزِيزٍ﴾ هود/ ۹۱. به لكوو به وه نده شوه نه وه ستان، ره خه ي نوژ كورديان
 لي گرت، نهو نوژ هه كه داويان لي ده كا جگه له خودا كه سي تر نه پرستن،
 له پيوانو كيشان دا عه داله تكار بن: وه كوو ده فرموي: ﴿قَالُوا يَا شُعَيْبُ
 أَصْلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا، أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا

مَا نَشَاءُ، إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَكِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

که حەزەرەتی شووعەیب بە نامۆزگاریی و قسەلەگەل کردن هەموو رێگەیه‌کی لی بپێنەوه و سوورتر بوو لەسەر بانگەوازی کردنیان بۆ ئیمان هێنان بە خوداو جوانکردنی مامەلەو هەلسو کەوتیان، پیاوماقوول و خاوەن دەسەلات و قسە روێشتوو هەکانی گەلەکەیی تەواو قەڵس بوون چیدی خۆیان پێی رانه‌گیراو کەوتنە هەرەشە لی کردنی بەوه کە خۆی ئەوانەیی ئیمانیان پێی هێناوه لەشار دەریان بکەنو دووریان بخەنەوه، حەزەرەتی شووعەیب سەرزنەشی کردن لەسەر ئەم هەلوێستەیان پێی گوتن: ﴿أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ؟﴾ الأعراف/ ٨٨.

جا کە قەومەکەیی هەر سووربوون لەسەر کوفری خۆیان و پەرەیان بەبەرەبەرەکانی حەزەرەتی شووعەیب داو بەگوفتارو کردار ئەزیزەتیان دا خودای مەزن بە بوومەلەرزە لەناوی بردنو هەموویان دوپراو بوون ﴿فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ، فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ﴾ العنکبوت/ ٣٧.

پاشان کە پەرورەدگار حەزەرەتی شووعەیب و ئەوانەیی ئیمانیان پێی هێنابوو لەو عەزەبە رزگاری کردن؛ ئەمجار ناردی بۆ سەر تاقو گرۆهێک کە بە (أَصْحَابُ الْآيَةِ) مەشهورن، ئەمانیش وەکوو ئەهلی مەدیەن خودا نەناسو کافر بوون، حەزەرەتی شووعەیب جەلەوگیری لی کردنو داوای لی کردن ئیمانی پێی بهێتن، چەند نامۆزگاری کردن بۆ سوود بوو؛ ئەک هەر بپروایان پێی نەکرد، بەلکوو تۆمەتی درۆزنی و سەحریازیشیان دایە پالێ بپروایان بەپەیا مەکەیی نەکردو وتیان: تۆیش ئادەمیزادێکی وەکوو ئێمە، کەیی پیاوی وەک تۆی ئادەمیزاد دەبێتە پیغه‌مبەر!!

وەکوو قورئان لەم بارەوه دەفرموی: ﴿قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمَسْكُرِينَ، وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا، وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ الشعراء/ ١٨٥-١٨٦.

ئەمجار داوایان لە حەزەرەتی شووعەیب کرد: وتیان: ئەگەر راست دەکەیی پیغه‌مبەری؟ دە پارچەیه‌کمان لە ئاسمان بەسەردا بەدە! وێرایی ئەم

تەحەدا یەشیان زیاتر سووریوون لەسەر پشت هەڵکردن لەحەقو راستی، ئیتر
پەرەردگار بە سزایەکی گرتنی که له قورئان دا به (عذاب يوم الظلة) ناوی
براوه! ئەو بوو حەوت رۆژ پەرەردگار بە تیشکی خۆرەهلاتی لی گەرم
داهێنان، هەموو کانیاو چۆم سەرچاوەی ئاویان وشک بوون! ئەمجار
هەورێکی ناردنه سەر هەموویان لەژێر سیبەری هەورە که کۆبوونەوه، خۆشی
خۆشییان بوو که ئەو هەورە گەرمایی تیشکی خۆری لی کەم کردوونەوه، هەر
ئەو نەهەیان زانی ئەو هەورە ناگری بەسەردا باراندن هەموویانی سووتاندن،
و هەکوو قورئان باسی دەکا: سزادانەکیان سزادانیکی سامناکو کەم وێنە
بوو، دەفەرموێ: ﴿فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظَّلَّةِ، إِنَّهُ كَانَ
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ الشعراء/١٨٩.

ئەمجار با بزانی لێرەدا قورئانی پیرۆز چۆن داستانێ ئەم پیغەمبەرە
ریزدارە تۆمار کردووه؟!

دەفەرموێ: ﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا﴾ ناردمان بۆ سەر دانیشتوانی
شاری مەدیەن شوعەیب که برایان بوو لە رشتەیی خزمایەتی دا، فەرمانی
پێکردن بە ئەنجامدانی پێنج ئەمرک که لەراستی دا دەچنەوه سەر دوو بنەمای
سەرەکی: یەکەمیان خودا بە گەورە زانیە که خودا پەرستی و داننان بە
یەکتاپەرستی و بڕوا بە پیغەمبەرایەتی دەگریتهوه. دووەم دڵنەرمیی و
بەزەیی هاتنەوه بە دروستکراوانی خودا دا ئەمەش وازەیان لە قیلبازی و
ناشووبگێری دەگریتهوه. ئەو ئەمرکانەش ئەمانەن که قورئان دەستنیشانیان
دەکا:

١- ﴿قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ وتی: ئەمە گەلو
هۆزە کەم! خودا پەرستی بکەن و جگە لە زاتی پاکی ئەو، کەسی تر بەخودا
مەزانن.. ئەمە بنەمایەکی سەرەکییە لە بانگەوازی هەموو پیغەمبەرێکدا،
شەریعەتی هەموو پیغەمبەران تێکرا ئەم حەقیقەتەیان چەسپاندووه و
بانگەوازیان بۆ کردووه.

٢- ﴿قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ﴾ من پیغەمبەرم بۆ سەر ئێوە رهوانە

کراوم، پەرورەدگار موعجیزەو بەلگەی بەهیزی بۆ ناردوون لەسەر راستی
پێغه مەبرایەتی من!

دەقە قورئانییە کە جوۆری موعجیزەو بەلگە کە دیاری ناکا - وەکوو هی
حەزەرەتی صالحی دیاری کرد، لە شوێنەکانی تری قورئان کە باسی چیرۆکی
حەزەرەتی شوعەیب دەگێڕێتەوە، دووبارە جوۆری موعجیزەو دراو بە شوعەیب
دیاری ناکا.

قورئان هەر ئەوەندە دەستیشان دەکا کە حەزەرەتی شوعەیب موعجیزەو
بۆ قەومە کە هی هیناوه، راستی پێغه مەبرایەتی خوۆی چەسپاندوو و پستی
سەلماندوون کە فروستادەو خودایە بۆ سەر ئەوان، کەوابی فەرمانی چییان پێ
دەکا لە رێکبوونی نامیری پێوانەو کێشانیان وەکوو رێبوو قسناغ و حوققەو
کیلۆو گەزو مەتر، گوێبێسی بن، واز لە ناشووبگێران و فیتنەیی بەینن، واز
لە چەتەیی و رێگری بەینن.

بوخاری و موسلیم فەرموودەیان لە ئەبوهورەیرە و رێوایت دەکەن،
دەلی: پێغه مەبر ﷺ فەرموویەتی: (مَا مِنْ الْأَنْبِيَاءِ نَبِيٍّ إِلَّا أُعْطِيَ مِنْ الْآيَاتِ
مَا مِثْلُهَا آمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ، وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ
فَارْجُوا أَنْ أَكُونَ أَكْثَرُهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

زومەخشری دەفەرموێ: بڕیک لە موعجیزەکانی شوعەیب ئەو گۆچانە
بوو کە دای بە موسا، ئەو گۆچانە شەری لەگەڵ مار دەکرد، هەرەها بە
موسای راگەیاند کە ئەم مەرو بزنانە بێچوویان دەبن رەشو سپییان تێدا
دەبن، کە بێچووەکانیان بوون رەشو سپی بوون! ئەم جوۆرە حالەتە موعجیزە
بوون بۆ شوعەیب^{١١}.

نیامی رازی دەفەرموێ: ئەمە بەگوێرەوێ رای موعتەزێلەکان کە پێیان
وایە موعجیزە پێش پێغه مەبرایەتی پەیدا نابێ، بەلام لای ئەهلی سوننەو
جەماعەت دەگونجێ پێش پێغه مەبرایەتی ئەو کەسە دەکرێتە پێغه مەبر
موعجیزەو لەسەر دەست روو بەدا بەمە دەگوێرێ: (ارهاص) ی

^{١١} تەفسیر الکشاف ج ١/ ٥٥٩.

پێغه مبه رایه تی له سهر ئهم شیوه ئهو موعجیزانه که زومه خشهری به موعجیزه ی حهززه تی شوعه یی داناون ده بن به (اره اصات) یو حهززه تی موسا عليه السلام.

٣- سێیه م ئه رک که فهرمانی پێ کردن نه هیشتنی که و کووری بوو له نامیری پێوانه و کێشانه یان دا وه کوو ده فهرموئ: ﴿فَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ﴾ نامیری پێوانه و کێشانه تان رێکبو پێک بکه ن، ته رازوو بازی و حوققه بازی مه که ن، له مامه له و بازرگانی دا فرتو قیل و ته له که بازی مه که ن.

نه هلی مه دینه زور حه زیان له فرتو قیل بوو له مامه له و بازرگانی دا ربه و قسناغو مودیان بچووک ده کرد، کهزو مه تریان کورت ده کرده وه، حوققه و کیلوو باتمانیان سووک ده کردن. نه گهر شتیان بفروشتایه به نامیره بچووکو کورتو سووکه کان پێیان ده فروشتن؛ نه گهر شتیان بکریایه به نامیری گه وه درێژو قورس یو خویان ده پێوا، بۆیه حهززه تی شوعه یب زوری هه ول دا ئهم دیاره ناشرینه یان له ناودا هه لبگری.

٤- مه نع کردنیان له خیانه تکردن له خه لکئو مال خواردنی خه لک به ناحق. ئه وه تا پهروه ردگار له سهر زویانی حهززه تی شوعه یب ده فهرموئ: ﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ﴾ له مال گۆرینه وه مامه له و بازرگانی دا له کالای خه لک دامه شکێنن و به ناحق عه یبو عاری لی پهیدا مه که ن، عه یبو له که ی لی پهیدا مه که ن هه روا مائی خه لک به هه وانته مه خۆن، واز له مال زه وت کردنو دزی و به رتیل وهرگرتن به یینن، واز له رێگری و چه ته یی و فرتو قیل به یینن، مافی خه لک - ماددی مه عنه ی - پێشیل مه که ن.

٥- مه نع کردنیان له ناشووبگێری و فیتنه جوئی وه کوو پێی فهرموون: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ لهزه وی دا فساد بلا و مه که نه وه، پاش نه وه ی پیاوچا کئو پێغه مبه رازو شوێنکه وتووانیان هه ولیان دا وه و خه لکیان هێنا وه ته سهر رێگای خودا په سهندو نه خلاقو ره وشتی ئاده میزادانیان رێکبو پێک کرد وه، یاسای کۆمه لیان به گوێره ی په یامی خودا رێک خست وه، له باره ی کشتوکالو پێشه سازی و بازرگانی دا پێشکه وتنیان به ده ست هێنا وه، ئێوه رێسه که یان مه که نه وه به خوری و لاتو یاسا و نیظام تێک مه ده نو

ناشووب بهریا مه کهن!

﴿ذلکم﴾ نه نجامدانی نهم پینج ئهرکانه - خوداپهرستی و یه کتاپهرستی، پرواکردن به پیغه مبهرایه تی من، ریکو پیک کردنی ئامیری پیوانهو کیشان، وازهینان له به سووک زانینی کالای خه لک، وازهینان له ناشووبو فیتنه گیریی له سهر زهوی به هه موو جوړه کانیه وه ﴿خیر لکم﴾ بۆ ئیه واشترو به سوودتره. ﴿إن کنتم مؤمنین﴾ ته گهر ئیه ئیمانان به تاکو ته نیایی خوداو به راستی پیغه مبهرائی و به شهرعو یاسای تۆکمه و بی خه وشو به زیندوو بوونه و هی رۆژی قیامه تو پاداشو تۆله ی عادلانه هه ده!

واته: نه نجامدانی نمو کارانه له باره ی مرۆفایه تیه وه، له باره ی سومعه و به ده ستهینانی سوودی مادییه وه بۆ ئیه واشترو له وفرتو قیل و ته له که بازییه تان. چونکه خه لک که بزائن ئیه مامه له دروستو نه مینو عه داله تکارن له هه لسو که و تتان دا زیاتر تیکه لاوتان ده بزو زیاتر مامه له تان له گه له ده کهن، له قیامه تیش دا پاداشی باشو ره زامه ندیی خودا به ده ست ده هینن.

ده توانین بلیین ﴿ذلکم﴾ ناماژه بی بۆ پابه ندیون به فرمانو جله و گیریه کانی پهروه ردگار، چونکه ناشکرایه پهروه ردگار، جگه له چاکه، فرمان ناکا به هه چی تر، جله و گیریش ههر له خراپه ده کا.

نه مه ش به لگه یه کی ناشکرایه، که زانست به ته نیا کیفایه ت ناکا بۆ ئیصلاهی کۆمه ل، به لکوو پیوسته بۆ ئیصلاهی گه لو هۆز، پهروه رده ی نایینی هه بی، پهروه رده یه ک بتوانی چینه توێژه کانی کۆمه ل فیتری نه خلاق ی جوانو په سه ند - وه کوو راستگویی و نه مانه تو عه داله تکاری بکا، له ره وشتی ناشیرینو لادان له رینگای خراپه بیانگیریتیه وه،، چونکه کاریگیری نایین له سهر دلو ده روون له هه موو شتیکی تر به هیزتره!

نه مجار حه زره تی شو عه یب جله و گیریی له گه له که ی کرد که واز له رینگیری و چه ته یی بهینن، جا چ رینگیری هیسی بی، یان رینگیری مه عنه وی. بی فرموون: ﴿ولا تقعدوا بکل صراط توعدون﴾ له سهر رینگا

دامەنیشن، هەرەشە لە رێبواران بکەن گومرگنو باج لە کاسبکاران بستیئن، هەرەشە کوشتن لەوانە بکەن کە مالو کالای خۆياتان نادەن؛ یان هەرەشە لەوانە بکەن کە دێن بۆ لای شووعیب بۆ ئیمان هێنان! مەبنە لەمپەرۆ بەریەست لەبەردەم هاتوچۆی رێبوارانو ئەوانە دێن بۆ ئیمان هێنان کە ئیمانیان هێناوە یان دەیانەوی ئیمان بێن بە خودا بە پیغەمبەرە کە ی ئیوه ژێوانیان بکەنەو لە رێبازی حەقو راستی لایان بدەن!

﴿وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ پێتان خۆشەو رێبازی خودا خوارو خێچ بکەن! چارو راو پرۆیاگەندە بکەن بۆ هەلگیرانەوێ راستیەکان.

بە کورتی حەزرەتی شووعیب لە سێ شت جەلەوگیری لی کردن:

١- رێگری و چەتییی کردن بۆ رووتکردنەوێ رێبواران، باجو گومرگ لی ستاندن بە شیوەی ناپەرەوا.

ب- رێگەگرتن لە تایینی خودا و ژێوانکردنەوێ خەلک لە ئیمان هێنان.

ج- هەولدان بۆ ئەوێ رێگای راستی یەزدان بە درۆ و دە لەسەر چەواشە کاری و هەلگیرانەوێ راستیەکان، رێگای خودا خوارو خێچ بخەنە روو.

تێبینی دەکری کە حەزرەتی شووعیب لە بانگەوازییە کەیدا یە کەمجار گرنگی بە نیصلاخی ناوخواوە، ئەویش بە رێکئو پێک کردنی نامیری پێوانەو کێشانەو واز هێنان لە ناشوێگیر و فیتنە جۆی ناوخوا! پاشان هەولێ داوە بە نیصلاخی دەرەکی ئەویش بە لابردنی لەمپەرۆ کۆسپ لەبەردەم بلاویونەوێ تایینو ئیمان هێنانی ئەوانە دێن بۆ موسولمان بوون.

ئەمجار دواي رێشە کێش کردنی فەساد و پاککردنەوێ ولات لە کاری نابەجێ، دێتە سەر لایەنە ئیجابییەکان کە پەرورەدگار بۆی فرامەم هێنان، فەرمووی: ﴿وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكُثِرْكُمْ﴾ نێعمەت و فەضلی خودا بێننەوێ یادی خۆتان کە پێی بەخشیون، بۆ ئەوێ لە روانگە ی ئەو نێعمەتانەو روو بکەنە خودا پەرسی لە تاوانکردن دوور بکەونەو، بە شێک لەو نێعمەتانە ی ئیوه ژمارەتان کەم بێ هێزو توانا بوون، خودا ژمارە ی زۆرکردنو و چەو ئەوەتان زۆر لی کەوتەو، بوون بە خاوەنی دەسلەت و توانای

زۆرو زه بهنده! ده شگونجی بلیین: مانای بهم جوهریه: ئیوه هه ژارو نه داراو
بی هیزو توانا بوون؛ خودا به هیزی کردنو مالو سامانی زۆری پیدان. له خودا
بترسن، سه ریچی مه کن! ﴿وانظروا کیف کان عاقبة المفسدين﴾ سهیری
ناکامو سه ره نجامی ناشو یگیزی موفسیده کانی رابوردوو بکه نو په ندو
عیبه تیان لی وه ربگرن، بیر له ناکامو سه ره نجامی قهومی نووحو عادو
شه موودو قهومی لووط بکه نه وه، پروانن خودا چۆن به فه تاره ی بردن، چۆن
به هوی فه سادو ناشو یگیزی له سه ره زه وی جوهره تکردن بۆ له خودا یاخی بوونو
به درۆ خستنه وه ی پیغه مبه ره کانی دوا براری کردنو بنبری کردن.

﴿وان کان طائفة منکم آمنوا بالذی أرسلت به﴾ هه رچه نه ده
کۆمه لیک له ئیوه پرواتان کردوه به و په یامه ی که من پی نیردراوم،
موسولمان بوون ﴿وطائفة لم یؤمنوا﴾ کۆمه لیکیشان ئیماتتان نه هیناوه،
﴿فاصبروا﴾ چاوه پروان بن، بزائن خودا چۆن نیوانی شه دوو تاقمه ده کاو
ناکامو سه ره نجام چۆن ده بی، چاوه پروان بن ﴿حتى یحکم الله بیننا﴾ هه تا
خودا حوکمی نیوان ئیمه ی خودا په رستو ئیوه ی خوانه ناس ده کا، بزائن
په ره ردگار چۆن حق به سه ره به تال دا سه ره ده خا، چۆن موسولمانو خودا په رست
به سه ره کوفرو بی دینی دا زال ده کا.

شه مه هه ره شه به بۆ کافرانو ترساندنیانه له وه ی که خودا تۆ له یان لی
ده ستینی نا هیلێ ناوا به سه ریانه وه به جی؛ وه کوو له شوینیکی تردا
ده فهرمو ی ﴿فترصبوا إنا معکم مترصبون﴾ التوبة/ ٥٢.

یان دل دانه وه نامۆژگاری به بۆ موسولمانانو هه لنانیانه بۆ خۆراگری و
به رچه سته یی له به را مبه ر تازاردانی موشریکو خودانه ناسان، تا خودا تۆ له یان
لی ده ستینی سزای به ئیشیان پی ده نوژی!!

ده شگونجی: هه ردوو مانا که مه به ست بن: واته: هه ره شه بی له کافرانو
دل دانه وه موسولمانان بی. ﴿وهو خیر الحاکمین﴾ خودا باشتترین دادوهره و،

د‌نیابن سەرفرازی و سەركەوتن بۆ خودا پەرستانە، فەوتان و تێشكان بۆ كافرو
موشریكانە، چونكە حوكمی خودا هەمووی حەق و عەدالەتە و زۆڵم و سەستەمی
تێدا نیە!

مەبەست لەم چیرۆكە فەرمان و جەڵەوگیریانە ی تیاندا هاتون؛
بەتەما كردنی خەلكە بۆ بەهەشت و ترساندنیانە لە ناگری دۆزەخ بۆ هەڵنان و
دەنە دەندەدانیان بۆ تیمان هێنان و كردەوهی چاك، هەركە سێكیش ئەم نایەتانه
بخوێنیتەوه یان بیان بیسی پێویستە فەرمانبەردار بێ و پابەندی فەرمان و
جەڵەوگیریەكان بێ.

بە یارمەتی خودا شەوی ١٩٩٧/١١/١٧ لە پاكنووسی ئەم جزمە بوومەوه
لەمائی خۆمان لە سلیمانی / مامۆستانیان لەكاتێك شەڕ لەنیوان پارتی و
یەكێهەتی دا لەناوچەی سێدەكان و چۆمان و دۆلی خانەقاو ئەو دەقه‌رانه
لەئەویەپری توندوتیژی دا بوو.

هەر وانیان حوكمەتی عێراق و ولاتە یەكگرتوووەكان گەشتبوو
ئەویەپری توندوتیژی.

پێرستی سه‌ره‌باسه‌كان

لاپه‌ره	بابه‌ت
٢٨٧	دیاردە‌ی سه‌ره‌رقی موشریکه‌کانو ناومی‌دی له‌ئیمان هه‌ینان
٢٩٧	قورئان به‌لگه‌ی راستی پێغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زه‌تی موحه‌مه‌ده <small>(ص)</small>
٣٠١	گوهرایی موشریکه‌کانو نه‌یکردن له‌ خواردنی کوشتییان
٣١١	نموونه‌ی موسوڵمانی هه‌دایه‌تدراوو کاهری گوهر
٣١٦	سه‌ره‌رقی موشریکه‌کانو داواکردنیان بۆ پێغه‌مبه‌رایه‌تی
٣٢٠	دابو نه‌ریتی خودا ده‌رباره‌ی ئه‌وانه‌ی ئاماده‌باشیان تێدایه‌ بۆ به‌رواهه‌ینانو ئه‌وانه‌ی ئاماده‌نین موسوڵمان بنو پاداشتی هه‌ردوولایان
٣٢٦	ده‌سه‌لاتی سته‌مکاران به‌ هه‌ندیکێ تریانداو سه‌رزه‌نشست کردنی کافران له‌ ئیمان نه‌هه‌ینان
٣٣٠	هه‌ره‌شه‌ له‌ کافران به‌ ریشه‌کێش کردنیان و ترسانه‌نیان به‌ سزای دۆزه‌خ
٣٣٥	دابو نه‌ریتی سه‌رده‌می نه‌فامیی ده‌رباره‌ی کشتوکاڵو به‌روبوومو ئازه‌ل و منال کوشن
٣٤٦	به‌لگه‌ی ناشکرا له‌سه‌ر تواناو ده‌سه‌لاتی خودا
٣٥٧	خواردنه‌می هه‌رام له‌سه‌ر موسوڵمانانو هه‌رام له‌سه‌ر جو له‌که
٣٦٦	ئیدیعیای موشریکه‌کان ده‌رباره‌ی هاوه‌ل دانان بۆ خوداو شت هه‌رام بوون لێیان
٣٧١	ده‌ راسپارده‌ (الوصایا العشر)
٣٨٢	بۆچی ته‌ورات و قورئان نێردراون
٣٨٨	هه‌ره‌شه‌ی تونو کۆتایی بۆ کافره‌کانی مه‌که
٣٩٢	سه‌ره‌نجامی کێشه‌و دووبه‌ره‌کی له‌ ناییندا
٣٩٤	پاداشی چاکه‌و خراپه
٣٩٦	شوێن کهوتنی نایینی ئیبراهیم له‌ یه‌که‌تاپه‌رستی و عیبادت دا
٤٠٢	جێنشینی ئاده‌میزاد له‌سه‌ر زه‌وی
٤٠٩	شوێنکهوتنی قورئان و پابه‌ندبوون به‌ فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی
٤١٤	سه‌ره‌نجامی به‌درۆخسته‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ران له‌دوینادا

٤١٦	سه‌ره‌نجامی کوفرو بی دینیو لیکۆلینه‌وه له‌سه‌ر کرده‌وه له رۆژی قیامه‌تدا
٤٢٢	به‌خشش و نیعمه‌ته زۆره‌کانی په‌روه‌ردگار بو به‌نده‌کانی
٤٢٥	رێزان له ناده‌میزاد به‌هۆی سوزده‌بردنی فریشته بو ناده‌م و گومرا‌بوونی شه‌یتانو ده‌رکردنی له‌به‌هه‌شت
٤٣٣	سه‌رگورشته‌ی ناده‌م له‌به‌هه‌شتداو ده‌رچوونی لێی
٤٤٢	دابینه‌کردنی پێویستی ناده‌میزاد له دونیاو ترساندنی له‌فیتنه‌ی شه‌یتان
٤٥٠	شه‌ریعه‌تی موسریکه‌کان لاسایی کردنه‌وه‌ی باوکو باپیرانیانه، شه‌ریعه‌تی خودا نیگنا ناردنه بو پێغه‌مبه‌ره‌کانی
٤٥٨	له‌به‌رکردنی پۆشاک‌ی جوانو خواردنو خواردنه‌وه‌ی خوش حه‌لاله
٤٦٦	بنه‌مای شنه یاساغ کراوه‌کان له ناده‌میزاد
٤٦٩	ته‌مه‌نی زیانو ده‌سه‌لاتی هه‌موو گه‌لو تاکیک
٤٧٢	بانگه‌وازی پێغه‌مبه‌ران بو نه‌ته‌وه‌کانیان
٤٧٤	سه‌ره‌نجامی درۆو پانۆرامای چوونه ناو ئۆزه‌ج له‌لایه‌ن کافره‌کانه‌وه
٤٧٩	سزای بی‌بروایان
٤٨٢	پاداشی موسولمانان و خوداپه‌رستان
٤٨٧	وتو ویزی نیوان به‌هه‌شتیو ئۆزه‌خیو نه‌عرافییه‌کان
٤٩٣	گه‌مگۆی نیوان نه‌عرافییه‌کان و ئۆزه‌خییه‌کان
٤٩٦	پارانه‌وه‌و داواکاریی ئۆزه‌خییه‌کان له به‌هه‌شتیه‌کان بو تۆژی ناوو هه‌ندێ خۆراک
٤٩٩	باسی هه‌ضل و گه‌وره‌یی قورئان به‌سه‌ر ناده‌میزادداو حالو چۆنیه‌تی کافران له رۆژی قیامه‌تدا
٥٠٣	چه‌سپاندنی خودایه‌تیو په‌روه‌ردگاریه‌تی بو زانی (الله)
٥٠٩	په‌سه‌ندیی نزاو پارانه‌وه له‌خوداو خراپی ناشووبگێری
٥١٥	باراندنی باران و رواندنی گیاو گژ به‌لگه‌ن له‌سه‌ر به‌توانایی خوداو زیندوبوونه‌وه ده‌چه‌سپێتن
٥١٩	جیروکی هه‌زره‌تی نووح (دروودی خوای له‌سه‌ر بی)
٥٢٩	جیروکی هه‌زره‌تی هوود (دروودی خوای له‌سه‌ر بی)
٥٣٧	جیروکی هه‌زره‌تی صالح (دروودی خوای له‌سه‌ر بی)
٥٤٧	جیروکی هه‌زره‌تی لوط (دروودی خوای له‌سه‌ر بی)
٥٥٦	جیروکی هه‌زره‌تی شوعه‌یب (دروودی خوای له‌سه‌ر بی)